PATHOLOGIÆ CEREBRI, ET NERVOSI GENERIS SPECIMEN.

In quo agitur de

MORBIS CONVULSIVIS,

ET DE

SCORBUTO.

STUDIO

THOMÆ WILLIS, ex *Ædi Christi* OXON.
M. D. & in ista celeberrima Academia Naturalis Philosophiæ Professoris *Sidleiani*.

Editio Quarta,

Ab AUTHORE recognita, atque ab eodem multiplici Auctario locupletata.

LONDINI,

Typis *S. Roycroft*; Impensis *Jo. Martyn*, ad Insigne Campanæ, in Cœmeterio D. *Pauli*, MDCLXXVIII.

Reverendiſſimo in Chriſto Patri, & Domino;

D. GILBERTO,

Providentia Divina, Archipiſcopo Cantuarienſi, totius Angliæ Primati & Metropolitano; & Auguſtiſſimo Principi CAROLO II. M. Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ Regi, a ſecretioribus Conciliis.

ITa legibus conſtitutum eſt, (Ampliſſime Præſul) ut quicquid fundi cujuſpiam ſolo ſuperſtrui contigerit, acceſſorii jure id ipſum conſequatur. Cum itaque iſti, quod nuper moliebar operi, de ſenſitivæ

animæ natura & muniis, nec non de affectibus cerebri, & nervoſi generis, variiſque qui in iiſdem verſantur morbis, humani capitis anatomen, pro fundamento collocaſſem; ſyntagmate hoc Clementiæ veſtræ dicato, omnino neceſſe erat, ut qualiſcunque poſtmodum baſi iſti inniteretur moles, veſtra protinus audiat, dicique geſtiat; atque ita quidem in vitio proficimus, & olim deliquiſſe, culpæ ſubſequentis non gradus tantum, ſed, quod majus eſt, etiam autoramentum exiſtit, ut tandem amiſſo delicti nomine officio ſungi potius quam peccare videamur.

Interea tamen, neque hæc in qua verſor cauſa aut a veſtris rationibus aliena, aut ab Eccleſiæ rebus, quibus feliciſſime præſides, abhorrere dicenda eſt; Nam & qui hic ſubinde occurrunt Epileptici ſeſe in aquam aut ignem præcipitantes, & illi quibus membra ſpaſmis contracta varieque diſtorta, tum etiam quibus integra corpora modo ut ſe erigere nequirent incurvata, modo quaſi dæmonis afflatu ſaltibus ſtupendis aliiſque miris geſticulationibus agitata fuerunt; Hi inquam, & plures alii, quos hic paſſim deſcribo, ægrotantes ab iſtis non

non multum differre videntur, quos in Evangelio a Chriſto Domino curatos legimus; ipſiſque etiamnum curandis, utpote qui tam contumaces & rebelles ſunt, adſiſtentem ſibi Numinis opem ſupra omnes Pharmaciæ vires Medicus utut peritiſſimus ſemper implorare debet. Itaque & jure optimo νόσων ab antiquis ἱερῶν dictæ theoria, & reliqua etiam pathologia noſtra, quatenus τὸ θεῖον quoddam in ſe continet, morboſque non minus precibus & jejuniis quam medicamentis ſanandos explicat, ſacrorum arbitro nuncupari, & proinde ſanctitatis veſtræ auſpiciis muniri præoptaverint.

Porro novum non eſt ut per noſocomium ad Eccleſiam ſit aditus, ſiquidem iſta fere methodo Salvatorem noſtrum fuiſſe uſum conſtat, quia corporis reſtituti valetudine animæ ſalutem initium ſumere plerumque voluit. Et profecto cum ſtupida melancholicorum deliria, caninæ rabies, aliaque a cerebro non ſatis ſano orta, quoſdam & a ſanctorum communione, & ab hominum ſocietate pepulerint; ſi hæc artis noſtræ ope profligata eſſent, non deſperandum foret, quin morbis una & erroribus valedicentes

rectius non tantum valerent, sed & saperent homines.

Quod superest ἀρχίατρον opt. maxim. supplex veneror, ut quam pacem Reipublicæ feliciter restituit, Ecclesiæ suæ reddat, miserorum oculis caliginem submoveat, animis furorem tollat, & in tanti beneficii pignus, simul & cumulum, Clementiam vestram, ingens reformatæ pietatis decus & columen, salvam & sospitem diutissime conservet, quod animitus precatur

Clementiæ vestræ humillimus cultor,
Cliens addictissimus

THO. WILLIS.

Amico

Amico Lectori Præfatio.

Quod cerebri, & nervosi generis Pathologiam integram pollicitus, demum unius, aut alterius tantum morbi rationes exhibuerim; Te monendum imprimis (Candide lector) velim, non me vafra illa fraude, qua rerum venalium institores merces suas extrudere conantur, prodromas hasce theorias oculis tuis subjecisse: cum enim istis solenne habetur, si forte aliquid melioris notæ possideant, id illico ostendere, pergulis præfigere, in lucem dare, & obviis quibuscunque ingerere, ut ita tandem offuciis fidem, & vilioribus postmodum distrahendis decus præstruant. Contrariam ego penitus insisto viam, nimirum ut quæ magis dubiæ videbantur indolis, in specimina præponerem, & ubi censuram, & judicia imprimis formidanda duxeram, illa utique deposcerem & provocarem. neque enim tam docere alios quam ab iisdem discere, nec tam famæ velificare quam veritati, quæque ipsi in proximo consistit, Philosophiæ famulari, & facem prætendere, in votis habeo.

Quemadmodum autem, inter universas corporis humani ægritudines, illæ quæ cerebrum, ejusque appendicem tentant, cognitionis sem-

per

per arduæ, & impendio intricatæ, jure merito haberi solent; ita in toto hujusmodi morborum turba, nihil abstrusius, quodque nodis, vindice dignis, magis implicaretur, quam de veris convulsionum causis, & earundem rationibus (si ita loqui liceat) formalibus disceptatio. Quapropter Averrhoes *non dubitabat pronunciare, quod* verba medicorum, in hoc accidente, universaliter sint propinquiora, ut sint verba musicorum, quam ut sint demonstrativa. *Item* Galenus, *qui raro admodum in assignandis rerum utut abditarum causis hæsitavit, ingenue fatebatur* ἥτις δ' ἀκριβῶς ἐστιν ἡ αἰτία τοῦ νοσήματος ἐφ' οὗ σπᾶται τὰ μόρια χαλεπὸν εἰπεῖν. *Nec tantum antiquiores Medici veritatem hanc sublatam ex oculis, aut alta caligine involutam invidi quærebant, verum & recentiores plerique in eundem lapidem gravissime offenderunt. Quidam nuperioris sæculi vir doctissimus,* Johannes Crato *exclamat, optatque* utinam ante vitræ nostræ exitum, veram dignotionem mali Epileptici, verumque remedium aliquis ostenderet. *Cæterum licet affectionum spasmodum causæ, a nullis serio reddantur, tamen earundem Ætiologia quædam apud Authores passim traditur. Hi vero potius quod vulgo fertur, quam quod ipsi senserint, aut quod animo veritatis avido satisfaciat, scriptis*

tis mandarunt: Non abſimili quippe ritu hanc rem peregerunt, ac imperitiores chorographi, qui loca tantum plana, & facile acceſſibilia exacte dimetiuntur, interim ſylvis obtecta, montibus inequalia, aut præcipitiis abrupta ſine radio adhibito, juxta populi æſtimationem ſupputaſſe ſatis ducunt. Ita cum medici plures, convulſionum cauſas repletionem, ac inanitionem, & quidam alii partium nervoſarum ſolummodo irritationem eſſe dixerunt, nihil hinc plane declaratur, aut quod inſtinctus modum enarraverit, quo præter vel contra naturæ, aut appetitus normam, ſpaſmi peraguntur, aut quod ullatenus explicarit, unde in affectu iſto, facultati motrici impetus, robur, ac celeritas pene infinita, & ſupra omnes naturalis potentiæ vires, acceſſerint. Quapropter facilem mihi ſpero veniam ſi, quandoquidem in ejuſmodi phænomenis hucuſque fruſtra deſudatum eſt, ego Harioli, & conjectoris partes ſuſcipiens, novas & non prius auditas rationum ſyllogas in medium produxerim. Profecto (quicquid alii ſenſerint) ſpiritus animales revera exiſtere, ipſiuſque animæ corporeæ hypoſtaſin conſtituere; eoſdem motus, & ſenſus proximæ & immediatæ inſtrumenta eſſe; quin & nixus motivos ab eorum exploſionibus excitari, prout ubique in ſequenti tractatu ſupponimus, ita in phyſiologia noſtra aliquando

quando forsan in lucem proditura, rationibus non contemnendis speramus nos evicisse. Super hac igitur hypothesi, (ut opinor satis firma, ac ad rem nostram maxime accommoda) sc. spirituum animalium virtute elastica, sive explosiva, doctrinam spasmoden extruendam curavimus. At quia fœtus hic noster faciem adhuc insolitam, & præ notionum raritate, quasi monstrosum quiddam & τερατῶδες ostentat, idcirco (quemadmodum infelices partus tractari solent) in mediam viam, & tantum non in profluentem, ceu expositivum abjicimus. Porro ejusdem fortunæ vices subit disquisitio quædam alia, de scorbuto instituta, in quantum sc. doctrinæ spasmodicæ hæc plurimum affinis, eidem hypothesi innititur, ejusque velut appendix est. Quas quidem præpoperos, & quasi abortivos partus, si pro sua humanitate hospites illi, qui in eosdem forte inciderint, enutrierint, tollendosque curaverint, justior tandem aliquando succedet proles, quæ terum unde nascitur felicius sequatur, & parentis suæ, sc. humanæ animæ memor, ejus imaginem juxta & indolem expressus referat; saltem (quod huic Pathologiæ accidisse vereor) cerebri morbos non ita describat, ut in eorundem sortem veniat, & numerum auxisse videatur.

TRAC-

TRACTATUS PRIMUS
DE
MORBIS CONVULSIVIS.

CAPUT. I.

De Spaſmis, ſive motibus Convulſivis in genere.

IN tractandis *Affectibus Convulſivis*, plerique Medici diſtinguunt inter *Spaſmum*, ſive *Convulſionem*, & *motum convulſivum*; per *illum* nempe intelligentes *contractionem conſtantem*, qua membrum rigidum & inflexile evadit; per *hunc* autem *motus celeres*, & *concuſſiones*, quæ interjecta quiete, alternatim ceſſant, redeuntque: verum nec illi qui has diſcriminis notas conſtituunt, nec cæteri Authores eas perpetuo obſervant: quippe per vocabula *Spaſmi* & *Convulſionis* quælibet πάθη σπασμώδη non raro deſignant: Quare melioris diſcretionis gratia, priorem affectum cum Cardano Τίτανον appellabimus, alterum vero *Spaſmum* ſeu *motum Convulſivum* in genere.

Ut autem *Spaſmi*, ſive *motus Convulſivi*, & *irregularis* natura, & cauſæ rectius innoteſcant, præmittendum eſſet, quo pacto *functio motiva regularis* in corpore animato peragitur: verum hujus plenior conſideratio, quoniam ad Cerebri, & nervoſi generis *Phyſiologiam* ſpectat, in alium differetur ſermonem: In præſenti, quantum ad rei propoſitæ elucidationem facit, verbo annotetur, *fibras motus animales* eſſe proximum *motus regularis* inſtrumentum, ipſorumque actionem, ſeu vim motricem in eo tantum conſiſtere, quod denſius agglomerati *Motus regularis ut peragitur.*

glomerati in parte motiva, ibidemque in ſpatium amplius expanſi, eandem inflent, & intumefaciant, quæ proinde, quoad longitudinem contracta illico ad ſe partem ſibi appenſam attrahit. In nervorum deſcriptione noſtra pridem edita, innuimus hujuſmodi motum eſſe duplicem, ſc. *ſpontaneum*, & *mere naturalem*; *hujus* inſtinctum à *cerebello*, ac iſtius à *cerebro*, utrumque autem per *nervorum* ductus veluti *canales* deferri, cum ad *muſculos*, tum ad *fibras*, *membranis*, *parenchymatis*, aliiſque *partibus motivis* intertextas; denique in hiſce omnibus tam expedite varias peragi actiones, quaſcunque aut *neceſſitas naturalis*, aut *voluntatis imperium* exigit, ea ſolum ratione, quod inter ſpiritus animales, qui animæ ſenſitivæ hypoſtaſin conſtituunt, intra prædictas partes, continuata ſerie diſpoſitas, ubique eadem eſt *communicatio officii*, *intima conjunctio*, & *celerrimum commercium*. At vero inter *motum* à *muſculo*, *eumque* ab aliis *partibus* editum, diſcrimen hoc notabile occurrit; quod in *his*, actio fæpiſſime intra corporis motivi terminos circumſcribitur, ita ut ejuſdem tantum *membranæ*, aut *viſceris* pars una aliam moveat, & deinceps hæc à vicina moveatur: in *genere* autem *muſculoſo*, plerumque *pars movens* in uno membro, & *movenda* in alio proxime conſita eſt (quanquam & inter partes muſculoſas quædam, uti *cor* & *diaphragma*, propriè ſeipſas fere tantum movent): Hinc *membrana* & *viſcera motum* quaſi *inteſtinum*, & *vermicularem* habere dicuntur; qualis ubicunque incipitur, ſpiritus ibidem denſius agglomerati, & expanſi, primo partem iſtam, dein ultra pergentes, aliam, & mox ulteriorem intumefaciunt, proindeque partem illam quæ à tergo eſt trahunt, adeoque intumefactionem, & propterea motum à loco in locum transferunt; ſimili fere ritu ac lumbrici, aliaque reptilia progreſſus ſuos faciunt. Huic autem *membranarum*, ac *viſcerum functioni motivæ*, ſi frequens, aut indiſcontinua fuerit, ſpiritus copioſi requiruntur, qui tamen ſine tumultu, aut magno impetu, penſa ſua ſatis tranquille exequuntur:

Ejus duplex principium.

Duplex item ſubjectum.

tur : Et quidem obſervare eſt, *ſpiritus animales* in *viſcera membranacea* haud multo parcius, quam in *muſculos* influere ; prout arguere licet ab iſtarum partium ſenſu exquiſitiori, & in iiſdem multiplici nervorum inſertione, & diverſimoda per plexus & fibras divaricatione ; licet interea *muſculi* uberiori ſanguinis influxu irrigantur : Quoad *motum* vero in genere *muſculoſo* peractum, *ſpirituum agglomeratio* & *rarefactio* per totam partis motivæ compagem ſubito ac ſimul explicatæ, tanto cum impetu, ac robore peraguntur, ut *attractio muſculi* in nixu motivo, vim *trochleæ*, aut *vectis* excedat ; cumque vis iſta tantum à ſpirituum partis motivæ inſitorum expanſione, ſive rarefactione dependeat, nihil minus concipere poſſumus, quam ſpiritus ita expanſos, *pulveris pyrii more*, veluti *ignitos explodi*. Enimvero ſupponere licet, ſpirituum, fibras muſculo intertextas incolentium, *particulis ſpiritu ſalinis*, alias diverſi generis *particulas*, à *ſanguine arterioſo* inter eaſdem fibras ubique interfluo, *nitroſulphureas* accedere, illiſque intime accreſcere : dein quoties particulæ utriuſque generis, velut *nitrum* & *ſulphur* combinata, propter motus inſtinctum per nervos advectum, tanquam à fomite ignatio, commoventur, protenus ab invicem *eliſæ*, & velut *explosa*, muſculum ſubito inflant, proindeque tractionem validiſſimam efficiunt : enimvero in hunc finem ita conſtitui videtur, ut *muſculi* multo uberius quam *viſcera membranacea* ſanguine arterioſo perfundantur : nimirum ut ſpirituum *copiæ elaſticæ*, per motus valde crebros, ac interdum continuos abſumptæ, ac perpetim deciduæ, ſubinde ſtatim nova à *latice ſanguineo* ſubſtituatur : interim ut ipſi *ſpiritus* in minori copia per nervos exiles ſuppeditati, uſque in eadem ſtatione, tanquam *milites veterani*, diutius perſiſtant, & ſæpe *copiam* multiplicem impendant. Secus enim, unde jumentis, dum per plures horas, imo per integrum aliquando diem, curſu citatiori muſculos fere omnes exercent, ſpirituum penus pro tanto labore ſufficiens derivatur ? aut quis credat paucos ſpirituum manipulos,

Muſculi motus ſpirituum explosio quadam.

per exiles nervorum *paris vagi* & *intercoſtalis* propagines *cordi* adductos, proprio marte adeo robuſtum, & indiſcontinuum ejus motum efficere poſſe? *Illis*, equidem neceſſe videtur, *copias ſulfidiarias* perpetim à ſanguine accedere, eaſdemque ſemper protinus *explodi*. Certe ob hanc rationem & *cordis*, & cæterorum *muſculorum* virtus motiva robuſtior, & ſupra *organum* quodvis *mechanicum*, *elaſtica* evadit: nempe in quantum ſpiritus animales, ubique in muſculoſo genere agentes, ſibimet *copulam explosivam* adſciſcant.

Quod ſi *Exploſionis* vocabulum, in *Philoſophia* ac *medicina* adhuc inſolitum, cuipiam minus arrideat: proinde ut *Pathologia σπασμώδης* huic baſi innitens, tantum *ignoti per ignotius explicatio* videatur: facile erit iſtiuſmodi effectus, circa res tum naturales, tum artificiales, inſtantias, & exempla quamplurima proferre; ex quorum analogia motuum in corpore animato, tum regulariter, tum *ἀναμαλῶς* peractorum, rationes aptiſſimæ deſumuntur. Nam præter *Nitri* cum *Sulphure*, cum *Tartaro*, & cum *Antimonio* mixturas, quæ omnes cum detonatione igniun ur; atque *Aurum fulminans*, & compoſitionem ex *ſale Tartari*, *Nitro*, & *Sulphure*, quæ abſque ignitione actuali, tantum penitius excalefacta, cum fragore vehementi exploduntur; etiam huc referri poſſint multi liquores, qui ſimul commiſſi, aut quibuſdam corporibus affuſi, motus violentos, & plane exploſivos ineunt, concitantve: *Spiritus vitri*, & *liquor Antimonii glacialis* invicem confuſi; quin & alteruter *limatura ferri* immiſſus, ebullitionem maximam, cum calore & fumo atrato concipiunt. Vulgo notum eſt quanta efferveſcentia, & impetus plane exploſivi à *ſalibus fixis diliquatis*, ac *acetoſis* cujuſque generis ſimul permiſtis oriuntur: Nec minus exploſionis effectus cernitur, quando *liquor ſale volatili imbutus*, uti *Spiritus C. Cervi* aut *ſanguinis*, *ſtagmati ſalino* vel *fixo*, vel *acetoſo*, vel *nitro ſulphurco* admovetur; ſc. particulæ aliæ ab aliis vehementer eliſæ, cum impetu diſſiliunt, & quaqua-

quaquaverſus longe proferuntur; quæ proculdubio, ſi intra corporis cujuſdam ſpatia, uti muſculi fibras coercerentur, ipſum ſubito intumefacerent, adeoque motus localis inſtrumentum conſtituerent. Super his paulo apertius in νευρολογία noſtra olim diſſeruimus, atque rem adhuc fuſius, & accuratius explicatam forſan aliquando publici juris faciemus.

Interea tamen ne videar ſententiam hanc, revera novam, tanquam mei unius Cerebri fœtum, omni patrono inopem expoſuiſſe; Libet hic *Clariſſimi Gaſſendi* aſſertionem proferre; quæ ut hypotheſi huic noſtræ apertiſſime favet, & quodammodo ejus anſam præbuit, ita fortaſſe poterit & autoritatem aliquam conciliare. Itaque ἀντιλογικώτατος ille vir animo perpendens *quanta ſit vis illaſive rotur, quo non modo brachium, aut crus ſed tota etiam animalis machina movetur, regitur, attollitur, transfertur*: Subjungit. *Ecquis facile capiat tenue illud, quodcumque eſt, intra Elephanti corpus, quod ſeu animam, ſeu ſpiritum, ſeu aliud quodvis principium motus concipimus, poſſe illum tantum molem agitare, ac ad tripudium etiam velox, concinnumque componere? ac tanto magis, quanto ubi tenue illud intra id corpus non amplius viget, tanta externa vi opus ſit, ut vel minimum loco emoveatur: ſed nempe ad hoc quoque primum facit, eadem natura anima ignea, quæ tameſi ſit flammula pertenuis, ſui tamen mobilitate idem præportione præſtare intra corpus valebat, quod flammula ex pulvere pyrio intra tormentum bellicum: dum ſc. non modo globum tanto propellit impetu, ſed tanta etiam vi depellit totam machinam.* Quod vero ad ſpiritus attinet, qui (inſtar pulveris pyrii exploſi) *agitationem iſtam ſubeunt, dubium eſſe*, inquit, *an ii ſint qui adveniunt ex cerebro, an qui in ipſis tendinibus, quaſi connati haberi poſſint: Verum tameſi utrique concurrant, videntur tamen ad hoc munus illi præſentius deſtinati, qui ſunt connati tendinibus.* Non pluribus hic opus eſt, ut declaretur *functionem motivam* à ſpirituum animalium *copula elaſtica*, ejuſ-

Gaſſend. phyſ. ſect. 3. lib. 1. cap. 1.

que *decisione* pendere. Attamen ex hoc suppositio (quod quidem maxima cum probabilitate supponimus) facile sequetur, *motus convulsivos* multo magis à tali causa procedere: Quisquis enim in membris, aut partibus affectis, *subitas intumescentias*, *violentas* & *validissimas contractiones*, quinimo interdum totius corporis *concussiones*, *jactationesque* impetuosissimas considerabit, nihil minus concipere potest, quam plures spirituum animalium *glomere*, velut fulguris è nube erumpentis, *explodi*. Porro hinc etiam Elencho velut reciproco arguere licebit, & quia *motus σπασμώδεις* sunt explosivi insuper & *regulares*, à *spirituum explosionibus* produci: quo tamen ritu, quot modis, & quibus de causis spiritus *animales explosi* affectiones *σπασμώδεις* pariunt, præsentis instituti erit paulo infius, & quantum res ita difficilis & abstrusa patitur, apertius demonstrare.

Spasmorum causæ conjuncta.

Non repletio aut inanitio.

In recitandis aliorum, circa *spasmi naturam* & *causas*, sententiis non multis hic moror; quæ apud antiquos diu celebris increbuit opinio, affectionem hanc tantum à *repletione*, aut *inanitione* produci (utcunque huic stabiliendæ præter autoritatem Hippocratis proferatur exemplum de *corio*, aut *fidium nervis*, qui aut madido aere *impleti*, aut nimis *sicco inaniti* contrahi solent) facile ex se concidit; quia supponere videtur (id quod nemini fragilitatem nervi experto credibile esse, potest) nimirum ipsos nervos quoquomodo abbreviatos atque contractos, posse vi quadam musculos ad se attrahere. Quod si referatur *repletionem*, aut *inanitionem* respectu solidarum partium quæ convelli solent, intelligi debere; è contra observare licet, ubi musculi & nervosum genus humore aqueo maxime irrigantur, uti in *Anasarca*, aut eodem plane destituuntur, prout in *tale*, vel *marasmo*, haud propterea motus convulsivos excitari. *E recentioribus* plerique solummodo *irritationem* nervosarum partium convulsionis esse causam statuerunt, conjecturam inde opinor petentes, quod *αὐτοψία* pateat ab ipsa *vellicatione*, soloque

loque tactu nervorum ſpaſmos induci: fit quidem plane obſervavimus, in diſſectione vivi catuli, cultro nudatis nervorum ſpinalium caudicibus impoſito, ſtatim & ipſos, & muſculorum quibus inſerebantur corpora convelli: nec inſitatum eſt, à nervorum, ac tendinum puncturis, in quibuſvis fere hominibus, ſpaſmos excitari. Memini ab ulcere in cujuſdam brachio excitato muſculi tendinem prorſus nudatum fuiſſe, qui cum ſpecillo chirurgico tangeretur, patientem rigore quodam in toto corpore, & concuſſione illico obortà, aliquandiu inhorruiſſe. Verum enimvero ut concedamus partium *nervoſarum irritationes* non raro *cauſa evidentis* vicem ſubire; inſuper aliquando hac *cauſa ſolitaria ſpaſmos* leviores, & cito tranſeuntes produci: nihilominus ut graviores hujus morbi paroxyſmi, iique crebra vice repetentes debite explicentur, alias, atque altiores cauſas, ſc. tum *conjunctam*, tum *procatarcticam* inveſtigare oportebit. *Aliquate nus ab ir tatione de pendet.*

Quandoquidem igitur *ſpaſmi* nequaquam accidunt, niſi in *corpore vivo*, ubi partes nervoſæ inflantur, & turgeſcunt ſpiritu animali, in promptu eſt conjicere ipſos *ſpiritus animales*, ſicut in *motu regulari*, ita in *convulſivo* eſſe proximum actionis inſtrumentum: nimirum illi quandiu *copula explosiva* idonea, & moderata imbuuntur, ac ad ipſam elidendam tantum *appetitus juſſu*, aut *naturæ inſtinctu* proritantur, *motus* ſolummodo *regulares* pariunt: ſin vero iidem ſpiritus ſibimet copulam *heterogeneam*, ac nimis *elaſticam* aſciverint, vel ſi juſto impetuoſius, & vehementius in actus ſuos rapiantur; utique, tamquam equi effræni ſtimulis agitati, inordinate exiliunt, & copulam ſuam, genuinam licet ac naturalem, violente explodunt: proindeque partes continentes, velut currus appenſos, motu perverſo, efferoque ſecum una corripiunt.

Spaſmorum duplex cauſa, ac duæ ſunt ſpecies Irritatio.

Cum itaque, ut prædicitur, *motus convulſivi* ob duas potiſſimum *cauſas* excitentur, hinc totidem illorum *ſpecies* conſtituantur. Nam 1. interdum accidit *convulſionem* ſine procatarxi, aut copula

heterogeneæ prius aſcitis, tantum à *cauſa evidenti ſolutaria* induci: ita namque *paſſio vehemens* cerebro impreſſa, *ſolutio continui* alicubi in nervoſo genere contingens, pathemata ſpaſmodica nonnullis, quibus Cerebrum & nervi debilioris ſunt conſtitutionis, ſubito intulere: quippe ſpiritus animales, objecto improportionato ipſos fugante, partes continentes exagitant, quin & copulam ſuam, licet idoneam, vehementer elidendo, eaſdem inflarit; proindeque alias hiſce annexas convellunt: *Spaſmi* hoc ritu excitati, quoniam in iis ſpirituum copula naturalis vehementius eliditur, quodammodo ſunt exploſivi, qui tamen cito deſinunt, & ſæpiſſime ſine viſcerum, aut membrorum jactationibus, cum *tremore* tantum & horrore aliquo in ſpirituum deliquia tranſeunt. Verum 2. *convulſiones*, quarum paroxyſmi ſunt graviores, atque diutius perſiſtunt, aut crebrius repetunt, omnino à cauſa procatarctica, ſive diſpoſitione prævia pendere, & ab alia, præter irritationem, cauſa conjuncta exoriri videntur. Ideoque in hoc caſu *particulas heterogeneas, & valde exploſivas ſpiritibus in hac aut illa corporis regione agentibus accreſcere ſupponimus: unde ex iniqua hac combinatione, & irregulata hujuſmodi materia & ſpirituum colliſione, crebras, vehementeſque exploſiones editas, paroxyſmos exacerbescere inducere.*

Copula exploſiva præternaturalis.

Enimvero præter *copulam elaſticam*, quæ ſpiritibus à ſanguine arterioſo ubivis accedit, & à cujus explosione ordinata *impetus motivus*, juxta *appetitus nutum*, aut *naturæ inſtinctum* in partibus quibuſvis nervoſis perficitur (prout alibi declaravimus): etiam aliuſmodi interdum corpuſcula naturæ efferæ, & *pulveris nitrati* magis æmula, ſpiritibus adveniunt, iiſque intime adhærent: cujus materiæ à ſpirituum amplexibus, cum frequentia & ſubita divortia contingant, à mutua particularum eliſione corpora continentia varie inflantur, adeoque in *motus convulſivos* aguntur. Revera quoties *affectio ſpaſmodica* habitualis evadit, ut paroxyſmi convulſivi non raro ſua ſponte, & ſine cauſa evidenti, paſſim vero levi quavis occaſione oriantur,

oriantur, talis morbi procatarxis in hujuſmodi mala ſpirituum animalium diatheſi conſiſtit: Neque enim tantæ ægritudini excitandæ, *colluvies ſeroſa*, aliique minus efferi humores, licet in ipſis cerebri ventriculis, aut circa nervorum origines depoſiti, ſufficiant: Quippe in defunctorum capitibus non raro cerebri meditullia, ipſaque nervorum principia aquæ limpidæ prorſus immerſa vidi; quibus tamen dum vixerunt, nec *Epilepſia*, nec *motus convulſivi* adfuerunt: Quin potius ad hos motus producendos requiruntur *corpuſcula* maxime *activa*, qualia ſunt *ſalina*, & *ſulphurea*; quæ cum ſpiritibus combinata, & dein ſubito erumpentia, particularum mineralium combinationes, violentaſque exploſiones imitentur. Quandoquidem enim in motu regulari & ordinario (prout modo innuimus) muſculi *impetum motivum*, & *vim elaſticam* concipere nequimus, niſi *ſpirituum animalium exploſio* quædam ſupponatur; certe multo magis pro *inſultibus epilepticis*, aliiſque *convulſionibus admirandis*, quæ paſſim eveniunt, excitandis, eorundem ſpirituum, cum aliis particulis valde efferis *complicationes*, eorumque ab invicem *eliſiones* vehementes requiri, aſſerere licebit. Circa ejuſmodi vero *copulam ſpaſmodicam*, quia differt à *naturali* & *ordinaria*, quam in motu regulari adeſſe, & ubivis à ſanguine ſuppeditari alibi oſtendimus, inquirere oportet *undenam illa provenit*, & *quo ritu*, *quibuſque in locis* ſpiritibus accreſcere ſolet.

Quoad prius, obſervare licet *exploſiones ſpaſmodicas* non ſolum in *muſculis*, quibus ſolis, quæ *motum regularem* efficiunt limitantur, ſed etiam in *membranis*, ſc. *ventriculo*, *inteſtinis*, *meſenterio*, aliiſque *partibus* fere *exanguibus* paſſim contingere: porro *exploſiones ipſas* in *affectione convulſiva*, licet *contra appetitus nutum*, & *naturæ morem* excitantur, longe *vehementiores* eſſe, & *diutius perſiſtere*, quam in *motu regulari*: Ex quibus conſtare videtur, *copulam exploſivam ſpaſmodicam* aliunde quam *motus regularis effectricem* advenire: Et quidem probabile eſt illam, non uti hanc à *ſanguine*

Copula explosiva spasmodica immediate non à sanguine, verum à Cerebro.

arteriosò inter fibras musculosas ubique interfluo, profluere, verum à *cerebro* cum *liquore nervos irriguante* descendere, & dein juxta *horum origines, medios processus, plexus, extremitates*, quasi in morbi convulsivi mineram congeri. Profecto nihil evidentius liquet, quam *affectus spasmodicos*, ob noxam imprimis cerebro affixam, & exinde in varias systematis nervosi partes transmissam, sæpissime oriri: hinc enim accidit, quod *passio vehemens*, uti *timoris, iræ*, aut tristitiæ spiritus τὰ ἐγκεφάλου hospites afficiens, ita crebro *pathemata* dicta *hysterica*, ac *hypochondriaca* ordiatur: Porro quod in malis *febrium crisibus*, cum sanguinis recrementa adusta in *caput* transferuntur, convulsiones passim succedant: Porro & hæc ratio est, cur *Vertigo, capitis inflatio, mentis torpor, aliaque supremæ* regionis accidentia, *spasmorum* in *visceribus*, & non raro in toto corpore subsequentium, proœmium esse solent. Quapropter minime dubitandum est, quin *particulæ heterogeneæ*, & *explosiva* è *sanguine* una cum succo nervoso *cerebro* instillantur, quæ postea in *nervosum genus* detrusæ inibi spiritibus accrescunt, iisque diathesin convulsivam inferunt. Revera *affectus σπασμώδεις*, qui aut *universales* sunt, aut saltem plures simul corporis partes occupant, hoc tantum ritu fere oriuntur. Interim tamen haud negamus, quin *Spasmi particulares*, qui se intra quosdam locos, capite nullatenus affecto, continent, aliis interdum modis inducantur. Nam siquidem *nervi* ab utroque fine, sc. *radice*, & *extremis ramentis*, humorem suum imbibunt (quod & *Doctissimus Glissonius* verisimillimum esse statuit, & à nobis non sine summa probabilitate in *νευρολογία* nostra ostenditur), profecto hinc quoque inferre licebit, etiam particulas spasmodicas non tantum à nervorum principiis, sed aliquatenus per illorum extremitates intus admitti: Id quod fortassis aperte satis & plane constat, quod ex *liene* male affecto *Spasmi* circa ipsius regionem exorti *hypochondria*, & non raro *præcordia* infestant. Novi quibus à *tumore*, vel *ulcere* in *mesenterio, utero*, aliisque visceribus existente, *Convulsiones* cum

Interdum à nervorum finibus suscipitur.

cum in parte affecta, tum circumcirca eam increbrescere solebant: cujus ratio videtur non aliunde petenda quam à particulis heterogeneis in loco affecto uberius congestis, quæque simul in fibras nerveas per totam vicinam consitas irrepentes, iis motuum convulsivorum, velut *pulveris pyrii igniendi formitem* suppeditant: at vero *Spasmi* ob tales προφάσεις oriundi haud sese solent longe lateque diffundere, neque semper ad caput ascendere.

His ita præmissis de affectionis Spasmodicæ *causa interna* & *proxima*, quam sc. potissimum, ac sæpius ipsi *capiti*, quadantenus item *nervorum extremitatibus* ortum debere statuimus; modo restat ut varias in utroque genere *causas remotiores*, & multiplicem hujus morbi apparatum particularius designemus. Ægritudo igitur *Convulsiva* plerunque originem suam à capite desumit: nimirum quoties *particulæ heterogeneæ & explosivæ* à sanguine in *cerebrum* aut *appendicem* ejus medullarem suffusæ, illinc postea in *nervosum genus* derivantur, ibidemque spiritibus accrescunt: hoc autem fieri contingit variis de causis: *plures enim sunt rationes, modique* quibus *materies morbifica* in *caput* admittitur; *plures* item quibus in *hanc*, aut illam *systematis nervosi regionem* deducitur; & juxta varias ejusmodi *causa morbificæ translationes*, diversæ *motuum convulsivorum* species constituuntur. *Spasmorum causæ remotiores.*

Igitur quod *particulæ heterogeneæ* & *spasmodicæ* intra ἐγκέφαλον admittuntur, & *sanguinis mittentis*, & *cerebri suscipientis* vitio imputandum est. 1. *Materies morbifica intra caput aggesta vitio, tum Sanguinis mittentis.*

1. Cum *sanguis* materiam morbificam capiti suffundit, vel *totâ* ejus massâ depravatur, uti frequenter accidit in *febribus malignis*, item in *affectione scorbutica*, *cacochymica*, ac imprimis *originaliter morbida*; vel *sanguis* ex se *insons*, & incorruptus corpuscula maligna aliunde accipit, eaque postea cerebro affigit, ita in magnis viscerum impuritatibus, ac præcipue cum partes aliquæ *abscessu* aut *ulcere virulento*, vel *fermento noxio* afficiuntur, è talibus

talibus enim μιασμάτων τοιούτων *mineris* particulæ noxiæ in ſanguinem ebulliunt, ejuſque commeatu poſtea in cerebrum deponuntur: ita ob *Lienem*, *uterum*, *aliaque viſcera* male affecta *morbi Convulſivi* excitantur; qui tamen immediatius à cerebro, iſtarum partium labes per ſanguinis commercium ſuſcipiente, dependent.

Tum Cerebri ſuſcipienti.

2. Attamen 2. *ſanguis*, ut ut vitioſus, & ſeminio morbido imprægnatus fuerit, haud facile inquinamentum ſuum capiti allinit, niſi etiam *cerebri, ejuſque appendicis* conſtitutio aliquatenus in vitio fuerit; quandiu hæ partes bene conformantur, & vigore pollent, ſe, ſuaque tuentur; foribus occluſis, nil præter liquorem ſpirituoſum ſuis uſibus dicatum, purum, putumque admittunt: ſin vero aut *cerebri meatus, & pori* nimis *laxantur*, aut *ſpiritus oſtiarii* ab excubiis ſuis ceſſant, vel avocantur, una cum *ſucco nervoſo*, materies heterogenea & morbifica irrepit, ac in regimine animali malignitatem ſuam explicat. Quod ſpectat ad ipſius *Cerebri malam diſpoſitionem*, eadem aliquando *hereditaria* exiſtit: ita parentibus *epilepticis*, aut *convulſioni* obnoxiis oriundi, in eoſdem affectus plerunque & ipſi proclives ſunt: & quidem conſtitutio cerebri à partu multis modis fieri poteſt vitioſa: nam aut ipſius *intemperies* juſto eſt *humidior*, aut *ſiccior*, vel alterius *qualitatis ex eſſa*, aut *defectu* peccat. Interdum *pori* ſunt *laxiores*, vel *conſiſtentia* ejus nimis *dura* aut *mollis* eſt: quin & *partium Cerebri* & appendicis ejus *conformatio* indebito more habere poteſt; Cæterum aliquando *Cerebri* & *nervorum* indoles originaliter ſana & firma ex *accidente* vitiatur, & diathefin morbidam acquirit: *longa intemperantia* has partes enervat: quin & *febres malignæ*, & *morbi chronici* eas plurimum debilitant: porro accidentia externa, uti *frigoris* & *caloris exceſſus*, *vulnus*, aut *plaga* earum craſes ſæpe pervertit, & impreſſionum morbidarum magis capaces reddit. Quod vero ſpectat ad *ſpirituum animalium* ἀταξίας, propter quas particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ *cerebrum* abſque repulſu ſubeunt, illique facilius

Cerebri mala diathefis, vel hereditaria.

Vel acquiſita.

facilius cohærent; obſervare eſt *ſpiritus animales* quibuſdam ab ipſa nativitate *teneriores*, & *cito diſſipabiles* exiſtere, ita quidem ut nihil *ſenſui*, aut *imaginationi* fortius & vehementius oblatum tolerare poſſunt, quin ſtatim in confuſiones adigantur: propter hanc rationem, fœminæ præ *viris* earumque aliæ præ aliis *affectibus* dictis *hyſtericis* obnoxiæ fiunt. Porro interdum *paſſio violenta ſpiritibus* ut ut mediocriter firmis ejuſmodi proſternationem ac inordinationem imprimit, ut poſtea nihil fortiter ſufferre, nec cuivis injuriæ reſiſtere valeant: ita paſſim accidit *ſubito timore*, aut *ingenti triſtitia* regimini animali impreſſiones morbidas affigi, quæ poſtea vix unquam delentur: hinc enim *mulieres* ſæpe *affectiones* dictas *uterinas*, & *viri hypochondriacas primo* contrahunt, iiſque poſtea fere ſemper aſſueſcunt.

Ex his conſtare videtur, *quibus modis* & *ob quas cauſas materies ſpaſmodica* intra ἐγκέφαλον admitti ſolet: jam proxime videamus *quid de illa fiat poſtea*; ſiquidem iſta materia ad Cerebrum advecta affectus convulſivos aut non ſemper, aut non eodem prorſus modo inducit. 2. *Materies morbifica intra caput admiſſa, quomodo diſponitur.*

1. Interdum accidit *particulas heterogeneas* & *expleſivas* in *Cerebrum* admitti, quæ tamen exinde ſine magna noxa, & priuſquam genus nervoſum ſubeunt, rurſus exterminantur: quippe *vena* & *lymphaductus* ſæpe quod ſuperfluum & regimini animali inimicum eſt, reſorbent, & vel foras convehunt, vel in emunctoria deponunt. Dum talis materia parumper in cerebro agitatur, particulæ ejus ſpiritibus nonnullis *affixæ*, ab iiſque demum *eliſæ*, *vertiginem* & *ſcotomiam* cient; at vero quia nervorum ductus haud ſubeant, affectiones ſpaſmodicæ minime ſuccedunt. *Interdum è Cerebro regeritur.*

2. Quando *materies morbifica* intra ἐγκέφαλον admiſſa, non exinde ſtatim relegatur, ſæpenumero noxam ſuam, priuſquam *nervoſo generi* infertur, haud prodit; nam intra *Cerebrum* ſpiritus animales admodum vegeti, & ſpatium liberius nacti, *copulæ* cujuſvis *heterogeneæ* complexus evadunt; quos equidem intra anguſtos nervorum canales evitare *Interdum in genus nervoſum detruditur.*

evitare nequeunt: porro ipſa materies morbifica, ſiquidem è *Cerebro* per vaſa excretoria amandari non poteſt, exinde mox in *ſyſtema nervoſum*, utpote partem ignobiliorem dimittitur: ſin vero invitis facultatum ſuperiorum præſidiis, talis materia intra Cerebrum diutius commoretur, ejuſque ſpiritus incolas valde inficiat, *Epilepſiam* inducit, prout infra ſpeciatim oſtendetur: attamen multo crebrius, labes è *Cerebro* abſque magna noxa ejus, in *nervoſum genus* traducitur; hoc autem non uno ſemper modo fieri contingit.

In Cerebro manens caducum infert.

Materia ſpaſmodica in nervoſum genus delapſa.

Enimvero *particulæ heterogeneæ liquori nervoſo* immixtæ, ac verſus nervorum principia delapſæ, eadem non ſimul omnia, neque hæc aut illa, prout ſors tulerit, indifferenter ſubeunt, verum in *aliorum* ductus præ *aliis*, idque non ſine aliqua ratione diriguntur. Namque obſervamus *ſymptomata convulſiva* ſedem plerumque aliam in *pueris* ac in *adultis*, aliamque in *tenerioribus* ac in *robuſtis* ſibi eligere.

In pueris nervos priores afficit.

In *pueris*, qui *affectibus cordis*, & *membrorum exteriorum exercitiis* nondum aſſueverunt (quibus ſc. utriſque cauſa morbifica longinquius à cerebro profertur) *materies ſpaſmodica* in nervos proximos, eos ſc. 3ti. 5ti. & 6ti. *paris* ſæpius incurrit; quare illis *faciei*, ac *oris* partes maxime convelluntur: rarumque eſt & inaſſuetum iis *viſcera*, & *præcordia*, prout in adultis attolli, motuve inordinato affici: E contra in *provecta ætatis hominibus*, aditu ad nervos *paris vagi*, & *intercoſtales*, uti ad iſtos *ſpinalis medulla*, magis patente, partes, quas nervi illi reſpiciunt, frequentius convelli ſolent: hoc tamen cum diſcrimine, quod in *tenerioribus*, & iis qui ſunt valde *ἰσπαθεῖς*, quibus, ob paſſiones animi, *præcordia* & *viſcera* ſæpius perturbantur, *materies ſpaſmodica nervorum interiorum* ductus apertiores promptius ſubit, illique propterea *ſpaſmis*, in *abdomine*, & *thorace* excitatis, magis obnoxii redduntur: Hinc enim eſt quod *mulieres paſſionibus* dictis *hyſtericis*, ac *viri* quidam *hypochondriacis* moleſtantur; ſicut poſtea,

Secus in adultis.

poſtea, cum de affectibus iſtis particulatim diſſeremus, fuſius declarabitur.

Cum materies ſpaſmodica quorumvis nervorum capita adpellit, vel ibidem ſubſiſtens vertiginem tantum, partiumque ad quas nervi iſti pertingunt, leviores ſpaſmos, & ſubſultus creat, vel in nervorum ductus altius prolapſa paroxyſmos convulſivos atrociores parit: eadem vero in proceſſus nerveos delata, per caudicis, ſive trunci unius aut plurium propagines, modo *omnes*, modo *aliquas* tantum, cæteris patentiores diſponitur; atque *ſpiritibus* tum intra ipſos nervos, tum intra *fibras appendices* confiris paulatim accreſcit: nimirum par ratio eſt, & ſimilis fit apparatus in diſpoſitione ad paroxyſmos convulſivos, ac ſi *pulveris pyrii* ſucceſſive explodendi grana per longas ſeries jacerentur. *Spiritus* ad hunc modum *copula heterogenea* imbuti, tum intra nervorum *truncos*, tum intra *fibras membranis*, & *muſculis* intertextas, potiſſimum vero intra *plexus nerveos* hoſpitantur; cumque illi aut *gravati* ob nimiam *plenitudinem*, aut data aliqua *occaſione* exagitari, copulam ſuam excutere coguntur, particulæ eliſæ & ab invicem profilientes partes continentes valde inflant, adeoque *impetum motivum* contra *appetitus*, & *naturæ* juſſa, & leges excitant: Porro *ſpiritus* ad *motus convulſivos* obeundos ſemel incitati, à ſyſtematis nervoſi extremitate, una, aut altera, ut plurimum vero in *fine* exploſiones ordiuntur. Illi autem, qui primo exploſi ſunt, proximos quoſque prædiſpoſitos, velut *traduce ignario* corripiunt; adeoque longa, & continuata ſpaſmorum ſerie, à meta una ad alteram affectionem inceptam propagant: nam *convulſio* ab imo *abdomine*, aut *à pede*, aut *manu* exorta, ſenſim ad ſuperiora, & plerumque ad *ipſum ἐγκέφαλον* prorepit: idemque affectus cum à *cerebro* (prout in *Epilepſia*) orditur, illinc parirer deorſum ad viſcera remota, etiam ad membra & artus exteriores derivatur.

Quo ritu juxta nervorum principia ſubſiſtens, aut in ductus altius prolapſa ſpiritus afficit.

Spiritus exploſiones incunt ob plenitudinem, aut irritationem.

Materies morbifica in capita nervorum influens pro varia ſui copia & diſpenſatione, diverſimoda convulſio-

Materies ſpaſmodoca convulſiones, aut continuas aut periodicas infert.

convulſionum genera producit: nam primo obſervare eſt, abundante, & exuberante materia, interdum *ſyſtematis nervoſi*, aut quorundam ejus partium *totos ductus* occupari, ita ut *ſpiritus animales* tum influi, tum inſiti, *copula heterogenea*, ejuſque ſupplemento perpetuo ſaturati, in *ſpaſmos continuos* urgeantur. Novi quibus muſculi omnes, ac tendines in toto corpore *contracturis* & *ſubſultibus* ſine intermiſſione afficiebantur: Novi *alios*, quibus *brachia*, & *crura*, cæterique artus in varias flexiones, & diſtorſiones perpetuo cogebantur: quin & *alios* vidi, qui ſaltare, huc illuc diſcurrere, pedibus, manibuſque humum contundere neceſſe habuerunt; quod ni facerent in immanes viſcerum, & præcordiorum convulſiones incidebant. 2. *Particulæ heterogeneæ* & *exploſivæ*, ſi minori copia cum ſpiritibus combinatæ ſint, ipſis ſine tumultu, aut perturbatione adhærent, donec poſt aliquod tempus utræque particulæ iterum diſſilientes, ac ab invicem eliſæ paroxyſmos convulſivos cient; cujuſmodi *paroxyſmi* ſunt vel *periodici*, & *ſtatis horis* exacte repetunt; quod accidit ob *materiam morbificam æquali dimenſo* generi nervoſo quotidie ſuffuſam; proindeque circa idem temporis ſpatium, ad *plenitudinem exploſivam* etiam quotidie aggeſtam; vel *vagi* & *incerti*, in quibus ſc. particulæ heterogeneæ minori adhuc copia ſuffuſæ, non niſi longo tempore ad *ſaturationem exploſivam* aſſurgunt; quarum interim cum *plenior aggeſtio*, tum *exploſio* ob *plures occaſiones*, ſive *cauſas evidentes* modo *crebrius*, modo *rarius* ſolent accidere: hinc fit ut *affectio ſpaſmodica* nonnunquam cauſæ evidenti in totum aſcribatur, cum revera niſi *procatarxis convulſiva* præceſſerat, talis cauſa nullam excitaſſet.

Spaſmorum cauſa evidentes.

Itaque ut de *convulſionum cauſis evidentibus* nonnihil dicamus; ſupra obſervavimus, ſi vehementiores fuerint, & *cerebri*, ac *nervoſi generis* conſtitutioni teneriori, ac imbecillæ acciderint, eas interdum *ſolitarias*, *pathemata convulſiva* inferre: at vero quoties *affectio ſpaſmodica* gravior, & *habitualis* facta, ſæpius redire ſolet, licet *cauſa evi-*

dens

dens in propatulo ſit, & effectus culpam ſuſtineat, nihilominus ſuſpicari licet *procatarcticam* intus *latere*, & in efficiendo potiorem exiſtere: niſi enim ſpiritus copula heterogenea imbuerentur, in exploſiones involuntarias, & præternaturales nec tam facile, nec tam crebro adigerentur.

Cauſarum evidentium duplex ordo, ſive *claſſis* occurrit; aut enim ejuſmodi ſunt quæ *procatarxin adauget*, eamque citius ad *plenitudinem exploſivam* perducunt, uti ſunt *mala victus ratio*, & *errata in ſex nonnaturalibus*, quæ *ſanguinem* & *ſuccum nervoſum* inquinando, particulas heterogeneas majori copia ſpiritibus ad ſaturationem ſuggerunt, proindeque acceſſiones ſpaſmodicas eo citius accerſunt. *Vel* 2. *cauſa evidens* dicitur quicquid *ſpiritus derepente exagitans & irritans*, ut ſtatim *explodantur*, efficit, & *copulam ſuam*, qualiſcunque fuerit, elidant: atque hujus generis plurima ſunt, quæ ſpiritibus modo intra ἐγκέφαλον, modo intra *ſyſtema nervoſum* conſitis, accidentia, motus convulſivos inſtinctu diverſimodo (prout in regularibus aſſolet) aut directos, aut reflexos cient.

Cauſa evidens duplex, ſc. implens, & irritans.

Cauſa irritans ciet ſpaſmos directos, aut reflexos.

1. *Prioris generis* potiſſimum ſunt *violentæ animi perturbationes*, quibus *ſpiritus Cerebri incolæ* agitati, atque confuſi, alios intra *nervoſum genus* ſcatentes, & ſæpe prædiſpoſitos ad *exploſiones irregulares* incitant; ita vehemens *timor*, *ira*, aut *triſtitia* non modo incommodo valetudine affectis *inſultus epilepticos*, aut *hyſtericos* inducunt; ſed interdum aliis quibuſcunque *cordis palpitationem* & *tremorem*, quin & *membrorum & artuum convulſiones horrificas* accerſunt. 2. Quoad *alterum cauſæ evidentis genus*, quo ſc. *Spaſmi* actu *reflexo* incitantur; hoc quidem nec infrequenter locum habet, quoties *gravis moleſtia*, cum *fibrarum* & *ſpirituum irritatione*, *nervoſo generi* alicubi exhibetur: quippe eadem *moleſtia* mox cum primis ſpirituum fontibus, nempe *cerebro* aut *cerebello* communicata, exinde *motus inordinati*, ac *violenti* præter animi arbitrium incepti, h. e. *convulſivi*, retorquentur; ita namque *lumbrici*,

ci, *pharmaca*, aut *acres humores*, inteſtinorum tunicas immaniter vellicantia, iſtarum partium, & non raro membrorum externorum ſpaſmos inferunt.

Hæc de *ſingulis cauſarum*, *conjunctæ*, *procatarcticæ*, & *evidentium* generibus, à quibus *morbi convulſivi habituales facti*, & cum gravioribus paroxyſmis repetere ſoliti, exoriuntur: cum vero *alteram hujus morbi ſpeciem* aſſignavimus, ubi *paroxyſmi* à *cauſa evidenti ſolitaria*, ſeu fere tantum ab *irritatione*, ſpiritibus nondum *copula exploſiva* præoccupatis, dependent; jam proxime diſquiratur *quibus*, *& quot modis* hoc fieri contingit. Super his in communi ſtatuitur *inſultus ſpaſmodicos*, à *mera irritatione productos*, aut *leviores* eſſe, & cito pertranſeuntes, aut *graviſſimos*, & non raro *lethales*, prout quando venenis aſſumptis, aut ὑπερκαθάρσει ſuperveniunt. Porro adnotetur, cum *materies morbifica*, ſive *irritativa* ipſis nervorum caudicibus, aut plexibus inſederit, eam non raro etiam *exploſivam* evadere, utcunque ſpaſmos etiam à mera irritatione productos (prout ſupra annotavimus) exploſiones quaſdam eſſe. Itaque his prælibatis, rem propoſitam expediamus.

Cauſa irritans diſtinguitur quoad loca affecta, quoad ſubjecta.

Partium nervoſarum irritatio, quæ *motus convulſivos* efficere ſolet, *variis in locis*, *variiſque ex rebus*, quæ *ſpiritibus* & *fibris incongruæ*, atque *inimicæ* ſunt, contingit. Quoad *res ſpirituum naturæ adverſantes*, obſervare eſt præter *venena*, & *qualitatum tangibilium exceſſus*, qui ab extra infliguntur, multa quæ intus in nobis gignuntur, ſc. *varia ſanguinis*, *& ſucci nervoſi recrementa*, *miaſmata febrilia*, *humores præternaturales*, *ſalinos*, aut *ſulphureos*, quinimo *lumbricos*, *calculos*, cum pluribus aliis nervoſo generi infeſta eſſe, & *irritationes ſpaſmodicas* paſſim ciere. Quoad *loca affecta*, ſive *materiæ irritativæ ſedem*; licet hæc in qualibet ſyſtematis nervoſi parte noxam inferat, ut plurimum vero maxime infeſta eſſe ſolet cum juxta *ſyſtematis nervoſi principia*, vel *extremitates*, vel circa *medios nervorum proceſſus*, ac præcipue in eorum *plexibus defigitur*: Porro talis materia, quæ ſpiritus

Loca affecta ſunt nervorum principia, extremitates, & medii proceſſus & plexus.

ſpiritus irritans, *cauſæ evidentis* loco eſſe ſolet, non raro, prout modo innuimus, etiam *procatarctica* rationem ſubit, quatenus nimirum particulæ heterogeneæ ab illa emiſſæ, fibras nerveas ſubeunt, & cum ſpiritibus combinatæ, eos ad explodendum aptiores, & procliviores reddunt.

1. Igitur interdum accidit *humoras malignos*, & nervoſo generi infeſtos è *ſanguine* in *cerebri regionem* fuſuſos, & exinde demum in poſticam capitis regionem delatos, *nervorum origini* incumbere, ubi ſi diſrupta pellicula, quæ medullam oblongatam inveſtit, in nervorum truncos nudos incidunt, eorumque fibras altius ſubeunt; propterea quidem *motus convulſivi* non modo in *partibus capitis vicinis*, verum aliquando in valde *remotis*, & non raro in toto *ſyſtemate nervoſo* oriuntur: Hoc paſſim obſervare eſt in *malis febrium criſilus*, materie morbifica in caput tranſlata, item in *affectibus cephalicis*, in ſtatum peſſimum, ac lethalem evectis. Revera cum plurium hoc ritu defunctorum capita aperuerim, reperi in omnibus poſticam *medullæ oblongatæ* regionem ſero acri & *ſanguine* immerſam. *Cauſa irritans ut nervorum origines afficiat.*

2. Quemadmodum ſyſtematis nervoſi *extremitas interior*, ſive *origo*, ita non raro *exterior*, ſive *finis* à vellicatione illic facta, *ſpaſmos*, ſive *motus convulſivos* ſuſcipit, eoſdemque quaquaverſus transfert: hoc in *membris exterioribus* paſſim fieri, teſtantur *tendinum ac nervorum puncturæ*. Nec minus à *vellicatione* in viſceribus facta *ſpaſmi* circumquaque excitati ſolent, ſi quando *pharmaca*, aut *humores acres*, nec non *lumbrici* in *ventriculo*, aut *inteſtinis* ſcatentes partes membranaceas vellicant, adeoque ſenſionem moleſtam primis ſenſoriis imprimunt; exiade ſtatim ob ſpirituum excandeſcentias *motus convulſivi* modo in *partes affectas*, modo indifferenter in *alias quaſcunque* retorquentur: nam à graviori viſceris cujuſdam noxa ſæpe *ſpaſmi* non tantum *partes affectas*, & vicinas occupant, verum in *faciei* ac *oris* muſculos, nec non in *membra exteriora* transferuntur. *Calculus uretera* impactus haud tantum in iſto ductu *Qui nervorum finis extremitates.*

ctu, verum in *tota vicinia contractiones* immanes accerſit. Porro *ſymptomata* quædam *hyſterica*, aliaque *hypochondiaca* nonnunquam hac ratione inducuntur; quatenus nimirum *vellicatione* in viſceris cujuſdam membranis facta, illico *ſpaſmus* retorquetur.

Ut medios proceſſus & plexus.

3. *Materies irritativa*, quæ ſpaſmorum *cauſa evidens* eſſe ſolet, interdum *medios nervorum proceſſus* occupat; & propterea *partes* modo *ſupra*, modo *infra* illius ſedem ad *motus convulſivos* incitantur: Hoc de nervorum plexibus ſatis conſtare videtur; cum enim *ſucci nervoſi recrementa acria* in iiſdem congeruntur, non raro ſpaſmi per totam viciniam procreantur: hac ratione *affectio colica*, atque *hyſterica*, nulla viſcerum iſtorum culpa tantum ab humore in *meſenterii plexibus* depoſito non raro progigni, ac excitari videntur (quod equidem poſthac, cum de affectibus iſtis particulatim agemus, planius oſtendetur): Pariter ob *plexus ganglioformes* humore acri & irritativo obſeſſos, *præfocatio in gutture*, nec non variæ *præcordiorum contractiones* inferuntur. Porro *affectiones ſpaſmodicæ* ab humore acri intra *totos nervorum caudices*, & corporum nervoſorum meatus ſcatente, non raro dependent. Vidimus quoſdam *convulſionibus admirandis*, ac *perpetuis affectos*, ut neceſſe habuerint (prout ſupra retulimus) membra huc illuc jactare, & diſtorquere, ſaltare, diſcurrere, humum manibus, aut pedibus contundere, aliaſque geſticulationes ſtupendas exerere, haud ſecus ac ſi *ſagarum præſtigiis* læderentur, cujuſmodi *paſſionum cauſa* genuina in eo conſiſtere videtur, quod *ſuccus nervoſum genus irrigans*, inſtar *aquæ ſtygiæ* acerrimus, ac à debita crāſi degener factus, ſpiritus inſitos influoſque continuo irritaret, ac velut œſtro quodam afflaret.

Spaſmorum differentiæ reſpectu Originis.

Ex his quæ circa varias *convulſionum cauſas* diſſeruimus, multiplices eorundem *ſpecies* & *differentiæ* eliciantur: Nam primo annotavimus reſpectu *originis*, pathemata ſpaſmodica ſæpiſſime à *capite affecto*, ſeu materia morbifica in *nervorum principia* influente, derivari; quandoque tamen, licet

licet rarius, eas à tali materia in *nervorum extremitates* irrepente pendere.

2. Quoad *morbi* & *ſymptomatum productionem*, obſervamus eandem aliquando à *cauſa evidenti ſolitaria*, uti paſſione ſubito, & vehementi produci: Sæpius vero *procatarxim*, ſive diſpoſitionem præviam requiri: porro cauſas interdum ita coincidere, ut *cauſa procatarctica* etiam *evidentis* vicem ſuppleat; quin etiam è contra, ut *hæc illius* loco fuerit. *Cauſarum.*

3. Quoad *morbi extenſionem*, *affectio convulſiva* diſtingui poteſt in *univerſalem*, qua ſpiritus fere totum ſyſtema nervoſum, ipſumque ἐγκέφαλον actuantes, ſucceſſive exploduntur; & *particularem*, in qua ſpiritus intra privatam quandam ditionis animalis regionem afficiuntur. *Morbi extenſionis.*

1. Prior iſta cietur quando ſpiritus animales intra primos ipſorum fontes, nempe *Cerebri*, & *Cerebelli* meditullia irritantur, unde ipſorum exploſiones violentæ accidunt: quapropter tum animæ *functio quavis interna*, ſc. ſenſus, & imaginatio obſcurantur, ejuſque *facultas exterior locomotiva* pervertitur: Hujuſmodi *affectio ſpaſmodica univerſalis*, in qua ſc. præter artuum & viſcerum ſpaſmos, *interiores animæ potentiæ* eclipſin patiuntur, iterum *duplex eſt*: nempe aut *primaria*, quæ ab ἐγκεφάλῳ incipit, oriturque in quantum ſpiritus hujus incolæ *particulis nitroſulphureis* imbuti primo exploduntur, eorumque accenſio, cæteros in *appendice tum medullari*, *tum nervoſo* ſcatentes corripit, ibique *exploſiones convulſivas* concitat, prout cernitur in epilepſia.

2. Vel *paſſio iſthæc univerſalis* ἀναστοιχίαν inferens *ſecundaria* eſt, quæ ſc. alicubi in *nervoſo genere* inchoata, exinde ſpirituum copiis ſucceſſive affectis, factaque velut *aquarum undulatione*, demum ipſi ἐγκεφάλῳ traditur: hoc paſſim accidit in paroxyſmis, qui dicuntur hyſterici, in quibus ob ſpaſmum principio in imo ventre incipientem, moles, ſive intumeſcentia in *abdomine* excitatur; dein eodem affectu per nervorum ductus ſuperius

ſuperius lato, *ventriculus*, ac mox *præcordia* contrahuntur, ac tandem ſpaſmo *caput* impetente, patientes corruunt, iiſque notitia omnis adimitur; denique morbo in *nervos alios* reflexo, membrorum *exteriorum* motus convulſivi ſuccedunt.

2. Quod vero ſpectat ad *ſpaſmum particularem*, in cujus paroxyſmo ægrotantes animo conſtant, hic quidem varias differentias ſortitur. Quoad *materiæ ſedem*, quæ circa nervorum *principia*, *extremitates*, aut *medios proceſſus* contingit, ſpaſmorum (uti oſtendimus) diverſitas oritur: Quinimo prout iſta *materies morbifica*, nervorum principia obſidens circa *medullã oblongatæ caput*, *medietatem*, aut *caudam* defigitur; propterea accidit modo tantum *faciei*, aut *oris* partes, modo *imi*, aut *medii ventris* viſcera, ac modo *artus exteriores* potiſſimum, ac fere tantum convelli.

Inſultus durationis.

Porro *convulſio*, quoad *inſultus durationem*, ejuſque *magnitudinem*, diſtingui ſolet in *continuam*, ac *intermittentem*: Prior ſicut ſupra innuimus dicatur τέτανος, ſive *contractio permanens*, uti cum pars una, aut ſimul plures *conflanti tenſione contracta* aut *diſtorta* in eodem ſitu præternaturali aliquandiu detinentur; ſic quandoque muſculus, aut membrum, pura oculus, labium, gena, à recta poſitione diſtorquentur, nec ſtatim facile reduci poſſunt: cujus cauſa interdum eſt *reſolutio*, ſive *paralyſis* in quibuſdam aliis muſculis; qui cum relaxantur, oppoſiti nimis fortiter agunt, & partem, quæ inter utroſque velut in æquilibrio conſiſtere debuit, verſus ſe totam corripiunt: aliquando tamen talis *contractio permanens* excitatur propter tendines humore ſeroſo impacto obſeſſos, qui proinde rigidi evadunt: Hujuſmodi affectus in *ſcorbuto* familiaris exiſtit, ut ægri quandoque nullum membrum aut articulum extendere poſſint; ſed velut in orbem, ſeu globum contrahantur. Nonnunquam tendines in dorſo, ob talem humoris incurſum, oſſa extra debitum ſitum trahunt, & *gibboſitatem*, vel corporis *incurvaturam* pariunt.

pariunt. *Tetanus* distingui solet in *universalem*, cujus tres sunt species; sc. ἐμπροσθότονον, ὀπισθότονον, & τέτανον ita proprie dictus, & *particularem*, quæ membrum quoddam vel articulum privatum respicit: Super his postea speciatim dicemus.

2. *Convulsio intermittens*, aut *brevis* est & *momentanea*, quæ per crebras vices, & quasi per *subsultus* peragitur, prout observare est in *horrore* & *tendinum concussionibus*, quæ semper crebra *motus*, & *quietis* alternatione interstinguuntur: vel *spasmorum insultus*, eorumque *intervalla* diutius protrahuntur: ita usitatum est *paroxysmos convulsivos*, quando repetunt, *aliquandiu perdurare*, ac *rursus desinere*; tales autem *periodi* modo *certæ* sunt, atque statis *horis eveniunt*, modo *rara*, ac *incerta*, atque pro variis datis occasionibus diversimode contingunt. Plures sunt aliæ hujusce affectus differentiæ, quæ postea cum de singulis convulsionum speciebus particulatim dicemus, melius elucescent.

CAPUT. II.

De Epilepsia.

HActenus *Spasmorum*, sive *Convulsionum* in genere *naturam*, *causas*, & *differentias*, juxta hypothesin plane novam, & insolitam, sed rationi (ut opinor) satis congruam tractavimus: jam proxime incumbit præcipuas istius affectus species particulatim explicare, inter quas *Epilepsia* prærogativam facile meretur, ejusque consideratio methodi, sive ordinis jure quodam præcedere debet; quippe hic morbus in corpore humano quasi imperium amplissimum nactus, non modo in totum ἰχνεύεται, sed plerumque simul in omnes systematis nervosi partes tyrannidem exercet: quapropter ab affectionis immanitate, *morbus Herculeus*, ab insultus more tamquam à numine

immissi

immiſſi admodum ſtupendo, νόσος ἱερὰ, ſive *morbus ſacer* ab antiquis appellabatur; cui accedit cujuſdam noſtratis, haud infimæ notæ, Theologi conjectura, nempe plures, qui in novo Teſtamento pro *Dæmoniacis* habentur, tantum *Epilepticos* fuiſſe; morbique hujus à Chriſto Salvatore *curationem*, *ſpiritus mali ejectionem* ſive *exorciſmum* dici: Revera in hoc affectu *materia morbifica* adeo obſcura aut prorſus nulla veſtigia apparent, ut merito hic *ſpiritus malefici afflatum* ſuſpicemur: ſaltem probabile eſt, quoties diabolus præſtigiis ſuis miſeros mortales affligere permittitur, ipſum non poſſe ex alia pharetra graviores ſagittas torquere, aut ſub meliori larva, quam monſtroſi hujuſce morbi inſultibus miracula oſtentare.

Epilepſiæ ſymptomata uti ſunt plurimum ſtupenda, ita illorum *cauſæ*, & *ipſius morbi* ratio formalis difficillime explicantur. Enimvero inter Authores tum de *parte affecta*, tum de afficiendi modo, res varie controvertitur: plerique hujus *ſedem* in *cerebro*, aut *ventriculis* ejus; alii in *meningibus*, quin & nonnulli in *medio*, aut *imo ventre* collocant; quo tamen jure mox inquiretur: Interim ut miſſis aliorum opinionibus, recti ratiocinii filo vera *morbi hujus Theoria* inveſtigetur, *primo deſcriptionem* ejus, ſimul cum integro Phœnomenωn cenſu exarare; *ſecundo*, iſtis rite perpenſis, *morbi ſubjectum*, & *partes* præcipue *affectas* eruere; tertio demum *rationem* & *modum* quo morbus iſte generetur, cum veris *ſymptomatum cauſis* ſubjicere nitemur.

Epilepſiæ deſcriptio, ſeu morbi hiſtoria.

Primo, quoad *morbi ideam*, *inſultus epilepticus*, univerſalis, ac *immanior* tantum *convulſio* eſſe videtur, in qua ſc. ſpiritibus *cerebri* incolis primo irregulariter commotis, & velut confuſis cæteri omnes τὴν ἐγκεφάλου *appendicem* tum *medullarem* tum *nervoſam* incolentes, ſimul *motus convulſivos*, ſive *contractiones* inordinatas ineunt, eaſque aliquandiu cum crebris ſubſultibus continuant: *morbi acceſſio* ut plurimum ex improviſo aggreditur, ægroſque nihil tale cogitantes opprimit,

mit, atque ictu oculi citius ſenſu & intellectu orbos in terram præcipitat; quippe non tam *cadunt*, quam cum impetu quodam *proſternuntur*, ut ſæpe pars primo in terram aut corpora adjacentia alliſa livore aut vulnere afficiatur; proſtratis ſupervenit *ſtridor dentium*, cum *ſpuma oris*, ſæpe etiam *capitis concuſſio*, & *crebra ad humum alliſio*; *brachia* & *crura*, quinimo *cervix* & *dorſum* aut *ſtatim rigida fiunt*, aut *variis flexionibus* huc illuc diſtorquentur; aliqui *pectus* immaniter contundunt, alii *brachia* & *crura* valide exerunt; eaque, ac totum aliquando corpus huc illuc impetuoſe jactant; pleriſque autem *præcordia* & *hypocondria*, nec non *totus inferior venter intumeſcunt*, & valde *inflantur*: poſt aliquod tempus modo brevius modo longius hæc ſymptomata, quaſi Tragœdia peracta, derepente ceſſant, & tunc ægroti denuo ad ſe redeunt, ac mente conſtant; ſuperſtite vero poſt paroxyſmum *capitis dolore*, cum *torpore*, & *hebetudine ſenſuum*, & non raro *vertigine* & *ſcotomia*.

Paroxyſmi epileptici repetere ſolent, quandoque ſtatis temporibus *diei*, *menſis*, aut *anni*, ut plurimum vero juxta majores *anni* τροπὰς, aut *lunæ*, aut *ſolis* συζυγίας vel *aſpectus oppoſitos* certius redire, & gravius affligere ſolent: quandoque acceſſiones ſunt incertæ, & vagæ, pro occaſione & varietate cauſarum evidentium: ſunt autem *paroxyſmi* modo *leviores*, qui cito pertranſeunt, ita ut ægroti vix in terram præcipitentur, nec ἀναισθησίᾳ corripiantur; modo *graviores* ſunt, quibus correpti plurium horarum ſpatio inſenſiles decumbunt, & velut dæmoniaci, horrendis ſymptomatis torquentur: aliquando, licet rarius, ſigna quædam paroxyſmi prænuncia lapſuros commoneſaciunt, ut ſunt *capitis gravedo*, *oculorum coruſcatio*, *aurium tinnitus*: interdum in parte quadam exteriori, *brachio* nempe, aut *crure*, aut etiam in *dorſo*, vel *hypocondriis* ſpaſmus præcedit, qui exinde inſtar *aurafrigida aſcendens* & verſus caput perreptans, caducum inferre videtur: *Morbo* huic, *pueri*, & *adoleſcentes*, magis quam maturæ ætatis homines, aut ſenes obnoxii

reperiuntur: quicunque insultum ejus semel repressi sunt, nisi remediorum ope curantur, postea vix per totam vitam ejus labe prorsus immunes fiunt; paroxysmi quo sæpius repetunt eò graviores usque evadunt, qui cum frequenter iterari valde atroces existunt, *memoriæ*, *imaginationis*, & *rationis* usum, & dein totius functionis animalis robur ac vires enervant; donec hujus œconomia valde perversa, functio demum vitalis labascat, & sensim aboleatur. Explicatis ad hunc modum hujus morbi telis, & apparatu malefico, jam proxime inquiramus in qua *parte sedem* figat: sive quod sit proximum ejus subjectum.

Morbi subjectum sive sedes inquiritur.

2. *Epilepsia accessio* & invasionis modus plane innuere videntur *sedem ejus primariam*, sive partem præcipue affectam alicubi intra caput contineri, quod autem *paroxysmus* nonnunquam in partibus remotis incipiat, & exinde versus caput ascendat, hoc quidam ita fieri *videtur* tantum, & *ex accidenti* contingit, cum interim *causa morbifica* circa ipsum ἐγκέφαλον subsistit (prout inferius declarabitur): verum quod à primo morbi insultu statim ἀναισθησία cum membrorum & viscerum fere omnium contractionibus succedit, hoc manifesto indicio est, una *totam* ἐγκεφάλου *compagem*, & *nervorum omnium origines* à causa morbifica occupari. At vero etiamnum explicatu difficillimum videtur ubi *causa* ista, sive *materies morbifica* præcipue subsistit; neque enim probabile est, eandem per cunctas cerebri partes diffundi; nec tamen constat in quo loco singulari ea defixa, cæteras omnes partes ita subito in ejusdem noxæ consensum trahat.

Hanc alii meninges alii cerebri meditullium statuunt.

E variis super hac re Authorum sententiis, *duæ* præ cæteris magis probabiles videntur, & pari verisimilitudine assensum vendicant. Quarum *una* asserit *Cerebri meditullium*, atque *altera meninga ipsum investientes* esse primariam *Epilepsiæ* sedem: *Prioris* ratio in hoc fundatur, quod ubi spirituum animalium fons, & ipsius animæ sensitivæ origo consistit, ibidem hujus morbi causa poni debet; nempe cum principes facultates primo læduntur, cæteræ omnes

omnes ejusdem noxæ facile participant: verum enimvero ut concedam in *Apoplexia*, & *spirituum deliquio* ita habere, attamen in *convulsione* (cujusmodi *affectus est Epilepsia*) non sequitur *fibras* & *nervos* omnes convelli, quia *cerebri medullinum* prius *convellitur*: quippe hoc cum sit mollis & fluidæ substantiæ, atque motus & sensus expers, *contractioni*, sive *affectioni spasmodicæ* minime capax videtur: quapropter alii cerebrum & quamvis ejus partem à morbi hujus culpa eximentes, causam ejus omnino in meningas rejiciunt; asserentes *scil.* membranas cerebrum investientes, ac inprimis illarum processus cerebri, ac cerebelli fissionibus instratos, siquidem à materia morbifica vellicantur, spasmos, sive convulsiones immanes concipere; dein à meningibus istis cotractis et diductis una cerebrum inclusum valde comprimi, & constringi, ita ut poris, & meatibus ejus constrictis ἀναθυμίσεις inferatur, simulque nervorum caudices, quibus utraque meninx appenditur, in consensum illarum perducti, etiam motus convulsivos ineant: Et quidem ad hunc modum Epilepsiæ ratio formalis forte explicabilis videtur; at vero cum rem altius perpendo, etiam ab hac sententia discedere visum est, quia nimirum haud constat quo ritu, & quam ob causam, imminente caduco, meninges istæ spasmos adeo horrendos concipiant. Quinimo nec liquet, quomodo ab iisdem, utut convulsis, paroxysmus epilepticus inducatur.

Asseritur meningas non esse primario affectas.

Quoad prius; impossibile videtur meningas, quoad totas earum concavitates, ita contrahi, ut instar marsupii arctius constricti, contenta sua undique convellant, ac in spatium angustius contrahant: quippe dura mater pluribus in locis calvariæ firmissime cohæret, quin & isti pia mater, juxta sinuum processus, mutuo membranarum nexu & ubique præterea vasorum continuitate colligatut: hinc facile patet, utramque membranam, quoad magnam sui partem, immobilem esse, ita ut spasmos universales nequaquam ineant: quod vero ad spasmos minores attinet, ut cum meningis hujus, aut istius, vel simul utriusque portio

quædam convellitur, revera tales evenire concedimus: nam ſæpius audivi cephalalgia graviori affectos, de magna partium ſub calvariæ latere, modo dextro, modo ſiniſtro conſitarum conſtrictione immaniter queri, nec tamen exinde ullus caduci inſultus ſequebatur: porro ut membranæ iſtæ inſigniter læſæ vellicationes maximas ſubeant, haud propterea tamen paroxyſmus epilepticus induci ſolet: Novi enim, abſceſſu in dura matre excitato, & poſtea diſrupto, cum à pure fœtidiſſimo meninx tenuior & cerebri cortex exederentur, ægrotantem primo in ſtuporem, & demum in Apoplexiam letalem incidiſſe, qui tamen in toto morbi decurſu ſymptomate quovis epileptico immunis degebat: Item nemini duram matrem, terebello à chirurgo imperito adhibito, valde dilaceratam; in alio caſu eam cum parte calvariæ per vulnus abſciſſam, ut portio quædam cerebri extuberaret; nec tamen cuilibet horum pathemata quævis epileptica ſupervenerunt: Quapropter nec veſimile eſt, ſanguinem, aut humores, vel (ſi quispiam ita contendat) vapores meningibus iſtis impactos, majorem noxam inferre, quam aut plagam, aut vulnera iiſdem inflicta, aut ſaniem ibi ſuffuſam: præterea epilepſia leviori affecti, ſiquidem vix concidunt, ac per totum morbi inſultum adhuc animo conſtant, membranas ita contrahi, & cerebri globum arctius compingi perciperent, ſi ejuſmodi quæpiam affectio ſubeſſet; verum illi è contra cerebrum quaſi inflatum, & ſpiritus cum efferatione quadam exilientes, ac velut exploſos perſentiſcere videntur.

Spiritus animales intra cerebri meditullium conſitos eſſe primarium morbi ſubjectum.

Et quidem, uti veriſimillimum, arbitror paroxyſmum epilepticum à ſpirituum animalium cerebri incolarum (qui nempe ſunt primum & immediatum hujus morbi ſubjectum) ſubita quadam rarefactione, & exploſione concitari; qua *ſcil.* cerebrum ipſum inflatur, adeoque inſenſile redditur ſimulque nervi appenſi in convulſiones aguntur: hinc enimvero contingit hujus morbi acceſſionem ita derepente incipere, & perfecte terminari, ſine magna materiæ morbificæ aut proviſione, aut reli-

reliquiis; quia nempe labes non tam partibus olidis, quam ipſis ſpiritibus infertur.

Supra oſtendimus, quo ritu copula heterogenea & exploſiva particulis, uti videtur, nitro-ſulphureis conſtans ſpirituum animalium particulis ſpiritucſalinis accreſcens, ab iiſque ob plenitudinem aut irritationem denuo illiſa & exploſa, ſymptomata convulſiva producit: quamvis autem ejuſmodi copula ſpaſmodica è ſanguine in cerebrum primo extillatur; plerumque tamen ſpiritus ibi non prehendit, aut cum iis ſaltem illic non diu hoſpiratur: quin potius verſus appendicem nervoſam illico detruſa, ſpaſmos particulares, & juxta loca affecta reſpectivos accerſit: interdum vero, ſiquidem materies ſpaſmodica uberior & potens, atque cerebri conſtitutio imbecillis fuerit, copula heterogenea ſpiritibus non tantum in nervoſo genere, ſed etiam intra ipſum ἰγκέφαλον confitis affixa, diathefin epilepticam infert; atque ſpirituum & copulæ iſtius particulæ exploſivæ ab invicem eliſæ caduci paroxyſmum cient. Quandoquidem enim urgente epilepſiæ inſultu ἀναισθησία plerumque ſymptoma primum, & fere pathognomicum exiſtit, inferre licet ſpiritus animales intra ipſum cerebri meditullium ſcatentes ante alios affici; proindeque partem eam eſſe priucipalem morbi ſedem: dein quatenus ægrotantis caſus, ſive in humum projectio, atque membrorum & viſcerum ſpaſmi ſæpiſſime ἀναισθησία iſti ſuccedunt, ſequitur ſpiritus animales etiam ſyſtematis nervoſi incolas eadem copula exploſiva imbui, cumque ipſis cerebri incolis in conſenſum trahi, ab iiſque ad exploſiones puriter inordinatas excitari; licet aliquando (tota ſpirituum tum in cerebro, tum in nervoſo genere confitorum ſerie, inſtar longioris pulveris pyrii tractus, ad exploſiones prædiſpoſita) ſpaſmus exterius & è longinquo forſan in membro quodam, autviſcere incipiens, poſterius in cerebrum traducatur, prout infra plenius oſtendetur. Interim ipſius cerebri regio ſemper hujus morbi ſedes primaria ſtatuatur; atque pro affectus cauſa conjuncta ſupponere debemus,

non aquam in cerebri ventriculis congeſtam, nec humorem craſſum, aut viſcidum ejus poris & meatibus impactum: tales enim cauſæ ſenſim gignerentur, & proinde ſigna quædam paroxyſmi imminentis prænuntia ederent; porro acceſſione morbi finita, talis materia non ita brevi tempore penitus diſcuteretur; quin à reliquiis ejus functionis animalis impedimenta quædam manerent, quod equidem in Epilepſia, niſi inveterata, rarius contingit; attamen pro caduci inſultu excitando, nihil minus ſuſpicari licet, quam ſpiritus animales, qui intra medullarem cerebri ſubſtantiam ſcatentes, ſenſus interioris, imaginationis, & appetitus actus perficiunt, copulam heterogeneam nactos inordinate explodi, proindeque, iſtis extra ordines & ſtationes ſuas perturbatis, ſuperiores regiminis animalis facultates eclipſin pati; dein ab hac majori ſpirituum exploſione, velut à fomite ignario, ſpiritus alios, appendicis medullaris, & nervoſæ hoſpites, etiam in exploſiones prædiſpoſitos, ſimiles ἀταξίας concipere, pariterque exploſos, corporum continentium motus convulſivos ciere.

Morbus ſecundario plurimas ſyſtematis nervoſi partes afficit.

Quamvis enim cerebri meditullium ſemper eſſe primariam Epilepſiæ ſedem, & ab initio, fere tantum in illa regione, materiam morbificam congeri ſtatuimus: tamen affectu ingraveſcente, hæc uberius in caput delata fines ſuos latius explicat, adeo ut particulæ ſpaſmodicæ, & in reliquo cerebro, & inſuper in appendice nervoſa, tanquam pulveris pyrii, ſive ſeminii exploſivi ſtrata, huc illuc, longe lateque protenſa jaciuntur, quo fit ut primo ἀταξοβηξίας inſultui, convulſiones modo in his, modo in illis partibus, et non raro in toto corpore excitatæ, ſuperveniant.

CAPUT

CAPUT III.

Epilepſiæ differentiæ, & ſymptomatum quorundam rationes explicantur. Nec non ejus methodus therapeutica adumbratur.

HÆc de epilepſiæ eſſentia & cauſis in genere: jam proxime incumbit hujus morbi differentias nec non accidentium quorundam, & ſymptomatum ad eum pertinentium rationes explicare: quibus demum obſervationes, & ægrotantium hiſtoriæ cum medendi methodo ſubjungentur.

Epilepſiæ maxime notabilis differentia peti ſolet à ſubjecto, nempe quod cerebrum aut pars ejus in hoc morbo laborans, vel primario, ac idiopathetice, vel ſecundario ac non niſi per conſenſum cum aliis partibus afficitur: de priori ſpecie hactenus diſſeruimus; quoad alteram, in qua ſc. caduci inſultus alicubi extra caput oriri viſus, dein ipſum ſecundario & velut afflatu aliunde immiſſo corripit: obſervare eſt, ejusmodi affectum (prout *Galenus* annotavit) vel a partibus externis, aut internis procedere: plura equidem epilepticorum exempla occurrunt, in quibus paroxyſmo ingruente, primo ſpaſmus cum ſtupore in manus, aut pedis digito, aliove membro particulari ſentitur, qui ſtatim exinde, velut cum formicationis ſenſu verſus caput prorepit; quod cum attigerit, illico ægrotans in terram proſtratus ἀναισθησίᾳ, aliiſque pathognomonicis caduci ſymptomatis corripitur: nec minus uſitatum eſt iſtius morbi procœmium, & primam quaſi velitationem, à ſtomacho, liene, utero, inteſtinis, genitalibus, aut aliis viſceribus incipere; imprimis nempe in iſtorum aliquo perturbatio quædam cietur; dein ab eo loco auræ velut frigidæ in caput aſcenſus percipitur; cui ſtatim affectioni caduci acceſſio, cum hortendo ſymptomatum apparatu ſuccedit: hinc vulgo creditur Epilepſiæ cauſam in parte ita primario affici viſa, deliteſcere, atque noxam ſuam in cerebrum, ex ſe inſons, propagare.

Epilepſia, quæ per conſenſum excitari dicitur, ratio.

Epilepſia cauſa conjuncta tantum in cerebro conſiſtit.

Verumenimvero ſuper his dicendum eſſe videtur, in quavis epilepſia cauſam non modo procatarcticam, ſed & conjunctam omnino in cerebro conſiſtere; nempe ſpiritus hujus incolas ad explodendum diſpoſitos, ibidemque exploſos, caducum omnem inferre. Quoad præliminaria iſthæc in quibuſdam epilepticis ſymptomata, ea interdum cauſæ evidentis, nonnunquam vero tantum ſigni rationem habent: ſi quando enim diatheſi epilepſiæ mala cujuſdam viſceris, puta ſtomachi, lienis, aut uteri diſpoſitio accidat; quoties in viſcere iſto affecto perturbatio quæpiam cietur, facile contingit ob fermenti illic transmiſſionem, aut ſpaſmi in caput continuationem, in cerebro prædiſpoſito acceſſionem epilepticam excitari.

Attamen ejuſmodi caduci ſymptomata, quæ exterius ſuſcitata affectum cerebro propagare videntur, non raro ipſius cerebri conſenſu oriuntur, & paroxyſmi epileptici ingruentis, ſive ſpirituum in cerebro explodi incipientium tantum ſigna exiſtunt: cum enim ſpiritus animales in cerebri & cerebelli meditulliis, ſimulque in medulla oblongata juxta nervorum origines conſiti, copula heterogenea ita ſaturantur, ut ad ipſam elidendam, proindeque morbi inſultum acciendum parati ſint, priuſquam illi una omnes conglobatim exploduntur, ſpiritus aliqui exterius in privatis quibuſdam nervis ſtatentes, ſiquidem aſſueto ſuperiorum influxu deſtituuntur, inordinationes quaſdam concipiunt, proindeque ſpaſmos ineunt, qui ſpaſmi (prout in ejuſmodi affectibus ſæpe mos eſt) à nervorum extremitatibus hùic, vel iſti membro, aut viſceri inſertis incipiunt, unde ſenſim ad eorum principia prorepunt; quo cum pervenitur, illico ſpiritus per totum ἠγκέφαλον, prius in exploſiones diſpoſiti, ab eo ſpaſmo commoti, proindeque tanquam fomite ignario correpti ſubito eliduntur; adeoque epilepſiæ paroxyſmum per ſe prius incipientem, velut ſecundario, & inſtinctu aliunde tradito excitare videntur: ad hunc modum aliquando paſſiones hyſtericæ, cum ab imo ventre incipientes cerebro communicantur, à viſceribus iſtis oriri, & eorum

culpa

culpa ſuſcitari creduntur; cum interim cauſa morbificacirca nervorum origines potiſſimum ſubſiſtit, ſicuta libi innuimus,& infra,cum de affectibus ſpaſmodicicis particulatim agemus, tuſius oſtendetur.

Epilepſia differentia alia.

Reſtant plures aliæ morbi comitialis differentiæ; nempe quod ſit vel hæreditarius vel acquiſitus; rurſus utraque ſpecies varie diſtinguitur, ratione ætatis ſeu temporis quo primo ingruit, nempe cum prima acceſſio ante vel circa pubertatem vel poſt eam contingit; porro quoad morbi efficaciam, in fortem & debilem,quatenus paroxyſmi cum vel ſine ἀναισθησία,& caſu fiunt, quoad morem ejus inordinatum, cujus inſultus ſunt vagi ac incerti; quinetiam juxta ſymptomata his, aut illis ægrotantibus, propter quandam temperamenti indolem, aut idioſyncraſiam peculiaria, multifariam diſcriminari ſolet.

Cæterum ex præmiſſis ſymptomatum plurimorum,quæ in hoc morbo occurrunt, cauſæ facile eliciſcunt,ut non opus ſit iſtæc omnia particulatim hic conſiderare: de nonnullis vero,quæ magis intricata videntur,non abs re fuerit hoc in loco diſſerere.

Cur Epileptici cum impetu cadunt.

Imprimis igitur hic lubet inquirere, cur hoc morbo laborantes non tam cadunt, prout apoplectici, aut ſyncopen paſſi, ſed potius cum impetu proſternuntur, inque terram, aliave corpora fortuito objecta, tanquam à ſpiritu quodam malefico dejecti alliduntur; ita ut ſæpiſſime aliqua capitis, aut faciei pars præ caſu violento lædatur: affectique,haud ſecus ac Dæmoniacus inEvangelio,non raro in ignem aut aquam præcipitantur: Huc referre oportet, Epilepticos ejuſmodi malis obnoxios fieri, eo quod, urgente paroxyſmo,iis notitia omnis, ſive providentia adimitur; ac inſuper nervis capiti vicinis valide contractis,tota corporis moles in præceps corripitur: Nimirum in ſyncope, & Apoplexia corporis affecti caſus videtur tanquam ædificii ruina, quæ ob fulcimenta ejus ſubtracta contingit: at vero in caduco, non aliter res haber, quam ſi domus à pulvere pyrio exploſo ſubverteretur, quæ ut plurimum extra locum in quo ſteterat dimoverur.

Unde ſpuma oris epilepticis contingit.

2. Epilepſiæ ſymptoma maxime pathognomicum vulgo habetur, ſi affectis in terram proſtuatis, & convulſiones horrendas paſſis, ſaliva ſpumoſa ex ore effluat; quæ quidem à cerebro coſtricto in palatum exprimi putatur: verumenimvero ut concedatur hoc ſpumæ effluvium ſæpenumero caduci ſignum eſſe; tamen illud non ita huic morbo appropriatur, quin idem in Apoplexia, in Caro, ia affectibus hyſtericis, aliiſque convulſivis interdum accidit: porro ejuſmodi ſpuma haudquaquam à cerebro deſcendit, nullus enim per quem tranſeat meatus pateſcit; verum à pulmonibus inflatis, ac uſque ad laringem elevatis, unde veluti cum efferveſcentia quadam, & ebullitione ſaliva ſpumeſcit: urgente enim caduci paroxyſmo, cum plerique nervi in toto corpore contrahuntur, etiam qui pulmonum & diaphragmatis motibus inſerviunt ſpaſmos immanes paſſi, præcordia omnia ſurſum elevant, eaque in ſyſtole diuturna fere immobilia con inent; ita nimirum ut pulſus & reſpiratio vix ac ne vix perficiantur: interea quia ſanguis intra cordis ſinus coercitus ipſum diſtendit admodum ac fere opprimit, pulmones utcunque impediti ne more ſolito & naturali moveantur, quod poſſunt tamen feſtinata & ſpiſſa agitatione, quoquo modo ſanguinem è corde exantlare ſatagunt; à quo ipſorum niſu, aer humiditatem viſcoſam crebra reſpiratione ſuccutiens, ut agitatum ovi albumen in ſpumam attollit, mox ſurſum in oris cavitatem elevat, & illinc ulterius foras propellit: quare ſaliva ſpumoſa etiam in aliis affectibus, ubi nervi pneumonici, aut contrahuntur, aut à functione ſua obeunda inhibentur, non raro ſuccedit.

Quare nonnulli in caduco pectora contundunt.

3. Porro ob eandem hanc rationem evenit, quod epileptici quidam in terram proſtrati, pectora ſua manibus graviſſime tundunt, & cohiberi ſe ægre tolerant: nam cum præcordia ſpaſmo affecta & præpedita movere ſe ſolito more non poſſint, ſanguiſque in iis ſtagnans, non ſine inſigni cordis gravamine, vitæ ſuffocationem minatur; tunc fit ut laborantes, cerebro licet inſcio, mero naturæ inſtinctu, thoracem percutiant; nimirum ut præ-

cor-

cordia ita concussa, & velut exagitata, motus suos redintigrent, adeoque sanguis à stagnatione, & cor à gravi oppressione vindicentur: Non absimili ritu hic fieri videtur, ac cum dormientes aut titillati, aut pulicum morsu vellicati, illico locum affectum inscii confricant, aut scalpunt.

Quod spectat ad morbi hujus prognosin, eam difficillimæ curationis esse supra innuimus, quæ quidem difficultas in eo consistit, quod cerebri meditullium (in quo spirituum animalium prima scaturigo & fons est) non tantum à causa morbifica, sed insuper ab effectis ejus, nempe singulis paroxysmis plurimum debilitatur, ejusque pori laxantur, ut deinceps materiæ cujusque heterogeneæ incursibus facillime pateant; adeoque ipsa diathesis morbida repetitis paroxysmis confirmata, atque radices altius agens ægrius tollatur. Veruntamen observare est, Epilepsiam iterdum sua sponte terminari, item aliquando medicamentorum ope profligari: quorum illud circa pubertatem, & tunc fere tantum contingit; adeo ut qui ista periodo elapsa, h.e. ante 25 ætatis annum minime curantur, vix unquam postea sanitatem recuperent. Nimirum circa pubertatem corpori humano duplex alteratio, atque propterea morbi commitialis, aut alterius cujusvis altius radicati non raro solutio contingit: Nam primo, hoc tempore humor genitalis in vasis spermaticis congeri incipit; unde sequitur particulas spirituosas, quæque ipsis accrescere solent nitrosulphureas, & morbificas non tantum in cerebrum, sed etiam in testes deponi: quare si hetrogenea ista spirituum copula in novum hoc promptuarium uberius inferatur, exinde cerebrum immunius degens diathesin epilepticam aut alias morbidam non raro exuit. 2. Circa pubertatem, prout sanguis aliquid cerebro priùs destinatum per arterias spermaticas genitalibus suffundit; sic etiam fermentum quoddam ab iisdem partibus per venas retributum accipit; *sc.* particulæ quædam seminali tinctura imbutæ in massam sanguineam regeruntur, quæ ipsam vigorant, ac virtutem novam & vegetiorem inspirant; quare

Morbi prognosis.

tunc

tunc temporis & corporis, & animi dotes se potissimum exerunt, pili erumpunt, vox magis sonora evadit, fœminis catamenia fluunt, aliaque accidentia supervenium, quibus liquido constat & sanguinem & succum nervosum ζυμώσει quadam recenti imprægnari: quare fermenta, sive seminia morbifica, nisi ab hoc novo fermento naturali superantur, deinceps sæpe usque in mortem indomita persistunt.

At vero Epilepsiam aliquando medicamentorum ope sanari experientia testatur: de medendi methodo, & remediorum maxime celebrium rationibus mox disquiremus; interim quod ad morbi hujus prognosin ulterius spectat, si nec circa pubertatem definit, neque medicamentorum usu profligari potest, diversimodum adhuc eventum in variis ægrotantibus sortitur; nam vel immediate in mortem terminatur, vel in alium morbum, *sc.* paralysin, stupiditatem, aut melancholiam plerunque incurabilem commutatur.

Epilepsia in alios morbos commutatur.

Quoad prius, cum paroxysmi crebro repetunt, & qualibet vice atrociores fiunt, functio animalis brevi debilitatur; atque hinc labe in spiritus, & nervos præcordiis inservientes sensim traducta, functio vitalis paulatim enervatur, donec tandem languente toto corpore, pulsuque imminuto, ac demum cessante, postremo flamma vitalis extinguatur.

Quod autem hic morbus non raro in paralysin, melancholiam, aut maniam definit, ratio est, quia crebris spirituum animalium explosionibus cerebri tonus, & conformatio depravatnr, ejusque naturalis status tandem ita pervertitur, ut particulis morbificis etiam alius generis intus admissis spiritus figantur, nec amplius in explosiones justo procliviores sint, quin potius vitio interdum contrario superinducto ipsorum virtus elastica nimium deficit; ita ut supra modum hebetes & torpidi evadant; non secus ac intensiora febris incendia sanguinis intemperies justo frigidior sæpe excipit: atque hæ quidem spirituum depressiones partim propria ipsorum culpa continguht; quippe particulis

culis agilioribus nimium explosis, segniores tantum supersunt, & deinceps suppeditantur; partim vero, uti dicimus, cerebri vitio accidunt: eo quod pori & meatus ejus à crebris caduci paroxysmis usque adeo dilatantur & aperiuntur, ut postea una cum succo nervoso, particulis quibusvis heterogeneis, & diversimode morbificis aditus pereseat.

Hæc de Epilepsiæ diagnosi, & prognosi; quibus explicandis necesse erat rationes non raro abstrusas, & à communi pathologia diversas inducere: nec minus in morbi hujus Therapeia à vulgari, inque aliis affectibus trita medendi methodo recedere cogimur: Enimvero dogmaticorum præscriptiones, quibus fere tantum per cathartica materiam morbificam educere, ac penitus eradicare conantur, in caduco parum aut nihil prosunt, imo frequenter obesse solent. Novi quosdam insignes Practicos, omissa penitus intentionum Therapeuticarum serie, ad remedia quædam empirica absque ulla totius provisione se recepisse: hujusmodi praxis, licet interdum feliciter succedat, ea tamen multo certius propositam curationem assequeretur, si per alia itidem pharmaca, corpore rite præparato, impedimenta quævis summoverentur. *Epilepsiæ Therapeusis*

Quare circa morbi commitialis medelam indicationes (prout vulgo recensentur) erunt vel curatoriæ, quæ paroxysmum rispiciunt, eumque vel ingruentem arcent, vel præsentem citius abigunt: vel prophylacticæ, quæ morbi causam spectant, quam si tollant, in posterum accessiones ejus inhibentur.

Quantum ad priorem intentionem, evacuantia generalia vix locum habent; nec enim in paroxysmo vomitus, aut purgatio, atque raro admodum venæ sectio adhiberi debent; si ἀναισθησία diutius perstitat, enemata interdum usui esse solent; id vero, quod potissimum incumbit, est spiritus animales nimis efferos & volatiles figere, nec non eorum explosiones inceptas supprimere: in quos finesduo remediorum genera præcipue conducunt: *sc.* primo quæ spiritus animales efferat,

& exilire aptos reprimunt, & velut ſuffitu quodam iis ingrato repellunt, inque ordines ſuos cogunt: quod equidem medicamenta ſale volatili, & armoniaco, aut etiam ſulphure vitriolico prædita efficiunt; cujuſmodi ſunt ſal, & oleum ſuccini, ſp. ſanguinis, C, cervi, fuliginis, tinctura caſtorei, & ſimilia: hæc enim intus ſumpta, aut naribus admota, ſæpe levamen conferunt, quin & malos hujus morbi ſpiritus, non ſecus ac apud Tobitum fumus è felle piſcis combuſto dæmonem, abigere creduntur. Secundo ſpirirus animales ab exploſionibus ineundis avocantur, aut inhibentur, cum illi in opera quadam ipſis aſſueta alliciuntur, & occupati tenentur: quapropter urgente paroxyſmo frictiones per totum corpus adhibitæ, & aliquandiu continuatæ ſæpe juvant: quod autem nonnulli affectos erigunt, eorum brachia & crura à motu convulſivo penitus cohibent, vel in hoc vel in illo ſitu conſtringunt, porro quod ſternutatoria naribus inflant, & cardiaca fortiora ori ingerunt, aut cucurbitulas, & ſcarificationes adadhibent, aliiſque adminiſtrationum modis caducos aſperius tractant, & paroxyſmi morem interturbant; hujuſmodi inquam praxis ſæpiſſime perperam inſtituitur; quoniam hoc modo duplex naturæ moleſtia, alia nimirum à morbo, aliaque non levior ab aſtantibus & miniſtris intentatur; cum longe præſtiterat paroxyſmo juxta morem ſuum tranſire permiſſo, laborantes unica tantum plaga abſolvi.

Profecto maxima Medici cura & remediorum efficacia circa morbi hujus prophylaxin verſatur, ut cauſa ejus ſublata, ſeu radice præciſa, fructus omnes emarceſcant; medicamenta huic indicationi requiſita plures intentiones reſpiciunt; quæ tamen ad duo hæc precipua capita reduci poſſint: ſc. primo ut morbi fomes immediate à ſanguine vitioſo, aut ſucco nervoſo, atque mediatius à viſceribus, primisque viis ſuppeditatus præcidatur; dein ſecundo ut mala cerebri & ſpirituum ejus incolarum diathefis, quæ nempe Epilepſiæ peculiaris eſt, tollatur.

Quoad

Quoad prius indicatum, hic vomitoria, & purgantia, aliaque tum evacuantia, tum alterantia, quinimo phlebotomia & cauteria locum habent; quatenus nimirum hiſce modis ac viis & viſcerum, & humorum impuritates ſubducuntur, ac diſcraſia emendatur: quanquam enim hujuſmodi pharmaca, et adminiſtrationes medicæ per ſe raro aut nunquam Epilepſiam ſanent, attamen hæc impedimenta tollunt, naturam erigunt, atque ad hoſtem ſuum aggrediendum incitant; etiam vias præparant ut propterea remedia ſpecifica certius & efficacius virtutes ſuas exerant; quare ſolenne eſt, dum morbi hujus cura per ſecreta & arcana peragitur, Vere, & Autumno, aliiſque idoneis temporibus ejuſmodi medicamentorum uſus intercalare.

20. Quod ſpectat ad remedia ſpecifica; quæ quidem ſola, licet non ſemper, Epilepſiæ cauſam attingere, eamque expugnare perhibentur, cujuſmodi ſunt pæonia mas, viſcus quercinus, Ruta, Caſtoreum, ungula Alcis, præparata è cranio humano, ſuccino, corallio, cum multis aliis: quandoquidem hæc ſine quavis ſenſibili evacuatione, aut etiam perturbatione in viſceribus aut humoribus ſubſequente aſſumuntur, mirum eſt qua ratione formali, aut agendi virtute in hoc morbo uſpiam juvare ſolent.

Specificorum in Epilepſia virtus in quibus conſiſtit.

Super hac re intricata ſatis & obſcura, ſi quis conjecturæ locus ſit, cum Epilepſiæ procatarxin in copula heterogenea ſpiritibus cerebri incolis accreſcente, eoſque ad exploſiones præternaturales incitante conſiſtere ſuperius afferuimus; ſequetur ea quæ talem cauſam expugnant, aut tollunt, ejus naturæ eſſe ut, cerebrum corroborando, ejuſque poros conſtringendo copulam iſtam excludant, ſpiritusque intra cerebri meditullium ſcatentes eorum copulam exeundo ita figant, & quaſi conſtipent, ut non amplius in exploſiones irregulares apti & proclives fuerint; ſimili forſan ritu ac cum pulvis χρυσοπαραυγὴς cum ſulphure tritus aut ſpiritu vitrioli irroratus, virtutem ſuam fulminantem amittit. Et revera hujusmodi proprietates, nempe

nempe alteram, aut simul utramque in plerisque remediis antiepilepticis suspicari, immo alquatenus detegere licebit: enimvero pæonia, viscus quercinus, ruta, lilium convallium, cum multis aliis manifesta quadam astrictione pollent; ut verisimile sit eorum particulas intus sumptas, adeoque sanguinis, aut succi nervosi vehiculo ad cerebrum delatas, poros ejus nimis laxos & apertos ita constringere & occludere, ut in posterum materiæ morbificæ aditui minime pateſcant: porro quoniam hæc concreta ἀναθυμιᾶσιν, quasi armoniacam, sive dissipatam spirant; idcirco eadem spiritus animales depurare, & copula heterogenea exutos figere & corroborare dicuntur: hæc virtus spirituum depurativa à sale armoniaco procedens in remediis, quæ ex mineralium, & animalium familiis petuntur; qualia sunt cranii humani, sanguinis, succini, & corallii præparata, magis elcuescit; sicut alia adstrictoria in vegetabilium partibus & præparatis potior existit.

Non erit hic opus Epilepsia curanda completam medendi methodum, cum exactis præscriptionum formulis proponere, quia apud Authores & generalia præcepta, & eligantissima remedia passim extant, prudensque Medicus tum indicationes, tum uberem istum rei pharmaceuticæ apparatum ad particulares ægrotantium casus facile accommodabit. Verum quia morbi hujus theoriam hoc in loco plane novam exhibemus, etiam methodus Therapeutica eidem adaptata, hîc tradi debet: quam quidem mox plenius adumbrabimus, postquam casus aliquot, sive historias Epilepsia laborantium descripsimus.

1 *observatio,* Puella venusta parentibus mediocriter sanis orta, ipsaque ad pubertatem usque bene valens, sub id tempus de capite male affecto queri cœpit: Et primo per vices quasdam vertiginem juxta synciput, qua omnia circumagi videbantur, perpessa est; simulque dum illud symptoma urgeret, mox delire loqui, & quicquid modo egerat obliviſci solebat: hujusmodi paroxysmi primo intra horæ quadrantem transire, & semel tantum aut bis in

mense

menſe repetere, quorum intervallis ſatis recte habuit: poſtea inſultus ſenſim graviores facti, etiam ſæpius redibant, atque intra ſeſquiannum, cerebro indies magis labefactato, vertiginoſus iſte affectus plane in Epilepſiam mutabatur, ut ægrotans quovis paroxyſmo in terram eliſa ἀνατάσεσι & convulſionibus horrendis, ore etiam ſpuma diffluente, afficeretur. Obſervabant domeſtici eam ſemper in idem latus præcipitari, ita ut juxta focum ſedens, ſi angulum dextrum occuparet in medios ignes, ſin vero ſiniſtrum, in murum à tergo poſitum allideretur: ſemel cum ſola in ædibus relicta ſupra carbones accenſos corrueret, facies ei & ſynciput ita miſere concremata ſunt, vt cranio cute & carne denudato, eſchara lata & profunda inureretur: & poſtea exterior tabula ejus ad palmæ magnitudinem decideret. Ægrota interim, quamdiu ulcera ab uſtione contracta ſanie manabant; paroxyſmis caruit; poſtquam ea ſanabantur caducus rediit: Morbus hic comitialis circa pubertatem primo emicuit, nam puellæ ſtatim ab initio ægritudinis catamenia fluere cœperunt, & poſtea ſtatas periodos ordinate ſatis obſervabant, affectu licet indies in pejus evecto: Varia medicamentorum genera huic ægrotanti adhibita nihil profuere, quoniam ipſius & amicorum ejus mos & ſtudium fuit cum medicum, tum medicinæ methodum, ſiquidem iis felix eventus non ſtatim ſucceſſit, ſubinde mutare, ſeque ad empiricos quoſvis, & agyrtas circumforaneos ut plurimum recipere.

Quod in hoc caſu affectus vertiginoſus cum brevi delirio Epilepſiæ prænuncius fuerat, plane arguit hujus morbi originem in cerebri meditullio conſitam, à ſpirituum inordinatione quadam pendere; nimirum illi ibidem ſcatentes, ab initio copulam heterogeneam admittere cœperant; quæ plenius aggeſta aut ſponte ſua, aut occaſionaliter commota dum excuteretur, ob ſpiritus perturbatos, nec dum vero valde exploſos, priores iſtos affectus inducebat: poſtea ab eadem cauſa ſenſim in deterius evecta, ſpirituum perturbationes

in

in ipſorum manifeſtas exploſiones aſſurgerent, vertigo, & delirium in Epilepſiam migrabant.

Quod vero hæc puella circa pubertatem ægrotare cœperit, hinc plane ſequitur uti fermenta naturalia, ſic interdum præternaturalia eo tempore ſeſe primo explicare; quare ſicut purgationes menſtruæ tunc primo erupere, ita morbi comitialis ſeminia, ſive innata, ſive acquiſititia tunc paululum germinare, & ſenſim in fructus maturari contigit: cum fermentum præternaturale prius emicuit, non raro naturale ſuccedens ipſum delet, hinc Epilepſia impuberis non raro circa pubertatem terminatur; ſin fermentum illud, ſive μίασμα ὑστερον fluxu menſtruo poſterius, aut cum eo ſimul in actum emergens non ſtatim ſuccumbit, poſtea ut plurimum ex ſe indomitum, & remediis quibuſvis inſuperabile durante vita perſtat.

Ex obſervatione iſta, quod huic ægrotanti cauteria accidentaliter, & caſu excitata à morbi inſultibus immunitatem præſtitere, inferre liceat fontanellas in Epilepſiæ curatione utiliter adhiberi: ubicunque enim pro latice ſeroſo, tum è ſanguine, tum ſucco nervoſo conſtanter educendo, emiſſarium aperitur, illac plures particulæ heterogeneæ, ac morbificæ una effluunt, propterea ut cerebrum immunius perſtet.

2 *Obſervatio.* Filia Cereviſiarii Oxonienſis à prima infantia catarrho in oculos decumbenti graviter obnoxia fuerat, aliis ſatis ſana & robuſta, item duris laboribus quotidie aſſueta degebat, circa 14 ætatis annum paroxyſmis epilepticis tentari cœpit, quorum plures juxta majores lunæ τροπὰς præcipue redeuntes perpeſſa eſt: ut curationem ejus moliar rogatus, vomitorium ex præcipitato ſolari exhibui, et idem triduo ante quævis novi & plenilunia iterandum conſului; inſuper ut qualibet vice per quatriduum à vomitorio aſſumpto bis in die caperet *pulv. rad. Paonia maris* ʒ j. *cum hauſtu aq. cerafor. nigr.* His remediis paroxyſmi tamdiu intermittebant, ut morbus ſanari videretur. Poſthæc cum iterum redibant, eorundem medicamentorum uſu denuo recuperabatur: & dein fluxu menſtruo

erum

erumpente, & periodos ſuas rite obſervante, in poſterum à morbo iſto immunis perſtitit.

Methodus therapeutica.

In curatione Epilepſiæ à Catharſi incipiendum eſſe duco; & ſi æger vomitionem facile toleraverit, Emeticum imprimis exhibeatur; & per plures menſes quatriduo ante plenilunium repetatur. Infantibus, & pueris vinum ſcilliticum, oleo amygdalorum dul. recenti admixtum, aut etiam ſal vitrioli à ℈ ß. ad ℈ j. exhibeatur: Adultioribus & conſtitutione robuſta præditis ſequentes medicamentorum formulæ præſcribantur.

Vomitoria.

℞. *Croci metallor. aut Mercurii vitæ* gr. iiij. *ad* vj. *Mercurii dulcis* gr. 16 *ad* ℈ j. *ſimul teraſtur in marmore, miſce cum pulpa pomi cotti, aut conſerva Boraginis* ʒ j. *f. Bolus, vel exhibeatur infuſio croci metallorum, aut Mercurii vitæ in vino Hiſpanico facta ab* ʒ ß. *ad* ʒ j. ß. *vel* ℞. *Tartari emetici Mynſicht.* gr. iiij. *ad* vj. *Qui tenerioris ſunt conſtitutionis ſumant ſalis Vitrioli* ℈ j. *ad* ʒ ß. *& poſt horæ ſ. ſuperbibant plures libras lactis cereviſiati: dein, penna, aut digito gutturi indito, vomitus provocetur, & aliquoties iteretur.*

Die ſequente vomitorium, niſi aliquid contra indicet, mittatur ſanguis è brachio, vel è venis hæmorrhoidalibus hirudinum ſuctu: dein poſtridie ſumatur medicamentum purgans, quod poſtea quatriduo ante novilunium conſtanti vice repetatur.

Purgationes.

℞. *Reſin. Jalap,* ℈ ß. *Mercurii dul.* ℈ j. *Caſtoreigr.*. iij. *Conſerva flor. Taonia* ʒ j. *f. Bolus.* ℞. *Pilul, fœtid. Majorum* ℈ ij. *Reſin Jalap.* gr. v. *Ammoniaci ſolut. in aqu. hyſterica q. ſ.f. Pilul.* v. ℞. *Fibrar. Hellebor. nigr. in acet. macerat. exiccat, & pulv.* ʒ ß. *Zinziberis* ℈ ß. *ſalis Abſynth.* gr. xij. *Olei ſuccini gutt.* ij. *f. pulvis. Detur in pulpa pomi cotti,* ℞. *Pulveris hermodactylor. compoſit.* ʒj. *Cranii humani præparat.* gr. vj. *f. pulvis, detur in hauſtu decoct. hyſſop. aut ſalviæ.*

In

In diebus quibus à purgatione vacat, præsertim circa lunationum tempora, mane, & vesperi exhibeantur remedia specifica, quæ virtute quadam secreta & innata hunc morbum curare dicuntur: horum immensa extat sylva, eaque variis compositionum formulis prescribuntur.

Specifica. Medicamenta simplicissima, quæque experientia valde efficacia fuisse comprobavit, sunt radix Pæoniæ maris, & semina ejusdem. ℞. *rad. Paoniæ maris siccat. & pulv.* ʒ j. *ad* ij. *vel* iij. *detur bis in die in tinctura sequenti.* ℞. *folior. visci qu.* ʒ ij. *rad. Paoniæ incis.* ʒ ß. *Castorei.* ʒ j. *ponantur in vase clauso cum aq. Betonicæ, vel Paoniæ simpl. & vini albi an.* ℔ j. *salis visci quercini vel communis* ʒ ij. *digerantur in vase clauso calore arenæ per duos dies, capiat* ʒ iij. *cum dosi pulv. prescript.*

Pauperes sumant pulverem prædict. in decoct. hyssopi, aut castorei in aq. fontan. & vino albo facto.

Eodem tempore radix pæoniæ in taleolas discissa, & filo transfixa collo suspendatur. Etiam radices sartagine frixæ, aut ad teneritudinem coctæ, inter esculenta quotidie assumantur.

℞. *Rad. & sem. Paoniæ maris an.* ʒ ij. *Visci qu. ungula Alcis an.* ʒ j. *incis. & contus. in fundonem veram insuantur. f. sacculus, qui super ventriculi scrobem gestetur.*

Pulveres. Inter specifica hic pulvis à multis Authoribus valde commendatur. ℞. *Castorei, Opoponacis, sanguinis Draconis, Antimonii, sem. Paoniæ an. f. pulvis, sumatur* ʒ ß. *ad* ʒ j. *omni mane cum vino, aut decocto appropriato, aut cum aqua cerasor. nigror.*

℞. *Cranii humani præparat.* ʒ j. *visci. qu. Cinnabaris factitia, ungula alcis an.* ʒ ß. *misce. Dosis* ϑ ß. *ad* ϑ j.

Si formula pulveris cuipiam ingrata sit, vel si diuturnior ejus usus tædio fuerit, Electuaria, pilulæ, trochisci, spiritus, & Elixires, quæ singula medicamentis specificis constant, prescribi solent.

℞

℞. *Conſerv. flor. Paeniæ maris, Lilior. convallis an.* ℥ iij. *ſem. & rad. Paeniæ maris pul. an.* ℥ ij. *Coralliipraepar.* ℥ j. *margarit. pulv. Cranii humani praeparat. an.* ℈ ij. *ſalis viſci quercini* ℥ j. ß. *cum. ſ. q. ſyr. è Coralliis, f. Electuarium; capiat mane & veſperi qu. Nucis Moſchat.* Electuaria.

℞. *Rad. Paeoniæ maris pulv.* ℥ j. *ſeminum ejuſdem.* ℥ ß. *viſci qu. ungulæ Alcis, Cranii humani prapar. an.* ℥ ij. *rad. Angelicæ, contrayervæ, ſerpentariæ virginianæ an.* ℥ j. *ſuccini albiſſimi, Coralliicalcinat. an.* ℥ j. *ſalis viſci communis.* ℥ ij. *ſacchari candi in ſ. q. aquæ antiepilepticæ, Langii ſolut.* ℥ viij. *f. confectio, capiat bis in die q. Nucis Moſchat.*

Pulveres iſti addito ſale ſuccini, & C. Cervi cum ſ. q. Balſami Capiv. formentur in maſſam pilularem; cujus ſumantur 3. vel 4. pilulæ mane, & veſperi, ſuperbibendo hauſtum liquoris appropriati. Pilulæ.

Vel paretur hujuſmodi Elixiris, cujus gut. 8. ad 10. ſumantur bis in die in cochleari Julapii appropriat, ſuperbibendo parum ejuſdem

℞. *Vitrioli Hungarici* ℔ vj. *deſtillentur in retortâ vitreâ calore arenæ per horas 24. dein retorta eadem lorieata cum recipiente amplo ponatur in furno reverberii, ut ſpiritus acidi igni fortiſſimo, quouſque exibunt urgeantur. Liquor totus extillatus in retorta minori vitrea calore arenæ avocetur, & in matracio ſuperaffundatur rad. Paeoniæ maris in taleolas ſciſ. & exiccat.* ℥ iiij. *ſem. ejuſdem* ℥ j. *Cranii human. praepar. Ungul. Alcis, coral, rubr. an.* ℥ ß. *viſci qu.* ℥ ij. *digeratur leni calore per plures dies ad tinturæ extractionem. liquor decantatus avocetur in retorta vitrea ad tertiæ partis remanentiam; extillatus ſeorſim aſſervetur: remanentiæ iſti affunde ſp. vini rectificatiſſ. & eorundem ingredientium infuſione impragnati parem qu. & digeratur per 6 dies in fimo equino. f. Elixir, cujus doſis.* ℈ ß. *ad* ℈ j. *Liquor extillatus detur a cochleari ß. ad integrum propter eaſdem intentiones.* Elixires.

Vel paretur oleum ex ſale Veneris juxta præſcriptum apud Henricum ab Heers, & exhibeatur modo deſcripto.

Inter

Inter remedia ſpecifica, quæ (cum ſuperiora non fuerint proficua) etiam tentari debent, habentur ranarum hepata, veſica aprí, cum urina exicca-

Remedia empirica.

ta. Rad. Bryoniæ pul. pul. cuculi, corvorum, coagulum, & pulmo leporis, hepar lupi, lapilli hirundinibus exempti, milvi jecur, ova corvorum inter alimenta, & medicamenta quotidie aſſumendo, cum multis aliis, quorum catalogus inſignis apud Henricum a Bra medicum Zurphanienſem extat, & è quibus præſcripta pro pauperibus, utpote facile, & ſine magno pretio parabilia, deſumi poterunt.

Dum hujuſmodi remedia juxta methodum prædictam intus ſumuntur, adminiſtrationes quædam exterius adhibitæ opem contribuunt, & in curationis pattem merito aſciſcuntur; quare ſemper in hoc morbo fontanellæ, ſc, una aut altera in locis idoneis excitentur, etiam veſicatoria ſæpius adhibeantur.

Amuleta.

Periapta collo ſuſpenſa, aut ſuper ventriculi ſcrobem geſtata, uſui eſſe putantur: radices pæoniæ recentes in taleolas ſciſſæ, & filo transfixæ in bracteolas formentur quæ toti collo circumdentur, quamprimum exaruerint ſubſtituantur novæ, illæque in pulverem intus ſumendum redigantur. ℞ *rad. & ſem. Paonia an.* ʒ ij. *ungula Alcis, cranii humani pr. an.* ʒ j. *viſci qu.* ʒ ß. *groſſ pulv. in ſericum rubrum inſuantur & f. ſacculus collo ſuſpendendus.*

Amuletum ex frutice ſambuci in ſalice inventi valde commendatur.

Convenit nonnullis capillitio deraſo Emplaſtrum ſincipiti applicari.

Emplaſtra.

℞ *rad. & ſem. Paonia, Caſtorei, viſci quercini, cranii humani tenuiſſime pulv. an.* ʒ j. *emplaſtri de betonica* ʒ ij. *caranna, Tacamahacca an.* ʒ ij. *Balſami capiv. q. ſ. f. maſſa extendatur ſuper alutam, f. emplaſtrum pro futuris capitis.*

Tempora & nares ſæpius inungantur oleo ſuccini per ſe, vel cum oleo Capiv. admixto.

Sternutatoria.

Sternutatoria, & Apophlegmatiſmi horis matutinis quotidiano ſint in uſu. ℞ *Ellebori albi* ʒ j. *Caſtorei,*

Caſtorei, Euphorbii an. ʒ ß. *Majorana odorat. folior. Rut. an* ʒ ij. *f. pulv. Decoct. ſalvia vel hyſſopi cum confectione ſinapeos in eo ſolut. ore, & guttu e obvolvatur.*

Enemata juxta uſus exigentiam quandoque injiciantur.

Quandoquidem medicamenta ſolidiora liquidis interdum dilui, aut hæc illis ſuperbibi debent, in hanc rem præſto ſint Aquæ deſtillatæ, Julapia, decocta, aut tincturæ, quæ virtute quadam contra hunc morbum ſpecifica prædita ſunt. Aquæ deſtillatæ.

℞. *Vitrioli Hungarici* ℔. iiij. *cranii humani recentis pulv.* ʒ iiij. *rad Paonia inciſ.* ʒ vj. *ſimul contuſis in mortario affunde vini Hiſpanici, vel albi tenuioris, vel vini è ſucco Ceraſorum nigrorum in dolio fermentato* ℔. ij. *deſtillentur in retorta vitrea calore arena.*

℞. *raſura ligni Buxi, Vitrioli Hungarici an:* ℔ ij. *folior. viſci qu. vel communis* M. iij. *folior. Ruta* M. ij. *ſimul contuſis affunde vini Hiſpanici* ℔. iiij. *Deſtillentur in cucurbita vitrea calore arena.*

℞. *Vitrioli cum.* ℔. vj. *rad Paonia maris* ʒ vj. *viſci qu,* ʒ j. *Juglandum viridium* ʒ viij. *inciſ. & contuſ. deſtillentur in olla vitreata, alembico vitreo ſuperimpoſito in calore arena.* ℞. *hujus liquoris,* ℔. j. *aq. Ceraſor. nigr. flor. Tilia an.* ℔. ß. *ſacchari albiſſimi* ʒ iiij. *miſce f. Julapium: doſis* ʒ ij. *ad.* iij. *bis vel ter in die.* Julapia.

Oxymel ſcilliticum, item hydromel cum hyſſopo incocto ab antiquis plurimum laudantur. Vel hujuſmodi Apozema paretur, cujus ſumantur ʒ iiij. ad vj. vel viij. bis in die.

℞. *Rad. Paonia maris, Angelica, Imperatoria, Valeriana an.* ʒ vj. *folior. Betonica, Salvia, Lilii convallis, pulegii an.* M. j. *Sem. Rut. Nigella an.* ʒ iij. *Paonia* ʒ ß. *Paſſular.* ʒ iij. *Liquiritia* ʒ ß. *inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan.* ℔. vj, *ad tertia partis conſumptionem. Circa finem adde vini Ceraſor. nigror.* ℔. ß. *vel* ʒ x. *f. colatura, quæ ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ʒ vj. *ad* viij. *bis in die poſt remedia ſuperius præſcripta.* Apozemata.

Vel prædicta ingredientia exceptis liquiritia, & paſſulis

paſſulis coquantur in hydromelitis ℔ vj. ad consumptionem tertiæ partis: dosis ʒ iiij, ad vj.

Quod ſi prædicta methodus, catharticor. & ſpecificor. uſu conſtans, aliquandiu tentata prorſus incaſſum cedit, ad alius generis remedia, & præſertim ad iſta, quæ magna dicuntur, devenire oportebit: In hoc cenſu diaphoretica, ſalivantia, Thermæ, & Acidulæ ponuntur.

Remedia magna.

Alphonſus Ferrius plurimos epilepticos, ſimplici Guajaci decocto bis in die ad ʒ vj. vel viij. præſcripto, ejuſque decocto ſecundario vice potus ordinarii (prout in lue venerea aſſolet) aſſumpto ſe curaſſe affirmat: ſi tali Decocto rad. Pæoniæ aliique ſpecifica addantur, forſan efficacior fuerit. Probabile videtur ſalivationem à Mercurio potenter excitatam ſuccedente poſtea diæta ſudoriferâ, hunc morbum certiſſime eſſe curaturum. Quid Thermæ aut acidulæ poſſint, aut propria aut aliorum experientia mihi nondum innotuit. Experiri forſan aliquando quid acidulæ noſtræ artificiales, ſc. tum ferro, tum Antimonio imprægnatæ per plures dies in magna quantitate aſſumptæ, circa Epilepſiæ curationem valebunt.

CAPUT.

CAPUT IV.

De cæteris Convulſionum ſpecibus, ac imprimis de motibus Convulſivis puerorum.

POſt Epilepſiam, velut principem Spaſmum in principe loco, ſc. intra Cerebri meditullia excitatum, cæteræ Convulſionum ſpecies ordine pertractandæ occurrunt. Harum differentiæ à duplici cauſarum genere, & variis utriſque modis, & accidentibus optime deſumuntur. Supra oſtendimus affectiones quaſcunque ſpaſmodicas vel à mera ſpirituum irritatione, vel ab eorum, propter copulæ elaſticæ adhæſum, exploſione, vel ſimul ab utroque conjunctim profluere: Quapropter multiplices ſpaſmorum Ideæ diſtingui, ac in claſſes quaſdam diſtribui poſſint, prout hanc illamve, aut ſimul utramque cauſam in variis τοῦ ἐγκεφάλου vel appendicis nervoſæ locis conſiſtere contingit. Enimvero materies ſpaſmodica, ſive ſpirituum copula exploſiva, potiſſimum ac ſæpius per cerebrum, interdum vero & aliquatenus per nervorum extremitates aditum inveniens, aut circa nervorum origines, aut medios proceſſus, aut fines extimos ſubſiſtit, vel in totis eorum ductibus ſcaturit, prout inferius ſpeciatim declarabitur: porro irritatio per ſe, vel cum procatarxi prævia convulſiones ciens, licet ubivis in nervoſo genere fiat; præcipue tamen ac frequentius talem effectum circa nervorum principia, medios proceſſus & plexus, aut fines producit. Cæterum ejuſdem generis cauſa & effectus alio ritu in infantibus ac pueris, alioque in adoleſcentibus & adultioribus habent. Cum itaque ſingulas convulſionum ſpecies particulatim conſiderare ſtatutum fuerit, imprimis de motibus Convulſivis infantum ac puerorum diſſeremus.

Infantes & pueros affectibus ſpaſmodicis tentari paſſim, & tam frequenter accidit, ut hæc præcipua, & fere unica convulſionum ſpecies ſtatua

tur; nam ejuſmodi ſymptomata in adultis aliis inſigniuntur nominibus, atque ad epilepſiam, paſſiones hyſtericam, hypochondriacam, colicam, aut etiam ad ſcorbutum referri ſolent: in pueris vero, quaſi παιδίσκοις motus convulſivi appellantur.

Super his obſervare eſt, circa duo potiſſimum tempora pueros convulſionibus maxime obnoxios reperiri, ſc. intra primum à partu menſem, & circa dentium eruptiones: Quanquam hujus morbi inſultus etiam aliis temporibus, & quibuſdam aliis de cauſis non raro eveniant.

Primo igitur ſæpenumero accidit infantulos recens natos, aut ſaltem nondum bimeſtres, crebra vice ſpaſmis in diverſis partibus excitatis affici; Quippe oculorum inverſiones, genarum, & labiorum diſtortiones, aut tremores, quinimo tendinum contractiones, membrorum, & non raro totius corporis ſubſultus, & concuſſiones ſubitæ eos infeſtant; eundemque affectum etiam præcordia nonnunquam afficere hinc ſat plane liquet, quod dum ſpaſmi artus, & membra exteriora occupant, etiam à ſanguine in corde, & pulmonibus una contractis ſtagnante, facies modo pallorem, modo livorem contrahit. Cum itaque in pueris ſpaſmi tres corporis regiones infeſtare ſoleant, nempe capitis & faciei partes, membra & artus exteriores, atque præcordia & viſcera; obſervamus modo has, modo illas, modo binas, aut ſimul omnes regiones à cauſa morbifica occupari, nempe prout eadem aut circa nervorum origines aut extremitates defigitur; & cum prius horum accidit, prout medullæ oblongatæ pars ſuperior, media, aut infima ſpinalis, ſc. unica aut plures ſimul à cauſa morbifica impetuuntur.

Quod vero ſpectat ad cæteras hujus affectus cauſas, nempe procatarcticas, & evidentes; quæ prioris generis ſunt, in his duobus præcipue conſiſtunt; primo quod infantibus πάντα τὰ ἐγκεφάλου valde ſint imbecillia, & viſcoſa humiditate ſcateant; nempe Cerebrum minus firmum, atque nervorum tonus valde laxus, ne leviores quidem cujuſvis

cujuſvis materiæ impetus ſuſtinere poſſint, quin ſpiritus eorum incolæ, etiam à proprio, quo iſtæ partes irrigantur, liquore, paululum modo immoderatior affluxerit, aut ſaltem copioſior quam pro tantilli roboris modulo, facile in motus irregulares, ſive ſpaſmos incitantur. Attamen ſecundo quoniam obſervatione conſtat puerulos, nec ſolos, nec omnes qui tenuioris ſunt conſtitutionis in hunc morbum proclives reperiri, idcirco p or potiore procatarxeos morbidæ ratione habe i debet, quod infantibus quibuſdam, propter mala ab utero contracta, & ſanguis, & ſuccus nervoſus originaliter vitioſi exiſtunt: quippe recens nati maſſa ſanguinea per plures retromenſes eventilatione carens, impurior evadit; quapropter pleriſque infantibus brevi a partu efflorescentiæ latæ, & rubicundæ morbillorum inſtar per totam cutem erumpunt, cujuſmodi ἐξάνθησις ſi impeditur, aut reprimitur, ſæpenumero aphthæ periculoſæ circa oris partes ſuccedunt. Hinc merito ſuſpicamur tales ſanguinis impuritates, quandoque in Cerebrum & nervoſum genus, utpote debiliora ſuffundi, & propterea ſpaſmodicas affectiones oriri; nempe dum ſanguis ab utero vitioſus exiſtens depurare ſe ſatagit, fæculentias ſuas, efflorescentia in cutem facta, exterminari ſolitas, in caput transfert: quare latex modo tenuis & ſeroſus, modo craſſior & viſcidus, ac uterque ſalium & ſulphurum præternaturalium particeps intra hos, aut illos cerebri, cerebelli, atque medullæ oblongatæ receſſus, & cavitates deponuntur; cujuſmodi recrementa cum nervi hujus aut illius, ac interdum una plurium origines, aut caudices obſident, ſpiritibus eorum incolis particulas heterogeneas, atque in exploſiones ſpaſmodicas aptas affigunt. Quamprimum enim nervi tales particulas altius imbiberunt, ſpiritus eorum copula onuſti, aut ſponte ſua aut à cauſis evidentibus incitati, eam elidere, & excutere ſatagunt; proindeque exploſiones ſpaſmodicas ineunt.

Cauſæ evidentes, quæ in puerulis prædiſpoſitis motus convulſivos inferunt, ſunt bini generis, ſc.

primo quæcunque ſanguinis efferveſcentias ſolito majores cient, uti ſunt frigotis & caloris exceſſus, nutritio uberior, aut juſto calidior; aeris, ac auræ mutationes, ac imprimis lunationum periodi; etenim propter has, aliaſque ſimiles occaſiones ſanguis plus debito efferveſcens copulam heterogeneam ſpiritibus uſque ad plenitudinem citius affigit; utque ab ipſis perturbatis è veſtigio elidatur & explodatur, efficit. 2. Irritatio fere in qualibet ſyſtematis nervoſi parte diſpoſitionem ſpaſmodicam non raro in actu deducit: quare non modo qualitatum tingibilium exceſſus exterius inflicti, verum & lac in ventriculo coagulatum, bilis, aliique humores acres, aut etiam vermes inteſtina vellicantes, ſpaſmos excitare ſolent: porro hujuſmodi cauſæ evidentes, ſiquidem fortiores ſint, aliquando per ſe, abſque diatheſi prævia affectus ſpaſmodicos inducunt: quippe lumbrici, forte & acres humores puerulis quibuſvis, ſaltem tenerioribus motus convulſivos inferunt.

Quo certius atque ad ſenſum pateret cujuſmodi in motibus convulſivis ſit materies morbifica, plurium quos hic morbus oppreſſit defunctorum cadavera aperui: cauſam intra coctionis viſcera & primas vias ſemper fruſtra quæſivi; multorum capitibus latex ſeroſus intra cavitatem cerebello ſubjectam congeſtus, & membranam, qua medulla oblongata inveſtitur, diſtendens, nervorum origines inundabat: in quibuſdam nulla hujus morbi veſtigia apparebant; adeo quod ſpiritibus accreſcens eos ad exploſiones irritat interdum imperceptibili prorſus conſtat mole, & originem tam occultam habet, ut vel perſpicaciſſimum viſus ſcrutinium omnino lateat. Olim in hac urbe cujuſdam mulieris nati plures ex hoc morbo interierunt; tandem fœtus quarti intra menſem, uti priores, interempti, caput diſſecuimus; nulla hic ſeroſa colluvies ventriculos inundabat, ſed cerebri tantum; ejuſque appendicis ſubſtantia erat juſto humidior, & laxior; quod potiſſimum obſervatu dignum erat, in cavitate quæ cerebello ſubjicitur, ſupra medullæ oblongatæ caudicem, ſanguinis

ſanguinis grumoſi, & velut concreti copiam inſignem reperiebamus: at vero incertum eſt utrum materies iſthæc ibidem ab initio depoſita ſpaſmos primario intulerat; an potius ſanguis iſte à partium circumcirca conſitarum contractione expreſſus, & extravaſatus, convulſionum effectus, & productum, ac minime iſtarum cauſa fuerit; Nam & in Apoplecticis ejuſmodi Phænomenon paſſim occurrit, quod tamen morbi effectum potius quam cauſam eſſe poſt hæc oſtendemus.

Profecto quod particulæ heterogeneæ, quæ ſanguini ab utero innatæ, in pleriſque pueris per ἐξάνθημα in toto corpore cutaneam amandari ſolent; in aliis capiti ſuffuſæ affectionis ſpaſmodicæ cauſa materialis exiſtunt, præter rationes ſuperius citatas, etiam à remediis maxime juvantibus inferre licet: quippe in puerulis hæreditario huic morbo obnoxiis, inſultus convulſivi optime præcaventur, ſi mox à partu fontanella in nucha excitetur, & ſanguis hirudinum ſuctu è venis jugularibus detrahatur; illa nam que ſucci nervoſi corruptelæ ſubducuntur, atque hoc cruoris efflorescentiæ impuræ à capite avocantur: hiſce adminiſtrationum modis, cum prius duo aut tres ejuſdem parentis nati brevi poſt partum convulſi interiiſſent, fœtus omnes alii ab eodem malo liberabantur,

2. Hæc de puerorum motibus Convulſivis, qui mox à partu, propter labem ab utero contractam, eos infeſtare ſolent. Quod ſi hac vice aut ipſum morbum aut ſaltem mortiferas ejus plagas evaſerint; nihilominus circa dentitionis tempora eidem periculo denuo obnoxii reperiuntur: quando enim dentes, præſertim majores, è gingivis erupturi ſunt, ſæpe febris excitatur, cui non raro motus convulſivi adjunguntur: & licet hoc tempore infantes viribus plus valent, eoque morbi inſultus melius quam recens nati tolerent; attamen affectiones ſpaſmodicæ etiam nunc nec graviore aliqua occaſione excitatæ valde periculoſæ, ac interdum lethales exiſtunt,

Quandoquidem autem pueri, qui circa dentitionem febricitant, non omnes motibus convulsivis tentantur; ideo sequitur, hujus morbi dispositionem quandam, sive innatam, sive acquisitam præcedere, atque dolorem à dentitione illatum tantum causæ evidentis fortioris rationem habere, sc. pueri, quibus aut cacochymicis, aut Cerebri & nervosi generis constitutione debiliori præditis, spiritus animales vel adulterati, vel dissipabiles nimis existunt, in affectiones spasmodicas quandoque ineundas disponuntur: quare cum dolor admodum acutus una cum febre urget, dispositio ista latens in actum ducitur.

Si hic inquiratur, qua ratione febris, & dein quæ motus convulsivi in prædispositis dentitioni superveniunt; dicendum erit, quod uterque affectus ad dolorem velut causam immediatam referri debent: In nobis ipsis experimur, quis sit cruciatus, qui irritationem circa dentium radices sequitur; revera tantus & tam atrox, ut excitari vix possit atrocior; quippe nervorum quinti paris una aut altera insignis propago ad cujusque dentis radicem pertingit, quæ cum à sanguinis, aliorumve humorum particulis acrioribus illic congestis vellicatur, corrugatione sua acerrimum molestiæ sensum, sive dolorem infert: Istiusmodi autem hujus nervi vellicatio in pueris dentientibus ideo contingit; quia dentibus jam in majorem molem crescentibus, & adhuc intra gingivas vixdum cavatas inclusis, membranæ & fibræ quaquaversus distenduntur: hinc sanguis in circuitu præpeditus tumorem infert, adeoque nervos comprimit, quin & acriores seri particulas iis suffundit, quibus illi insigniter vellicati corrugationibus, & spasmis dolorificis torquentur.

Cum itaque pueris dolores ita atroces à dentitione contingunt, nihil mirum est, si febres, ac etiam motus convulsivi interdum succedant: priorum accidit, & quatenus sanguis circa partem dolentem, ne solito atque æquabili cursu circuletur, impeditus, propterea in toto corpore inordinatus movetur, & insuper quia spasmos alicubi

in

in nervoso genere excitatis, nervi corrugati & contracti arterias comprimunt & convellunt, proindeque in sanguine fluctuationes irregulares & febriles concitant. Cæterum motus convulsivi dentitioni aliquando superveniunt, tum quia sanguis efferveſcens particulas heterogeneas regimini animali suffundit, adeoque spiritus in explosiones ciet; tum prætera cum dolor iste acutus, & velut lancinatio dentes erupturos sequuta, sensum valde molestum ac irritativum à partibus affectis τὸ σφύτερον αἰσθητήριον communicet, exinde statim per eosdem nervos, vel alios affines excandescentiæ motus (qui ob dispositionem præviam non raro convulsivus evadit) retorquetur.

Præter has binas (quæ in pueris præcipuæ, & crebriores esse solent) motuum convulsivorum occasiones, sc. prima infantiæ, & dentitionis tempora, Affectus iste etiam aliis temporibus, & propter alias causas sæpenumero excitatur: In quibus enim dispositionis spasmodicæ seminia jaciuntur, illa interdum aut statim à partu se explicant, ac in morbidos fructus maturantur; sed aliquandiu latitantia dentitionem modo præveniunt, modo eam è longinquo sequuntur; & propter causas evidentes alias, sc vel internas vel externas, cujusmodi sunt nutrix invaletudinaria, aut prægnans, lac in ventriculo coagulatum, aut in putrilaginem acidam aut amaram degenerans, intemperies febrilis capitis, aliarumque partium ulcera, aut exanthemata subito evanescentia, aeris mutationes, solis, ac lunæ συζυγία aut aspectus oppositi & similia, tandem incerto eventu in actum erumpunt. Super his non opus est ut particulatim disseramus.

Cum viri cujusdam in hac vicinia degentis, nati omnes intra trimestre spatium convulsi interierint; tandem ad præcavendum, in puerulo recens edito, ejusmodi fatalem eventum, remedia expetuntur: Post aliquot à partu dies accersitus, consulo ut imprimis fontanella in nucha excitetur, dein postridie ut, hirudine utriusque lateris venæ jugulari applicata, sanguis ad ʒij. extrahatur;

insuper ut juxta singulas solis & lunæ συζυγίας & aspectus oppositos, per tres dies mane, & vesperi pulveris sequentis circiter gr. v. exhiberentur è cochleari Julapii. ℞. Cranii humani præparat. rad. Pæoniæ maris an. ʒ j. margarit pulv. ʒ ß. saccharî albissimi ʒ j. misce, f. pulvis subtilissimus. ℞. Aq. Ceraſor. nigror. ʒ iij. antiepilepticæ Langii ʒ j. syr. de floribus Pæoniæ matis ʒ vj. misce; item præcepi ut nutrix iisdem temporibus medicis sumeret hausſtum seri lactis, cui sem. & rad. Pæoniæ maris & fol. Lilii convallis incocta sunt. Infans per quatuor circiter menses bene valebat, tunc vero affectibus convulsivis tentari cœpit: quo tempore iisdem remediis in dosi majori tum infanti, tum nutrici adhibitis, vesicatoria etiam pone aures applicabantur, & hirudinum suctu sanguis ex utraque vena jugulari fuit detractus: Intra duos vel tres dies puer convaluit: postea cum intra 4 vel 5 menses spasmi aliquotics redirent, eorundem usque remediorum usu sanabatur. Post sesquiannum affectiones convulsivæ penitus cessabant; attamen circa infimam spinæ dorsi partem tumor indolens succrevit, à quo vertebrarum distortio quædam, atque crurum imbecillitas, & demum paralysis inducebantur. Videtur in hoc casu, quod materies spasmodica primo cerebrum, & nervorum principia impetere solita, ultimo spinalem medullam subiens, inque extremitatem ejus detrusa, nervorum appendicum capita omnino obstrueret, atque spiritibus transitum præcluserat: nimirum quia particulis explosivis aliæ narcoticæ & crassiores sese adjunxerant.

Methodus Therapeutica contra affectiones Convulsivas in pueris.

In pueris ac infantibus passiones spasmodicas aut imminentes præcavere, aut jamjam exorsas curare incumbit.

Nam

Nam ſi ejuſdem parentis nati priores Convulſionibus obnoxii fuerunt, malum illud cæteris poſt natis tempeſtivo remediorum uſu præveniri debet: in hunc finem ſolenne eſt, fœtui recens edito, quamprimum ſpirare incipit, medicamentum aliquod ἀντισπασμῳδὲς ori ingerere: hinc nonnulli guttas quaſdam mellis puriſſimi, alii cochleare vini canarini ſaccharo imbuti, quin & alii oleum amygdalar. dul. recens extractum exhibere ſolent; à quibuſdem olei ſuccini gutta 1. aut aquæ epilepticæ ſemicochleare infunditur. *Infantum à ſpaſmis preſervatio.*

Præter hæc prima infantum libamina, quæ certè nullius non momenti eſſe videntur, alia quædam remedia, & adminiſtrationum modi in uſum aſciſci debent: ſc. bis in die propinetur cochlear 1. liquoris huic affectui appropriati. e. g. ℞. *aq. Ceraſor. nigror. Ruta an.* ʒ j. ß. *Antiepileptica Langii* ʒ j. *ſyr. e Coralliis* ʒvj. *Margarit. præparat.* gr. xv. *miſce in phiala.* Die tertio aut quarto poſt partum excitetur fontanella in nucha, dein ſi vultus ſit floridi, parum ſanguinis ad ʒj. ß. vel ij. è venis jugularibus hirudinum ſuctu extrahatur, cavendo ne inter dormiendum ſanguis copioſe nimis effluat; tempora, & cervix blande fricentur tali linimento. ℞. *Olei Nucis Moſchat per expreſſionem* ʒ ij. *Capivii* ʒ iij. *ſuccini* ϑ j. *Periaptum ex radicibus, & ſeminibus Paonia majoris addito parum unguis alcis collo ſuſpendatur.*

Porro medicamenta antiſpaſmodica nutrici quotidie exhibeantur: ſumat mane, & veſperi hauſtum ſeri lactis cui rad. & ſem. Pæoniæ maris & ſem. fœnicul. dul. incocta ſunt. ℞. *Conſerv. flor. Betonicæ, Paoniæ maris, Anthos an.* ʒij. *pulv. rad. & flor. Paonia maris an.* ʒ ij. *Coralliirubri præparat. ſuccini albiſſimi an.* ʒ j. *rad Angelicæ, Zedoaria præparat. an.* ʒ ß. *cum ſ. q. ſyrupi de Paoniæ, f. Electuarium: capiat q. Nucis Moſchatæ mane & veſperi.* *Methodus medendi nutricibus adhibenda.*

℞. *Pulveris rad. Paonia maris* ʒ ij. *ſem. ejuſdem* ʒ j. *f. pulvis, ſaccharı albiſſimi ſolut. in aq. florum Tiliæ & ad tabulat. cocti* ʒ iij. *Olei ſuccini*

℈ j. f. f. artem Tabulæ, singulæ pendant ʒ ß. Comedat 1: horâ qualibet sexta. Illa etiam exacta victus ratione utatur.

Infantum Spasmis laborantium Curatio.

Quod si infans quispiam Convulsionibus actu afficitur, quia fontanella minus, & tardius operatur, vesicatorium in nucha, aut pone utramque aurem applicari expedit, & nisi temperamentum frigidius obstat, sanguis hirudinum suctu venis jugularibus extrahatur: Linimenta circa tempora, nares, & cervicem, item plantis pedum emplastra admoveantur; enemata quæ alvum copiose subducunt quotidie injiciantur: porro sæpius in die, nempe sexta aut octava qualibet hora, remedia specificaintus sumantur.

Linimenta. ℞. *Olei Capivii, Castorei an.* ʒ.ij. *Succini* ʒ ß. *f. linimentum.*

℞. *Emplastri Oxycrocei* p. ij. *Galbani solut.* p. j. *Olei Succini* ℈ j. *f. Emplastrum pro plantis pedum. pulvis de gutteta juxta descriptionem Riverii exhibeatur bis vel quater in die.*

Pulveres. ℞. *Cranii humani prapar. sem. Paoniæ, ungula Alcis, Margaritar. prapar. an.* ʒ ß. *Ambra grisea* gr. vi. *f. pulvis. Dosis* gr. vi. *in cochleari liquoris infra scripti ter aut quater in die.*

Vel ℞. *Cranii humani prapar. Margarit. an.* ʒ ß. *salis Succini* ℈ j. *Sacchari perlati* ʒ j. *Dosis* ℈ ß.

Vel. ℞. *Sp. C. Cervi* gut. iij. *detur sexta vel octava qualibet hora in cochleari Julapii infra prascripti.*

Pauperum natis exhibeatur pul. radicis Valerianæ sylvestris ℈ ß. ad ℈ j. detur bis in die in cochleari lactis, vel liquoris appropriati.

Unzerus valde commendat fel catelli lactantis, nempe ut totus succus cysti fellea exemptus puerulo cum pauxillo aquæ florum Tiliæ propinetur.

Nuper mihi retulit Medicus Eruditus se noviſſe plures hoc remedio curatos: Porro solent empirici pueris majoribus, post fel epotum, etiam catelli hepar assatum comedendum tradere.

Liquores. Julapia, aquæ destillatæ, aliique liquores appropriati juxta præscripta sequentia parari possunt.

℞ *Aq.*

℞. *Aq. Ceraſor. nigror.* ʒ iij. *Antiepileptica Langii* ʒ j. *Sacchari perlati* ʒ ij. *miſce.*

℞. *Rad. Paeniæ maris recent. in taleolas ſciſ. ſarum* ʒ vj. *Vitrioli Hungarici* ʒ viij. *Cranii humani* ʒ ij. *aq. Antiepileptica Langii* ℔ ß. *Miſce & deſtillentur in retorta vitrea calore arena. Doſis cochlear* j. *ad* ij.

℞. *rad. Paeniæ maris recent. iuciſ.* ʒ iiij. *contuſis in mortario marmoreo affunde vini Hiſpanici* ℔ j. *f. expreſſio fortis, adde manus Chriſti perlatæ* ʒ ß. *ſervetur in vitro occluſo. Doſis cochlear* j. *vel* ij. *bis in die,*

Cum ob dentitionem difficilem motus convulſivi eveniunt, ſymptoma hoc quemadmodum ſecundarium & minus periculoſum exiſtit, ita in Therapeia non ſemper primam aut præcipuam exigit medendi operam, ſed nonnunquam de dolore ſedando, & intemperie febrili ſummovenda potius ſolliciti ſumus; quare & patiens, & nutrix victu tenui et refrigerante uti debent; dentibus erupturis gingivarum aut frictione, aut ſectione exitus patefiat; quin & partibus iſtis intumefactis & dolentibus anodyna applicentur: Enemata, & ſanguinis detractio, non raro hic locum habent: ſomnum conciliare, & ſanguinis ferociam attemperare decet: interim remedia Antiſpaſmodica uſurpentur, verum temperatiora, & quæ ſanguinem, & humores minus exagitant; veſicatoria, quia ſerum in caput nimis ſuffundi aptum evacuant, ſæpe juvamen conferunt. *Spaſmi ob dentitionem excitati.*

Quando pueri nec ſtatim à partu, neque ob dentes erupturos, ſed propter alias occaſiones, & accidentia motibus Convulſivis tentantur; talis affectionis cauſa ut plurimum vel in capite, vel alicubi circa coctionis viſcera ſubſiſtit. Quando prioris ſuſpicio habetur, uti liquere ſolet à ſignis, quæ colluviem ſeroſam intra ὑπόχλωρον nimis congeſtam arguunt, remedia ſuperius citata in paulo majori doſi exhiberi debent; inſuper in iſtis qui catharſin bene ferunt, interdum vomitus, & levis purgatio inſtituantur: vinum & oxymel ſcilliticum, item Mercurius dulcis, Rhabarbarum, & reſina Jalap. egregii ſunt uſus. *Spaſmi propter alias occaſiones excitati.*

Quoties

Quoties affectionis ſpaſmodicæ cauſa in viſceribus ſubeſſe videtur, aut lumbrici, aut acres humores ventris tormina cientes in vitio deprehenduntur,

Propter Lumbricos. Contra Lumbricos purgatio ex Rhabarbaro, aut Mercurio dulci, addita reſina Jalappæ inſtituitur. Olim puero convulſionibus miſerrime affecto, ut jamjam moribundus videretur, doſin Mercurii dulcis cum reſina Jalappæ exhibui; cum alvi dejectionibus, quas 4. habuit, lumbricos 12 excrevit, & derepente convaluit.

℞. *Rad. Serpentaria virginiana pul.* ℥ j. *corallii ad albedinem calcinati* ℥ ß. *f. pulvis, doſis* ℈ ß. *ad* ℈ j. *bis in die per tres dies continuos, ſuperbibendo decoctum rad. graminis.* ℞. *Specier. Hiera* ℥ j. ß. *Theriacæ Venet.* ℥ ij. *f. emplaſtrum pro abdomine, vel Emplaſtrum ex Galbano applicetur umbilico.*

Propter acres humores. Si motus convulſivos à ventriculi, & inteſtinorum irritatione, per acres humores facta procedere ſuſpicantur, lenis catharſis, aut vomitu aut ſeceſſu, aut ſucceſſive utroque inſtitui debet. In hunc finem blanda emetica ex vino ſcillitico, aut ſale vitrioli propinentur: ſi quando ſc. laborantes vomendi nixu ſponte tentantur: ſin evacuatio potius κάτω tentanda videbitur, Rhabarbari infuſio, aut pulvis, ſyrupus de Cichorio cum Rhabarbaro, aut roſarum cum agarico propinari debeat: & non raro hiſce remediis tempeſtive adhibitis, affectionem convulſivam in pueris ſanatam vidi: porro in hoc caſu enemata ſint crebri uſus: Cæterum non omittantur medicamenta externa, ſc. fotus, linimenta, aut emplaſtra abdomini applicanda.

℞. Folior. Camomillæ minutim inciſ. *M.* ij. includantur duobus ſacculis è lino tenui aut ſerico confectis, qui lacti calido intincti & expreſſi abdomini ſucceſſive applicentur.

℞. Summitates, aut flor. malvæ pariter inciſ. inc oquantur butyro recenti, vel ſevo porcino, & forma linimenti, aut cataplaſmatis ventri apſub ntur.
plic

CAPUT.

CAPUT V.

De morbis Convulſivis adultiorum, propter originem nervoſam præcipue affectum, oriundis.

LIcet affectiones Convulſivæ quæ adultioribus accidunt, aliis nominibus inſignitæ, etiam alius cujuſdam proſapiæ vulgo reputentur, atque ad paſſiones dictas hyſtericas, hypochondriacas, aut colicas, vel ad ſcorbutum referri ſolent; attamen ſi res paulo attentius conſideretur, facile patebit ſymptomata quædam ſpaſmodica tum viris, tum fœminis crebro evenire, quæ Convulſiones nomen ſibi proprie ac jure vendicant: Hæc autem (uti ſupra innuimus) pro multiplici cauſæ morbificæ ſede vario modo diſtingui poſſunt, potiſſimum vero in has tres ſpecies, ſc. in ſpaſmos quoſdam ob nervorum originem præcipue affectam excitatos; inque alios qui propter nervorum extremitates materia morbifica obſeſſas, cientur: ac demum in alios quorum materies morbifica à capite deſcendens, nervorum quorundam, vel ſimul omnium ductus aut totos, aut quoad maximam partem, occupat. De ſingulis hiſce Convulſionum ſpeciebus ordine dicemus.

Spaſmorum adultioribus accidentium tres ſpecies.

Itaque imprimis ut convulſiones à nervorum origine affecta oriundas explicare pergamus, hic imprimis notandum ſit materiam morbificam nervorum principia obſidentem, quandoque in priora nervorum paria, quæ ſc. oculorum & faciei muſculis proſpiciunt, potiſſimum influere; proindeque modo naſi, genarum, aut labiorum contractiones, & tremores, modo oculorum, aut oris diſtortiones ſequuntur. Secundo aliquando par vagum, & intercoſtale particulas heterogeneas maxime imbibunt; & tunc abdominis, & hypochondriorum inflationes, contractioneſve, quin & cordis palpitatio, tremor, reſpiratio difficilis ac interrupta, pulſus intermittens, aliaque medii, aut

Ab origine nervoſa affecta oriundis diſtinguuntur.

1. *Juxta varios nervos affectos.*

aut infimi ventris ſymptomata plurimum infeſtant. Tertio, nonnunquam vero cauſa morbifica poſterius conſita, ſpinalem medullam præcipue afficit, & propterea membra exteriora & artus ſubſultibus & contracturis inordinatis obnoxia redduntur: porro in pluribus hujuſmodi caſibus, quia ſpiritus animales circa nervornm origines explosi, verſus ἐγκέφαλον inordinate refiliunt; idcirco quibuſvis fere ſpaſmis hoc ritu excitatis, vertigo, item ſæpe Scotomia, aurium tinnitus, & nonnunquam ἀναισθησία adjunguntur, aut ſuccedunt,

Juxta eorundem nervorum varia loca affecta.

2. Cæterum prout ex variis affectionis convulſivæ typis conjicere licebit, videtur quod materies ſpaſmodica, hos aut illos nervos, aut ſimul eorum plures adpellens, vel circa ipſorum principia fere tantum hoſpitetur, ita ut ſpiritibus ibidem crebro explosis, vertigo frequens, & valde moleſta oriatur; inſuper circa præcordia tremores, ac breve deliquium, & leipothymiæ metus, non raro in viſceribus aut muſculis ſubſultus, & contracturæ leves ſentiantur. Vel ſecundo particulæ explosivæ ad nervorum origines delatæ, eorum proceſſus altius ſubeunt, & non raro in plexus nerveos, ad præcordia aut viſcera imi ventris, aut etiam membra exteriora pertinentes delapſæ, illic affectionum ſpaſmodicarum alios quaſi nidos conſciſcunt, ut quoties ſpiritus circa originem nervoſam in explosiones adiguntur, ſtatim in abdomine, thorace, aut artubus paroxyſmi velut hyſterici, aſthmatici, aut alias convulſivi oriantur: Horum exempla, & quibus fiunt modis, infra clarius ſubdentur: Interim materies ſpaſmodica nervorum ductus influens cum uſque ad proceſſus, & plexus eorum remotos transfertur, quandoque tamen præcipuam mineram adhuc circa originem nervoſam habet; adeo ut poſt graves viſcerum aut membrorum ſpaſmos, magna cerebri perturbatio cum vertigine, aurium tinnitu, & non raro ἀναισθησία ſubſequatur: interdum vero materia morbifica, quoad maximam partem, ad longinquos nervorum fines tranſlata, deinceps circa eorundem

rundem principia immunius agitur: Etenim plures obſervavi, qui dum principio vertigine, crebro leipothymias metu, cephalalgia, & occipitis gravitate infeſtarentur, circa præcordia, aut viſcera leviorcs tantum inflationes, aut tremores pertuliſſe; poſtea tamen circa has partes ſpaſmos immaniores perpeſſos, de prioribus capitis affectibus minime conqueſtos fuiſſe.

Materies ſpaſmodica quo ritu nervos inſtruit.

Quod ſi de materia ſpaſmodica amplius inquiratur, undenam illa ſuggeritur, & quibus viis verſus nervorum origines defertur, & cujuſmodi ibidem ſitus, & quaſi focos obtinet; dicendum videtur, quod licet hujus ductus manifeſtos, & veſtigia detegere nequimus; quantum tamen ex obſervationibus quibuſdam, & rerum analogia colligere datur, ſupponere licebit, binos hoſce diſtinctos tranſitus modos, quibus particulæ ſpaſmodicæ primum e ſanguine in Cerebrum, & Cerebellum ſuffuſæ, exinde verſus nervorum principia convehuntur: ſc. 1°. Interdum materies iſta à cerebro, ac cerebello imbibita, ac utriuſque poros ſenſim pertranſiens, in medullæ oblongatæ caudicem delabitur, cujus item tractu quodam ſuperato, una cum ſucco nervoſo, verſus nervorum origines prolabitur, ac prope illorum capita, vel intra ipſum caudicem medullarem, vel intra prominentias annulares aggeritur, in quibus locis aut diutius ſubſiſtens, crebras vertigines, ac in partibus remotis ſpaſmos leviores, uti dictum eſt, ciet; vel exinde in nervorum ductus altius delapſa, convulſionum valde atrocium paroxyſmos excitat: talem cauſæ morbificæ progreſſum ſuſpicamur, in quibus vertigo, ſcotomia, capitis gravedo, ac mentis torpor inſultus convulſivos præcedunt: cujuſmodi quidem affectus prævios, materies κοσμη adhuc in cerebro, & appendice medullari ſcatens producit; quæ deinceps in nervos allapſa convulſiones infert.

2o. Reſtat alter modus, quo liquide patet materialem affectus ſpaſmodici cauſam in principia nervorum tranſferri; nempe cum eadem à colluvie ſeroſa intra cavitates, ſive ventriculos τῶ ἐγκε φάλω

φλὸς depoſita in vicinas nervorum radices inſinuatur: Etſi vero in morbis chronicis, cum adinſignem ſanguinis & humorum dyſcraſiam cerebri quoque prava diſpoſitio accedit, ſæpe ingens ſeri acris, & nervoſo generi infeſti copia, è plexuum choroideorum vaſis exudans, in cerebri ejuſque appendicis ventriculos dilabitur: ſeroſus autem hic latex poſtea in quartum ventriculum cerebello ſubſtratum irrumpens, luxata ibidem pellicula, qua medulla oblongata obtegitur, unius aut plurium nervorum origines obſidet, eoſque vel irritando, vel particulis heterogeneis & exploſivis imbuendo diatheſin ſpaſmodicam inducit. Atque hæc fere cauſa eſt, quod poſt febres diuturnas, aut male judicatas, etiam poſt morbos cephalicos graviores, ægrotantes demum convulſi intereunt, prout ex crebra cadaverum, eo ritu defunctorum, Anatome deprehendi. Quinetiam ex obſervatione Anatomica conſtat, cerebrum colluvie ſeroſa quadam inundari, abſque diſpoſitionis ſpaſmodicæ affectu, porro et nonnullis ab Epilepſia, aliiſque morbis convulſivis defunctis, nullum intra cerebri ventriculos ſeri diluvium adfuiſſe: Ex quo datur intelligere, affectiones ſpaſmodicas haud tantum ab aquoſa τῆ ὑγρεφάλε illuvie profluere; cæterum nec omnino à tali cauſa oriri, niſi latex ſeroſus cerebri ventriculos, ac imprimis iſtum cerebello ſubſtratum inundans, particulis heterogeneis & exploſivis imbuatur. Memini olim petitum eſſe meum conſilium pro adoleſcente egregio phthiſi laborante, & tunc temporis plane deſperato. Præter tuſſim & dyſpnœam, ille per pluras dies, immo hebdomadas graviter conqueſtus erat, non potuiſſe ſe in lecto ſupinum decumbere, aut dum in cathedra ſederet, caput vel minimum reclinare: quippe ab hoc, illove corporis ſitu illico cordis tremores, & ſpirituum deliquia, quaſi jamjam moribundus eſſet, pati ſolebat: quapropter neceſſe habuit, caput ſemper pronum ſive antrorſum inclinatum tenere. Poſt obitum cadavere diſſecto, pulmones fere per totum ſchirroſi, & in quibuſdam locis ulceroſi apparebant: dein

cranio

cranio aperto ingens seri flavi, & salsi copia intra omnes cerebri ventriculos fluctuabat: qui certe latex, dum capite reclinato in quartum ventriculum supra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, in nervorum paris vagi & intercostalis capita irruens, circa præcordia convulsiones prædictas ciebat: quamdiu autem, capite antrorsum inclinato, ista seri colluvies in anteriores cerebri ventriculos refluebat, nervorum origines ab ista materia spasmodica immunes perstitere.

Ostenso hactenus quot modis & quibus viis materies morbifica, versus nervorum origines delata, spasmos inferre videtur, facile esset juxta has rationes multa symptomata convulsiva explicare: Nam præter infantum, & puerorum motus convulsivos, ab ejusmodi causis sæpissime excitatos, etiam huc referri debent partium nervosarum contractiones, & subsultus quæ febribus supervenium. Quin etiam passiones vulgo dictæ hystericæ, item hypochondriacæ, & quædam aliæ, non raro à causa morbifica nervorum principia impetente procedunt. Hujusce igitur hypotheseos veritatem quibusdam aliis ægrotantium historiis, & exemplis astruere nitemur; imprimis vero ejusmodi observationes proponemus, in quibus materies morbifica nervorum principia obsidens, necdum in illorum processus altius delapsa, crebras vertigines & leviores tantum viscerum & præcordiorum spasmos inducit.

1. *Observatio.*

Fœmina perillustris 30 circiter annos nata, constitutione tenera, & gracili corporis habitu prædita, quavis hyeme catarrho in tracheam & pulmones exudante, cum tussi, raucedine, & sputatione copiosa graviter affligi solebat, novissimo tamen anno, cura, & cautione diligenti usa istud malum evitavit: at vero post solstitium Brumale à frigore susceptio, immani capitis dolore, aurium tinnitu, vertigine, cum ingenti coryza afficiebatur, ut facile constaret seri colluviem, antehac in pectus exudare solitam, tunc temporis intra caput & cerebrum omnino deponi: cujus insuper effectus erat, quod passionibus, quasi hystericis, quibus

bus nunquam prius obnoxia fuerat, quoties dormire inciperet valde infestaretur: Si quando enim somnum initura oculos clauderet, illico in abdomine molis ascensus, in gutture præfocatio, circa præcordia tremores & subsultus excitabantur; quæ tamen affectiones, cum perfecte evigilaret, protinus cessabant, ita ut æprotans necesse habuerit per plures dies & noctes somno fere in totum abstinere.

Ad hanc Dominam, postquam plures dies ægrotans valde imbecillis evaserat, accersitus, medicamentis tandum blandis uti cogebar: Itaque sanguinem ex pede ad ʒ iiij. protinus detrahendum, & quolibet die clysterem è lacte saccharato injiciendum curavi, à quo ter, aut quater alvum dejicere solebat: porro octava qualibet hora dosin sp. C. Cervi in cochleari sequentis Julapii exhibui ℞. *Aq. Pulegii, Juglandum, Ceraforum nigror. an.* ʒ iij. *aq. hysterica* ʒ ij. *syr. Caryophillor.* ʒ j ß. *Castorei nodulo ligat. & in vitro suspensi* ʒ ß. *Margarita pulv.* ℈ j. *misce. Vesicatoria pone aures, & Cataplasmata ex foliis Rutæ & Aaronis cum rad. Bryoniæ, sale marino, & sapone nigro plantis pedum cum fructu admovi.* Interdum vesperi in haustulo Julapii præscripti, Diacodii ʒ ß. exhibui, cui somnus moderatus, absque solita spasmorum consequentia, succedebat: cujusmodi effectum ab opiatis in tali casu exhibitis sæpius expertus sum: pro siti restinguenda ptisanam cum ingredientibus diureticis incoctis propinavi: horum usu intra breve tempus plurimum alleviata fuit. Attamen quod maximo emolumento cessit, absessus in aure sinistra sponte disruptus primo saniem flavam, ac postea per multos dies ichoris tenuis copiam ingentem profudit, à qua evacuatione, viscerum, & præcordiorum spasmis in totum cessantibus, morbus perfecte judicatus fuit.

Quod spectat ad prædictæ ægritudinis ætiologiam, extra dubium videtur, affectus istos à colluvie serosa περὶ τὸν ἐγκέφαλον depositæ excitatos fuisse: nam & istius humoris in caput translatio morbum primo intulit, ejusque per auris emunctorium

ctorium ἐκκρίσεις ſymptomata quævis ſuſtulit: perro cum materies morbifica ſpiritibus circa nervorum principia conſitis diatheſin aliquatenus explosivam intuliſſet, iſti, licet tanquam œſtro perciti, fere continuo agitarentur; quamdiu tamen verſus cerebrum refilientes, ſpatium, in quo poſſent liberius expandi, obtinerent, phantaſiam quidem illi ſolum vehementius exercebant, & abſque ulteriori incommodo vigilias tantum induxere. At vero cum ſomno interdum obrepente ſpirituum irrequietorum excurſus verſus Cerebrum cohiberetur (quod quidem neceſſario evenit quando obdormiſcimus, liquore nervoſo intra Cerebri poros tunc temporis uberius admiſſo) nervorum paris vagi & intercoſtalis capita iidem tumultuarie irruentes, ſpirituum intra nervorum iſtorum ductus ſcatentium totas ſeries perturbaverunt, adeoque prædictos, circa præcordia, viſcera, & gulæ muſculos, ſpaſmos intulere. Plures hoc ritu tum viros, tum fœminas ægrotantes novi, qui cum cephalalgia, occipitis gravitate, aut vertigine laborarent, inter edormiſcendum, illico in præcordiis, aut viſceribus, aut ſimul in utriſque perturbationes quaſi ſpaſmodicas ſenſere, quod quidem contingit à ſpirituum tumultantium ῥοπῇ à cerebro in nervorum origines reflexa: Quod autem huic ægrotæ opiatarum uſus ſomnum placidum abſque ſolita ſpaſmorum conſequentia, acerſivit, ratio erat, quia ſpiritus animales, utut irrequieti & furentes, particularum tamen narcoticarum implexu, velut catenis injectis ligabantur, ut dein ſine reſiſtentia quavis, ſomno obruerentur. Enimvero graves convulſionum paroxyſmos tum Aſthmaticos, tum quaſi hyſtericos, opiatis exhibitis non raro fæliciter curavi.

Mulier honeſta M. G. 67°. anno ætatis, vultu adhuc florido, & habitu corporis obeſo, cum prius faciei intumeſcentiæ, & gravioribus cephalalgiæ patoxyſmis dudum obnoxia degiſſet, intenſo Brumæ frigore, in vertiginem valde moleſtam, cum tremore cordis, ſpirituum deliquio, & crebro vomendi nixu incidit: lecto impoſita ſi oculos aperiret, 2. *Obſervatio.*

aperiret, aut è latere in latus converteretur, ſtatim inſigni ſcotomia, leipothymias metu, & inſuper vomitu inani afficiebatur. Hanc inviſens minime dubitabam, quin ægritudinis cauſa foret materies ſpaſmodica ab exteriori capitis regione, ad intimos τὸ ἐγκεφάλου receſſus tranſlata; cujus afflatu, ſive copula heterogenea ſpiritus animales tacti, dum inordinate verſus cerebrum exilirent, affectus vertiginoſos, dumque iſti in nervorum capita tumultuarie irruerent, ſcotomiam, præcordiorum ἀταξίαν, & vomendi nixum excitabant. Hujus curationem veſicatoria larga nuchæ, & pone aures applicata, enemata quotidie injecta, item frequens ſp. C. Cervi, & Julapii cephalici uſus intra paucos dies perfecerunt.

3. *Obſervatio.* Vir egregius 34 circiter annos natus, cum ex longo tempore tuſſi, cum ſputo copioſo, & craſſo obnoxius egerat, inſuper cutis poros valde apertos habens, continuo madere, & qualibet fere nocte ſudore multo perfundi ſolebat: ſub initium veris evacuationes iſtas ſolennes parcius evenire perſenſit; interim conqueſtus eſt, de manuum & pedum plenitudine, ac velut intumeſcentia quadam, ita ut hydropem ingruentem vereretur; cæterum & in capite ſcotomia, & vertigine crebra afficiebatur: Brevi poſtea hoc malo ingraveſcente, circa labia, aliaſque oris ac facici partes, leves contracturæ, & ſubiti ſpaſmi paſſim excitabantur; ſubinde etiam (materia morbifica, uti videtur, nervorum paris vagi & intercoſtalis origines influente) cordis tremorem & ſubſultus, cum crebris ſpirituum vitalium deliquiis, quaſi leipothymia jamjam imminente, perpeſſus eſt.

Scio plurimos pathemata hæc convulſiva, præcordia ita graviter infeſtantia, vaporibus à liene elevatis aſcribere: attamen ratio longe potior videtur, eadem à materia ſpaſmodica intra cerebrum aggeſta, & in nervorum principia irruente deducere; quia ſc. excrementi cujuſdam à partibus aliis in caput metaſtaſis præceſſit, ipſumque adeo περὶ τὸν ἐγκέφαλον deponi, affectus vertigi-

noſus

nosus fere continuus, istique partium oris ac faciei spasmi plane testantur: quare huic remedia, juxta methodum inferius traditam præscribere visum est.

Possem hic plurimas hujusmodi observationes proponere, in quibus materies morbifica prope nervorum origines subsistens, cum vertigine, leviores tantum viscerum, aut membrorum spasmos ciet. Cæterum quia istius materiæ portio quædam, à capite descendens nervorum ductus sæpe altius subit, adeoque circa medios, ultimosque eorum processus, & plexus, seminii explosivi, quasi pulveris pyrii fomitem struit, Ex re fore videtur, hujusmodi casuum exempla quædam subjicere.

4. Observatio.

Puella quædam E. L. procera, & venusta, parentibus sanis orta, ipsaque constitutionis (prout videbatur) originaliter sanæ; postquam hero longa invaletudine detento, diu & fere continuo ministrasset, atque hinc sæpius totas noctes evigilare, aliisque temporibus crebro expergisci cogeretur, ut nunquam somnus, nisi brevis & interruptus, capesseretur, tandem de capitis hebetudine cum crebra vertigine queri cœpit: intra brevem exinde temporis tractum affectu indies ingravescente, tremores sensit in toto corpore, cum levi membrorum succussu, quibusdam vicibus, licet vagis & incertis, ingruentes: postea dein paroxysmos plane convulsivos, eosque horrendos & crebro infestantes perpessa erat: paulo ante morbi insultum Scotomia brevi afficiebatur, mox pectoris angustiam & oppressionem magnam, qua præcordia simul omnia strictim contrahebantur, persensit: tum illico strigorem ingentem, cum forti ejulatu edens, in terram considere solebat; interim animo constabat; at maxima cordis oppressione laborans, donec ista pectoris constrictio relaxaretur, se nullo modo relevare potuit: postea cum paroxysmus pertransierat, insigni cordis palpitatione, sensuum torpore, & functiones animalis debilitate magna adhuc aliquandiu afficiebatur. Postquam hæc ægrotans per quatuordecim circiter menses ejusmodi paroxysmis crebra vice repe-

repetentibus obnoxia degisset, demum epileptica evasit, ut quoties mali insultus rediret, in terram prostrata, ἀναισθησία cum spuma oris, aliisque pathognomicis caduci symptomatis corriperetur. Neque hic affectus iste gradum fistebat, quin, vix elapso anni spatio, in maniam degenerabat, ut denique ægrotans, amisso rationis usu, modo cum furore insaniret, modo cum stupore plane desiperet.

Prædicti Casus Ætiologia.

Ex morbi hujus initio, progressu, & crebra metamorphosi liquido pateream primo in capite prope nervorum origines & causam, & sedem habuisse, & exinde fines suos & in cerebrum & in systema nervosum quotidie latius explicuisse: nam ab initio materies morbifica juxta nervorum principia consistens, viscerum, & membrorum leviores tantum spasmos, & succussiones cum Vertigine intulit; postea ejus portio in nervos pneumonicos, eorumque plexus delapsa, gravissimas præcordiorum, diaphragmatis & ventriculi convulsiones produxit; quin & ejusdem materiæ portio altera cerebrum ejusque meditullia invadens, ἀναισθησίας, ac dein caduci paroxysmos inferebat; atque demum spirituum textura in totum vitiata, eorumque latice in liquorem acerrimum, ac velut stygium degeneri, affectiones spasmodicæ in maniam transibant.

Quod itaque spectat ad particulares tum morbi, tum symptomatum rationes, videtur quod prædicta virgo ex vita sedentaria (omni corporis exercitatione & auræ liberioris usu penitus adempti) præsertim vero ex vigiliis nocturnis, & somno frequenter interrupto, vitiosam sanguinis & humorum diathesin, simulque pravam & debilem cerebri, & nervosi generis constitutionem contraxerat: quibus accessit, quod illa hero suo gravissimis convulsionum affectibus laboranti perpetuo ministraret, atque ex eo forte contagium aliquod, sive miasmata spasmodica susceperat: Et primo quidem particulæ heterogeneæ una cum succo nervoso in cerebrum & cerebellum suffusæ, ibidemque spiritibus accrescentes, præliminari

Scotomia,

Scotomia, & vertiginoſo affectu quaſi velitabantur; dein materies ſpaſmodica nervorum paris vagi & intercoſtalis, atque medullæ ſpinalis principia obſidentis una cum vertigine viſcerum & muſculorum ſubſultus, & ſuccuſſiones leviores intulit: poſtea cum eadem nervorum ductus altius ſubiens, in plexus cervicales, cardiacos, & forſan intercoſtales, alioſque deferretur, atque ſpiritus reſpirationis, & pulſus munia exequentes, copula explosiva imbueret; illi crebra vice ob plenitudinem, vel propter irritationem, una cum ſuperioribus nervoſæ originis incolis, in exploſiones adacti, partium reſpectivarum ſpaſmos horrendos excitabant: Enimvero urgente paroxyſmo, à nervis pneumonicis conſtrictis derepente thoracis ſyſtole inordinata ciebatur; deinde ſtatim diaphragmate ſubito & vehementer retracto, ejulatus iſte obſtreperus ſuccedebat: porro cum ob iſtam thoracis ſyſtolen diutius continuatam, ſanguis ne moveri poſſit impeditus, omnino in præcordiis ſtagnaret, idcirco durante paroxyſmo, cordis oppreſſio magna, cum ἀφωνίᾳ & ἀκινησίᾳ laborantem urgebat: interim vero, cum adhuc cerebri regio à ſpirituum exploſionibus libera ac immunis perſtaret, ægrotans animo conſtabat: poſtea vero cum materies ſpaſmodica indies adaucta, etiam in cerebri debilitati & præfracti meditullia explicaretur, prioribus circa præcordia pathematis, ἀγχιθυμίᾳ, dein Epilepſia, ac ultimo mania, propter rationes modo citatas, ſupervenerunt. Huic ægrotanti medicamenta plurima, & varii generis, à multis tum medicis, tum empiricis, confuſe tamen, methodoque incerta, & ſubinde mutata, preſcripta ne hilum profuere

Mulier quædam venuſta ἰύγεος & ἰύσαρκος à diutino mœrore in diatheſin invaletudinariam incidit; circa meridiem, & horas veſpertinas plerunque mediocriter habuit, mane autem cum ſomno ſatis, & ſæpe plus nimio indulſerat, uſque magis ſomnolenta, & torpida evaſit: expergefacta, ſtatim queri ſolebat de gravitate, ac velut ſtupore 5. *Obſervatio.*

stupore in toto capite, cum vertigine ad quemvis motum, aut capitis circumactionem; paulo postea paroxysmum convulsivum, aut ἀναισθησίαν fere constanter expectabat, eamque modo hæc, modo iste infestare solebat: quippe post vertiginem, quasi velitationem præviam, plerunque in ventriculo, & latere sinistro dolorem gravativum huc illuc transcurrentem sensit; hinc rugitus, vomendi nixus, flatuum eruptiones, nec non abdominis, & hypochondriorum distentiones mira insequebantur, & plurimis interdum horis hanc misere exercebant: interdum vero hæc symptomata abesse contigit, & tunc in cerebro affectio immanior successit: namque in crebras ἀναισθησίας incidens, aliquandiu immota, & clausis oculis, sine sensu, aut intellectu perstare solebat; cumque famulæ ejus frictionibus, & nicotianæ fumigatione ipsam excitarent, mox animo constabat, at denuo statim revolvitur in similem ἀναισθησίαν, atque ita quatuor, aut quinque vices ejus subit, priusquam ad se perfecte, & sine residiva mox expectanda rediit: Tandem peracta tragœdia, etiamnum capitis gravitate & torpore aliquantulum afficiebatur: circa meridiem vero, nebulis omnino discussis, sudum & serenum πάντα τοῦ ἐγεφάλου obtinere solebant; donec proximo mane, rursus eadem symptomata reverterentur.

Ætiologia Qui symptomata hæc rite perpendit, non habebit necesse vapores ab utero, aut liene elevatos supponere, atque in istis causam morbificam frustra quærere: nempe quam multo certius poterit in ipso capite collocare: Videtur enim quod huic ab initio, propter ingentem mœrorem (prout in fœminis crebro assolet) cerebro & nervoso generi magna debilitas, simulque vitiosa labes imprimerentur; ita quidem ut spiritus animales in Cerebrum & Cerebellum derivati, secum particulas heterogeneas mixti generis, sc. partim narcoticas & partim explosivas afferrent: cujusmodi copulam cum illi à somnis uberiorem conciperent, mera plenitudine ad ipsam excutiendam ciebantur: quamprimum igitur expergefieret mulier,

iidem

iidem ſpiritus commoti, vel ὀπωπὴ inferius facta, in nervorum origines deprimebantur, ibidemque exploſi viſcerum ſpaſmos excitabant, aut verſus cerebri meditullium reſilientes, ibidemque eliſi, crebras & terribiles ἀναισθησίας intulere. Revera hæc affectio Epilepſiæ aliquantulum affinis erat, niſi quod materies morbifica nondum intra regale cerebri palatium, ſive meditullium ejus ita commorabatur, ut ſpiritus illic intra primos ipſorum fontes inficeret; iiſdem tamen inferius diſſociatis, & juxta nervorum origines ſeſe in varios, minoreſque rivulos dividentibus, eadem copula heterogenea arctius adhærebat. Interea ſpiritus, quo iſtam materiam excuterent, crebrius exploſi, cum verſus cerebri arcem tumultuoſe raperentur, ſtuporem & ἀναισθησίαν, ſin alio vergentes in nervorum principia irruerent, propterea iſtos viſcerum ſpaſmos intulere; Quod autem paroxyſmi tantum horis matutinis poſt ſomnum pleniorem ingruebant, ratio erat, quia ſpirituum copula heterogenea iis cum ſucco nervoſo adveniens, eo tempore ad plenitudinem exploſionibus aptam congerebatur; quæ ſiquidem tunc integre diſcuteretur, reliquo die ægrotans ab affectu immunis perſtitit, donec poſtridie, cum ſomnus nocturnus novum materiæ morbificæ ſupplementum capiti intulerat, mane ſimilis paroxyſmus redibat; qui forſan, prout ſomnus brevior aut protractior fuerat, modo intra cerebrum, modo juxta originem nervoſam peragebatur.

Obſervatio affectionis quaſi hyſterica in viro.

Nec tantum in ſexu fœmineo, utpote debiliori & magis patibili, ſpaſmi ab origine nervoſa principaliter affecta oriuntur; verum ejuſmodi affectiones aliquando in viris à ſimili procatarxi excitatas obſervare licet. Ante aliquot annos feſtinanter accerſitus ad hoſpitem quendam in hac urbe diverſantem, ipſum primo intuitu revera dæmoniacum ſuſpicabar, eique exorciſmis, potius quam pharmacis opus fuiſſe rebar. Erat is quadragenarius, qui jam per tres annos ſtatis quibuſdam temporibus motibus convulſivis tentari ſolitus eſt, hujuſce ægritudinis, dum hic paucos dies fortuito

hoſpitaretur, occaſione ingentis mœſtitiæ, inſultum ſolito majorem perpeſſus erat: morbi acceſſionem per duos aut tres dies præſentiſcere ſolebat, nempe ex magna intra ſinciput commotione, continua fere vertigine, & crebra oculorum obſcuratione: ingruente autem paroxyſmo, primo oculi varie contorquebantur, invertebanturque, dein moles quædam inſtar vivi animalis, ab imo ventre ſurſum verſus Cor & Thoracem, & exinde in caput obrepere videbatur: hujuſmodi motum egomet manu ventrem ejus comprimens, plane perſenſi; & quamdiu, palmis totis viribus obtentis, iſtius globi aſcenſum inhiberem, ſe mediocriter habuit; quamprimum vero intumeſcentia iſtæc ſenſim ſuperius obrepens ad caput pertigerit, illico membra totius corporis immaniter convellebantur, ut tanquam ſpiritu malo obſeſſus ſe ad parietes, & poſtes illideret: à quatuor robuſtis viris, vix ſumma vi detineri, & coerceri potuit, quin exiliret, & brachia, & pedes, & caput motibus diverſimodis huc illuc jactaret: quando ab exilitione ceſſaret, membra fuerunt robuſtiſſime extenta, & muſculi rigidi, & velut retano affecti: Talis paroxyſmus circiter horæ quadrantem durabat; dein ad ſe rediens ſobrie loquutus eſt, in cubiculo obambulavit, quali paſſus erat conſcivit, & veniam ab aſtantibus petiit; brevi poſtea oculos invertere, & ociſſime volutare cœpit: dein ſtatim affectus ſpaſmodes repetens, ſimilem uti prius excitabat tragœdiam: atque iſto ritu intra tres horas quinque aut ſex paroxyſmos ejuſmodi convulſivos ſuſtinuit. In medio quodam paroxyſmo, vena in brachio pertuſa, factoque orificio ſatis largo, ſanguis lente affluebat, & ſtatim congelari viſus eſt: ita quidem ut in pelvim exceptus, haud liquidorum more, in ſuperficiem planam & æquabilem diffluereret, at inſtar ſevi liquefacti, & in vas frigidum inſtillari, gutta ſuper guttam accumulata, in molem accreſceret.

Caſus prædicti Aetiologia.

Si affectio hæc ſtupenda mulieri contigiſſet, obvium eſſet, eam hyſtericam dicere, ejuſque cauſam

ſam in uteri vitium conjicere; eo magis, quia tanquam molis cujuſdam ab imo ventre aſcenſus paroxyſmum inchoavit: attamen cum vulgaris iſta ſolutio, quæ ſæpiſſime merum ignorantiæ ſubterfugium eſt, in hoc caſu admitti nequit; rationi maxime congruum videtur, omnia iſtæc ſymptomata in malas cerebri & nervoſi generis affectiones referre. Enimvero morbi cauſam in ipſo capite latere, ex ſymptomatis paroxyſmum præcedentibus, quæ ſpirituum intra ἐγκέφαλον ſcatentium agitationem inſignem denotabant, plane colligitur: iſta cerebri inflatio, graves Scotomiæ, quæque inſultu jamjam ingruente, conſtanter evenerunt, oculorum contorſiones, manifeſto arguunt particulas heterogeneas, & explosivas ſpiritibus intra ἐγκέφαλον juxta nervorum principia degentibus accreviſſe. Adeo ut hic caſus etiam ad Epilepſiæ naturam prope accederet, excepto tamen quod intra cerebri meditullium ſpiritus nec copulam heterogeneam admitterent, nec alibi explosi, illic tumultuarie perfumperent: durante enim paroxyſmo, ægrotans uſque animo conſtabat: at vero materies morbifica, in capite uberius congeſta, cum illinc in nervorum tum interiorum, tum exteriorum ductus altius prolaberetur, in viſceribus tum imi, tum medii ventris, etiam in membris exterioribus, ſeminii explosivi mineras valde diffuſas poſuerat; adeo ut cum ſpiritus animales juxta nervorum origines explodi inciperent, illico ſtatim alii plexus meſentericos, & deinceps alii alios plexus nerveos à meta extima, uſque ad caput interjectos, incolentes, ordine explosi, ſpaſmos à parte in parrem uſque continuabant, donec ad ἐγκέφαλον perveniretur: exinde vero explosione patim ad ſpiritus ſpinalis medullæ, & nervorum appendicum hoſpites, tranſlata, muſculorum, & membrorum totius corporis convulſiones validiſſimæ inſequutæ ſunt: Quod autem iſte velut molis aſcenſus, qui ſæpenumero in imo ventre, circa convulſionum initia percipitur, à ſpiritibus intra plexus meſentericos in exploſiones adactis procedat, inferius, cum de paſſionibus hyſtericis dicemus, fuſe declarabitur.

Interea ſi inquiritur ob quam rationem paroxyſmo convulſivo περὶ τὸν ἐγκέφαλον juxta nervorum origines incipiente, illico ſpiritus extime degentes (quotquot in illud ſymptoma prædiſpoſiti ſunt) exploſiones ineunt, adeoque affectionem ſpaſmodicam illic plenius exorſam ſurſum transferant, (nam ita plerunque habet, ſive morbi acceſſio in imo ventre, ſive circa medium abdomen hypochondria, aut precordia incipit: quippe ſpaſmus ab iſtis locis ſenſim verſus caput prorepere ſolet.) Dico propter hujus ſolutionem hæc duo imprimis conſideranda offerri, ſc. primo advertimus, quod, cum ſpirituum integra quædam ſeries perturbatur, qui in extremo ambitu reſident, influxu originali primo deſtituuntur; quare iſti ante alios tumultuari, & irregulariter habere incipiunt, hinc quando nervus cubiti aut femoris ab incubatu conſtringitur, ut ſolita ſpirituum influentia impediatur, ſtupor cum punctionis ſenſu in manus, aut pedis digitis primo ſentitur; unde ſenſim ſuperius verſus loca affecta perreptat. Secundo ſubeſt altera, eaque potior iſtius affectus ratio, nempe quod ſpiritus in exploſiones parati, cum intra ductus nervoſos, unum aut plures, quaſi totidem diſtinctos tubulos continentur, ſpatium ſatis amplum requirunt, in quo plurimum, & quidem ſucceſſive rarefieri & expandi queant; quod ſiquidem intra nervorum truncos à principio verſus finem haud facile conceditur; idcirco dum ſpiritus, circa originem nervoſam primo eliſi, verſus ἐγκέφαλον refiliunt, proindeque vertiginem cient: ſpirituum exploſio apertior circa nervorum proceſſus inferiores, aut extremitates, ubi nervi caudex, aut in plexus ampliores dilatatur, aut in plures fibras late diſperſas terminatur, plerumque incipit; dein ſpiritibus iſtis exploſis, ſtatim aliis ordine ſuccedentibus, quo pariter explodi poſſint, locus conceditur: Hinc obſervare eſt, dum ſpiritus exteriores exploduntur, ſi ligatura, aut compreſſione ſtrictius facta, aliorum in idem ſpatium ſucceſſio, aut verſus exteriora progreſſus intercipitur, ſpaſmus ne ſurſum aſcendat inhiberi

Quare ſpaſmi á nervorum extremitatibus incipiunt.

inhiberi ſolet: quare cum ſtupor (prout hiſtoriæ medicæ teſtantur) ab extremo manus aut pedis digito exorſus, cum formicationis ſenſu, aut, inſtar auræ frigidæ ad ſuperiora repit, ac demum cerebrum petens, convulſiones horrendas infert, ſi mox ab initio inſultus, brachium, aut crus fortiter ligetur, ſpaſmus locum iſtum ligatum ſuperare non valens, à capite conſcendendo impeditur; quinimo uſitatum eſt fœminis hyſtericis, quamprimum ventris intumefactio, ſive molis in abdomine aſcenſus primo ſentitur, medium corporis truncum faſciis circumpoſitis valde conſtringere, adeoque ſæpius præcavetur, ne præcordia, & capitis regio eodem paroxyſmo convulſivo afficiantur.

Quare ſanguis in affectibus convulſivis cito congelatur.

Quod autem ſanguis medio paroxyſmo eductus cito congelabatur; ita quidem fieri in affectibus convulſivis, & apoplecticis paſſim aſſolet, prout doctiſſimus Heighmorus ex recenſione Heidochii prius annotavit: attamen quod nonnulli hinc contendunt, convulſiones omnino à ſanguinis craſſitie, motu impedito, & ſtagnatione pendere, minime concedendum erit: quippe ſanguis ab iis qui ſpaſmis obnoxii ſunt, paulo ante paroxyſmum detractus, ſero dilutus, atque ſatis fluidus exiſtit. Quapropter opinari liceat congelationem iſtam ab ipſo paroxyſmo induci; quia ſc. in motibus convulſivis, ab immodicis muſculorum & viſcerum contractionibus, ſanguis interfluus, ſpiritu & ſero ejus exhalantibus, aliquantulum in mixtione ſolvitur, & propterea aliquatenus coagulatur; non aliter quam cum lac propter nimiam agitationem, & partium ab invicem ſeparationem, in butyrum concreſcit. Quare hujuſmodi ſanguinis coagulatio videtur convulſionum potius eſſe effectus, quam cauſa.

Methodus therapeutica.

Quod ſpectat ad curationem ejuſmodi affectionum ſpaſmodicarum, quæ in fœminis, aut viris à cauſa morbifica nervorum origines obſidente procedunt. Prima indicatio erit morbi fomitem ſubtrahere, ſc. impedire, quo minus ſanguis particulas heterogeneas, aut in ſe genitas, aut aliunde à viſceribus acceptas, capiti affigat. In hanc rem evacuatio & per catharſin, & per phlebotomiam, niſi aliquid contraindicat, inſtituta, commode adhiberi ſolet.

Emetica. Vomitio ſæpiſſime juvamen præſtat, quare emetica ex infuſione croci metallorum, vel ex ſale vitrioli, aut vino ſcillitico ab initio propinentur. Dein propediem ſanguinis detractio, aut phlebotomia in brachio, aut hirudinum ſuctu è venis ſedalibus celebretur; dein poſtea lenis purgatio aut pilulis, aut apozemate ſolutivo inſtituatur, & tempeſtive repetatur.

Cathartica. ℞. *Pilul. e ſuccino Cratonis, vel Tartarearum Bontii* ʒ ij. *reſin. Jalap.* gr. xvj. *Caſtorei* ℈ j. *Olei roriſmarini vel ſuccini* ℈ ß. *Gummi Ammoniaci ſolut. in aq. hyſterica q. ſ. f. pilulæ* 16. *ſumantur quatuor die quolibet ſexto aut ſeptimo.*

℞. *Rad. Polypodii qu. Lapathi acut. præparat. Cherefolii an.* ʒ vj. *Taeniæ maris* ʒ iij. *folior. Betonicæ, chamædryos, chamapityos, verbenæ, veronicæ, maris an.* M j. *ſem. carthami, bardanæ an.* ʒ iij. *Coquantur in aq. fontan.* ℔ iij. *ad mediatatem, adde vini albi* ℔ j. *colatur in matracium, cui imponatur folior. ſennæ opt.* ʒ j. *Rhabarbari* ʒ vj. *Turbith. Gummoſi* ʒ ß. *Epithimi, ſantal. citrini an.* ʒ ij, *ſalis Abſynthii, cochlearia an.* ʒ j. *Flavedinis cortic. Aurantii* ʒ ij. *Digerantur clauſe, in calor. arena per horas* 12. *Colatura uſui ſervetur: edulcoretur (ſi opus ſit) cum ſ. q. ſyrupi Auguſtani, vel e cichoreo cum Rhabarbaro. Doſis* ʒ vj. *ſtatuel aut bis in hebdomad.*

Singulis

Singulis diebus quibus à purgatione vacat, remedia cerebrum corroborantia, quin & ſpiritus animales, à copula heterogenea ſuſcipienda, aut ab exploſionibus ineundis vindicantia, exhibeantur. De quibus tamen juxta ægrotantis temperamentum, corporis habitum, & conſtitutionem delectus quidam inſtituatur; nam gracili corporis habitu, & ſanguini fervidiori præditis medicamenta minus calida, quæque ſanguinem haud ſupra modum exagitent, propinari debent: è contra phlegmaticis, obeſis, quorum urina tenuis & aquoſa eſt, atque ſanguis hebetius circulatur, viſceraque infarciuntur, remedia calidiora, & humores inſigniter fermentare apta deſignentur. In priori caſu ad hunc modum præſcribatur. *Remedia in temperamento calidiori.*

℞. *Conſerva flor. Betonicæ, Tamariſci, Paonia ma is an.* ʒ ij. *ſpec. diamargarit. frigid.* ʒ j. ℈ *pulv. rad. paonia, & ſeminis ejuſdem an.* ʒ j. *Corallii rubr. præpar.* ʒ ij. *Vitrioli Martis* ϑ ij. *ſalis Abſynthii* ʒ ij. *cum ſ. q. ſucci Aurantior. f. Electuar. capiat bis vel ter in die, ſuperbibendo hauſtulum Julapii infra præſcripti.* *Corroborantia & Specifica.*

℞. *Corallii rubri cum ſucco Aurantiorum in marmore, aut mortario vitreo triti, & exiccati* ʒ. ℈. *pulv. viſci qu. rad. paonia maris an.* ʒ ij. *ſacchari perlat.* ʒ iij. *f. pulvis. Doſis* ϑ j. *ad* ʒ ß. *bis vel ter in die.* *Pulveres.*

℞. *Specier. diamargarit. frigid.* ʒ ij. *ſalis Abſynthii* ʒ iij. *rad. aronis pulv.* ʒ j. *miſce, f. pulvis, dividatur in viginti partes, ſumatur doſis mane, & hora quarta.*

℞. *Pul. rad. Tetaſitidos* ʒ j. *doſ.* ʒ ß. *ad* ʒ j. *bis in die.*

℞. *Folior. bardana, ari an.* M. vj. *inciſa, & ſimul miſta deſtillentur. Doſis* ʒ ij. *ad* iij. *bis vel ter in die poſt doſin Electuarii, aut pulveris.* *Aqua deſtillata & Julapia.*

℞. *Hujus aquæ deſtillatæ* ℔ ij. *Chalybis noſtri præpar.* ʒ ij. *miſce in phiala, ſumantur eodem modo.*

℞. *Aq. Jugland. ſimplicis. Ceraſorum nigror. an.* ℔ ß. *Limacum* ʒ iiij. *ſyr. flor. Paonia maris* ʒ ij. *Doſis* ʒ. j. ß. *ad* ij. *eodem modo.*

℞.

℞ *Raſur. Eboris, C. Cervi an.* ʒ iij. *rad. Chærefolii, bardana valeriana an.* ʒ ß. *folior. betonicæ, chamæpityos; ſcolopendrii, ſummitat. Tamariſci an.* M. j. *corticum Tamariſci, ſolani lignoſi an.* ʒß. *coquantur in aq. fontana* ℔ iiij. *ad tertia partis conſumptionem, adde vini albi* ʒ viij. *colatur in lagenam, cui imponatur folior. beccalungæ, cardamines an.* M. j. *ſ. infuſio tepida, & clauſa per horas quatuor, colatura ſervetur in vitris occluſis. Doſis* ʒ vj. *bis in die, poſt doſin medicamenti ſolidi. Interdum tali Apozemati infundantur chalybris noſtri* ʒij. *& ſumantur eodem modo.*

Tempore æſtivo aquar. acidularum uſus convenit, in earum defectu noſtræ artificiales ſubſtituantur.

Remedia in temperamento frigidiori.

Quod ſi ob rationes ſupra citatas, medicamenta calidiora indicantur, juxta methodum ſequentem procedere licebit.

Electuarium.

℞ *Conſerva anthos, flavedinis Aurantii, Limonii an.* ʒ ij. *nucum Jugland. & myrobalanor. condit. an.* ℥ ij. *ligni Aloes. ſantali citrini, rad. ſerpentariæ, contrayervæ, angelicæ, ari an* ʒ j. *vitrioli Martis (vel chalybis præpar.)* ℈ iiij. *ſalis abſynthii, cochleariæ an.* ʒ j. *cum ſ. q. conditura nucum Juglandum. f. Electuariarum. ſumatur bis in die qui mucos moſch. ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Tabulæ.

℞. *Rad. Pæoniæ maris, angelicæ, corallii rubr præpar. an.* ʒ ij. *ſacchari ſolut. in aq. limacum & ad tabulatum cocti* ʒ vj. *Olei ſuccini rectificatiſſimi* ʒ ß. *ſ. q. f. Tabulæ, ſingulæ pendant circiter* ʒ ß. *una, aut altera ſumatur bis vel ter in die, ſuperbibendo doſin liquoris appropriati.*

Pilulæ.

℞. *Rad. ſerpentariæ Virginianæ, contrayervæ, Valerianæ an.* ʒ ij. *corallii rubr. præpar. margarit. an.* ʒ j. *Cort. Winteran. rad. dictamni Cretici an.* ʒ j. *vitrioli Martis, ſalis Abſynthii an.* ʒ j. ß. *Extract. Centaurii* ʒ ij. *Ammoniaci ſolut. in aq. hyſterica. q. ſ. f. maſſa pilularis. ſumantur quatuor pilulæ mane & hora quarta p. m.*

Spiritus.

℞ *Sp. C Cervi, aut fuliginis, vel ſanguinis humani, vel ſalis Ammoniaci q. ſ. ſumantur gutt.*

10.

10. *ad* 12. *mane, & veſperi in cochleari Julapii ſuperbibendo hauſtulum ejuſdem.*

℞ *Folior. betonicæ, verbenæ, ſalviæ, cardaminæ, ari, bardanæ an.* M ij. *Jugland. viridium* nº 20. *cortices* 6. *Aurantior. & quatuor Limonum, cardamom. cubebar. an.* ʒ j. *conciſis, & contuſis affunde ſeri lactis è pomaceo, aut vino albo facti* ℔ vj. *deſtillentur ſ. a. doſis* ʒ ij. *vel* iij. *bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi. Hujus* ℔ ij. *add Chalybis noſtri* ʒ ij. *Aqua deſtillata.*

℞ *Aq. Lumbricor. limacum. an.* ʒ vj. *Jugland. ſimplicis* ʒ iiij. *Raphani compoſit.* ʒ ij. *ſacchari albiſſimi* ʒ ij. *f. Julapium. Doſis cochlearia* 4 *vel* 6 *bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi.*

℞ *Millepedum mundator.* ℔ j. *caryophyllor. conciſ.* ʒ ß. *ſuperaffunde vini albi* ℔ ij. *deſtillentur in cucurbita vitrea, doſis* ʒ j. *ad* ʒ j. ß. *bis in die.*

Pauperioribus per remedia facilius parabilia ad hunc modum conſulatur.

℞ *Conſerva folior. rutæ cum aq. p. ſacchari facta* ʒ vj. *ſumatur quantitas Nucis Moſchat. bis in die ſuperbibendo decoct. ſem. & rad. bardanæ in ſero lactis cum vino albo parat.*

Vel paretur Conſerva ex foliis Arboris vitæ cum æquali parte ſacchari. doſis ʒ ß. ad ʒ j. bis in die.

℞ *Pulveris Millepedum præpar.* ʒ iij. *ſem. ameos* ʒ j. *f. pulvis, dividatur in* 10. *partes. ſumatur doſis bis in die, vel aſellis* 12. *contuſis cum vino albo affuſo, exprimatur ſuccus, f. hauſtus, ſumatur bis in die.*

Interea dum hæc remedia intus ſumuntur, convenit interdum veſicatoriis in nucha, & pone aures applicatis ulcuſcula excitare; ita namque ſeroſi, & acres humores à capite plurimum emulgentur: porro ſternutatoria, & apophlegmatiſmi non raro juvamen inſigne præſtant. Sanguinis detractio è venis ſedalibus, aut è pede aliquoties iterari debet, quin & urgente affectu, emplaſtra, vel cataplaſmata plantis pedum utiliter adhibentur. Juvat etiam circa ſuras, & femora epiſpaſtica admovere.

CAPUT VI.

De motibus Convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos subsistit.

AFfectiones spasmodicas interdum absquecapitis vitio, à spirituum circa nervorum extremitates scatentium irritatione, explosioneque oriri vel hinc constat, quia cum pharmaca ventriculi, aut intestinorum tunicas acrius vellicant, aut lumbrici eas corrodunt, non tantum in istis partibus succedunt spasmi, sed insuper motus convulsivi nonnunquam in membra, & artus exteriores retorquentur: enimvero, prout alibi ostendimus, cum partem aliquam gravioris molestiæ sensus excruciat, & ab illa primo sensorio communicatur, exinde statim spiritibus ibidem irritatis, motus involuntarius & irregularis reflecti solet; idque non tantum per eosdem nervos, quibus doloris sensus afferebatur, sed interdum etiam per alios aut affines, aut prorsus extraneos spasmus reciprocatur: Ita lapis ureteri infixus, fibrasque ejus nerveas plurimum irritans, motus convulsivos non tantum in vase affecto, sed in cunctis fere abdominis visceribus excitat; adeo ut urina suppressa, tormina huc illuc diffusa, & vomitiones horrendæ utplurimum succedant. Quapropter minime ambigendum est, etiam morbos, & symptomata quædam spasmodica, propter noxam externam nervorum apicibus intra membranas, musculos, aut viscera terminatis illatam, sæpenumero induci: quinimo in passionibus hystericis, hypochondriacis, & quibusdam aliis, si quando motus convulsivi, capite illæso, uteri, lienis aut alius visceris culpa excitantur; næ illi hac solum ratione, nempe reliquarum partium incommodis hac via per nervos, nullatenus autem pervapores ad cerebrum translatis, oriuntur, ac quoquoversum in varias corporis regiones propagantur.

Hic

Hic autem adnotetur, quod licet causa evidens solitaria, siquidem ea fortis ac vehemens fuerit, convulsiones interdum per se, & absque dispositione prævia inducat; quatenus nimirum spiritus animales supra modum irritati, explosiones debito majores & plusquam ordinarias ineunt; prout in hypercatharsi, ac paroxysmis colicis, & nephriticis passim evenire solet; attamen in plerisque aliis affectibus spasmodicis, quorum accessiones sunt crebræ & habituales, præter irritationem circa nervorum extremitates factam, quæ ut plurimum causæ evidentis loco est, etiam procatarxis quædam adest, cujus efficaciæ morbi insultus præcipue debetur; nempe cum motus convulsivi lenis, uteri, aut alius privatæ partis vitio excitari, ac crebra vice repetere solent, suspicari licet, quod spiritus animales fibrarum in parte affecta, & in vicinia ejus dispositarum incolæ, copulam heteregeneam, & explosivam prius contraxerant, qua ad plenitudinem saturi, levi occasione in explosiones spasmodicas cientur: dein istæ circa nervorum extremitates primo inceptæ eorundem nervorum ductu sursum perreptant, & non raro ad ipsam originem nervosam, ac interdum ulterius ad cerebri meditullium traducuntur: à quo denuo in genus nervosum reflexæ, etiam membrorum, ac artuum spasmos secundario inferunt: postquam vero cerebrum, & superior systematis nervosi portio, spasmis infra excitatis sæpius compati & coaffici assueverunt, etiam spiritus istarum partium incolæ, ipsi tandem adulterari, copulam heterogeneam, & explosivam admittere, adeoque in causæ procatarcticæ partem adsciſci incipiunt; hinc demum procatarxis spasmodica utrique caudicis ejusdam nervosi termino communis evadit, atque spiritus animales in nervi unius, aut plurium tum capite, tum cauda male dispositi, ab alterutro explosiones concipiunt, easque alteri statim tradunt, prout infra cum de passionibus hystericis, aliisque speciatim dicemus, fusius declarabitur. Interim historias quasdam, & observationes spasmorum à nervorum extre-

Spasmi à nervorum finibus incipiunt. & propter irritationem,

Et propter copulam explosivam.

extremitatibus oriundorum ſubjiciemus.

1. *Obſervatio.* Virgo lectiſſima circa 16. ætatis ſuæ annum ab equo decidens, & ſaxo protuberanti alliſa, mammam ſiniſtram graviter læſit, unde tumor cum dolore exortus eſt, quæ tamen ſymptomata ab initio remediorum uſu mitigari, & deinceps ad longum tempus mediocriter habere viſa ſunt; poſt triennium vero a frigore ſuſcepto, ac peſſima victus ratione adhibita, omnia exacerbari cœperunt; pars læſa in majorem molem intumeſcens dolore peracuto, & fere conſtanti afficiebatur, ut ægrotans præ inſigni cruciatu dies & noctes pleraſque inſomnes degerit, mammæque glandulas tumidiores tunc factas nec tangi nec pertractari, imo nè ſtrepitum quemvis, aut concuſſionem in cubiculo factam ſufferre potuerit.

Cum huic tumori, verſus cancroſum degeneri, fotus & cataplaſmata ex cicuta, & mandragora, aliiſque ſtupefacientibus, & repercuſſivis applicarentur, perilluſtris Domina affectiones quaſdam ſpaſmodicas crebra vice inſeſtantes pati cœpit: imprimis quoties in mamma dolor atrocius urgeret, illic loci punctiones, nec non ſpaſmos ac contracturas huc illuc excurrentes perſenſit: deinde ſtatim ventriculus ac hypochondria, & non raro totum abdomen cum rugitu & vomendi nixu inflari, ac plurimum diſtendi ſolebant; mox idem affectus ſenſim ad ſuperiora transſlatus ἀναισθησίαν excitabat, cui brevi poſtea motus convulſivi in toto corpore adeo validi ſuccedebant, ut ægrotans vix à tribus aut quatuor robuſtis viris contineri potuerit.

Hujuſmodi paroxyſmi primo erant vagi, & occaſionaliter tantum excitati: nempe ſuccedebant, quoties dolor pectoris à cauſa quadam evidenti intenderetur: poſtea convulſiones iſtæ crebrius inſeſtabant; ac demum periodicæ, ac habituales factæ, bis in die, nempe totidem ſtatis horis à paſtu conſtanter repetere ſolebant: Cumque ad hunc modum per 6 menſes ægrotans miſerrime affligeretur; tandem vertiginoſo capitis affectu, eam fere continuo exercente, moleſtari cœpit: cui malo

malo cum fotus ex herbis aromaticis & cephalicis capiti aliquandiu adhiberetur, quoad vertiginem melius habuit; verum exinde novo & plane admirando ſymptomate, tuſſi ſc. inani abſque ſputo dies & nocte, niſi cum ſomno obrueretur, perpetuo infeſtabatur: poſtquam clariſſima hæc virgo, diverſimoda remedia à variis medicis præſcripta, abſque multo commodo tentaverat, demum thermis temperatis apud Bathoniam uſa juvabatur, deinde ſtatim nupta, à conceptu ac puerperio ſenſim convaluit.

Ejus Ætiologia.

Si totius morbi ejuſque accidentium rationes inquirantur, extra dubium eſt, affectionem convulſivam à mammæ tumore, ſive loco dolente primo excitatam fuiſſe; cujus cauſa partim fuit acutiſſimus doloris ſenſus, à fibris ac nervis iſtius partis impreſſus, partim autem copula heterogenea ſpiritibus iſtarum fibrarum nervorumque incolis affixa; enimvero ſuſpicari licet humorem acerrimum tumori impactum, qui forſan aliquatenus nervorum ductibus illuc confluxerat, Topicorum uſu repercuſſum, fibras & filamenta nervea per totam viciniam diſpoſita ſubiiſſe, proindeque copulam heterogeneam & explosivam ſpiritibus accreviſſe; ad quam elidendam, quoties a dolore incitabantur, exploſiones ſpaſmodicas inibant, ſimulque ſpiritus alii, intra nervos affines ſcatentes priorum conſenſu (uti crebro aſſolet) pari ritu explodebantur: dein affectio ſpaſmodica nervorum extremitatibus ubi primo inceperat, per eorundem ductus uſque ad ἡγεμονικὸν continuata, ἀναισθησίαν, & exinde in totum ſyſtema nervoſum reſiliens, artuum & membrorum omnium motus convulſivos inferre ſolebat: circa ægritudinis initium paroxyſmi ad hunc modum a parte affecta propter dolorem excitati, ad cerebrum & appendicem ejus ſecundario traducebantur: poſtea vero cum ſpiritus horum incolæ per ſympathiam cerebro exploſi, partium continentium poros ita laxarant & debilitaverant, ut intra eoſdem, una cum ſucco nervoſo, particulis quibuſvis heterogeneis aditus pateſceret, procatarxis ſpaſmodica etiam

in capite ſuccreſcebat; atque ſpiritus ἐγκέφαλον incolentes, copula heterogenea infecti, paroxyſmum ſpaſmodicum ipſi inchoabant, aut ſaltem inſultibus ejus primos inſtinctus præbuere, qui ut plurimum à paſtu totidem ſtatis horis redibant; quia ſc. materies morbifica una cum ſucco nervoſo æquali fere dimenſo inferebatur: revera in ejuſmodi caſibus, ubi convulſio generalis fere omnes totius ſyſtematis nervoſi partes ſucceſſive occupat, ſuſpicarilicet ſpiritus animales in toto genere nervoſo copulam heterogeneam & explosivam contraxiſſe, quæ cum ſtato tempore ad plenitudinem aſſurgat, ipſos ſpiritus pariter hora condicta ad explosionem incitat; eademque explosio alicubi inchoata, fomitis ignarii ritu, in omnes ordine propagatur.

Quod ſpectat ad tuſſim iſtam inanem, quæ capitis fomentationi ſuccedens, ægrotantem iſtam per plures menſes fere inceſſanter exercuit, videtur quod ſymptoma iſtud omnino ab origine nervoſa affecta, & nequaquam à pulmonum infarctis penderet, nihil enim tuſſi excernebat; & ſi quando iſtum tuſſiendi impetum violenter inhiberet, ſtatim in gutture præfocationis ſenſu afficiebatur: adeo ut veriſimilius ſit materiem morbificam prope originem nervoſam depoſitam à fotu rarefactam, & commotam, nervorum pulmonibus dicatorum capita altius ſubiiſſe, atque in fibris, & filamentis eorum ſpaſmos perpetuos irritaſſe: ſimili quodam ritu, ac cum ſuccus nervoſus, qui muſculorum fibras & tendines irrigat, acris, ac degener factus, partibus iis ſubſultus, ac contracturas continuas inducit: hinc quando ſpaſmus in aliquibus nervorum affectorum ſurculis ſiſteretur, ita ut tuſſire non liceret, ſtatim motus convulſivus in ſurculos alios ejuſdem, aut affinis nervi incurrens, præfocationem in gutture excitabat. Libet hic exemplum aliud ſpaſmi è nervorum extremitatibus affectis oriundi proponere.

2. *Obſervatio.* Clariſſima Matrona quinquagenaria poſtquam ei menſtrua per ſeſquiannum fluere deſierant, primo de dolore pungitivo in mamma ſiniſtra queri cœpit,

cœpit; dein postea illo affectu cessante, circa ventriculum male habuit, illic nimirum tumor durus, & velut schirrosus cum dolore gravativo subortus est huic stomachi inflatio cum respiratione difficili, nausea, & vomitione crebra supervenit: dein morbo ingravescente, dolore magis acuto, & huc illuc quaquaversus excurrente, in affectiones ventriculi convulsivas incidit: nempe illic loci spasmis varie excurrentibus, haud secus ac si ventriculus multifariam distraheretur, fere continuo molestabatur: porro cum siti & vigiliis, constans animi perturbatio, & crebra spirituum deliquia, quasi jamjam moribunda esset, Dominam ægrotantem exercebant: quæ tamen omnia symptomata ex isto ventriculi tumore semper oriri, eadem plane persensit: Huic medicamina quævis vomitoria, cathartica, antiscorbutica, & hysterica, absque ullo levamine, molestiæ potius & nocumento fuisse videbantur; à sanguinis missione per hirudines, & lactis asinini usu nonnihil commodi recepit, & postea ab acidulis diu epotis plurimum alleviabatur.

Prædicta symptomata, quæ vulgo passioni hystericæ, & vaporibus uterinis ascriberentur, palam est à tumore circa ventriculi fundum excitato processisse: quippe sanguis Dominæ isti valde fervidus & atrabilarius existens, cum non amplius catameniorum fluxu purgaretur, recrementa sua & fæculentias adustas primo in mamma, & deinde novo incepto, in stomachi membranis deposuit: à tumore ibidem facto, particulæ acres & heterogeneæ perpetim decedentes, fibras & nervos circumcirca consitos subierant; quæ spiritibus earum partium insitis, influisque continuo accrescentes, ipsos ud crebras explosiones, adeoque affectiones spasmodicas in tota vicinia excitabant: quandoquidem vero motus convulsivi illic loci habiti, leviores fuerint, hinc apparet totum nervosum genus, ipsumque ὑγιέφλον (prout in spasmis majoribus assolet) in eundem affectum nondum consensisse: attamen spirituum inordinatio circa partes affectas exorsa, & illinc minori

Ejus Ætiologia.

ri undulatione ad caput traducta, ejuſque adeo ſpiritus incolas leviter tantum afficiens, vigilias, cum ingenti æſtu, & phantaſiæ perturbatione inducebat. Quæ hactenus de ſpaſmis à cauſa morbifica alterutrum ſyſtematis nervoſi finem obſidente, differuimus, clarius cluceſcent, cum poſtea de præcipuis convulſionum ſpeciebus, de paſſionibus ſc. hyſtericis, hypochondriacis, aliiſque particulatim agemus: Interea huic de ſpaſmis, propter nervorum extremitates affectas, oriundis, hypotheſi methodum therapeuticam non opus erit adjicere, quoniam medendi rationes hujuſmodi pathematis poſtea ſpeciatim tradendis, melius accommodari poſſunt: Inpræſentiarum vero procedere oportet ad explicandas paſſiones ſpaſmodicas, quarum cauſa, ſive materies morbifica intra plexus nerveos ſubſiſtere videtur.

Plexus nerveos materia ſpaſmod ca ſedem eſſe.

De plexibus nerveis alibi ſatis fuſe diſſeruimus, atque ex illorum deſcriptione & uſu veriſſimillimum eſſe oſtendimus, motuum convulſivorum paroxyſmos graviores intra haſce partes ſæpenumero incipientes, exinde quaquaverſus in viciniam, & non raro in longinquum propagari: ſaltem multo probabilius videri, particulas heterogeneas & explosivas, poſtquam τῷ ἰγκεφάλῳ, ejuſque appendicis medullaris tractus ſuperaverint, inque nervorum canales, eorumque ductus, una cum ſucco ipſos irrigante, altius prolapſas, intra plexus nerveos, velut compita, ſive diverticula copias explicare, ibidemque aliquandiu ſtativa habere; donec tandem uberius aggeſtæ, quaſi collectis viribus affectiones ſpaſmodeas immaniores producant: hoc, inquam, longe probabilius apparet, quam (quod vulgo fit) ex utero, liene, ventriculo, aliove viſcere vapores elevatos ſupponere, in quos omnis culpa ex facili conjiciatur: Nam intra hoſce plexus pro mineris morbificis ſpatia ſatis idonea conceduntur, ut materies illic ſenſim deponi poſſit, & manere, donec ad plenitudinem congeratur: deinde vero, quia ſpirituum copias ingentes, ſupra quam in aliis quibuſcunque cellulis, illic hoſpitari credimus, copula heterogenea

iis

iis accreſcens, in exploſiones graviores quaſi fomitem ſtruit ; adeo ut ſpiritus intra hæc corpora exploſi ea non modo inflent, & dilatent, verum de ſitu elevent, & attollant, (velut cum ædificium à pulvere pyrio ſubvertitur) quare partes ſuprajacentes ſubito in tumorem efferuntur, atque appenſe huc illuc violenter contrahuntur. Ad hunc modum atrociores, circa præcordia & viſcera, convulſionum paroxyſmos ſæpenumero excitari, præter argumenta ex ratione petita, non ita pridem αὐτοψίᾳ comprobatum habui : Cum enim fœminæ illuſtriſſimæ paulo ante obitum affectibus (quos dicunt) hyſtericis graviſſime laborantis, cadaver aperirem, uterum quidem prorſus inſontem reperi, verum juxta meſenterii plexus nerveos (uti videbatur) in molem attolli, & elevari ſolitos, viſceris iſtius membranas ab invicem divulſas, & ſolutas, ut circumquaque tumidæ & laxæ, quaſi in bullulas, ſive veſiculas inflatæ apparerent.

Obſervatio 3.

Profecto plura ſunt rationum ſolidarum momenta, quibus adducimur ut credamus pathemata dicta hyſterica ſæpiſſime à materia ſpaſmodica intra plexus meſentericos aggeſta, & per vices exploſa oriri : quod quidem, ubi de morbis iſtis ſpeciatim agemus, clarius patebit : ſed neque minus probabile eſt, dolores colicos à materia acriori, & irritativa iiſdem plexibus contenta, non raro procedere. Cæterum quoties paroxyſmi convulſivi à liene, aut ventriculo incipere videntur, utpote quorum initia ſunt partium iſtarum inflationes, & perturbationes inſignes ; veriſimile eſt materiæ ſpaſmodicæ nidum, intra plexus nerveos ad lienem, aut ventriculum pertinentes reconditum fuiſſe : Quinetiam ejuſmodi materies, intra plexus cardiacos graviſſimos cordis tremores & paſſiones, intra plexus pneumonicos, aut cervicales, terribiles aſthmatis inſultus excitare videtur. In Neurologia noſtra caſum inſignem perilluſtris fœminæ retulimus, cui materies ſeroſa è ſyncipite per narem ſiniſtram extillari ſolita, pone aurem decubuerat : ubi cum dolor atrociſſimus infeſtaret, ſpaſmi

ſpaſmi inſuper, & contractiones admirandæ ſuccedebant: quibus ſc. modo cerebri & totius ἐγκεφάλου compages deorſum, modo guttur, præcordia, & viſcera ſurſum convelli viderentur: ejuſmodi convulſiones partes ita oppoſitas, & longe diſſitas per vices afficientes, cum ab una eademque morbi ſede in medio conſita procederent, obvium erit concipere, locum dolentem, uti & affectionis utriuſque ſpaſmodicæ originem, fuiſſe plexum ganglioformem, juxta parotidas ſitum: in quem ſc. nervi tum paris vagi è capite deſcendentes ingrediuntur, & è quo propagines in gutturis muſculos, atque rami in præcordia & viſcera protenduntur. Porro ab eadem cauſa, ſc. materia σπασμώδη intra plexus ganglioformes aggeſta & per vices exploſa, iſtum in gutture præfocationis ſenſum in paroxyſmis convulſivis tam crebro excitatum procedere (nec immerito) arbitramur. Verum ſuper his quando morbos, & ſymptomata ſpaſμώδη Particulatim tractabimus, erit opportunior dicendi locus. Quod reſtat de convulſionum, quarum ſupra mentionem fecimus, ſpecie ultima, quæ nempe in liquore nervoſo per totam ſui maſſam, particulis heterogeneis & exploſivis infecto, proindeque totos nervorum, corporumque nerveorum proceſſus in ſpaſmos univerſales, eoſque aut continuos, aut intermittentes irritante dependet, modo diſquirere incumbit.

CAPUT.

CAPUT VII.

De motibus convulsivis, a liquore corporis nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis.

AFfectiones convulsivas aliquando per totum genus nervosum vagari, atque partes modo has, modo illas, modo plurimas simul infestare, adeo notum est, & experientiæ fere quotidianæ obvium, ut nihil magis: quippe advertere licet in his, musculorum tendines ubique subsilire, spasmis contrahi; in aliis, membra quævis exteriora, variis flexionibus contorsionibusque huc illuc multifariam flecti, aut extendi. Vidimus nonnullos spirituum effræni & indomita vi coactos, modo velut œstro percitos, currere, aut salire, modo, pedibus, aut pugnis, terram, vel objecta quævis validissime contundere: quod ni facerent, illico in lipothymias, & horrenda spirituum deliquia incidere. Nimii esset tædii singulos casus spasmorum universalium, & per totum genus nervosum oberrantium, enumerare: istiusmodi autem symptomata, licet varia & multiplicia fuerint, ad tria tamen capita præcipua quodammodo reduci possunt; nimirum quatenus à tribus causarum generibus potissimum dependent: quandoquidem enim in vagis hisce spasmis supponere debemus totum liquorem nervosum vitiari, atque spiritus animales in eodem ubique scatentes adulterari, proindeque fere perpetim explodi: Advertere licet ejusmodi labem, & succo nervoso, & spiritibus ubique influis, uno aut altero ex tribus hisce modis, ut plurimum imprimi, sc. 1°. vel a venenis, aut veneficiis. 2°, vel à febre maligna, aut male judicata, in quibus sc. materies morbifica in cerebrum, aut nervosum genus suffunditur; vel 3°. cum liquor nervosus longo temporis tractu, propter affectionem scorbuticam, aut alias vitiosam, à debita crasi, in liquorem acrem, aut acidum,

Spasmorum universalium tria potissimum causarum genera.

dum, aut alio modo præternaturalem, & ſpaſmodicum degenerat. Libet hic ſingulos prædictos caſus conſiderare, & primo de ſpaſmi inſultibus qui à venenis aut veneficiis producuntur.

A venenis & veneficiis.

Primo igitur, venena quædam in liquorem nervoſum, potius quam in ſanguinem agere, quæ illum depravantia, affectiones ſpaſmodicas potiſſimum inducunt, alibi à nobis oſtenſum eſt: & liquido conſtat, ex comeſtione cicutariæ, apii, riſus, mandragoræ, ſolani furioſi, paſtinacæ ſylveſtris, aliarumque herbarum noxiarum, quam nempe brevi ſubſequi ſolent horrendæ ventriculi contractiones, torpor, delirium, atque in toto corpore tendinum ſpaſmi, ac ſubſultus: porro ejuſmodi affectiones convulſivæ ſuccedunt in demorſu à cane rabido, aliiſque feris venenatis, ubi miaſma virulentum à ſucco nervoſo ſuſceptum, in eodem diu deliteſcens, ſe tandem exerit, atque totam liquoris, quo involvitur, maſſam, fermento ſuo inficit ac venenat: Id quod clarius adhuc & liquidius illuſtrant ſymptomata admiranda, ſpaſmi nimirum dolorifici, & indefeſſa ſaltatio, quæ tarantulæ morſui ſuccedere ab authoribus perhibentur: & poſſint quidem fabuloſa videri, niſi quod rei veritas à pluribus bonæ fidei viris, tum antiquis, tum recentioribus aſſeritur: Nam præter Mathiolum, & Epiphanium Ferdinandum, Gaſſendus, & Kircherus addunt ſe affectus iſtius teſtes oculatos fuiſſe: quinimo fertur in Apulia notiſſimum eſſe, & uſu fere quotidiano receptum, nempe in regione iſtac phalangii, ſive araneæ genus quoddam extare, quod Tarantula, à Tarento antiqua Apuliæ urbe, appellatur. Animalculum hoc in æſtate valde frequens, incolas incautos ſæpe mordet, atque ictu venenato afficit, unde ſtatim dolor in parte læſa, cum tumore & pruritu, mox in variis corporis partibus ſtupor & tremor, nec non membrorum convulſiones & reſolutiones, aliaque ſymptomata ſpaſmodica, cum ſumma virium proſtratione ſuccedunt; uti ex Mathiolo, Ferdinando, aliiſque ſtupendam hujus morbi pathologiam enarrantibus, colligere datur.

A cane rabido.

A Tarantula.

datur. At vero maxima admiratione dignum est, quod de curatione hujus affectus isti Authores referunt, atque per totam regionem vulgo in praxi est: Namque icti a Tarantula, utut graviter laborant, auditis musicis instrumentis, statim à plangoribus cessant, atque in medium prosilientes tripudiare, ac saltare incipiunt; tamque diu rem persequuntur, ac si sani essent, ac nullo unquam teneantur dolore: quod si eveniat, ut Tibicines tantillum quiescant, non multo post tempore in terram concidunt, ac ad pristinos redeunt languores, nisi tamdiu sonitu indefinenti saliunt, atque tripudiant, donec venenum penitus discutiatur: Ob id igitur Tibicines stipendio conducuntur, alternatimque mutantur, ut absque ulla sonitus intermissione, tamdiu tripudient demorsi, quousque penitus curati conquiescunt. Ita Mathiolus: Quibus addit Ferdinandus, pauperes in Apulia omnem fere substantiam suam in musicos & Tibicines erogare, qui per totam illam provinciam evagantur, & Tarantatis inserviendo, multum lucri faciunt: & quidem tripudiant, ac saltant intra oppida, in publicis plateis, in agris, alii uno die, alii una hebdomada, alii pluribus. His Authoribus suffragantur viri Doctissimi Gassendus & Kircherus, quorum utrique ex propria observatione referunt, se taliter affectos novisse, asseruntque, ipsos haud quavis musica indifferenter, at certis contilenarum generibus affici, excitari, ac ad numeros quosdam præ aliis tripudiare.

Symptomatum Tarantula demorsorum Ætiologia.

In prædictorum accidentium rationes, ut, si quid conjectura assequi possimus, paululum modo in quiramus; imprimis extra dubium habetur, ab animalculi istius morsu miasmata quædam venenata corpori humano infigi, quæ tamen sanguini, & spiritui vitali mious infesta, quamprimum ex ipso in liquorem nervosum transierint, per totam ejus massam, fermenti instar, statim se explicant, atque spiritus animales, ubivis in ea scatentes inficiunt; ita quidem ut ipsi ab invicem distracti, & huc illuc inordinate agitati, affectiones spasmodicas inducant, quas partium continentium

tium modo contractura, modo languor, & reſolutio comitantur.

In ſedandis ſymptomatis muſicæ ratio in qua conſiſtit.

Cur autem, quæ à Tarantulæ morſu convulſiones dolorificæ ſuſcitantur, ſtatim à muſica ſedatæ, in ſaltationem commutari ſolent, non ita plane conſtat. Quod nonnulli afferunt, animalculum hoc (ſiquidem teſte Ariſtotele σφῆκας fuerit) muſica delectari, atque eapropter venenum ejus homini inditum, humores fermentando, parem muſicæ amorem inducere: hæc inquam conjectura animo veritatis avido minus ſatisfacit, utpote quæ in araneo naturam philomuſicam, eandemque poſtea cum homine, per metaſtaſin, ſeu velut μετεμψύχωσιν quandam communicatam ſupponit; quæ quidem utraque & gratis dicta ſunt, & minus arridet; quin potius dicendum videtur, venenum à morſu Tarantulæ liquori nervoſo inflictum, mitius eſſe, quam ut ſpiritus animales penitus extinguere valeat, aut diſtractos prorſus diſſipare, & in exploſiones immaniores cogere; ſed eos tantum in fugam conjicere, fugatoſque hinc inde in ſpaſmos leviores, ac fere tantum dolorificos, incitare; at vero muſicam, blanda mulcedine ſua, ſpiritus ita diſſipatos facile una congregare, ac mutuo aſſociare: quapropter cum iidem ſpiritus, ob miaſmata virulenta ipſis adhærentia, uſque in motus involuntarios, & convulſivos apti fuerint, melodia, eos ſimul allectatos, in tales ſpaſmos diſponit, ac dirigit, ut ſerie, ac ordine quodam, nervorum corpora ſubeuntes, certis velut in cancellis, ac orbitis ferantur, donec tandum veneni particulis penitus evaporatis, atque ſpirituum furore, ac impetu delaſſato, œſtrum illud omnino excuſſerint. Enimvero muſica homines ſanos & ſobrios etiam invitos, aut aliud cogitantes, in actiones modulaminis auditi æmulas facile rapit; ut primo ſtatim Tibicinis inflatu, adſtantes manus & pedes agitare incipiant, & vix, ac ne vix à ſaltando ſe contineant: ne quis ergo miretur, in hominibus, a Tarantula demorſis, ubi ſpiritus animales, velut ſtimulis agitati, huc illuc ſponte exilire,

exilire, & divagari coguntur, ſi ad citharæ impulſum, in ſaltationes, & motus compoſitos excitentur; adeo ut in hiſce affectibus muſica ſpiritus debacchantes velut incantans, eorumque motus convulſivos quodammodo regens atque commutans, antidoti loco habeatur: in quantum ſc. ſpiritus animales, ad hunc modum diu ac multum exerciti, copulam elaſticam à veneno aut alias contractam, penitus excutiunt, ipſique plurimum defatigati, demum ab œſtro ſeu incitatione ſua conquieſcunt.

Chorea S. Viti deſcriptio.

Huic affine eſt malum, quod Chorea S. Viti appellatur, de quo refert Gregorius Horſtius, ſe cum mulieribus quibuſdam locutum, quæ quotannis Sacellum S. Viti, quod eſt in finibus Ulmenſium, viſitantes, ibidemque ſaltu cum perturbatione mentis, eouſque ſeſe nocte dieque exercent, donec ecſtaticarum inſtar corruunt: qua ratione ſibi reſtitutæ videntur, ut parum vel nihil ſentiant per annum integrum, uſque ad Maii tempus ſubſequens, ubi membrorum inquietudine eouſque ſeſe torqueri referunt, ut viciſſim circa feſtum S. Viti ad prædictum locum, ſalationis gratia, ſeſe conferre cogantur. Horſt. Epiſt. med. ſect. 7. de admirandis convulſionibus.

Ejus Ætiologia.

Profecto uſitatum eſt (prout ſæpius obſervavi) tum viros, tum fœminas, interdum ea membrorum inquietudine, & velut œſtro quodam urgeri, ut neceſſe habuerint, uſque ad laſſitudinem ambulare, quin etiam ſaltare, huc illuc diſcurrere, ut hac ratione graviores moleſtias, & lipothymias alioquin invaſuras, evitare poſſint: Quorum ratio videtur eſſe, quod ſpiritus animales, quatenus in toto nervoſo genere a copula heterogenea incitati, efferi prorſus ac effrænes evadunt, quos quidem ita exerceri, atterique opus eſt, tum ut ipſi perdomentur, tum ut copula explofiva excutiatur.

Spaſmi univerſales a veneficio

Affectiones convulſivas interdum a veneficio excitari, & vulgo creditur, & à multis fide dignis Authoribus paſſim aſſeritur: & quidem ut concedamus, admiranda in corpore humano pathemata

themata, à diaboli præstigiis sæpenumero produci; quatenus nimirum iste, pro mira, qua pollet, agendi subtilitate, animæ sensitivæ, sive spirituum animalium systasi, atomos, sive corpuscula heterogenea insinuat, adeoque functionibus ejus modo stimulos addit, modo vincula injicit, modo eas in perversum rapit: quinetiam aliquomodo ipse corpus humanum subit, & quasi altera anima potentior ei coextenditur; singulas partes, & membra actuat, vigore insolito inspirat, ac pro libitu suo regit, ac ad facinora immania & supernaturalia perpetranda incitat: attamen omnia spasmorum genera, quæ præter communem istius morbi morem prodigiosa apparent, non statim sagarum incantamentis inscribi debent, aut Demon ἀπὸ μηχανῆς semper in scenam vocandus. Enimvero quoties è potentioribus cuipiam viro nata, aut affinis, spasmis forte atrocioribus & insolitis corripitur, plerumque fit, ut vetula mox proxima veneficii accusetur, rea peragatur, laqueumque aut flammas vix ac ne vix quidem miserè vadat; cum interim morbus, a causis mere naturalibus procedens, non alio exorcismo, quam remediis contra affectiones convulsivas præscribi solitis, facile curetur: Revera spiritus animales copula explosiva immaniori præditi, & ab ea consertim elisi, tantum roboris, ac vigoris, supra propriam ac solitam suam posteritatem exerunt quantum flamma pulveris pyrii supra flammæ communis deflagrationem; adeo ut qui morbo huic obnoxii, extra paroxysmum levissimo unius viri ductu regi, attolli, & quo libitum erit agi poterint, eodem urgente, quatuor ad minus robustorum hominum ultimos conatus, nixusque eludant: Sin veto in cujusquam laborantis casu veneficii, aut fascinationis suspitio exoriatur, duo sunt imprimis motuum genera, quæ hanc creare, & fovere solent, sc. 1°. si patiens ejusmodi membrorum, aut totius corporis contorsiones, aut gesticulationes perficiat, quas nemo sanus ne quidem mimus, aut gesticulator quispiam, imitari soleat. Dein secundo, si robur exerat, quod vim omnem

Qui vulgo sed falso habiti.

Eorum Aetiologia.

Qui veneficium arguunt.

mnem humanam ſuperat; quibus ſi rerum monſtroſarum excretiones accedant; uti cum aciculorum faſciculi, prout refert Henricus ab Heers, rejiciuntur vomitu, aut viva anguilla, prout refert Cornelius Gemma, per ſedem dejicitur; extra dubium ponitur, in hac tragœdia diabolum partes ſuas habere, & agere.

Obvium hic eſſet plurimas, & quidem admirandas hominum cujuſque ætatis & ſexus, more ſtupendo, & tanquam ſupernaturali, cum manifeſta veneficii ſuſpitione, affectorum, hiſtorias congerere: tales enim apud Authores tum medicos, tum philoſophos paſſim extant; quin & morbos a faſcinatione excitatos, in unaquaque fere regione ſæpius evenire, vulgaris rumor perſtrepit: attamen quoniam ejuſmodi caſus, vel impoſtura ſunt pleni, vel admirationis creandæ gratia, fictitiis narrantium commentis ſemper aucti, eos (ſiquidem & rarius ſub Therapeuſi medica cadunt) hic conſulto prætermittam. Quod ſupereſt, proximam convulſionum univerſalium ſpeciem, qualis nempe febribus malignis, aliiſve anomalis, aut male judicatis ſupervenit, explicare pergam.

CAPUT VIII.

De ſpaſmis univerſalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibuſdam anomalis, excitari ſolent.

Spaſmi univerſales febribus accidentes.

CONvulſiones febricitantibus interdum accidere nullus e vulgo fere eſt, quin paſſim advertit, & exinde mortis, aut periculi inſigne prognoſticum deſumat: Enimvero in febribus malignis, item aliquando in ordinariis male judicatis, prout vertigo, aut delirium, a materia morbifica, e ſanguine in cerebrum depoſita oriuntur, ſic ab eaden in nervoſum genus delapſa, muſculorum, ac tendinum contracturæ & ſubſultus, nec non membrorum, ac artuum ſubitæ ſuccuſſiones, ac interdum in toto corpore rigores horrifici ſuccedunt: Cujuſmodi ſymptomatum ratio in eo conſiſtere videtur, quod liquor partium nervoſarum irrigans particulis heterogeneis, ac ſpirituum irritativus ubique ſcateat: propterea namque ſpiritus tum influi, tum inſiti ab æquabili ſuo effluxu & emanatione perurbati, in crebras exploſiones & continuos quaſi crepitus incitantur; non abſimili ritu, ac cum lampadis flamma, oleo fæculento & ſalito imbuta, cum ſtrepitu & ſcintillatione ardeſcit. Cujuſmodi tamen affectus ſpaſμώδεις ut plurimum accidunt circa febrium ἀκμὰς, cum materies morbifica; primo in ſanguine congeſta, illinc in cerebrum transfertur, eoque vel protinus trajecto, vel ſimul infecto, in ſyſtema nervoſum profertur; proindeque pathemata convulſiva, cum vel ſine delirio accientur.

Symptomatum Ætiologia.

At vero, præter hujuſmodi affectiones ſpaſμώδεις febribus ἐπιγινομένας, & ſecundario excitatas, obſervare eſt interdum, in maligna aeris conſtitutione, etiam a contagii peſtilentis afflatu, liquorem nervoſum ſanguine prius, aut ab eo ſeorſim infici, & propterea delirium ac convulſiones intemperiem febrilem præverterе.

Porro

Borro ſæpius obſervavi febres quaſdam anomalas increbuiſſe, in quibus ſanguine vix ebullire, aut ſupra modum efferveſcere viſo, primum in humore nervoſo febris lentæ ac valde periculoſæ initia jaciebantur; quæ ſenſim ad maturitatem evecta, affectus ſpaſμωδεις, cum delirio, aut mania, aliiſque ſpirituum animalium deliquiis, aut exorbitantiis inducebant. Ægrotantes enim de calore aut ſiti minime conqueſti, cito debiles, & quaſi enerves facti, crebræ vertigini, nec non artuum tremoribus, ac velut exilitionibus, inſuper muſculorum ac tendinum ſubſultibus, & contracturis, atque doloribus hinc inde vagis ſtatim obnoxii fiebant. Hujuſmodi ægritudo a quibuſdam medicis, ſiquidem in ſolidis partibus, potius quam in ſanguine conſiſtere videtur, febris maligna hectica appellatur; cum revera eadem in humore nervoſo potiſſimum defixa, lues νευρώδης convulſiva melius dicitur.

Morbi convulſivi Haſſia olim epidemici deſcriptio.

Apud Gregorium Horſtium mentio fit morbi convulſivi & maligni, qui olim Haſſiæ, Weſtphaliæ, & in locis vicinis epidemicus fuerat: illo correpti, ſine febrili æſtu, aut immodica ſanguinis efferveſcentia, dum circa negotia familiaria verſarentur, ſeſe vix modo ægrotare percipientes, circa manus, aut pedes, ac interdum in utriſque formicationis ſenſum, cum ſtupore, huc illuc tranſcurrentem, habere ſolebant: dein mox digiti, ſimulque brachia & crura, modo arcte contrahebantur, modo validiſſime, ac ſi obriguiſſent, extendebantur. Hujuſmodi contractiones & extenſiones ſe alternatim excipiebant, & ſubinde loca mutabant; ut nunc in hac parte, dein ſtatim in alia affectus reſideret: ſin (uti non raro contigit) morbus cerebrum una totum invaderet, convulſiones univerſales, & ſæpe inſultus epileptici ægrotos infeſtabant: inſuper laborantes per vices quaſdam delirio, maniæ, ac interdum lethargo obnoxii fuerunt. Ægritudo hæc ſine criſi, aut integra ſolutione diu perſeverabat, & vix in ſolidum ita curari potuit, quin cerebri, & partium nervoſarum diatheſes malæ ac morbidæ per totam poſtea vitam duraverint.

Symptomatum Ætiologia.

Quoad morbi hujus, & syptomatum, rationes, satis obvium est, eadem omnino à succi nervosi vitio, ac insigni depravatione pendere. Iste formicationis sensus ægritudnem plerunque inchoans, propterea ciebatur, quoniam liquor iste à miasmate maligno venenari, ac in mixtione solvi incipiens, statim spiritus animales in ipso scatentes opprimebat, & ab expansione solita ac libera inhibebat; quare illi semiobruti, ac velut inter vepretes, ac retinacula obrepere coacti, quasi formicarum transcurrentium sensum excitabant: deinceps vero quoniam hoc morbo ingravescente, liquor nervosus in crasi sua adhuc magis pervertebatur, quæ in illo congerebantur particulæ heterogeneæ, spiritibus accrescentes, eos huc illuc exagitari, & inordinate explodi fecerunt, propterea quidem ut in membris contractiones, distentionesque horrendæ, ac in capite tumultus & inordinationes maximæ cierentur. Quod autem in hac febre νευρώδη solutio, sive crisis difficilis, ceu potius nulla contigit, ratio erat, quia succus nervosus utpote lentus, & quasi mucilaginosus, proindeque in motu tardus, haud uti sanguis, effervescenria eccritica defæcatur, nec ejusmodi fermentationem facile concipit, qua purum ab impuro secernitur.

Profecto ægritudinem, simili prorsus typo insignitam, non raro apud nostrates excitatam, & per totas familias, saltem in pueros & juniores grassatam fuisse, novi. Ante aliquot annos febris pupularis cerebro, & nervoso generi plurimum infesta in hac regione, imo fere per totam Angliam; plurimum increbuit! Cujus morbi historiam eo tempore quo sæviit, sc. anno 1661. descriptam, hoc in loco pathologiæ nostræ spasμώδη inserere hic operæ pretium videtur: Hinc enim constet, quo ritu, & quibus de causis, symptomata convulsiva, quæ febribus quibuscunque supervenerint, excitari solent.

Febris

Febris epidemicæ cerebro & nervoso generi potissimum infestæ, anno 1661. increbrescentis descriptio.

In hac regione, ante novissimam æstatem sc. anni 1660, morbo quovis populari, nisi qui tantum in quibusdam locis sporadice grassabatur, supra biennium immunes degeramus; tunc autem, ante solstitium æstivum, morbilli (affectus hic raro epidemicus) variis in locis exorti, plurimum sæviebant, Post æstatem illam, quæ intense calida & ficca fuerat, autumnus solito humidior insequutus est: et quem postea hyems mitissima, & frigoris pene expers excepit: toto ejus spatio, vix erat tellus nive obtecta, aut unquam supra tres, aut quatuor dies continuos gelu constricta; adeo ut intra paucas à solstitio brumali hebdomadas, arbores frondescere, plantæ vernales è terræ sinu erumpere & efflorescere, quin & aves nidificare inceperint: tempestati huic miti, ac corpusculis nitrosis a Borea sufflari solitis, haud quaquam eventilatæ sub initium veris, imbrium, fere continuo madentium, squalor maximus successit. Post æquinoctium vernale, febris quædam anomala & inassueta nonnullos sparsim incessit; quæ tamen intra mensem in tantum epidemica evasit, ut pluribus in locis morbus novus appellari cœperit: in pueros & adolescentes potissimum desæviens, eos longa, & velut chronica ægrotatione affligere solebat: quinimo interdum senes, & provectæ ætatis homines, licet rarius, infestabat, at eos citius, & quidem certius jugulabat. Affectus primo quempiam invadens, ita tacite obrepebat, ut ægrotationis initia vix perciperentur: nam sine calore immodico, aut siti acriori exoriens, statim in toto corpore, debilitatem magnam, cum spirituum languore, & functionis animalis torpedine, inducebat; stomachus esculenta quævis fastidire, & ab ingestis aggravari, nec tamen facile in vomitum proclivis erat. Laborantes ad motum

Febris epidemica anno 1661. grassantis historia.

Ejus causa procatarctica.

Symptomata.

tum quemvis inepti, tantum lecto discumbere, & otio frui ambiebant: intra breve tempus, etiam aliquando ab ipso morbi insultu, de vertigine gravi, aurium tinnitu, sæpe item de cerebri quasi tumultu & preturbatione magna querebantur. Cujusmodi symptomata sæpissime hujus morbi ingruentis signum quasi pathognomicum habebantur: si in quibusdam hæc deesse, aut remissius habere contigit, vice capitis eo ritu affecti, morbus in pectore, cum tussi excitata, altiores radices egit, uti mox dicetur. Dum vero cerebro, ac appendice nervosa ad hunc modum affectis, spiritus animales mox ab ægritudinis principio obtorpescerent, febris lenta ac velut hectica in toto accendebatur: attamen cruoris effervescentia, quæ vix continua, sed vaga & incerta fuit, juxta ipsius sanguinis crasin, in aliis intensius, inque aliis remissius habuit; proindeque sitis, linguæ scabrities, aliaque symptomata, quæ ab intemperie febrili dependent, plus aut minus infestabant: sudor haud sponte successit, nec facile aut cum levamine ab arte produci potuit: quinimo nec hujus, nec aliusmodi, evacuatio, velut critica unquam succedens, hunc morbum derepente solvebat; verum iste per plures hebdomadas ac interdum menses persistens, in summam atrophiam ægrotantes redegit, & non raro eos tabe incurabili affecit.

Circa morbi incrementum, quod in plerisque intra octiduum contigit, si affectus (uti sæpius assolebat) cerebrum, ac systema nervosum præcipue obsideret, in eorum regimine, symptomata graviora, sc. aperta phrenesis, aut altus stupor, sive ἀναισθησία infestabant. Nam sæpius observavi, in plerisque pueris, atque non raro in fœminis, post septem aut octo a decubitu dies, sensionem & loquelam penitus defecisse, adeoque ægrotantes aliquandiu, immo interdum totius mensis spatio, sine adstantium notitia, cumque involuntario excrementorum profluvio decubuisse; sin judicii & rationis usus aliquatenus perstaret, eos tamen crebro delirio, & constanter in somnis fabulatione absurda

abſurda & incongrua laboraſſe. In viris autem, aliiſque temperamenti calidioris, a materia morbifica, vice criſeos, in cerebrum tranſlata furor, aut phenefis periculoſa, ac ſæpe lethalis ſuccedebat. Sin neque ſtupor, neque diſtractio immanior ingruebat, ſcotomiæ, motus convulſivi, cum membrorum ſpaſmis ac tendinum ſubſultibus gravius infeſtabant. In quibuſvis fere ægrotantibus alvus ut plurimum ſoluta erat, modo flava, modo tenuia & ſeroſa cum inſigni fœtore copioſe dejiciens: raro erat quod vomitio quempiam inceſſeret: urina in toto morbi proceſſu (niſi cum materies morbifica uberius in cerebrum correpta, phrenitidem minaretur) fuit intenſe rubicunda, ita ut nonnulli propter ſaturatum lotii colorem, hanc febrem plane ſcorbuticam fuiſſe cenſerent: Quod tamen ſecus habuiſſe conſtitit, quoniam remedia antiſcorbutica (quorum ſane plurima, & cujuſcunque fere generis tentabantur) parum aut nihil profuere. Maxime admirandum erat, quam cito ab hujus morbi inſultu ægrotantium carnes contabeſcerent, iplique in ſceleti marcorem redigerentur, cum interea nec adfuit calor immanis, qui partes ſolidas ſenſim abſumeret, nec evacuatio quævis violenta, que illas affatim detereret.

Præter hæc mala capitis regionem infeſtantia, affectio non minus periculoſa ſæpenumero thoracem inceſſit. quippe in aliquibus, licet non omnibus, tuſſis valde moleſta, cum ſputo copioſo, ac craſſo excitabatur: hæc in nonnullis circa morbi declinationem ſucceſſit, nempe dum cerebri confinia ſerenum obtinerent, quaſi nubibus illinc in thoracem dimiſſis, catarrhus ingens ſubito in pulmones depluebat Verum in aliquibus, præſertim qui in capite morbi noxam minorem luebant, ſtatim a febris initio, tuſſis immanis, & fœda expuitio, cum diatheſi velut tabida ingruebant, & ægrotantes ſubito ac improviſo in phthiſin præcipitabant: e qua tamen, tempeſtiva remediorum ope, ſæpe inſperato emergebant. Adverti in nonnullis, poſt diutinam facultatis ſenſitivæ eclipſin,

& cerebri, à materia morbifica oppreſſionem, quod demum in glandulis juxta cervicem tumores ſucceſſerint, è quibus ægrè maturatis & diſruptis ichor tenuis & fœtidus longo tempore emanavit, & levamen contulit. Vidi etiam puſtulas aquoſas in aliis partibus corporis excitatas, quæ in ulcera cava, & ægre ſanabilia tranſiebant: interdum maculæ exiguæ, & petechiales ſparſim apparuerunt: non audivi tamen latiores aut lividas hujuſmodi ægrotis unquam conſpicuas fuiſſe. Utcunque licet hæc febris exanthematis plurimum malignis rarius inſigniebatur, haud tamen contagio vacabat. Quippe in eadem familia, pueros, & juniores ſucceſſive fere omnes invaſit, etiam non raro provectioris ætatis homines, qui ægrotantibus miniſtrando, circa eorum cubilia & ſtragula familiarius verſabantur, eadem lue inficiebantur: at vero haud tanta ſuſpitionis cauſa erat, ut propter ea ægrotantium amici ab eorum commercio aut viſitatione omnino interdicerentur,

Quanquam hujus morbi decurſus (niſi cum cerebrum intime obſideretur) tantummodo mitis apparebat, ac ſine horrendo quovis ſymptomate peragebatur; tamen curatio ejus ſemper difficilis non niſi longo tempore ſucceſſit: Etenim laborantes raro intra tres aut quatuor hebdomadas, immo ut plurimum vix intra totidem menſes convaleſcebant. Quod ſi in homines præfractæ ætatis, aut virium, hic morbus inciderit, præſertim qui affectibus cephalicis, vti Lethargo, Appoplexiæ, aut ſpaſmo erant prius obnoxii, eos ſæpenumero breviori ſpatio interſecit: ſin vero convaleſcentiæ ſpes ulla ſuberat, iſta tarde admodum promoveri potuit (remediis quibuſvis vix levamen ſenſibile conferentibus) ut ægrotantes non citius extra febris hujuſce ſphæram evaderent, quam intra tabis confinia ſiſterentur.

Eorum Ætiologia. Si prædictæ ægritudinis ratio formalis, & cauſæ inquirantur; facile hic conſtat, liquorem cerebri & nervoſi generis irriguum, fere ſimul, atque ſanguinem in culpa, & ſymptomatum præcipue urgentium, cauſam immediatam fuiſſe; nempe in quantum

quantum iſte latex, ſtatim a primo morbi inſultu ſolito pauperior, & quaſi effœtus evaſerat, propterea in toto corpore languor & enervatio, cum laſſitudine ſpontanea, ac impotentia ad motum, cumque ſubita corporis intabeſcentia ægrotantibus accidebant. Porro quatenus idem liquor particulis heterogeneis, ſc. partim narcoticis, partim explosivis referciretur, idcirco ſtupor, formicationis ſenſus, tendinum & muſculorum ſubſultus, & contracturæ, nec non vertigo, ſcotomia, aliæque affectiones cephalicæ graviores ſuboriebantur: Porro aliquatenus ob ſucci nervoſi labem, non cito aut facile emendandam, morbi ſolutio aut ſanatio tam ardua ac diuturna extitit. At vero ſiquidem laticis hujuſce vitium a ſanguinis dyſcraſia, etiam à cerebri conſtitutione prava, neceſſario dependet, quales eorum diatheſes morbidæ fuerint, & quo ritu febris modo deſcriptæ ſymptomatis ortum, vel fomitem præbuerint, jam proxime videamus.

Quoad prius, videtur, quod hac tempeſtate propter anni conſtitutionem calidam, & humidam, ac à Borea (cujus nimirum corpuſcula, ſanguinem, & ſuccos corporis noſtri, conditura velut nitroſa imbuunt, eoſque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam, ſanguis in pleriſque hominibus, ac præſertim in pueris, adoleſcentibus, & fœminis, inſtar aquæ ſtagnantis, proindeque ſitum contrahentis, valde impurus, particulis heterogeneis refertus, atque ad lentorem & aquoſitatem vergens evaſerat; in quo ſc. ſpiritu, ac ſulphure puriori aliquantum depreſſis, particulæ aquoſæ cum ſale & ſulphure impuro ſimul evectis, nimis exaltarentur. Quamobrem ſanguis tum propter craſin ejus vitiatam, tum ob particulas heterogeneas in ſinu ejus uberius congeſtas, efferveſcentiæ febrili aut ſua ſponte, aut occaſionaliter, aut propter contagium ſuſcipiendæ habilior factus eſt, proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent. Attamen ſanguis, à miasmate febrili ſuſcepto efferveſcens, non ſtatim cum aperto incendio, ſed tanquam ligna viridia

foco impoſita, cum flamma velut ſuppreſſa, ac fumo plurimum obvoluta exardeſcebat. Quapropter materies morbifica, intra maſſam ejus aggeſta, non (uti in febre regulari) deflagrando abſumi, ejuſque reliquiæ ſtato tempore per criſin exterminari ſolebant: ſed tamen mox a febris initio, iſtius materiæ portio ingens, in caput vel thoracem, vel ſimul in utrumque ſuffuſa, & poſtea iiſdem partibus continuo ſuppeditata, aut predictas cerebri, & nervoſi generis affectiones, aut tuſſim cum diſpoſitione tabida, vel ſimul utraſque inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum pulſus debito celerior, & urina rubicunda, & contentis ſaturata, ſanguinem ab intemperie febrili efferveſcere indicabant, ægrotantes de calore, aut ſiti minime conqueſti ſunt; quia nimirum ſanguis efferveſcens impuritates & recrementa ſua illico in liquoris nervoſi penum, aut in pulmones deponebat; quare intra hæc receptacula ſymptomata pejora ſtatim acciebantur; poſtea tamen, morbo in ſtatum evecto, calor nonnihil acris cum linguæ ſcabritie in aliquibus ſatis moleſtus eſſe ſolebat: quinimo in omnibus febris lenta, & velut hectica perdurabat, quæ nec ſudore, nec tranſpiratione inſenſili ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præſertim a paſtu, licet tenuiſſimo, redintegraretur: quod equidem ita contigiſſe videtur, quia ſuccus nervoſus fæculentiis a ſanguine depoſitis ſatur, eas poſtea haud in copia tam uberi excipiebat, quin recrementa iſtæc una cum humore nutritio (ſiquidem & hic particulis ſolidis alendis minime abſumeretur) intra maſſam ſanguineam reſtantia, ipſam uſque febriliter efferveſcere fecerunt.

2. Præter hanc ſanguinis diatheſin morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & cerebrum ab eadem πεψάσει in pathemata prædicta proclive factum. Cum enim longo temporis tractu venti auſtrini, cum humidiori aeris conſtitutione, jugiter ſpirarent; proinde cerebri meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejuſque compages nimis diſſoluta, humoribus ſeroſis, & particulis

ticulis quibusvis heterogeneis aditum facilius præbebant: quare sanguis valde fæculentus & aquosus, quamprimum a febre effervesceret, recrementa serosa, & sordes suas statim intra τοῦ ἐγκεφάλου fores nimis patentes ingerebat: enimvero quotusquisque est, qui non humido cælo de capite nimis oppleto, & spirituum torpore queritur quia sc. excrementitii humores in cerebrum a tali occasione laxatum irruunt: e contra hujus poris a frigore intenso, aut ficciori aere constrictis, sensus & facultates omnes vegeti magis & expediti perstant.

His ita de cerebri & humorum, nempe sanguinis & humoris nervosi apparatu, propter anni constitutionem morbido, præmissis, quo quidem plurimi tunc temporis in febrem lentam, inæqualem, diuturnam, symptomatis cephalicis & convulsivis stiparam, nec non ægre solubilem inciderint: hinc etiam facile erit reliquorum symptomatum & accidentium in isto morbo præcipue notabilium rationes extricare.

Cur morbus hic pueros, faminas & viros phlegmaticos potissimum invasit.

Primo etenim, quod hæc febris anomala in pueros, adolescentes, fæminas, & viros phlegmaticos potissimum desæviebat, in causa erat, quoniam in istiusmodi corporibus, & sanguis aquosior, minus perspirabilis, proindeque colluviem serosam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus est; quin & cerebrum humidius, debiliusqne existens, sanguinis recrementa quævis facile suscipit. Quapropter observare licet, ejusmodi personas in convulsiones, propter alias προφάσεις oriundas, magis proclives reperiri.

Atrophia huic febri supervenientis ratio.

Secundo, insignis attrophia tam cito huic febri supervenit, quoniam ob succi nervosi depravationem nutricatus munia ab eo pendentia (quæ, prout alibi ostendimus, sunt maxime activa) protinus defecerunt. Quamvis enim mininime concedimus, humorem nervosum solummodo nutritium esse, sed materiam partibus alendis distinatam, in massa sanguinea præparatam, per arterias dispensari; attamen arbitrari fas sit, liquorem cerebri, & nervosi generis irriguum, sub ratione causæ efficientis

cientis. alimentationi plurimum conducere; hic enim ſpiritu animali turgeſcens, ſuccum nutritium cuilibet parti a ſanguine allatum actuat, & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos receſſus admittens, & velut intro manuducens, aſſimilat. Quare cum hic liquor œconomus adeo depravatur, ut ſpiritus animales, circa nutritionis opus requiſitos, haud rite ſuppeditet, membra quælibet ac partes, veluti ſtomachus in tono ſuo vitiatus, nutrimentum quodvis oblatum vel reſpuunt, vel proprium in uſum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc morbo, moles, ſive habitus corporis utut plenior, aut obeſus, plus ac citius deterebatur, quam in febre cauſode, ubi à calore intenſo, aut ſudoribus copioſis, longe plus evaporat. Cujus ratio eſt, quoniam in febre ardenti, licet ſanguis valde effervescens copioſius exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod ſingulæ partes, liquoris nervoſi beneficio adjutæ, facile excipiunt, & aſſimilant; verum in iſta lue νυκρώδει, quamquam materia nutritiva ſatis appararetur, tamen ſpirituum ὀρεξιτικῶν defectu, nutritio prorſus inhibebatur.

Cur febris hac ægre ſolubilis.

3. Ob prædictas rationes, etiam febris iſta diutiſſime protracta, vix unquam critice judicari, ac difficulter admodum medicamentorum ope curari ſolebat: materies enim febrilis ſtatim à morbi initio in liquorem nervoſum irrepens, ab ejus ſinu ægre poſtea, & non niſi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu ſegni, inque vaſis obſtrictis lente ſcaturiens, non uti ſanguis effervescentiam depurativam, ſive fermentationem ſponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibatæ pertingunt: ſed aut aliis partibus prius impenduntur, aut ſiquidem heterogenea ſint, à cerebro incongruum quodvis reſpuente, prorſus excluduntur. Equidem ob hanc rationem, quævis cerebri, & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime ſanantur. Itaque in hac febre, ſi quando labes cerebro & nervoſo generi impreſſa tolleretur

vel

vel tussis immanis cum sputo copioso, vel tumores, & abscessus in collo succedebant: sc. materia morbifica, à sanguine resorpta, & rursus deposita, vel in thoracem, vel in glandulas, & emunctoria juxta cervicem consita. Cæterum hic morbus contumacior extitit, quoniam & sanguinis dyscrasia non facile emendaretur: nam licet ab initio latex ejus recrementis usque in liquorem nervosum suffusis, minus ac inertius effervesceret; postea tamen receptaculis hisce oppletis, & fæculentiæ morbificæ, ac insuper materies nutritia partibus solidis alendis minime impensa, usque in cruore resides, ipsum aggravabant, eique propter molesti hujus non miscibilis exclusionem, effervescentiam, non secus ac in febre hectica assolet, aut fere continuam, aut subinde repetere aptam inducebant. Enimvero sæpius observavi, in hac febre, à jusculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minus ebullitionis in sanguine concitari, quam à jure carnium consummato: nempe utrobique succus nutritius, è chylo in sanguinem suppeditatus, siquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneam, & non rite miscibile sanguini molestiam inferebat, atque ob hujus succi superflui particulas cum sero copiose amandatas, urina valde crassa, rubicunda, & contentis plurimum saturata existebat: Etiam ob hanc rationem alvus plerunque soluta fuit, in quantum sanguis succo nutritio satur, minorem chyli portionem è visceribus exugebat, atque istius, quod ipsi inferebatur, partem intestinis reinfundebat, intemperies insuper febrilis tamdiu cruori inherebat, quia donec regimine animali restituto, nutritio rite perageretur, materies ista superflua in massa sanguinea congerebatur. I. Observatio

Febris prædictæ typum, ejusque Ætiologiam ideo fusius tradidimus, quoniam idem morbus apud nostrates etiam aliis temporibus sporadice increbuit: eo quippe nuper in hac urbe cujusdam familiæ juniores successive omnes ægrotabant: quin & olim memini plures à tali febre laborasse. E variis, quæ

prostant

prostant ab ea, quando epidemica fuit, ægrotantium historiis & exemplis, libet hic unum aut alterum proponere.

1. *Observatio.* Juvenis robustus & floridus sub initium veris Anni 1661. sine causa evidenti ægrotans, absque calore aut siti intensis, cito debilis & quasi enervis, cum appetitu dejecto, & spirituum languore evasit. Remedia cathartica, antipyretica, digestiva, quin & antiscorbutica, aliaque varii generis, ex medicorum celebrium præscriptis, adhibita, nequicquam profuere: attamen æger usque languidus, cum febre lenta & vaga, pulsu celeri & debili, urina intense rubicunda, per sesquimensem decubuit: insuper ad summum marcorem redactus de vertigine, aurium tinnitu, & sonitus in capite velut fluctuatione conquestus est: Licet magno stupore afficeretur, tamen somni erant valde perturbati, ac interrupti, cum fabulatione delira. Post 40. dies, cum febris nondum declinabat, visum erat, sanguinis circiter ℥ iiij. vel v. e venis sedalibus hirudinum suctu detrahere; hinc statim febris plurimum exacerbari cœpit nam calor magis intensus, cum siti, vigiliis, & corporis jactatione fere continua, etiam lingua exicca & scabra evasit; dein brevi, tussis molesta, cum sputo copioso & decolori, successit: Huic amygdalata & hordeata, cum bechicis temperatis incoctis, aqua e lacte, cum limacibus, & herbis thoracicis destillata, pulveres testacei, nitrum præparatum, insuper opiatæ cardiacæ sedulo exhibebantur; quibus tamen vix ullum juvamen conferentibus, æger usque debilior factus erat: Cumque hoc ritu, supra bimestre spatium ægrotans, febrili intemperie, & tussi etiam indies in pejus euntibus, obitui approximari videretur, tandem diaphoresi sponte oborta, noctibus modo singulis, modo alternis sudore copioso perfundebatur, & exinde paulatim semelius habens, prædictis remediis deinceps usus, intra 6. hebdomadas integre convaluit.

Morbum hunc, donec plures eodem ritu ægrotasse cernerem, omnino febrem hecticam, cum tabida

tabida pulmonum diathesi, suspicatus fueram; attamen cum multi alii tunc temporis simili modo passim decumberent, hujusce febris Ætiologiam, qualis supra describiturfacile instituebam: nempe quod sanguis, propter anni intemperiem, & forsan errata in victu, procatarxin vitiosam contraxerat: dein iste febriliter effervescens, atque impuritates suas statim cerebro ingerens, ejusque adeo, & nervosi generis succum irriguum depravans, affectus vertiginosos, cum stupore, spirituum languore, & totius corporis atrophia inducebat: quamdiu autem sanguis recrementa sua e proprio sinu in cerebrum, ac appendicem nervosam transferebat, efferveſcentia febrilis blandius ac mitius peragebatur: Postea tamen, quando hæmorrhoidum apertio materiæ morbificæ *bowlui* a cerebro avocarat, eadem primo intra massam sanguineam retenta febrem auxit, dein pulmonibus suffusa, tussim immanem cum sputo copioso excitavit: quatenus autem pulmonum caro usque a putredine immunis perstitit, quamprimum colluvies serosa per uberiorem diaphoresin foras amandaretur, ægrotans a tum febre, tum a phthisi deplorata visa, incolumis evasit.

Ejus Ætiologia.

Interea dum iste decubuit, alium 12 circiter annos natum pari modo affectum invisi. Hic autem cum primo accerseret, supra mensem ægrotans in sceleti marcorem redigebatur: porro vertigine, cum aurium tinnitu, & surditate, ac insuper tussi violenta, cum sputo flavo, ac velut tabido afficiebatur: fuit pulsus celer, & debilis, urina rubicunda, & crassa, appetitus plurimum dejectus, spiritus ita languidi, ac vires prostratæ, ut lecto abstinere nequiret. Huic aquam e lacte cum limacibus & herbis temperatis destillatam sæpius in die propinavi: insuper decoctum aperitivum, quale in rachitide usitatum est, vice potus ordinarii quotidie assumendum præcepi. Cujusmodi remediorum ope intra mensis spatium sanitati restituebatur. Hoc tempore ad plures alios cujusque ætatis, & sexus homines, eodem morbo tunc plane epidemico affectos, vocabar: nam iste-

2. *Observatio.*

per

per totas familias grassatus, non tantum in hac urbe, ejusque vicinia, sed in regionibus longe dissitis, prout à medicis aliorum locorum incolis, audivi, increbuit. Plerique ab hac febre laborantes, modo alioqui essent sani, idoneo circa medicinam & diætam regimine usi, convalescebant: Illis sæpenumero male cessit, qui aut senio fracti, aut invaletudinaria cerebri & nervosi generis constitutione prædíti fuerunt, cæterum non raro ægrotantium casus aleæ periculosæ subjiciebantur; quia Medici non statim à morbi initio, quinimo vix antequam hujus radices altiores jaciebantur, ipsique medendi occasio præterierat, accersi solebant.

3. *Observatio.* Propterea namque hæc febris in viri cujusdam prænobilis familia, inter natos ejus, affectionibus cephalicis originaliter obnoxios, admodum funesta evasit. Circa æquinoctium vernale, puer in ætate circiter undecim annorum ægrotare cœpit: Imprimis absque calore, aut siti intensis, appetitus dejectio & virium languor accesserant: Insuper, vertigo fere continua molestabat, cum crebro lipothymias metu, ut sæpius animi deliquium instare putaverit. Huic ex mulieris cujusdam ministrantis consilio clysteres quotidie injiciebantur: dein cum ex linguæ, orisque spurcitie, febris signa manifesta apparerent, Empirica ista, die quinto vomitorium ex infusione croci metallorum propinabat, atque die septimo pulvere cardiaco exhibito, ægrotum stragulis coopertum ad sudandum incitabat: vix cutis madefieri cœperat, quin statim hic delire loquutus, de pileo suo in aquas delapso conquestus, mox ἄφωνος factus, intra quatuor horas, dummodo egomet accerserer, ante adventum expirabat.

4. *Observatio.* Brevi posthæc, sororem ejus ætate minorem, idem morbus incessit: cujus tamen ægritudo, quoniam tussi crebra, & humida stipata fuerat, primo tantum frigoris susceptio putabatur; verum intra paucos dies, ista tussis plane convulsiva evasit: adeo ut inter tussiendum, diaphragmate sursum elato, & cum systole repetita ita aliquandiu retento,

retento, ſtridor ingens, & velut ſuffocativus ederetur: dein puellula hæc apertius febricitans, ac de ſiti & calore conqueſta, noctes inſomnes cum inſigni corporis agitatione ducebat, atque propediem delire loquuta, uti prius frater ejus, de veſte ſua in aquas delapſa querebatur; cumque omnia in pejus ruerint, motibus convulſivis, primo in artubus, mox in facie, & ſubinde in toto corpore tentari cœpit: paroxyſmi crebra vice, nempe bis, aut ter intra horam repetentes, graviſſime urgebant, adeo ut miſella hæc, intra nycthemeri ſpatium, à quo affectiones ſpaſmodicæ graviores exortæ fuerint, ſpirituum animalium tenore penitus labefacto, fatum obierit. Dum paroxyſmi convulſivi urgerent, pulſus erat plurimum inordinatus, ac ſæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur. Ad hanc inviſendam, etiam ſero nimis, ſc. paulo ante obitum, accerſitus, cum nihil vitæ prorogandæ contribuere potuiſſem, quantum licebat ex morte ejus, in prædicti morbi diagnoſin inquirere ſatagebam, proinde cadaveris diſſecandi venia impetrata, ſymptomatum in hac ſebre præcipue urgentium rationes & veſtigia clarius patebant.

Morbi diagnoſis a diſſecto cadavere inveſtigata.

Itaque ventrem inferiorem primo aperiens, viſcera omnia in eo contenta ſatis ſana & ſarta tecta inveni: Ventriculus, licet inani vomitione crebro laceſſitus, nihil præter liquorem nuper ore ingeſtum continebat: etenim neque in ipſo, nec in appendice ejus lumbrici, aut acres humores (qui ſæpe ejuſmodi convulſionum cauſæ perhiberi ſolent) reperiebantur: inteſtina tenuia pluribus in locis mutuo involvebantur: nempe partis unius ſuperficies convexa, in alterius concavam, tanquam in vaginam fuit intruſa, & alte recondita quod quidem a viſcerum iſtorum motibus convulſivis omnino contigiſſe arbitror; dum enim ob ſpaſmum vehementem ab origine nervoſa excitatum, fibræ oppoſitæ ſimul convulſæ, idem inteſtinum una in motus contrarios agerent, facile eveniat, ut inteſtini ilei pars una ſurſum lata, alterius deorſum raptæ, cavitatem incurreret.

Thorace

Thorace aperto, pulmonum caro valde rubicunda, & velut cruore ſuffuſa, immo in quibuſdam locis quaſi livida, & fere nigra apparebat: ex eadem ubivis diſciſſa ichor tenuis & ſpumoſus exudabat. Certe hoc indicio conſtitit, materiam febrilem, ſive ſeroſas ſanguinis efferveſcentis impuritates illico pulmonibus impactas, eorum poros & meatus adeo infarciviſſe, ut ipſe ſanguis, ſolito, & liberiori ejus circuitu præcluſo, ibidem ſtagnans, & extravaſatus, inflammationem quandam excitarit.

Nec minus clara morbi hujus adeo funeſti veſtigia in capite deteximus: nam calvariæ olla amota, ſtatim vaſa meningas perreptantia, ſanguine plurimum turgeſcere conſpiciebantur, quaſi fere tota cruoris maſſa, in capite aggereretur: venis enim circa viſcera imi ac medii ventris ſectis aut diſruptis, parum ſanguinis effluxit: porro membranæ iſtæ, ubi cerebellum inveſtiunt, atque altius inſtratæ ipſum a cerebro dirimunt, ſanguine pluribus in locis extravaſato ſuffuſæ, colore atro-purpureo inſigniebantur, ut minime dubitandum eſſet, quin phlogoſis, ſive inflamatio illic circumcirca excitata, convulſionum adeo atrociter infeſtantium cauſa fuerit. Integumentis hiſce ablatis, cerebri ſubſtantia prorſus madida, & humore aquoſo ſupra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant repleti, cujuſmodi pellucidi liquoris pluſquam libræ ſemiſſem eximere licuit.

Prædicta febris pathologia.

Ex his phænomenis prædictæ febris pathologia facile colligitur: Nempe in hac ægrotante, ſicut etiam in pleriſque aliis, ſanguis febriliter efferveſcens, ſtatim recrementa ſua tum in pulmones, tum in cerebrum deponebat; quare ſeroſa colluvies utriuſque compagem illico inundabat; dein propterea ſanguis, & hic & illic a debita circulatione præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum ſtagnare, & quaſi phlogoſin inferre cœpit: hinc ob ſerum in pulmonibus copioſe aggeſtum, & calore aſſatum,

tuſſis

tuſſis moleſta, cum ſputo craſſo & decolori, plerunque iſti morbo ſupervenit; atque ob ſimilem affectionem intra ἐγκέφαλον excitatam, vertigo, ſcotomia, ſtupor, aliave pathemata cephalica, laborantes fere conſtanter inceſſebant: Cujuſmodi affectus in hac puellula ac in fratre ejus, propter cerebri conſtitutionem in utroque prius invaletudinariam, graviores facti, in apoplexiam terminabantur. In promptu hic eſſet plures alias ab hac febre tunc temporis ægrotantium hiſtorias proponere; verum ex his modo citatis morbi prædicti typus ſatis innoteſcat: Quoniam vero eadem febris quoſdam prædiſpoſitos fere quotannis inceſſit, & propter malam anni conſtitutionem forſan aliquando poſthæc epidemica evadet, ex refore videtur, circa curationem ejus methodum quandam adumbrare.

Methodus therapeutica.

De qua imprimis annotetur, in hac febre dies criticos, prout in ſynocho vulgari, nequaquam obſervandos eſſe: etenim ſanguis, quamprimum efferveſcere incipit, materiæ morbificæ partem adhuc crudam, ac minime ſubactam, e complexu ſuo ſtatim capiti aut thoraci ſuffundit: Quapropter incaſſum eſſet expectare, ut ſanguis particulas heterogeneas in maſſa ſua ad plenitudinem congeri ſinat, dein ut efflorescentia ſtatis temporum intervallis oborta, eaſdem ſubtiliatas foras excernat: Quinimo iſte efferveſcens, haud magno, & aperto incendio gliſcit: verum inſtar ignis ceſpitibus cooperti, fumum ſive halitum madidum, potius quam flammam emittit: ita tamen ut exinde propter ſuccum nervoſum ſtatim in craſi depravatum, & non raro ob pulmones materia tabifica infarctos, ſymptomata aut convulſiva aut phthiſica in toto morbi decurſu præcipue urgerent.

Initio morbi ſanguis mittendus.

Intentiones curativas juxta varia morbi tempora & ſymptomatum præcipue urgentium diverſitates deſignare oportebit. Circa febris hujus initium, ſanguinis miſſio fere omnibus convenire videbatur: Hoc remedii genus ſæpe parvulis cum fructu expertus ſum: Quippe hoc modo, cruoris maſſæ

maſſæ tacite ac cooperte efferveſcenti, fuligineſque ſuas in partes nobiliores obtrudenti, ſpiraculum quaſi aliud aperitur, proindeque efflorescentiæ ejus impuræ a cerebro & pulmonibus evocantur: quanquam igitur hæc febris malit moris aliquatenus maligna audiat, attamen in quantum ſanguis haud ſtatim coagulari, ſed fundi nimis, & ſeroſitates ſuas in partes nobiliores, nempe cerebrum & pulmones ſuggerere aptus fuerit, idcirco phlebotomia, modo in principio morbi celebretur, fere nulli non convenit.

Propter eandem juvaminis rationem, medicamenta cathartica, ac imprimis vomitoria, ſtatim a morbi principio adhibentur; hæc enim non modo coctionis viſcera evacuant, adeoque & morbi fomitem primum, & quaſi originalem ſubducunt, verum inſuper a ſanguine ſeroſitates emulgent, adeoque purgamenta ejus potius in ſtomachum & inteſtina, quam in caput aut pulmones ſuggeri faciunt. Porro ab emeticis, in quantum glandulæ lymphæductuum exceptrices, cum fuccuſſione magna vellicantur, ſucci nervoſi ſuperfluitates, ne cerebrum, ejuſque appendicem male afficiant, in viſcera inferiora exprimuntur: etiam in hunc finem, crebro enematum uſu, alvus continuo ſoluta teneatur. Interea tamen dum ſanguis hujus morbi labe inquinatus, cerebro, aut præcordiis malum minatur, haud tutum erit, aut diaphoreticis, aut diureticis, aut etiam catharticis fortioribus quidpiam moliri: hujuſmodi enim pharmaca, quatenus ſanguinem valde fundunt, & ſeroſitates ejus in exitus aperriores adigunt, recrementa quævis a cruoris maſſa abſcedere apta, cerebro, aut pulmonibus, ſi quando debilioris ſint conſtitutionis, facile obtrudunt: Ita in juvene ſupra citato, ſudore intempeſtive citato δυσεντερία ſupervenit: Novi etiam in morbida pulmonum diatheſi ſudorifica, non ſecus ac chalybeata, tabem intuliſſe.

Emetica & cathartica exhibenda.

Itaque phlebotomia, & ſi opus fuerit, vomitione, aut cathartì, ſc. altera, aut utraque mox ab initio morbi celebratis, cæteræ intentiones e-

runt,

runt, sanguinis serositates morbificas, in caput & thoracem exundare aptas, avocare, perque alias evacuationum vias leniter derivare, & foras excernere. In hunc finem vesicatoria circa nucham aut parotidas, juxta alas, aut inguina, circa femora, aut suras, sc. modo in hac parte, modo in ista applicare debent; nimirum ut ulcuscula hic illic excitata, & continuo manantia, serum particulis heterogeneis & morbidis imbutum copiose profundant. *Vesicatoria.*

Cæterum remedia serum in renes & vias urinarias blande ducentia, sæpissime cum fructu adhibentur: In hanc rem Apozemata, & Julapia diuretica juxta formulas sequentes instituantur. *Diuretica.*

℞. *Radicum scorzonera. cherefolii, graminis, cryngii condit. an.* ʒ vj. *pomum* j. *incisum, folior. pimpinellæ, Ulmariæ. an.* M. j. *passular.* ℥ j. ß. *C. Cervi usti* ʒ ij. *incis. & contus. coquantur igne claro in aq. fontanæ* ℔ iiij. *ad tertiæ partis consumptionem, colaturæ claræ* ℔ ij. *adde syrupi acetositatis citri, aut violar.* ℥ ij. *salis prunellæ* ʒ j. ß. *f. Apozema. Dosis* ℥ iiij: *ad* vj. *ter in die.* *Apozema diureticum.*

Vel colatura ista superaffundatur amygdalar. dulcium excorticatar. no. 15. & 4. sem. frigid. an ʒ j. contusis. s. a. fiat Emulsio. *Emulsio.*

℞. *Aq. Dracontii, cerasor. nigror. an.* ℥ iiij. *scordii compositi* ℥ ij. *Theriacalis* ℥ j. ß. *syr. Caryophyllor.* ℥ ij. *sp. vitrioli* gut. xij. *f. Julapium.* *Julapium.*

Sal prunellæ sæpius in die ad ʒ ß. vel ℈ ij. propinetur in cerevisia tenui, vel sero lactis. *Pulvis.*

Porro in hac febre medicamenta blande diaphoretica, ejusmodi imprimis, quæ spiritus animales restaurant, eosque copula quavis heterogenea vindicant, egregii sunt usus: quare aut margaritarum pulvis, aut spiritus C. Cervi, vel sanguinis in modica dosi bis in die, sc. mane & vesperi, exhibeantur. *Blande diaphoretica.*

Enemata quolibet fere die injiciantur, & si opportunum videatur, pharmaca leniter solutiva, semel aut bis in septimana repetatur. *Enemata.*

Victus non nisi tenuis, qualis nimirum in aliis febribus assolet, instituatur, carne, aut brodio ejus penitus interdictis, solum jusculis avenaceis aut *Victus.*

aut hordeaceis æger veſcatur, potus ſit cereviſiæ tenuis aut ſeri lacti's.

Quod ſi non obſtante προφυλάξει quavis medica, materies morbifica cerebrum, aut pulmones, vel ſimul utrumque occuparit, ita ut functionis animalis deliquium & inordinatio, aut etiam tuſſis violenta ingruerint; conſiderare oportebit, quid in utrolibet morbi ſtatu, in conditionem malam ad hunc modum evecto, agendum fuerit, tunc autem indicationes curativæ reſpicere debent ſtuporem, aut inſaniam, aut tuſſim: atque demum ſi morbo in declinatione poſito, hæc ſymptomata remittent, contra Atrophiam, velut ultimum hujus febris popugnaculum, remedia appropriata adhibeantur.

Methodus therapeutica in ſtupore & inſania.

1. Itaque ſi materia morbifica, uti crebro ſolet, cerebro illata, ſtuporem aut affectus ſoporoſos intulerit, remedia ipſam alio deducentia, & quoquomodo a capite derivantia, inſuper quæ ſpiritus animales exuſcitant, & copulam impuram exuunt, ſedulo adminiſtrari debent. Quare in hoc caſu exterius Epiſpaſticorum uſus plurimum augeatur, ſpiritus C. Cervi fere ſexta qualibet hora in doſi paulo majori exhibeatur, ſanguis adhuc amplius e venis Jugularibus ſalvatella, aut etiam ex venis ſedalibus hirudinum ſuctu detrahatur. Si affectus minime remittit, capillitio deraſo, fotus emollientes capiti ſæpius applicentur: porro cucurbitæ, emplaſtra, & cataplaſmata plantis pedum admovenda, aliique adminiſtrationum modi, quales pro ſtupore curando vulgo indicantur, adhiberi debent: pariter, ſi malæ, aut nulli hujus febris criſi, phrenefis, aut mania ſupervenit, remedia in iſtis affectibus appropriata uſurpentur.

In tuſſi.

2. Sin vero, cum vel ſine hujuſmodi plaga capiti illata, etiam pulmones morbi noxam luunt, ita ut ægrotantes, necdum febre immunes, cum tuſſi moleſta, ſputo copioſo & craſſo non raro item diſcolori, in tabem, ſive phthiſin incidiſſe videantur, medicamenta in hujuſmodi affectibus communiter indicata, ſatis conveniunt; quare decoc-

ta pectoralia, Eclegmata, ſyrupi, aquæ lactis & limacum deſtillatæ, aliaque hujus farinæ remedia diligenter uſurpari debent, quorum formulæ in caſibus ſupra deſcriptis reperiuntur.

Hactenus febrem continuam, maxima ex parte convulſivam, atque ex ſucci nervoſi non minus quam ſanguinis vitio oriundam deſcripſimus: Inſuper hic ſubeſt morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in ſucco nervoſo potiſſimum radicati exemplum proponere; cujuſmodi affectus, ſiquidem oppido rari, atque ad pathologiam ſpaſmodicam rite pertinentis, natura ex ſequenti hiſtoria eluceſcet.

Obſervatio oppido rara.

Mulier lectiſſima, tenera admodum, atque cerebri & nervoſi generis conſtitutione imbecilliori prædita, proindeque affectibus ſpaſmodicis valde obnoxia, poſtquam utero conceperat, circa quartum gravidationis menſem, a frigore ſuſcepto paroxyſmis aſthmaticis, inſuper crebris ſpirituum deliquiis graviſſime affligebatur: Verum ab hujuſmodi pathematis remediorum ſale volatili præditorum uſu intra binas ſeptimanas convaluit, attamen deinceps poſt ſeſquimenſem affectio inſolita & plane admiranda hanc dominam inceſſit.

Quodam mane, poſt ſomnum ea nocte minus tranquillum evigilans, in toto corpore levem rigorem, tamquam urgente febris tertianæ paroxyſmo patitur: ſuccedunt crebræ oſcitationes & pandiculationes, cum frequenti vomendi nixu: dein urina, quæ modo fuit citrina cum hypoſtaſi laudabili, pallida & aquoſa evadit, & crebra vice, ſc. fere quovis horæ minuto excernitur: porro circa lumbos & hypochondria, aliiſque in locis dolores cum ſpaſmis levioribus huc illuc tranſcurrentes excitantur: Cujuſmodi ſymptomata plane ſpaſmodica, cum crebrourinæ limpidæ mictu a mane fere ad veſperam perſiſtunt; quotemporis ſpatio, lotii quantitas ingens, nempe triplex ad minus ſupra liquorem aſſumptum redditur; interim nec calor intenditur, nec ſitis urget, neque pulſus augetur: veſperi affectus prædicti ceſſant, atque urina rurſus citrina, ac modica evadit; toto inſuper nocte

ſomno

ſomno moderato fruitur; dein mane ſequenti juxta eandem horam redit paroxyſmus, ſimili prorſus ſymptomatum apparatu ſtipatus, & quotidie eandem omninò tragœdiam peragit.

Ejus Ætiologia.

Hanc Dominam, poſtquam per duodecim dies hoc ritu ægrotarat, inviſens, prædicti caſus hujuſmodi Ætiologiam inſtituo: Nempe quod morbus iſte in nervoſo genere potiſſimum radicatus, ab humoris partes nerveas irrigantis efferveſcentia & fluore dependeat: Enimvero ſuſpicari licet hunc laticem a ſanguine, propter catamenia ſuppreſſa degeneri facto, in cerebrum, & nervoſum genus diffuſum, plus debito acrem ac ſeroſum, proindeque partibus continentibus incongruum evadere: quare a ſomno nocturno ad plenitudinem aggeſtus, eas propter ſui expulſionem ubique in corrugationes, contractioneſque irritat: hinc in toto corpore rigores, pandiculationes, oſcitatio crebra & dolores vagi excitati: porro a partibus ſolidis hoc modo contractis & concuſſis non tantum liquor nervoſus, ſed etiam nutritius parribus ſolidis ubique appoſitus, necdum vero aſſimilatus excutiuntur: ac dein uterque latex receptaculis ſuis exterminatus, & per lymphæductus aut venas exceptus, maſſæ ſanguineæ redditur: e cujus ſinu, priuſquam ab eo tincturam lixivialem acquirat, per renes denuo ſecretus urinam limpidam & copioſam conſtituit: quod autem affectus iſti periodos adeo exactas obſervant, ratio eſt, quia latex nervoſus inæquali dimenſo ſuppeditatus, ſtato quotidie tempore ad turgeſcentiæ plenitudinem aſſurgit: propterea item urina ante & poſt paroxyſmum concocta & citrina apparet, quia tunc materia ejus tantum e ſanguinis ſero conſtat: poſtea durante acceſſione ſpaſμωδει humor limpidus a partibus nerveis & ſolidis excuſſus, & ſanguinem cito trajiciens, lotii quantitatem & colorem alterat. Huic gravidæ phlebotomiam ac inſuper pulverem e corallio, margaritis, ebore, aliiſque cardiacis compoſitum in liquore appropriato ter in die ſumendum præſcripſi; mane & veſperi cepit tincturæ antimonii (cujus affectum in nimio urinæ pro-

profluvio ſingularem aliquoties expertus ſum) gut. 12. Horum uſu intra breve tempus ſymptomata omnia remittebant.

CAPUT IX.

De ſpaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam excitari ſolent.

Spaſmi univerſales propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam

HActenus de ſpaſmis univerſalibus per totum genus nervoſum diffuſis, qui febribus ſuperveniunt; ac ſpeciatim de convulſionibus, quæ in febre maligna hectica vulgo dicta, excitari ſolent. Reſtat adhuc (quod tertio erat propoſitum) oſtendere, quo ritu, & quibus de cauſis, ſpaſmi univerſales, abſque veneno, aut miaſmate febrili, propter ſucci nervoſi dyſcraſiam ſcorbuticam, aut alias vitioſam inducuntur. Enimvero liquor tum nervos, tum partes nerveas irrigans, interdum a craſi naturali ac idonea deſciſcens particulis heterogeneis & explosivis in tantum refercitur, ut ſpiritus animales copulam incongruam, ſibimet ubivis accreſcentem, admittentes, in continuos velut crepitus, ſive exploſiones convulſivas irritentur: eujuſmodi ſpirituum affectiones aut ſunt diviſæ, ſive diſcretæ, inter quas nulla communicatio aut dependentia intercedit, ſc. quando multæ partes corporis ſimul totidem ſpaſmis ſibi propriis afficiuntur, qui ſe invicem ſucceſſive non excipiunt, ſed in eodem muſculo aut membro ubi incipiunt, terminantur: quo ritu novi quoſdam ægrotantes, quibus muſculi & tendines ſimul omnes in toto corpore totidem diſtinctis convulſionibus perpetuo ſubſilirent. Vel ſecundo affectiones convulſivæ, quæ in toto genere nervoſo ſimul excitantur, ſunt continuæ, ſive connexæ, quæ perpetua quadam viciſſitudine inter ſe continuatæ invicem ſuccedunt: in quantum membrorum fere omnium motus inordinati ſeſe mutuo excipientes, ab una parte exorſi, mox in alias

Horum duæ ſpecies, ſc. diſcreta & connexa.

transeunt. Ita nimirum Horstius refert puellam motibus convulsivis obnoxiam, cujus non tantum membra, & artus in diversimodas flexiones, ac distortiones urgebantur, verum insuper illa, tanquam malo spiritu agitata, eodem loco stare impotens, in hypocausto hic inde discurrere, & saltare usque necesse habuit, neque ulla vi, aut increpatione detineri potuit, quo minus hinc inde cursitaret; se modo in pedes conjiceret, modo alias se impetuose jactitaret; nam si vel paululum tantum subsistere conaretur, statim præcordia gravissime affligebantur. Quare præsentis instituti res est in utriusque affectionis convulsivæ, nempe tum illius quæ per tendinum & musculorum una plurium subsultus, tum hujus, quæ per membrorum, aut totius corporis œstra & inquietudines peragitur naturam, & causas paulo exactius inquirere: exinde ut constet qualis medendi methodus in utroque casu adhiberi debeat.

Affectionis convulsionis intercisa natura.

1. Quod itaque spectat ad speciem priorem, facile occurrit ejusmodi affectus non simplices, sed complicatos esse, nimirum ex spasmo & paralysi. Nam licet musculi, & tendines motibus convulsivis perpetuo urgentur, tamen ægrotantes enerves facti, membra quævis, aut totum corpus strenue movere nequeunt: quinimo his pathematis, dolores per singulos artus æque diffusi adjunguntur. Hinc inferre liceat, spiritus animales copula multiplici, sc. particulis tum explosivis tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis imbui: adeo ut quamvis semper onusti, explosiones ineunt, tamen nec plures simul, ob particulas alias alius generis interjectas, nec quidem ulli expedite ac vegete exploduntur; quare impetus motivus haud longe pergit, sed brevis usque & interruptus existit. Res fere simili modo habet, ac cum pulvis nitratus humore limoso subactus ignitur: quippe non tota simul massa cum fragore eliditur, nec ipsa acervus illico alium accendit, sed pauca tantum grana, eaque successive, sc. alia aliquandiu post alia, cum exiguis crepitibus explodunt us; pariter & liquor nervosus, particulis spasmodicis quas

spiritibus

ſpiritibus uſque accreſcunt, per totum refercitur: in quantum vero quædam narcoticæ, aliæque dolorificæ illis admiſcentur priorum vis elaſtica, utut perennis, & valde diffuſa, tamen multum refringitur, ac ubique interciditur.

Pro illuſtranda hujuſmod affectione σπασμῶδι interciſa, libet hic generoſi cujuſdam in hac vicinia nuper degentis, caſum maxime notabilem deſcribere; cui quidem plane ſtupendo vix medicorum ſcripta; aut obſervationes ullæ parem ſuggerunt. Vir Illuſtriſſimus quem refero, parentibus proaviſque aut cerebri, aut nervorum diſpoſitioni alias morbidæ obnoxiis oriundus, circa ætatisſuæ ὄρχ' ἥμιλυ ſeminii iſtius νοσερῆ fructus luere cœpit: primo enim artuum debilitate, ſtupore, & ſpaſmis levioribus tentari ſolebat, cujuſmodiaffectibus cum diu laboraſſet, demum curationis gratia Bathoniam adiens, thermis calidioribus nimis crebro uſus, vice remedii, tantam morbi exacerbationem retulit, ut ab iſto tempore prædicta ſymptomata non amplius per vices, ſed fere conſtanter urgerent, nimirum ſingulos artus, imo quamvis partem corporis motus convulſivi, & tenſiones dolorificæ inceſſanter exercebant, ita ut muſculi ſimul omnes ſubſultibus repetitis perpetuo convellerentur, idque non ſine inſigni cruciatu: cujus unica ſedandi ratio in hoc ſita erat, ut corpus modo totum, modo aliqua ejus membra motu locali perpetim exercerentur: quamdiu enim evigilabat, in lecto vel ſedili agitari, aut in curru vehi, aut membra comprimi vel fricari neceſſe habuit; in quem finem illi parabantur cathedræ & lecti cum baſi arcuata, uti ſunt puerorum incunabula, in quibus cum decumberet vel erectus ſederet, huc illuc, motu verſatili, continuo agitaretur; quod ni fieret, immani dolore & muſculorum tenſionibus atrocioribus infeſtabatur: Hujuſmodi diurnam affectionis ſpaſmodicæ moleſtiam tempore nocturno, & ſtatim a ſomno ſymptomata longe graviora excepere: nam recens expergefacto, illico totum corpus horreſcere, muſculi tenſionibus doloriſicis plurimum exerce

Obſervatio.

ri, ſinguli artus, velut inſtanti mortis agone, ſudore ſqualido perfundi ſolebant, qui in tantum corroſivus erat, ut inſtar aquæ fortis, lintea, ni ſtatim abluerentur, cito exederet, & corrumperet. Æger durante hoc conflictu, ſudores inter & horrores per plures horas torquebatur, donec penitus defatigato ſomnus obrepens levamen aliquod afferret; quod ſi paroxyſmo ingruente protinus e lecto excitaretur, melius habuit, adeoque ſolitam affectus ferociam præcavebat: idcirco quamprimum a ſomno expergiſcererut, licet hoc intra horæ ſemiſſem contingeret, illico ut torturam evaderet, domeſticis aſciris, ſtatim lecto eximebatur: quantum ad appetitum ſatis valens, abſque nauſea comedebat, neque a comeſtis ſtomachus turbabatur: ſæpe tamen de cardialgia querebatur, ac interdum ſputatio moleſta cum fœtore oris, velut ab aſſumpto mercurio, per plures dies eum exercuit. Calidiora quævis tum alimenta, tum pharmaca conſtitutioni ejus minime congruebant; vinum, aut cereviſiam generoſiorem ne pitiſſare audebat, Primis ægrotationis ſuæ annis ad conſpectum ignis horreſcebat poſtea imbecillior factus, licet urgente bruma; prope focum ſedere renuebat; urina ſemper fuit citrini coloris, quæ ſi in vaſe fictili ſupra prunas evaporaretur, fœculentiæ ſalinæ, ſupra dimidium liquoris, in fundo reſidebant; alvus continuo aſtricta, niſi a pharmacho, aut enemate irritata ſarcinam nunquam depoſuit. Quinimo præter motus convulſivos paralyſis ſpuria totius corporis membra quævis occupabat, nec enim manus attollere, aut pedes greſſui accingere potuit, linguavacillans verba non niſi imperfecta protulit, interdum vero cum ex occaſione gaudio repentino geſtiret animus, ſpiritibus, & robore mire exuſcitatis, e cathedra ſubito ſurgere, & ſine alterius ope recte incedere, & ſalire valebat, quod tamen intervallum, vix horæ minutum durabat, quin membra denuo vacillarent, & ſolito languore & tremore afficerentur. Cum ſupra duodecim annos Dominus inſignis ad hunc modum ægrotabat, Medicorum in tota

Anglia

Anglia maxime celebrium conſilia adhibuit, & remedia quamplurima; ac fere nullius non generis tentavit, ſc. antiparalytica, antiſcorbutica, diætas exiccantes, ſudoriferas, purgantia, cauteria, balnea, linimenta, quin & ſalivationem bis expertus eſt, verum nulla ejuſmodi medendi methodo ſanari potuit, quare dimiſſa penitus curationis ſpe, per ſeptem poſteriores vitæ ſuæ annos, tantum remedia, quædam ſyptomata præcipua reſpicientia uſurpavit; ſc. ter in ſeptimana medicamentum ſolutivum ex ſenna & rhabarbaro, cum correctivis, in forma modo ſyrupi, modo extracti cepit; opiatæ ex conſervis & ſpeciebus temperatis doſin qualibet nocte ſumere ſolebat: porro Julapium pro data occaſione, cum ſpiritus fatiſcerent, ſumendum præſto habuit: inſuper cerevifiam avenaceam, herbis temperatis & diureticis alteratam, continuo bibebat. Horum uſu ſeptem ut minus annos, ſine magna in pejus alterationc, tranſegit; tandem ingraveſcente ſenio, ſimul ac morbo, ſpaſmorum paroxyſmi atrociores, non uti prius, ſomno peracto, ſed quamprimum lecto incaleſceret, ipſum invaſerunt, ut neceſſe habuerit lecto ſuo omnino abſtinere, atque veſtimenta raro, niſi ut lintea mutarentur, exuere: hinc tranſpiratione impedita, recrementa ſeroſa, aliaque evaporari ſolita, in pulmones defigebantur, quæ primo reſpirationem crebram, poſtea affectionem aſthmaticam, ac denique tabem lethalem intulere.

Symptomatum præcipue urgentium rationes.

Si prædictorum affectuum rationes inquirantur, obvium erit univerſa hæc mala a prava cerebri & nervoſi generis conſtitutione, ac immediatius ſuci iſtas partes irrigantis dyſcraſia, ac vitio deducere. Nam cum liquor iſte, in quo ſpiritus animales ſcaturiunt, quoad temperiem ſumme acris, & inſtar aquæ ſtygiæ corroſivus eſſet, & quoad mixtionem particulis tum narcoticis, tum exploſivis referciebatur; haud mirum eſt, propterea ſpiritus plurimum onuſtos, proindeque a debita expanſione cohibitos, ubique in minutas exploſiones, ſeu velut crepitus urgeri, quin & corpora

continentia, a debita tenſitate, & robore exoluta. etiam in corrugationes dolorificas continuo irritari.

Exacerbatio mox a ſomno unde proceſſit.

Affectiones iſtæ ſpaſmodicæ mox a ſomno acrius inſeſtabant, quoniam calor lecti heterogeneas ſucci nervoſi particulas exuſcitat, eaſque rarefaciens velut in exploſiones adigit; tum etiam quia partes nervoſæ in ſomno ſuccum ſuum, ac cum eo ſimul allatæ materiæ morbificæ penum uberiorem, imbibunt; quibus ad plenitudinem ſaturæ, primo evigilationis inſtanti, protinus quod moleſtum eſt excutere nituntur. Propter hanc rationem, obſervare eſt ſcorbuticorum dolores, & aſthmaticorum paroxyſmos a lecti calore, atque a ſomno plurimum ingraveſcere; ideo ſtatim lecto eximi, ut his, ita ægroto noſtro levamen conferre ſolebat: Quod autem moleſtia a continuis

Cur motu ſedatur.

muſculorum ſubſultibus, & tenſionibus dolorificis excitata corporis, aut membrorum motu locali aliquatenus ſedaretur, ratio eſt quia ſpiritus animales, dummodo in actiones diverſas ab extra coguntur, inordinationes quaſvis ab intra ſuſcitatas remittunt: etenim ut in dolore & pruritu, qui leviores ſunt ſpaſmi, partem affectam comprimere, fricare, aut ſcalpere juvat, ita muſculorum, ac tendinum motus convulſivi, a totius corporis, aut membrorum agitatione inordinata aliquatenus placantur.

Ptyaliſmi natio.

Quod ſpectat ad ptyaliſmum, ſive copioſam oris ſputationem, cum fœtore anhelitus, quæ incertis intervallis redire ſolita eſt; ſuſpicari eſt, eam forte a mercurio clanculum aliquando exhibito proceſſiſſe; quanquam & multos viderim affectibus tum convulſivis, tum ſcorbuticis laborantes, quibus hujuſmodi perpetua ſputi ex ore defluxio, citra omnem Mercurii ſuſpitionem moleſta fuit; nonnullos etiam (uti mox infra dicetur) quibus ſalivatio ſuperveniens (materia exploſiva ad hunc modum critice evacuata) morbum ſolvit: porro verifimile eſt, hunc affectum a meris ſucci nervoſi recrementis productum fuiſſe, ductuſque ſalivales, cum plures & ſatis patentes

tentes fuerint, superfluitates a nervis, ac æque arteriis in glandulis copiose depositas excipere, & foras convehere.

Cur ager hic inducias quasdam obtinuit.

Quoad lucida intervalla quibus æger inducias quasdam, licet breves mitigata quasi morbi ferocia, obtinere solebat; ut quem modo ægritudo cathedræ alligabat, derepente exilire, & circumcirca deambulare potuerit, insperato tamen atque evanido hoc robore, mox iterum in pristinum languorem definente: Dico ejusmodi motus naturæ laborantis, & sub gravi onere prostratæ, fortiores quasdam nixus, & ultimos conatus esse, quibus sc. ad momentum temporis se recolligit, & quasi morbi jugum excutere tentat; verum quia huic certamini diu sustinendo impar sit, denuo statim relabitur, & pristinæ succumbit sarcinæ. Profecto mirum est quantum supra naturæ vires, ira ac timor, aliæque animi passiones quædam, nervosum genus intendant, atque impetus plane stupendos edere cogant: sunt vero exiguæ tantum durationis hæc conatuum prodigia.

Prædicti affectus causa προηγουμένη

Designata ad hunc modum morbi prædicti causa conjuncta, & symptomatum præcipue urgentium rationibus ostensis, adhuc inquirendum restat, circa causam προηγουμένην, nempe ob quas προφάσεις succus nervosus ita degener factus, primo paralysin, ac deinde musculorum omnium subsultus, sive spasmos intestinos intulerit: porro explicare oportet, quamobrem morbi hujus fructus paulatim accrescentes, thermarum usu tam cito ad maturitatem pervenerint, item quare ægritudo ista nullis remediis cedens incurabilis exiterat.

Quoad prius, dicendum esse videtur quod ægrotans parentibus, qui morbis cephalicis graviter obnoxii fuerunt, oriundus, malam cerebri & nervosi generis constitutionem originaliter contraxerat, adeo ut intra sextum ætatis suæ lustrum paralysi spuria laborare inceperet; dein cum procatarxi huic hæreditariæ causæ evidentes sanguini & humoribus majorem indies labem affigentes

accederent, (erant enim varii casus atque infortunia quæ viro eximio mœstitiam & melancholiam continuo intulere) propterea quidem liquor nervosus sale fixo, & scorbutico supra modum imbutus, instar aquæ fortis, aut stagmatis vitrioli, summe acris, & irritativus evasit; proindeque spiritus, & corpora eos continentia, non secus ac prædicti liquores lumbricis suffusi, in corrugationes, & contracturas spasmodicas continuo incitaverit.

Cur affectus hic thermarum usu ingravescebat.

Quod autem hic morbus, primo senfim accrescens thermarum calidiorum usu, in statum longe deteriorem cito evehebatur, ratio facile patet; experientia enim constat balnea calida, & sulphurea in corpore humano salinas, aliasque morbidas, quæ intra viscera, aut humores scatent, particulas, plurimum exaltare, & cito ad ἀκρότατα perducere; eas sc. exagitando efferatiores reddere, e primis viis in sanguinem, & exinde in cerebrum & nervosum genus urgere, quinimo prius secretas & otiosas conjungere, ac in ζύμωσιν quandam incitare: quare qui aut arthritidi, aut calculo hæreditaro obnoxii, istorum affectuum paroxysmos nondum perpessi fuerunt, a thermarum usu sæpissime alterutrius morbi fructus in se statim maturari sentiunt: Cum itaque in hoc ægrotante & sanguis, & liquor cerebrum nervosum irrigans particulis tum narcoticis, tum spasmodicis imbuerentur: quin & a crasi dulci, & balsamica, iste versus salsum, atque hic in acetosum, & stagmatis vitrioli ciæmulum degenerarent, tantum abfuit aquarum calidarum mineralium usus ab auxilio ferendo contra hæc mala, ut propterea statim omnia plurimum exacerbarentur: atque morbus ab humoribus, quoad temperiem & mixturam ita depravatis procedens, nullis usquam remediis curari potuerit, nihilo facilius sc. quam acetum in vinum reducatur.

Cum Illustrissimi hujus viri a phthisi demum extincti cadaver aperuissem, pauca admodum ejusmodi gravissimorum pathematum vestigia detegere licebat. Hinc ut constet, paralysin & spasmum non tam

non tam a craſſa & copioſa materia, alicubi in mineris congeſta, quam a mala ſpirituum animalium, qui ſubtiliſſimi ac inviſibles ſunt, affectione pendere. Quæ circa hujus anatomen notatu digna occurrebant, paucis exponam.

In diſſecto cadavere notanda digna

Abdomine aperto omentum (prout in pleriſque a tabe, aliiſque morbis chronicis interemptis affolet) putridum erat, & fere conſumptum. Interim ventriculus, inteſtina, pancreas, & meſenterium ſatis recte habuerunt; ſc. membranæ erant firmæ, bene coloratæ, & abſceſſu quovis aut tumore ſcirrhoſo liberæ: inteſtinis majoribus excreſcentiæ quædam carneæ, inſtar auricularum muris adnaſcebantur, hujuſmodi cum plurimæ fuerint, ex utroque inteſtinorum coli, & recti latere, ad certa quaſi ſtadia, inſtar ramorum arboris, gemellæ prodibant: Simile quiddam in tabido olim reperi: Hujus ratio videtur eſſe, quod in phthiſicis nutritio (licet circa partes ſolidiores & exteriores deficiat, aliquando tamen) interius prope ſucci nutritii fontes plus debito perficitur, proinque ut epiphyſes nonnaturales, & ſuperfluæ excreſcant.

Lien, qui ſemper peſſime audierat, & a pleriſque medicis, velut ſcorbuti, & cæterorum omnium affectuum cauſa principalis damnatus fuerat, prorſus inſons, & quavis culpa immunis apparebat: nam prout in maxime ſanis obſervamus, fuit ſubatri coloris, mollis, & ſuperficiei æqualis, obſtructione, aut ſcirrho quovis liber, fibris, & vaſis ſatis diſtinctis, & firmis præditus: e compage ejus diſſecta, ſanguis nigricans efflu-xit.

Hepar (quod equidem mirari ſubeſt) mediocriter ſe habuit, nec a tam gravi & diuturna ægrotatione ſolito durius, aut ſcirrhoſum, aut tuberculis obſitum evaſerat, erat tantum grandius, & coloris nonnihil obfuſci.

Renes, licet calculo ac ulcere quovis immunes, tamen culpa non vacabant: nam in medio dextri renis cavitas ingens a pelvi diſtincta, eoque multo amplior, aqua limpida impleta, conſpicieba-

tur: talem in hydropicis sæpenumero comperi: Atque hæc quidem fortasse ex sero in renem istum deposito, quod haud facile per meatus, & poros ejus percolaretur, orta est, quippe serum inibi subsistens, ab initio specum sibi exiguum procuderat, qui sensim postea dilatabatur, cumque ob hanc rationem seri secretio, & per ureterem exitus aliquatenus præpedirentur, latex ejus in sanguinem restagnans, capiti noxam graviorem intulit, quod quidem eo magis suspicari fas erat, quia ren etiam sinister valde exrenuatus, & absumptus, plures hydatidas, & cavitates aqua limpida repletas continebat.

Pulmones sterno, & costis, & diaphragmati undequaque adnati, fine ulla fere distinctione loborum, una tantum compages carnis spongiosæ, putridæ, & materia ichorosa per totum infarctæ videbantur. Proculdubio ægrotans hoc malum non ita pridem contraxerat, sc. cum nullo corporis exercitio defungi, nec intra lectum, ut liberius perspiraret, commorari potuerit, sanguinis fæculentiæ, & recrementa, quæ per cutim evaporare solita sunt, in pulmones deposita, in causa erant quod hi & inter se. & cum aliis partibus concrescerent, eorumque tonum & conformationem prorsus vitiarunt, ita ut phthisis demum exorta cæterorum affectuum, quibus diu ac misere affligebatur, affectus, & productum, ac minime causa fuerit.

In utroque cordis ventriculo sanguis in substantiam solidam, albidam. & carnis coctæ æmulam concreverat, quæ juxta cordis, & vasorum cavitates, & processus effigiata, serpentis, cum cauda multiplici & divisa, figuram nonnihil referebat: quo quidem in multis, post longam invaletudinem defunctis, nihil usitatius occurrit: Cujus ratio est, quod sanguis a longa ægrotatione effœtus, atque hinc circa præcordia pigre circulatus, in corde & vasis appensis stagnare incipit, proindeque in concreta ejusmodi carnea sensim congelatur.

Dum cranio aperto præcipuam morbi causam inter

inter contenta ejus perquirimus: primo occurrebat, cerebri molem justo minorem, & gyris paucioribus instructam fuisse, unde spiritus animales non satis copiose productos suspicati fuimus: porro universa τῆ ἐγκεφάλῳ compages justo humidior, latice aquoso madida & prorsus immersa videbatur, ut integumenta ejus, sc. meninges integræ divellerentur, atque anfractus & ventriculi omnes aqua limpida inundarentur. Probabile est hoc cerebri diluvium nuper accidisse, nempe quatenus ob διαφυλὴν impeditam, & lotii secretionem parcius habitam, serositates in massa sanguinea aggestæ, capiti traderentur: ideoque cerebri substantia, & imprimis corpora striata uliginosa prorsus & tam madida erant, ut discissa eorum substantia vix compacta maneret, quin liquidorum inspissatorum more aliquatenus diffluere et intra sinus cerebro ejusque appendici superstratos ac insertos, atque vasa ex iis prodeuntia sanguis in glomeres duriusculos, ac velut carneos, non secus ac intra cordis ventriculos, & vasa iis appensa, concreverat; quod etiam superrime cum sanguis pigre circularetur, propter eandem rationem, qua sanguis intra præcordia coagulabatur, accidisse putamus.

Spi alis medullæ truncus aquæ limpidæ immersus, valde extenuabatur, ut vix dimidium osseæ cavitatis impleverit: quod equidem a seri salsi, cui velut incoquebatur, colluvie, effectum censemus.

Hæc de spasmis universalibus, qui affectioni paralyticæ ut plurimum conjuncti, simul in pluribus locis divisim excitantur: restant alii quos continuos appellavimus, quia sc. a partibus aliis in alias subito translati, se mutuo excipiunt, atque membra modo hæc, modo ista, & non raro totum corpus involuntarie moveri, diversimode flecti aut agitari cogunt. In hujusmodi casibus spiritus animales non tantum insiti in privatis quasi locis & miteris copulam explosivam sibimet asciscunt, & eam quatenus vel saturati, vel irritati per vices quasdam eliduut; sed cum tota liquoris nervosi massa,

Affectionis convulsivæ continuæ natura, & fiendi modus.

massa particulis elasticis abunde scateat: Hæ quidem spiritibus tum influis, tum insitis ubique accrescunt; quos propterea in spasmos fere continuos cient: in quantum vero spiritus non simul omnes, utcunque prædispositi, explodi queant (quia sc. tantis illorum agitationibus intra ductus nerveos spatium satis amplum non conceditur;) idcirco impetus explosivus in his autillis partibus exorsus, inde mox in alias, & subinde in alias transfertur, adeoque instar pyroboli, aut ignis missilis e pulvere tormentario conflati, sese huc illuc ocyssime proripientis ex artubus his in illos, & dein statim ex omnibus in præcordia, aut viscera, ac vice versa vage transcurrit. Quo hujusmodi affectionum typi innotescant, libet hic ægrotantium, quibus olim sanandis operam navavi, casus quosdam rariores proponere.

1. *Observatio.* Virgo lectissima & piissima, procera & gracilis, patre valetudinario, sc, gravissimis nervosi generis affectibus obnoxio, genita, circa vicesimum ætatis suæ annum cephalalgia valde atroci, & periodica, per plures dies affligebatur, instanti demum solstitio brumali 1656. dolor capitis remisit, sed in vicem ejus, ingens catarrhus, cum sputo tenui & copioso, nec non ulcerosa narium oris, & gulæ affectione successit; cum hujus molestiam aliquandiu pertulisset, tandem ex mulieris cujusdam præscripto, fumum succini per tubulum ore excipiens, derepente sanata est, catarrhus nempe subito sistebatur, subinde vero conquestabatur, de vertigine insigni cum capitis dolore & aurium tinnitu: die tertio, cervicis tendines convellebantur, ut caput modo antrorsum, modo retrorsum, modo ad latus deflecteretur, modo rigidum & immotum perstaret; brevi post hæc totius corporis membra exteriora, & artus ejusmodi affectio spasmodica invasit, brachia & manus mire contorquebantur, ut eorum flectiones & convolutiones haud quispiam agyrta aut gesticulator imitari potuerit, crura & pedes huc illuc divaricare, mutuo concutere, & alternatim transponere necesse habuit: adhunc modum aut in cathe-

dra

dra ſedens, aut lecto commiſſa, niſi a ſomno obrueretur, motibus convulſivis perpetuo afficiebatur; cumque ſummo muſculorum nixu membra paululum cohiberet. ſtatim reſpiratione difficili & anheloſa, cum præfocationis ſenſu corripiebatur; interim vero oculi, fauces, os, & viſcera inferiora ſpaſmo quovis immunia perſtabant; nec vomitu, rugitu, neque ventris hypochondriorum inflatione tentabatur: porro animo uſque conſtitit, memoriæ, intellectus, & phantaſiæ munia rite obivit, nihil delire aut inſipienter loquuta eſt, aut egit; quin inter ſtupenda hæc mala verbis uſque piis, & probis, fortitudinis & patientiæ Chriſtianæ ſpecimen admirandum exhibuit; appetitus cito dejiciebatur, ut cibos, & alimenta quævis niſi valde averſaretur; ſitis autem continuo urgebat, vires admodum debiles fuerunt, ut nec ſtare, nedum pedibus incedere potuerit, urina erat coloris citrini, ſalſedine plurimum ſaturata, in cujus ſuperficie pellicula tartarea concreſcebat.

Cum ſexto ægrotationis die ad hanc Dominam accerſerer; admirandi iſtius affectus hujuſmodi Ætiologiam inſtituebam: Etenim ne cum multis aliis ſtatim omnia ad ſagarum præſtigias referrem patris ejus conſideratio effecerat, qui in eadem domo paſſionibus ſpaſmodicis tunc temporis graviſſime laborabat: quapropter ut ſymptomatum iſtorum cauſas naturales inveſtigarem, imprimis obvium erat ſuſpicari, dominam illam hereditario affectionum convulſivarum ſeminia contraxiſſe, quæ tandem circa ætatis ſuæ ἀκμὴν in ejuſmodi fructus eruperunt: cum enim ſanguis particulis heterogeneis & explosivis plurimum imbueretur, iſtæ demum (prout in tali diatheſi aſſolet) in caput ſuffundi, ibidemque affigi cœperunt: primo igitur in meningas depoſitæ, cephalalgiam immanem & periodicam induxerunt, dein poſtea eadem materies, metaſtaſi accidentaliter facta, in gulæ ac oris emunctoria decumbens, cephalalgiam in catarrhum commutavit: cum denique intempeſtivo remedii adhibiti uſu defluxio ſiſteretur, materies

materies morbifica in cerebrum regurgitans, vertiginem intulit, & exinde in nervosum genus detrusa, prædictas affectiones σπασμώδεις excitavit.

Prædicti casus Ætiologia,

Quod vero spectat ad rationem formalem, seu generationis modum, quo materies spasmodica in nervosum genus decumbens symptomata istæc admiranda produxisse videatur opinari fas sit, quod eadem ab ἐγκεφάλου, utpote firmioris, confinio, in medullam spinalem ejusque appendicem detrusa, ac instar fermenti maligni habens, imprimis succi has partes irrigantis massam integram particulis heterogeneis & summe explosivis infecerat; quæ spiritibus per totas eorum series ubique dispositis accrescentes, ipsosque velut œstro quodam agitantes in explosiones contiuuas irritabant: revera cum succus nervosus, uti dictum est, a materiæ spasmodicæ influxu ita fermentatur, qui partes continentes alioqui blando allapsu irrigaret, atque spiritus animales cum expansione æquabili per easdem trajiceret, nunc idem fibras nerveas in varias contractiones, & corrugationes torquebat, atque spiritus tum influos, copula nimirum heterogenea onustos, a debita irradiatione inhibebat, tum partis cujusque infitos varie exagitans, afflatu velut diabolico incitabat, adeo ut appetitus imperio minime obsequentes, motus inordinatos iniverint, eosque huc illuc rapide translatos, reciprocatione perpetua iterarint.

Quamvis autem particulæ heterogeneæ e sanguine in cerebrum suffusæ, indeque in genus nervosum protrusæ, haud ex æquo nervorum omnium origines, sed spinalem medullam, ejusque propagines nerveas præcipue, ac fere tantum subiere; ita ut viscera interna, insuper oculi, oris, & faciei partes spasmo quovis immunes perstarent: iste tamen impetus explosivus, quo minus a membris exterioribus obiretur vi quadam inhibitus, illico velut ignis missilis, qua data via, in præcordia, ac imi ventris viscera incurrere solebat: quia sc. spiritus influi œstro quodam perciti, & spatium amplius in quo baccharentur exigentes, ab

uno

uno loco excluſi, mox alium alicubi patentem ſubeunt: quapropter œſtrum illud, ſi tum a membris, tum a viſceribus fuiſſet repulſum, nullus dubito, quin cerebrum regurgitaſſet, furorem ibi aut ἀνασθησίαν quaſi epilepticam illaturum. Quæ quidem ſymptomata abeſſe contigit, eo quod Dominæ hujus ingenioſiſſimæ cerebrum conſtitutione firmiore præditum, e liquore nervoſo recens inſtillato, quicquid congruum & ſpirituoſum foverat, in penum proprium arripiebat, eoque fruebatur: interim particulas quaſque morbificas in ſpinalem medullam deprimebat, a quibus membrorum motus involuntarii, eo quo dictum eſt modo excitabantur,

Methodus therapeutica in hoc caſu obſervata.

Præclaræ hujus virginis curationem moliri rogatus, facta imprimis levi corporis præparatione potionem ſolutivam ex infuſione ſennæ & rhabarbari, adjectis ſantalo citrino, & ſale abſynthii, propinabam, qua duodecies cum magno levamine purgata fuit; die ſequenti e brachio ſiniſtro ſanguinem ad ℥ viij. detraxi, quovis veſperi opiatam ex aqua & ſyrupo florum verbaſculi cum pulvere margaritarum exhibui: inſuper ſemel intra 6 horas doſin ſpiritus C. Cervi cum hauſtulo Julapii ſequentis ſumendam præſcripſi. ℞. *Aq. ceraſorum nigrorum, juglandum, florum paoniæ an.* ℥ iij, *antiepileptic. Langii* ℥ ij. *ſyrupi e floribus paoniæ maris* ℥ ij. *margaritar. pul.* ℈ j. *miſc. f. Julapium*, quia purgationem ferre nequibat, enemata ex lacte ſaccharato erant crebro in uſu: præter linimenta antiſpaſmodica cervici & ſpinæ applicata, frictiones membrorum affectorum cum pannis laneis oleo appropriato madefactis, & excalefactis frequentes inſtituimus.

Horum uſu, intra 6 dies ægrotans plurimum alleviari viſa fuerat; nam motus convulſivi fere in totum ceſſabant, membra in debito ſitu, & quiete continere potuit, ſolummodo caput contractione leviori interdum huc illuc leniter deflectere cogebatur; porro cathedra exurgere & parum incedere valuit, ſed dum greſſum faceret, non recta, ſed in latus oblique procedebat: Hoc

tempore

tempore discedens, eam multo melius habere visam, in manifesto convalescentiæ statu reliqui: post alteram vero septimanam, cum Boreas inclementior nocturno tempore exortus, fenestra haud firmiter occlusa, ægrotanti lecto commissæ vehementius afflaret; illa statim a frigore suscepto, ejusmodi recidivam passa fuit, ut non modo pathematis spasmodicis, verum & paralysi universali periodicæ obnoxia evaseret: nam deinceps a mane usque ad vesperam capite & membris (uti prius) huc illuc vicissim flexis atque jactatis artus successive omnes circumagere, deflectere, ac varie detorquere coacta est; donec sub noctem, motibus ejusmodi prorsus sedatis, membrorum resolutio, sive paralysis succederet, ita ut nec manus aut pedes, neque ullam præterea partem movere, aut corporis nixum quemvis motivum exercere potuerit, intra lectum instar saxi, fere immobilis jacens; at aliquanto somno refecta, circa mane prout facultatis motivæ regularis virtutem quandam, sc. brachiis & cruribus huc illuc, imbecillius licet, deflectendis parem recuperavit, sic etiam motus convulsivi & involuntarii, per totum exinde diem perdurantes constanter redibant, qui vesperi rursus in artuum resolutiones commutabantur.

Ex his liquido constet, Dominam ægrotantem, & duplici morbo, sc. paralysi ac spasmo laborasse, & utriusque causam materialem aliquatenus distinctam fuisse: videtur enim, quod spiritus animales ubique scatentes, a particulis narcoticis onusti fere continuo ligarentur: præterquam quod inter dormiendum, una cum succo nervoso, particulæ spasmodicæ ubertim influentes, etiam spiritibus accrescerent: quarum explosionibus spiritus incitati motus involuntarios produxerunt: quin & copula narcotica eo tempore aliquatenus excussa, etiam voluntarios, seu regulares quadantenus persicere valuerunt: Præter remedia modo citata, alia quamplurima cujusque fere generis, sc. antiscorbutica, antiparalytica, decocta, sudorifica, aquæ destillatæ, spiritus, elixires, tincturæ, balnea

balnea, linimenta, cum multis aliis ſedulo adhibebant; quorum uſu ſymptomata nonnihil remittebantur, haud tamen morbus integre ſanabatur; paralyſis univerſalis brevi ceſſabat, ita ut omni tempore artus movere, & huc illuc deflectere poterit, quin & membrorum motus involuntarii, eam rarius moleſtabant, uſque tamen languida & imbellis perſtitit, Cumque illa conſtitutionis terioris, ac in tabem procliuis, & nunc quidem nulli exercitio habilis eſſet, ob tranſpirationem impeditam, ſanguinis recrementa in pulmones depoſita, tuſſim inferebant, qua indies ingraveſcente, demum phthiſica interibat.

Ante plures annos accerſebar ad virginem nobilem, ſimili fere ritu & aliquanto gravius ægrotantem: Hæc enim capitis & membrorum motus involuntarios, nempe aut ſuccuſſiones, aut huc illuc deflectiones, vel circumactiones fere perpetua vice redeuntes perpeſſa fuerat: inſuperdiaphragmatis, & muſculorum reſpirationi inſervientium, ſpaſmo admodum moleſto, & plane ſtupendo afficiebatur: Etenim quovis horæ minuto, & ſæpius ſpina dorſi circa medietatem ejus ſubito incurvabatur, ſimulque pectore antrorſum exiliente, & hypochondriis introrſum contractis, ſingultus valde ſonorus, idemque modo duplicatus, modo triplicatus, minus tamen, & uſque minus ſtridulus audiebatur: per plures horas hujuſmodi motus, & tridoris reciprocationes obire ſolebat, ut per totas aures exaudiretur, ſi quando breve hujus interſtitium contigit, illico brachia & manus, modo crura & pedes valde concutere, aut contorquere, quin etiam caput modo rapidiſſime conjectare, mox cervicem quaſi rigidam, & immobilem tenere cogebatur: quandoque inter loquendum lingua eo ritu corripiebatur, ut idem verbum ſæpius immo aliquando vicies ut minimum repeteret: Cum in membris exterioribus motus convulſivi fortius urgerent, ab affectu iſto ſtridulo, & ſingultuoſo aliquantulum vacabat, atque hoc ſpatium interniſſionis, & levaminis ſui tempus dicebat; licet interea caput ac membra motibus violentis huc illuc

2. *Obſervatio.*

illuc proriperentur: si quando in latus sinistrum decumberet, statim dextri hypochondrii introrsum contractio, cum singultu ciebatur. Intra paucos dies, hujusmodi pathematum assiduitate viribus plurimum dejectis, tantam in lumbis & crurum artubus imbecillitatem contraxit ut nec stare, nedum pedibus incedere potuerit: ventriculus sive languore, sive spasmo affectus, quidvis ingestum vomitu reddebat.

Casus descripti natura & causa.

In hoc casu, sicuti in priori plane constat, spiritus animales non modo huic aut isti parti vel regioni insitos copulam heterogeneam per vices quasdam elidendam contraxisse, sed & spiritus nervorum quorundam influos particulis explosivis imbutos, motus convulsivos perpetuos & vagos intulisse. Cumque ab initio contigit spiritus ita affectos, non omnes simul nervos nec quosvis indifferenter, verum spinalis medullæ appendices atque ad diaphragma pertinentes, fere tantum subiisse, ita ut intra horum spatia, spirituum continuo explosorum debacchatio limitaretur, propterea quidem accidit, affectiones spasmodicas, in una qualibet istarum parte cohibitas, in alia statim ferocius erupisse; cumque ex proprio instinctu, illorum impetus motivus in una regione intenderetur, in altera idem interea remitti solebat. Porro in hac ægrotante, materies morbifica, particulis tum narcoticis tum spasmodicis constans, affectionem una paralyticam ac convulsivam inferebat.

Die quarto adveniens pharmacum emeticum propinabam, a quo septies evomuit pituitam viscidam cum bile flava copiosa, sine quovis tamen levamine: die postero sanguinem e brachio detrahebam ad ℥ vj. exinde statim sanguine versus caput impetuosius rapto, de cephalalgia, & vertigine plurimum conquesta erat. intra triduum vero phlebotomia in pede celebrata, se melius habuit: sumpsit postea remedia nervorum affectibus dicata, sc. spiritum C. Cervi, & sanguinis, pul-

veres teſtaceos,& bezoarticos, julapia, & electuaria antiſpaſmodica: Horum uſu ſymptomata nonnihil remittere viſa, uſque tamen aliqnatenus, juxta typos modo deſcriptos, perdurabant: Poſt duas ſeptimanas, ex præſcripto mulieris cujuſdam ruſticæ, cepit ſanguinis, ex aure aſini detracti, cochlearia 6 in hauſtu cerevifiæ, a quo derepente ſanari videbatur: nam motus convulſivi illico omnes ceſſabant, iiſque per 24 horas immunis degebat; attamen morbus cum ſolita ferocia propediem revertens, neutiquam iſti remedio, nec quidem facile aliis quibuſvis cedebat: Itaque in poſterum cepit medicamenta methodice præſcripta: ſemel intra 6 dies blande purgabatur, præterea ſumebat pulverem ex bezoar, margaritis, & corallis cum rad. & ſem. pæoniæ compoſitum, item electuarium, ab Horſtio ad convulſiones hujuſmodi admirandas præſcriptum; inſuper julapia, & decocta iu affectibus ſpaſmodicis appropriata: Enemata erant crebro in uſu, frictiones, veſicatoria & linimenta cum fructu adhibebantur: Intra alterum hebdomadam affectio ſingultuoſa prorſus ceſſabat, quin & reliqui motus convulſivi ſenſim mitiores facti plurimum remittebant: ab iſtis vero pathematis convaleſcens, catharro in fauce decumbente, in tantum moleſtabatur, ut ſalivam ſcrem, & velut corroſivam fere continuo expueret, ac ſi ab aſſumpto Mercurio ſalivatio induceretur: quod equidem remedii genus, in hoc caſu peridoneum fuiſſe eventus comprobavit: ab eo tamen adhibendo, quia cum ægrotantis, & amicorum ejus venia minime licebat, prorſus abſtinebam.

Poſtquam ſputatio iſthæc copioſa, & valde moleſta per plures dies perſtitiſſet, morbus fere in totum ſanari videbatur: adeo ut domina illuſtris motibus convulſivis libera, foras incederet, & viribus, & ſtomacho valeret: ſolummodo querebatur quod aliquoties in die, ſubito totius corporis horrore circiter horæ minutum afficeretur; qualis etiam affectus, quandoque noctu ſupervenieus ſomnum abrumpebat: Intra menſis ſpatium,

hoc

hoc etiam ſymptoma, ac inſuper catarrhus prorſus ceſſabant: deinceps vero illa, interdum ſummo acore in ventriculo & æſophagi ductu, quandoque etiam in faucibus & palato affligebatur, ut vererentur ne partes iſtæ, cute interiori detrita, diathefin ulcerosam contraherent; porro ſæpius in ſomnis aliquando etiam evigilans incubo tentari ſolebat. Huic, vere & autumno, blandam catharſin cum remediorum antiſcorbuticorum, & nonnunquam chalybeatorum uſu adhibendam præſcripſi: Cujuſmodi methodum tanto ſuo commodo obſervavit, ut per plures annos ſatis recte valuerit, & etiamnum valeat.

Inter multa remedia, quæ contra iſtum palati & æſophagi acorem, & diathefin quaſi ulcerosam ſumebantur, præſcripſi ut quolibet mane propriam urinam recens excretam ebiberet; hæc ut plurimum valde ſalſuginea, levamen ingens conferre ſolebat; quibuſdam vero temporibus urina tenuis & copioſa, quæ tamen minime ſalſa, verum inſtar aceti plane acida effluxit, a cujus potu parum aut nihil commodi recepit.

Caſus modo deſcripti Ætiologia, priori non multum abſimilis videtur, niſi quod in hac ægrotante particulæ explosivæ, plurium nervorum ductus, ſc præter iſtos medullæ ſpinalis appendices, quoſdam inſuper reſpirationis muneri, ac per vices quaſdam linguæ motui dicatos ſubierint, atque ſpiritus in ipſis ſcatentes, œſtro fere perpetuo affecerint.

Quod autem morbi hujus ſolutio per humoris acerrimi in oris & gulæ emunctoria decubitum contigerit, hinc colligere licet, hujus cauſam materialem fuiſſe particulas heterogeneas, & quaſi nitroſas in ſanguine progenitas; quæ cum exinde, cerebro trajecto, in nervoſum genus deferrentur, pathemata prædicta intulerant: quam primum vero remediorum ope, uberior iſtius materiæ proventus inhiberetur, atque particulæ morbificæ, jamjam productæ, cum a ſanguine, tum a cerebro & ſucco nervoſo in iſta capitis emunctoria derivaretur, affectio convulſiva ſtatim remiſit, atque intra

breve

breve tempus, tali ἐκρροίᾳ uſque perdurante, morbi ſolutio perfecta ſequebatur.

Quandoquidem urina, ex ſe plurimum ſalſa & quaſi lixivialis, per vices quaſdam acetoſa evaſit, quæ contra gulæ acorem, non uti prior, juvamen præſtitit: hinc colligere datur, ſanguinis & humorum particulas ſalinas per urinam decedentem duplicem ſtatum, nempe fixitatis & fluoris, ſubiiſſe; quare ſerum, iis imbutum, modo hujus, modo iſtius indolis extitit: videtur enim quod particulæ ſalinæ, intra maſſam ſanguineam degeneres, fixiores manent, & urinam plerunque lixivialem reddunt: quæ tamen extra ſanguinem in ſucco nervoſo ſcatent, aut circa partes ſolidas deponuntur, in fluorem, ſive acetoſitatem degenerant. Itaque ab his, in oris emunctoria derivatis, infignis iſte oris & æſophagi acor procedebat: porro cum ejuſmodi particulæ in ſucco nervoſo, ac partibus ſolidis ad plenitudinem aggeſtæ turgeſcerent ac fluxione oborta, in ſanguinem ebullierint: hæ ſtatim exinde confertim per renes amandatæ, urinam quantitate auctam acetoſam reddebant. In quantum vero particulæ ſalinæ, diverſi ſtatus ac minime quæ ſunt ejuſdem, invicem commiſſæ, in ſe mutuo agunt, & vires ſuas refringunt, idcirco urina ſalſa ac neutiquam acetoſa gulæ acorem ſanabat. Experimento ſatis vulgari conſtat ſpiritum vitrioli acerrimum, ſalis tartari aut cujuſvis alius lixivialis mixtura, plurimum mitiſcere: quinimo & humorem acidum in Dominæ hujus oris & gulæ partes exudatum, prope ad aceti talcanthini indolem acceſſiſſe inde conſtat; quia nicotianæ fumus ægrotantis ore acceptus mire dulceſcebat, prout nimirum in quibuſvis a vitriolo præguſtato aſſolet.

Quoniam hic de convulſionibus admirandis, quæ non paſſim eveniunt, & quarum natura & cauſæ in abſtruſo latent, agimus, pro meliori ejuſmodi affectuum illuſtratione, libet hic caſum adhuc unum & alterum, & prioribus haud minus ſtupendos proponere.

Decem

Decem abhinc annis, nobilis cujuſdam filiam ad motus convulſivos eo ritu incitatam, ut nonnulli eam a ſpiritu malo obſeſſam putaverint, invisebam: Virgo hæc 16 circiter annos nata, pulchra & εὐσαρκος, patre tamen paralytico progenita, ſine cauſa evidenti, circa brumæ ſolſtitium, male habere cœpit: primo per aliquot dies cephalalgia & vertigine, haud gravi tamen modo afficiebatur, deinde in brachio uno, & mox in altero tremorem, & ſubitam contractionem perſenſit; cujuſmodi ſpaſmi iſto die ſæpius repetentes, vix punctum temporis durabant; poſtridie jurta ſororem ſuam in cathedra ſedens, ſubito exiliens ſaltum unum & alterum, multoſque alios ſucceſſive ad diſtantiam plurium pedum mira agilitate perficiebat; dein cum cameræ extremum limitem attigit, aliquandiu in eodem loco, & qualibet vice ad miram altitudinem ſaliens perſtabat, cum ſaltationi ulteriori crura deficerent, in terram concidit ac ſtatim caput cum mira violentia huc illuc conjecit, quaſi illud collo excuteret: quamprimum ab hoc motu præ laſſitudine ceſſaret, ſtatim manus, & pedes idem furor invaſit, ut neceſſe haberet membra hæc parietes, aut poſtes percutiendo, vel pavimentum contundendo validiſſime exercere: Quando, ob pudorem, aut verecundiam, amicis aut aſtantibus debitam, ſe magna vi ab his motionibus cohiberet, (uſque enim animo conſtabat, & ſobrie loquuta erat) ſtatim affectu interius tranſmiſſo, inſigni cordis oppreſſione, cum gemitu, & ſingultu valde ſtridulo, plurimum infeſtabatur; dein cum ſe relaxaret, ſtatim, œſtro ad artuum exteriorum muſculos tranſmiſſo, aut ſaltare, aut caput, vel brachia immaniter huc illuc conjicere, aut etiam in camera rapidiſſime curſitare, vel humum pedibus contundere cogebatur: quippe hujuſmodi vehementes artuum, aut viſcerum commotiones, affectus tragœdia, velut in orbem, revertente, ſe mutuo excipiebant.

Die

Methodus therapeutica

Die quinto a quo hæc domina primo ægrotaverat adveniens, vomitorium ex infusione croci metallor. vino scillitico, & sale vitrioli propinabam, a quo septies evomuit bilem æruginosam, in magna copia, cum admistione humoris acerrimi, & quasi vitriolici: postridie sanguis e vena saphæna ad ℥ x. detrahebatur; præterea sumebat bis in die antidota ex pulveribus lapidum pretiosorum; cranii humani & rad. pæoniæ maris. Horum usu intra septimanam sanari visa, per plures exinde dies affectionibus prædictis immunis degebat, attamen post binas hebdomadas, instanti plenilunio, ejusdem morbi recidivam solito atrociorem patiebatur; nam præter saltus admirandos, capitis & membrorum contorsiones, convolutionesque rehementes, insuper intra cubilis spatia cursum huc illuc rapidissimum iterare cogebatur. Cepit hoc tempore. ex aliorum præscriptis, remedia antihysterica, & statis quibusdam intervallis purgantia, sine quovis tamen juvamine: Denuo acerbitus, siquidem rubusto corporis habitu, & spirituum efferatione insigni prædita videretur, emeticum fortius propinabam, a quo decies evomuit bilem instar æruginis virideſcentem, cum pituita instar aquæ stygiæ acerrima, & subito alleviabatur: Exhibui posthæc, quovis mane, hautum vini albi cum aqua ceraforum nigrorum dilutum, asellis contusis superaffusum, & fortiter expressum: Horum usu statim curari visa, per mensem & amplius integre valebat: Cumque postea affectus redituri quævis præludia unquam persensit, mox vomitorii & ejusdem millepedum expressionis usu, morbi insultum avertebat: Intra tres menses sanitatem pristinam ita recuperabat, ut plures nunc annos affectionibus ejusmodi spasmodicis immunis degeret: attamen a quo tempore pathemata convulsiva prorsus cessarunt, quandoque circa oris & gulæ partes humoris acidissimi ac instar stagmatis vitriolici, destillatione afficiebatur, insuper interdum malaciæ & picæ, aliquando etiam tussi, cum sputo decolori phthisin minante obnoxia fuit, quæ tamen remediis in ejusmodi

Prædicti casus Ætiologia.

jusmodi casibus usitatis facile sanabatur.

Quod spectat ad prædicti casus Ætiologiam: non est cur vereamur hujus morbi, & symptomata tum causas, ad particulas explosivas e sanguine (cerebro usque impune trajecto) in genus nervosum continuo suppeditatas referre: quæ siquidem copia ingenti suffusæ, intra privatas mineras tantum per vices elidendæ, minime coercerentur, spiritibus ubique tum influis, tum insitis accrescentes, eos, velut æstro afflatos perpetim explodi, & per manipulos huc illuc inordinate efferri cogebant: ita nimirum ut intra partes continentes paulatim regulari nequirent, quin eos impetuose tumultuantes, & hic illic, turbinis instar, corripi aptos, exercitio valido, ac admodum violento subigi, & perdomari opus fuit: Revera in hac ægrotante non aliter res se habuit, quam in organis musicis, quæ si vento nimis insufflato supra modum impleantur, ni statim plures fistularum aperturæ recludantur, breui totius machinæ compages concutitur, ac in partes dissilire periclitatur: pariter in hac domina cum spiritus animales nervorum quorundam ductus & fibras appendices actuantes, ultra debitum tenorem exagitarentur, necesse erat eorum impetus, dum corpora nervosa supra modum inflarent, in motus locales una plures & vehementiores impendi: quapropter cum eorum rabies ab una parte cohiberetur, mox uti ventus occlusus alio se propipiens, in quadam alia parte violentius erupit.

In hac ægrotante vomitorii usus semel, atque iterum juvamen præstitit, eo quod cysti fellea, quin & glandulis & emunctoriis, quæ circa coctionis viscera confita sunt, hoc modo inanitis, sanguinis & succi nervosi purgamenta, in eadem copiosius allicerentur; propterea quidem, ut spiritus animales intra ductus nerveos affectos scatentes, ab iis minus inficerentur: Hac ratione etiam succus asellorum profuit, quatenus materiam morbificam e nervoso genere ad vias urinarias derivarit: Præter hæc remedia materiæ morbificæ radicem & ramos magna ex parte amputantia, cum & alia

alia velut antidota, ejus vegetationem ubique impedientia ſedulo adhiberentur, quicquid ejus reliquum fuit, natura demum ſuperior facta (ſolita in his caſibus ἐγκρίσεις) ad oris & gulæ emunctoria ablegabat.

4. Obſervatio

Dum hæc ſcriberem, virginem illuſtrem inviſebam, quæ aliuſmodi moribus convulſivis, iiſque univerſalibus & non minus admirandis afficiebatur: Hæc circiter annum ætatis 18 εὐχροὴς, venuſta, & antehac ſatis ſana, cum graſſante in hac vicinia peſtilentia ejus contagii periculum incaute ſubiret, in terrorem panicum, cum crebra leipothymia incidit, ſequenti nocte, tanta ſpirituum deliquia, & ἀταξίας paſſa erat, ut plane moribunda videretur: iſto tamen malo ægre eluctata, deinceps quolibet die paroxyſmos convulſivos, horis tamen primo incertis, & ſub ſpecie multiformi redeuntes habuit: verum intra breve tempus morbi acceſſiones regulares factæ, bis in die, ſc. hora undecima ante & quinta poſt meridiem, conſtanter repetebant, ut nulla febris intermittens periodos ſuas exactius ſervaverit; quin & ſingula paroxyſmi accidentia ſimili ritu quotidie obtingebant.

Cum per tres ſeptimanas hoc modo laboraſſet, quodam die accerſor, ut ſymptomata quævis ac integrum morbi typum advertere poſſem: Hora decima matutina lecto excitata, recte valuit, vultu, inceſſu, colloquio optime ſe geſſit, ut nullas eam quoquomodo ægrotare ſuſpicaretur: hora undecima de ἐγκεφάλου plenitudine & ſpirituum torpore cum levi ſcotomia queri cœpit; mox in hypochondrio ſiniſtro pulſationem inſignem, & quaſi vivi animalis exilitionem perſenſit: hunc motum lateri manum meam admovens, plane percepi; dein pandiculatio & rugitus ſuccedebant; quo facto illico ad lectum ducebatur, & ancillæ ſuper pulvinar ſedenti tenenda tradita eſt: Hæc ægrotantem in gremio ſuo, brachiis circa medium corpus ejus complicatis, durante paroxyſmo arctiſſime conſtringit: inſuper præſto ſunt miniſtræ, affineſque adſtantes, quæ modo ejus brachia &

manus cohibent, modo ventrem & hypochondria in molem ingentem elevata, & ſurſum nitentia comprimunt. Præcipua morbi ſymptomata, quæ viciſſim excitata, fere totum paroxyſmum dividebant, erant hæc duo, ſc. modo immanes viſcerum ſpaſmi infeſtabant, ita ut abdomen in molem ingentem aſſurgens, obtentis aſtantium manibus contraniteretur, ut vix, ac ne vix comprimi potuerit; ſimulque præcordiis ſurſum contractis, cordis & ſanguinis motus pene ſiſterentur: quo temporis ſpatio virgo hæc caput reclinans, cum pulſu diminuto, & fere nullo ἀσφυξίᾳ, & fere inſenſilis jacet; poſt duo aut tria horæ minuta hi ſpaſmi ceſſant: & dein ægrotans ſeſe erigens, alacriter circumſpicit, & aliquandiu morbi impetum in colloquia & cantilenas convertit, quorum utraque lepidiſſima, & ſupra propiam indolem elegantiſſima indefinenter effundit: ejuſmodi effatis, & dicteriis adſtantes quoſvis proſequitur, ut nihil uſpiam in commœdia facetius occurrat; dein harmoniæ modulos ſuaviſſimos, & jucundiores quam aut alius quiſpiam poteſt, aut ipſamet alio tempore profert: poſtquam ita jocando, canendoque circiter ſex aut ſeptem horæ minuta tranſegit, denuo viſcerum & præcordiorum ſpaſmos, & ἀφωνίαν uti prius incurrit: atque his brevi remittentibus ſpirituum ὁρμὴ a nervis inferioribus in cerebrum reſiliens, denuo loquelæ cantuſque facetiis impenditur; quoties cum adſtantibus colloquitur, ſi quid ab his acerbius aut ignominioſum reponitur, illa viſcerum ſpaſmos graviores & diuturniores ſubit: Ad hunc modum, ſc. alterna viſcerum & cerebri affectione circiter horæ unius ſpatium moleſtari ſolet: dein paroxyſmo verſus finem vergente viſcerum ſpaſmi leviores facti ter aut quater cum minima intermiſſione repetunt; dein his in totum ceſſantibus, morbi impetus in membra exteriora erumpit, unde ſtatim penitus evaneſcit: nam brachia & crura per horæ minutum contracturas, ſubſultuſque patiuntur, illico dein ægrotans excitata, e lecto deſcendit, omni ſpaſmo, uſque dum novus redit

paroxy

paroxyſmus, immunis; quin & viribus mediocriter valens, circa ædes obambulat, & durante affectus interſtitio, conſueta vitæ munia alacriter obit, excepto tamen quod ſtomachus langueſcens toto die alimenta faſtidit, veſperi poſt ſecundum morbi paroxyſmum, modice cœnat.

Hic præſens morbi ſtatus eſt: in cujus paroxyſmis quarundam facultatum uſus illuſtrior aliarum anomalias quadantenus compenſare videtur: Verum circa ægrotationis initia paulo ſecus habuit: quippe viſcerum ſpaſmi longe graviores fuerunt, iiſque ἀγαισθησία adjungebatur: illorum inſuper interſtitia, tabulatio abſurda, cantus inconcinni, quin & riſus, aut fletus, ratione haud conſcia erumpentes, excipere ſolebant: nunc autem ſpiritus animales in exploſiones diuturnas coacti, eas tam regulariter modo hac, modo illac, qua data via commodior, peragunt, ut quodammodo rationis & voluntatis imperio fieri videantur.

Prædicti affectus Ætiologia.

Itaque ut juxta noſtram hypotheſin hujuſce affectionis Ætiologiam inſtituamus: Videtur imprimis, quod timor vehemens ſpiritus cerebri & præcordiorum incolas in magnas ἀταξίας adegiſſet: ita ut iſtis extra ordines ſuos perturbatis, & amentia quædam & leipothymiæ crebræ ſuccederent: Porro ſuſpicari licet ab eadem impreſſione cerebro ipſi noxam illatam fuiſſe, ita ut conformatione ejus nonnihil vitiata, particulæ heterogeneæ & morbificæ, una cum ſucco nervoſo admitterentur: dein licet ſpiritus ab initio confuſi atque perturbati, poſt breves inordinationes ſeſe denuo recuperarent, & functionis tum animalis, tum vitalis ſolita munia exequerentur: attamen ob labem cerebro impreſſam particulæ heterogeneæ conſtanter admiſſæ ſpiritibus accreſcentes iis, δυνάμεις exploſivas inducebant; quamprimum enim ſpiritus copula extranea ad plenitudinem ſaturantur, ad ipſam excutiendam, ſive elidendam irritati, exploſiones ſpaſμώδεις inibant.

Circa morbi principia, cum et cerebri, & ſpirituum incolarum diatheſis a noxa recens ſuſcepta magis perverſa & vitioſa eſſet, copulæ heterogeneæ plenitudo citius contigit, proindeque exploſio ejus crebrius & inordinatius ſuccedens; cum majori tumultu peragebatur; poſtea vero cum regiminis animalis noxa remittente, iſtius copulæ, non ſecus ac liquoris nervoſi ſupplementa æquali dimenſo quotidie ingerebantur, ſpirituum exploſiones, regulares mitioreſque factæ, juſtas obſervabant periodos.

Quod ingruente paroxyſmo in capite plenitudinem, ac velut inflationem, cum ſpirituum torpore & ſcotomia ægrotans perſenſit: ratio eſt, quoniam hoc tempore, ſpiritus cerebri incolæ, jam jam in exploſiones parati, primo exagitari, & velut turgeſcere ſolent; dein pulſatio iſta in ſiniſtro hypochondrio ſucceſſit, in quantum ſpiritus, plexus fibraſque nerueas, circa lienem denſiſſime conſitas, inolentes, explodi incipiunt: poſtea cum ſpiritus intra plexus tum meſentericos, tum cardiacos ſcatentes, una exploduntur, iſtæ abdominis & thoracis elevationes, & quaſi ſubſultus inducuntur: cumque in hac affectione, cordis & ſanguinis motus fere in totum ſiſtuntur, ideo pulſus diminutus & fere nullus, cum ἀῤῥυθμίᾳ & aliquali ἀναιδησίᾳ evadit.

Remittente viſcerum & præcordiorum ſpaſmo, garrulitas & cantus ſuccedunt, quia ſpirituum adhuc exploſorum ῥοπὴ e nervoſo genere in cerebrum facta, ſpaſmos in phantaſiæ exaltationem, & promptiora phantaſmatum exercitia commutat: Quamdiu ſpiritus intra cerebri meditullium regulariter ac ordinate exploduntur, facultatum & habituum actus tantum nobiliores, & quaſi ſupra naturæ vires & tenorem eduntur, prout in hac ægrotante: e contra autem, cum in iſta regione ſpirituum exploſiones inordinatæ contingunt ut plurimum amentia, aut ſaltem potentiarum iſtarum exercitia incongrua, ac abſurda peraguntur.

Viſcerum

Viſcerum ſpaſmi & actiones phantaſticæ ſeſe mutuo, & alternatim excipiunt; quia ſc. ſpirituum copiæ ad explodendum diſpoſitæ, velut undulatione directa & reflexa, tendentiam ſuam modo in hanc partem, modo in iſtam viciſſim faciunt: dein ultimo, cum fere omnes exploduntur, viſcerum ſpaſmi crebriores excitantur; cumque explodendorum manipulus tantum exiguus ſupereſt, iſte denuo tum a capite, tum a viſceribus excluſus, in ſpinalem medullam excurrit, ultimoſque morbi impetus in brachiorum & crurum convulſiones impendit.

In hoc caſu difficultas adhuc inſignis reſtat, quare morbi hujus paroxyſmi, cum ſtatis ſemper horis exacte repetant, periodos tamen adeo inæquales habent: nimirum ut acceſſio primam tantum ſex horas antecedat ſecundam, & dein ſecundæ reditus ad primam non niſi 28 horarum ſpatio contingat. Propter hujus ſolutionem, ſupponendum erit paroxyſmos iſtos pendere a liquore nervoſo particulis heterogeneis ad plenitudinem referto: quæ particulæ huic e maſſa ſanguinea omnino convehuntur, atque ſanguis eaſdem e ſucco nutritio a viſceribus ſuppeditato imbibit. His ita ſuppoſitis, conſiderare oportebit quo temporis ſpatio maſſa ſanguinea particulis iſtis morbificis ſaturatur, & dein quali dimenſo eas in liquorem nervoſum ſuffundit. Super his, in ægrotantis hujuſce caſu ut melius conſtet, quo ritu habent, ſciendum eſt, eam in toto nycthemero unica tantum vice victum plenum aſſumere: nempe paroxyſmo ſecundo finito circa horam ſeptimam mediocriter cœnat, reliquo die appetitu carens, vix quidquam alimenti ingerit, itaque probabile eſt materiem morbificam, una cum penu nutritio potiſſimum tempore nocturno in maſſam ſanguineam ſuffundi; idque uberius quam ut totum exinde ſtatim in liquorem nervoſum derivari poſſit: particulæ heterogeneæ, quæ primo e ſanguine recens ſaturato in liquorem nervoſum convehuntur, ad plenitudinem aggeſtæ paroxyſmum primum excitant, cujus acceſſio ideo diutius protelatur

latur, quoniam & ſpatium unum requiritur quo ſanguis, & dein aliud quo cerebrum & nervi impleantur: poſt exactum hunc paroxyſmum, quia ſanguis adhuc ſatur plures alias ejuſmodi particulas in ſe continens, eas ſucco nervoſo e veſtigio ſuffundit; idcirco paroxyſmus alter ſub triplo iſtius ſpatii quo prior inducitur: hoc autem finito, quia tum maſſa ſanguinea tum ſuccus nervoſus ſarcina ſua prorſus liberantur, ægrotans melius quam alio quovis tempore ſe habens, alimenta ſatis avide capeſſit; deinceps vero, cum ad paroxyſmum proxime ſequentem primo maſſa ſanguinea, & tunc ſuccus nervoſus materia morbifica ſaturari debent; ideo gemino huic penſo horæ octodecim requiruntur: ſiquidem vero ad ſecundum paroxyſmum tantum opus, eſt particulas alias e maſſa ſanguinea adhuc plena in liquorem nervoſum derivari, ideo huic effectui ſpatium longe minus, 6 ſc. horarum, ſufficiat.

Methodus therapeutica.

Poſtquamhanc dominam per plures ſeptimanas ejuſmodi paroxyſmis periodicis laborantem, denuo inviſeram, præcepi ut tres horas ante ſecundum paroxyſmum ſanguis e vena pedis ad ℥ x. detraheretur, quo facto acceſſio veſperi expectata prorſus eam deſeruit, neque unquam poſtea repetebat: alter vero paroxyſmus priſtinam vicem obſervans quotidie redibat, donec phlebotomia paulo ante acceſſumejus celebrata, patiens iſto die morbo immunis perſtitit, qui tamen poſtridie rediens, juxta eundem typum eam per plures menſes exercuit: interim illa quia brumæ frigus graviſſime urgebat, remediorum uſum aliquandiu diſtulit: attamen ineunte vere, Illuſtriſſima Domina Oxonim aadducta ſequenti methodo ſanabatur.

Imprimis hoc cathartico exhibui, atque ſexta aut ſeptima qualibet die idem repetendum curavi. ℞. *Sulphuris Antimonii* gr. vj. *Mercurii dul.* ℈ j. *reſin. jalap.* gr. iiij. *Zinziberis* gr. vj. *ſimul terantur in marmore, dein addendo conſervæ violar* ℥ j. *f. bolus: bis aut ter vomitum, atque tres aut quatuor ſedes provocare ſolebat. Catameniorum fluxus*

ei

ei ſtatis temporibus, in magna copia conſtanter eveniebat: quare cum ſanguis valde copioſus,& calidus videretur, medio inter periodos menſtruas tempore phlebotomiam bis aut ter inſtituebam: porro ſingulis,quibus a purgatione vacabat,diebus cepit bis in die quatuor pilulas maſſæ ſequentis,ſuperbibendo hauſtulum julapii infra præſcripti. ℞. *Radicum paonia maris* ʒ ß. *ſerpentaria virginiana, contrayerva,, dictamni cretici an.* ʒ ij. *ranii humani præpar.* ʒj. ß. *ungula alcis* ʒ j. *corallii rubr. præpar. Margarit. pul. an.* ʒj. *ſalu abſynthii* ʒ ij *ſalis corallii* ʒ j. *cum ſ. q. ſyrupi de floribus paonia maris, f. maſſa.*

℞. *Aq. florum paonia maris, ceraſorum nigrorum juglandum an.* ʒiiij. *aq. antiepilepticæ Langii* ʒ ij. *ſyrupi de floribus paoniæ* ʒ j. ß *caſtorei nodulo ligati & in vitro ſuſpenſi* ʒ j. *miſce, f. julapium.*

Quando pilulas faſtidire cœpit,iis omiſſis ſumpſit bis in die, ſc. primo mane, & ſero veſperi circiter ϑ j. pulveris ſequentis in cochlearj julapii, ſuperbibendo 4 aut 5 cochlearia ejuſdem. ℞. *Lapidis Bezoar, utriuſque ſuccini albi, margaritarum præpar. corallii rubr. an.* ϑ j. *cranii humani* ϑ ij. *rad. ſerpentaria virginiana, ſem. ruta an.* ʒ ß. *miſc. f. pulvis, capiat* ϑ j. *mane & veſperi cum diſt julapii ſupra præſcripti.*

Dein cum & hoc medicamentum tædio eſſe cœpiſſet, pilular. aut etiam elixiris proprietatis, quandoque etiam per plures dies ſp. C. C. uſus ſuccedebat. Poſtea demum ab iſto pulvere aliquanto ſpatio quotidie aſſumpto juvari cœpit.

Interea dum hæc medendi methodus inſtituitur, capillitio deraſo,caput tenui ſolum amictu cooperiebatur: Emplaſtrum hyſtericum cum Galbano admixto ſuper abdomen geſtavit: pro potu ordinatio bochetum ex ſarſa & china,rad. pæoniæ maris,aliiſque appropriatis in aq. fontana infuſis, & decoctis bibebat. Intra menſem paroxyſmi aliquantulum remittebantur. dein mitiores ſenſim minoreſque facti tandem fere in totum ceſſabant: niſi quod inſtante catameniorum fluxu ejuſdem morbi in-

ſultu uno aut altero affici ſolebat: porro vertigine fere conſtanti & anorexia laborabat, media æſtate bibit acidulas aſtropenſes per ſeſquimenſem, & perfecte convaluit.

Quod vero ſpectat ad Therapias rationem in genere pro convulſionibus ejuſmodi admirandis adhibendam; non facile erit aut remedia morbo huic Herculeis paria, aut curationis methodum certam & crebris experimentis comprobatam aſſignare: præterquam enim quod caſus iſti ſimiles raro occurrunt, inſuper obſervare eſt, quod eadem medicamenta, quæ huic ægrotanti hoc tempore profuerunt, alteri, aut eidem, alio tempore adhibita, ne hilum juvarent: cujus ratio videtur eſſe, quod morbi cauſa in ſucci nutritii dyſcraſia conſiſtat, qui liquor non uno ſemper eodemque modo pervertitur: verum a multiplici ſalium ac ſulphurum combinatione, indolem varii moris, ac generis morbidam adipiſcitur, eamque ſubinde commutat: quapropter in graviſſimis ejuſmodi affectibus, medicamenta haud vulgaria & ex pharmacopeia deprompta, ſed magiſtralia, & pro re nata, juxta ſymptomatum admirandorum apparentias præſcribantur, Vomitio lenis, purgatio, & phlebotomia imprimis celebrari, ac aliquoties, prout opportunum videbitur, iterari debent. Quoad medicamenta autem ſpecifica ac in caſibus iſtis appropriata, cum præcipua indicatio fuerit, ſucci nervoſi craſin emendare plurima tentare, & ab effectu eorum virtutes rimari liceat: itaque experiri fas ſit, quid remedia ſale volatili aut armoniaco prædita efficiant. In hanc rem ſp. & ſales C. Cervi, ſanguinis, fuliginis, flores & ſpiritus ſalis armoniaci aſſumantur: His nihil juvantibus ad chalybeata deveniendum eſt, tincturæ & ſolutiones corallii, ac antimonii præbeantur; cujuſmodi medicamenta in tali doſi & forma, & tam crebra vice exhibeantur, ut ex iis alteratio quædam toti ſanguini & ſucco nervoſo inducatur: porro ſi talibus deerit ſucceſſus, ad alexipharmaca, quæ contra venena & malignitatem humoribus impreſſam juvant, procedere oportebit:

bit, ſc. ex his vegetabilium decocta, deſtillata, pulveres, conſervas, aliaque præparata inſtituere, & alia cum aliis varie componere, & diverſimode adminiſtrare. Verisimile eſt, quod ejuſmodi medicamina, quæ demorſis a vipera, aut cane rabido, etiam quæ contra aconita & toxica ore aſſumpta prodeſſe ſolent, etiam in convulſionibus ſupradictis ex uſu eſſe poſſunt. Licebit hic, juxta exemplum Gregor. Horſtii in tractatibus ſuis de morbo convulſivo maligno, itemde convulſionibus admirandis remedia magiſtralia ſub forma electuarii purgantis, item pulveris & antidoti convulſivi præſcribere, eademque ex ſimplicibus partim alexipharmacis, partimque antiepilepticis varie componere.

CAPUT

CAPUT X.

De passionibus quæ vulgo dicuntur hysterícæ.

PAssio hysterica, inter morbos muliebres, pessimæ adeo famæ exiſtit, ut ſemidamnati inſtar, plurium aliorum affectuum culpas gerat: ſi quando enim ægritudo inuſitati moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurrat, ita ut cauſa ejus lateat, & indicatio therapeutica ſit prorſus incerta, ſtatim uteri (qui plerumque inſons eſt) malam influentiam accuſamus, & in ſymptomate quovis inuſitato aliquid hyſtericum ſubeſſe pronunciamus, proindeque ad hunc ſcopum, qui ſæpe tantum ignorantiæ ſubterfugium eſt, intentiones medicæ ac remediorum uſus diriguntur.

Paſſionis hyſtericæ deſcriptio.

Pathemata, quæ ad hunc cenſum referri ſolent, varia & multiplicia reperiuntur, quæ raro in diverſis fœminis conveniunt, aut ad eundem prorſus modum contingunt: communiſſima, & quæ vulgo affectionis hyſtericæ rationem formalem conſtituere dicuntur, ſunt hæc; ſc. motus in imo ventre, ibidemque velut globi cujuſdam aſcenſus, dein rugitus, aut vomendi nixus, hypochondriorum diſtentio & murmur cum flatuum eructatione, reſpiratio inæqualis ac utplurimum impedita, præfocatio in gutture, vertigo, oculorum inverſio aut rotatio, ſæpe riſus, aut fletus, fabulatio abſurda, quandoque ἀφωνία & ἀκινησία cum pulſu obſcuro aut nullo, & aſpectu cadaveroſo, interdum motus convulſivi in facie, ac artubus, & nonnunquam in toto corpore excitati: verum ſpaſmi univerſales rarius contingunt, & non niſi morbo hoc in ſtatum peſſimum evecto: quippe ut plurimum ſine membrorum contractione tantum in ventre inferiori, thorace & capite, ſc. in eorum aliquo, aut ſucceſſive in omnibus paroxyſmi tragœdia peragitur. Hujuſmodi affectionibus obnoxiæ ſunt fœminæ cujuſque ætatis & conditionis, ſc. divites & paupe-

res,

res, virgines, uxores & viduæ: obſervavi ſymptomata iſtæc in puellis ante pubertatem, etiam in vetuſtis poſt catameniorum defectum; quinimo ejuſmodi paſſiones interdum viros infeſtant, uti plane conſtat exemplo ſuperius allato.

Symptomatum cauſa inquiruntur.

Quod ſpectat ad ſymptomatum iſtorum cauſas, eas Medici plerique veteres & quidam neoterici ſolummodo in uteri aſcenſum & vapores ab eodem elevatos retulere: Prior opinio, licet antiquum obtinet, minus verifimilis videtur; quippe in virginibus & viduis uteri corpus adeo exigua conſtat mole, & partibus circumquaque vicinis ita ſtrictim alligatur, ut nec ipſe loco moveri, & aſcendere, nec motus ejus, ſi quis fuerit, perſentiri poterit: quoad αἰτιολογίαν iſtam vulgarem a vaporibus deſumptam, eam uti prorſus vanam, & futilem alibi juſtis de cauſis ſæpe rejicimus: paſſiones autem modo deſcriptas neque ſemper, neque omnino ab uteri aſcenſu aut vaporibus procedere judicamus: idque prius quidam alii celebriores medici ſtatuerunt, Quippe olim Carolus Piſo, & nuper doctiſſimus Highmorus uterum ab omni culpa vindicarunt, atque pathemata, quæ vulgo dicuntur hyſterica, hic a ſanguine in pulmones impetuoſius irruente, atque iſte a colluvie ſeroſa juxta nervorum origines congeſta, oriri excogitarunt; Poſterior hæc opinio quantum probabilis videtur, e ſequentibus patebit. Quoad doctrinam vero ſuper hac re a D.D. Highmoro traditam, quanquam a more noſtro abſit cujuſquam placita convellere, & mihi pene religio ſit a Clariſſimo hoc viro diſſentire: quia tamen pathologia noſtra baſi contrariæ innitens (ſc. affectus hyſterici cauſa ad genus nervoſum immediatius quam ad ſanguinem imputata) gratis aſſerta videbitur, niſi rationes, quæ contra iſtam hypotheſin & pro noſtra militant, proferam; idcirco venia hic detur, utramque ſententiam, velut in bilance poſitam, exactius trutinare.

D. Highmori opinio examinatur.

In paroxyſmo igitur vulgo dicto hyſterico ſupponit vir egregius, ſanguinem, utpote tenuiorem & flatulentum cum effervescentia quadam in vaſa pneumonica & cordis nimis confertim irruere, & in

in iis impetuoſe ebullire, adeoque pulmones infercire, & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque ſanguis e cordis ſinubus lacunari poſſit: hinc a ſanguine in præcordiis ſtagnante, magna oppreſſio, reſpiratio difficilis, & ſæpe nulla; cum ſpirituum vitalium deliquio inferri ſolent: dein ſeptum tranſverſum, ut pulmonibus magis magiſque diſtentis, locum cedat, & reſpirationem aliquo ſaltem modo perficiat, cum diaſtole immani & diutius continuata deorſum fertur, adeoque inteſtina deprimendo, abdomen & hypochondria attollat, & motum, velut globi aſcendentis ſimulet: poſtea vero functione vitali ad hunc modum laborante, facultas animalis in ſuppetias ejus inſurgit, quapropter urgente motuum in variis partibus neceſſitate, ſpiritus animales in principia nervorum impetuoſe propulſi convulſiones diverſimodas, hinc inde vagas, edunt. Hanc opinionem a magno juvamine in hoc affectu per ſanguinis miſſionem, nec non ab inſigni læſione propter excretionis cujuſque ſanguineæ retentionem, tum a juvantibus, tum nocentibus in hac paſſione, Author confirmare ſatagit.

Verum licet doctrinam hanc de ſuffocationeuterina, prout valde ingenioſam, & affabre excogitatam, non poſſim non laudare; tamen quo minus huic per omnia conſentiam, rationes quædam magni momenti plane evincunt. Equidem fateor me non intelligere quomodo in quibuſdam hyſtericis, quæ ſc. temperamenti frigidioris ſunt, ſæpe etiam pica & malaſia afficiuntur, ſanguis ita in pulmones immodice ebulliat, ſine quibuſvis efferveſcentiæ ſuæ notis alibi conſpicuis. Novi puellas ob χλώρωσιν quaſi exangues, quarum nempe cruor, utpote effœtus, a quovis exercitio in corde ſtagnaret, & exinde difficulter admodum in pulmones exantlaretur, quæ tamen paſſionibus dictis hyſtericis erant graviter obnoxiæ: certe haud probabile eſt, quod harum ſanguis immodice efferveſcens in vaſa pneumonica impetuoſe irruat, eorumque poros & meatus conſtitiſſime infarciat; cum interea tales anheloſæ fiunt, propter ſanguinis

nis a pulmonibus abſentiam, aut admiſſionem difficilem: præterea quo pacto evenit, ut violentus iſte ſanguinis in pulmones incurſus, qui circa paroxyſmum fieri ſupponitur, haud inflammationem in iis pariat? quippe ſanguis parti cuipiam rapide & nimis confertim impactus, facile extravaſatur, & φλόγωσιν ægre diſcutiendam excitare ſolet. unde igitur in affectu hyſterico cruor pulmones violenter ſubiens & diſtendens peripneumoniam minime inferat? aut quare non peripneumoniæ, alias inductæ, affectus quaſi hyſterici ſuperveniunt? Quamobrem improbabile videtur, quod ſanguis, proprio orgaſmo turgeſcens, in pulmones irruat, eoſque infractione nimia immobiles reddens diaphragmatis, aliarumque partium convulſiones ſecundario & conſequenter inducat: quin potius videtur quod ob diaphragma, aliaque reſpirationis organa prius ſpaſmo affecta, ſanguis in præcordiis ſtagnare cogatur: Inſuper obſervare licet, quod pulmones haud ſemper ante alias partes afficiuntur; ſæpe enim ſymptomata ſpaſmodica alibi incipiunt, & non raro pectoris regionem omnino intactam demittunt. Quippe in aliquibus vertigo, & oculorum coruſcationes paroxyſmum inchoant, quibus fletus, aut riſus, aut artuum motus convulſivi ſine thoracis anguſtia, aut cordis oppreſſione ſuccedunt: in aliis antequam reſpiratio quovis modo laborat, infimi ventris intumeſcentia cum vomitu, aut rugitu, paroxyſmum ordiuntur, & non raro finiunt, utcunque reſpirationis difficultas ſymptomata iſta ſæpe longo intervallo ſequitur, eamque faſciarum in hypochondriis arcta conſtrictio præcavere ſolet: porro videtur quod iſte, velut globi cujuſdam ab hypogaſtrio aſcenſus, a ſepti depreſſione neutiquam procedat: quoniam ſc. in paroxyſmo hyſterico, hæc pars haud ſemper verſus inferiora derpimitur, ac ſæpenumero ad ſuperiora contracta, pulmones ſurſum propellit, adeoque ſpiritu fere præcluſo, ſuffocationis periculum minatur. His aliiſque rationibus perſuaſi in ea demum ſententia ſumus, quod affectio dicta uterina, præcipue, ac primario ſit convulſiva. *Affectio hyſterica adcerebrum & nervoſum genus præcipue ſpectat.*

vulsiva, atque a cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependeat quicquid inordinationis, aut anomaliæ exinde circa sanguinis motum contingit, tantum secundario, & dependenter a viscerum spasmis fiat.

Enimvero passio quæ vulgo perhibetur hysterica, sicut alii motus convulsivi, omnino a spirituum animalium explosionibus producitur; discriminis ratio, qua tum morbi hujus species ab invicem, tum ab aliis affectibus spasmodicis differunt, a varia causæ morbificæ origine & potissimum extensione desumitur: nam origo hujus, sicut plurium aliusmodi spasmorum, utero prorsus insonte, sæpenumero in capite consistit: quandoque tamen hic affectus ab uteri culpa, & nonnunquam ab aliarum partium vitio dependet. Quoad morbi extensionem a quacunque origine procedit, ut plurimum nervos interiores, nempe ad viscera & præcordia spectantes, eorumque appendices præcipue afficit, spirituſq; in iis scatentes potissimum exercet: interdum vero, licet rarius, etiam spiritus qui nervis exterioribus, item qui cerebro & cerebello præsident, eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de morbi hujus origine.

Hanc autem sæpissime περὶ τον ὑγρὸν consistere, & symptomatum quæ in vivis accidunt comparatio, & defunctorum observationes anatomicæ aperte indicant: quippe observare licet hunc affectum a subito terrore, ingenti tristitia, aut indignatione, aliave passione violenta, in qua spiritus cerebri incolæ potissimum afficiuntur, crebro exortum ducere; porro nonnullis mala victus ratio, & varia accidentia, quibus humores vitiosi intra caput uberius congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & paroxysmorum ritus idem manifesto evincit, in quantum sc. capitis plenitudo, vertigo, oculorum coruscatio, aurium tinnitus in multis paroxysmum hystericum ordiuntur, eumque non raro concludunt: præterea mulieres quasdam ab aliis morbis defunctas, passionibus interim hystericis dum ægrotarent valde obnoxias, apertas, in quibus utero satis recte habente, in occipite

pite nervorum principia fero acri madida, ac prorſus immerſa deprehendi, prout infra fuſius declarabimus.

Causa morbi ſapiſſime circa nervorum principia incipit.

Has aliaſque rationes perpendentes, non dubitemus aſſerere paſſiones, vulgo dictas hyſtericas, creberrime oriri, eo quod ſpiritus animales, nervorum principia intra ἐγκέφαλον occupantes, labe quadam afficiuntur, illi nimirum aut in confuſionem acti, aut humoribus vitiolis perfuſi, copulam heterogeneam & explosivam ſibimet aſciſcunt, quam una ſecum in canales nerveos longe deducunt: cumque iidem ſpiritus, per totas eorum ſeries ſive ordines copula iſta ad plenitudinem ſaturantur, aut ſponte ſua, aut occaſionaliter commoti exploſiones ineunt, adeoque motus convulſivos cient: quod vero talis copula ſpiritibus adhærens una cum iis in nervos interiores potiſſimum derivatur, ratio eſt, quoniam in hoc verſus præcordia & viſcera commeatu ſpiritus animales propter animi affectus plurimum perturbantur, quare noxas quaſvis aliunde illatas, facilius admittunt, & anomalias promptius concipiunt. Spiritus enim animales ob hanc præcipue occaſionem diatheſin ſpaſmodicam contrahunt: quatenus nimirum illi, ab impreſſione violenta, extra orbitas ſuas, ac ſolitum influentiæ & actus modum pervertuntur; hinc inordinationes ſuas non modo poſtea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus ſuos ſuſcipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum ſpiritus animales nervos paris vagi & intercoſtalis permeantes, appetitus tum concupiſcibilis, tum iraſcibilis perturbationibus quibuſvis continuo implicantur, nihil mirum eſt, ſi illi præ cæteris diſpoſitionem convulſivam acquirant,

Eadem cauſa poſtea per totos nervorum ductus diſponitur,

Suppoſito igitur (quod revera ſupponi debet) ſpiritus animales, juxta origines nervoſas copulam heterogeneam & explosivam contraxiſſe, eamque in nervos interiores una ſecum vexiſſe, & per totos eorum ductus explicaſſe, non difficile erit paroxyſmi hyſterici omniumque ejus ſymptomatum rationes aſſignare. Imprimis enim morbo ingruente,

ente, ſæpenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quædam, quaſi velitationes præviæ excitantur, quia tota ſpirituum cohorte in explosiones parata, leves eorum copiæ verſus cerebrum reſilientes primo eliduntur, deinde ſtatim in imo ventre, aut hypochondriis perturbatio ſuccedit, in quantum ſpiritus intra plexus hic aut illic conſitos proxime afficiuntur: nam alibi oſtendimus, ſi quando ſpiritus animales in tota quadam ſerie exploduntur, qui in extremis partibus reſident, affectionem iſtam primo inire: quare morbi hujus initia in capite & viſceribus plerunque habentur: quod autem convulſiones modo in imo ventre, ac modo in hypochondriis primo ſentiuntur, ratio eſt, quia materies morbifica, interdum nervi intercoſtalis ductu, in plexus ultimos meſentericos provehitur; quandoque tamen eadem non ultra paris vagi fines delapſa, multo citerius, nempe circa plexus lienares aurſtomachicos ſubſiſtit.

Symptomatum hyſtericorum rationes explicantur.

Cum itaque ſpiritus animales (prout oſtenſum eſt) intra nervos paris vagi & intercoſtalis ab eorum origine, uſque ad fines ultimos copula heterogenea & explosiva imbuuntur; illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta in explosiones cientur; in qua affectione ſi qui ſpiritus verſus cerebri meditullium exiliant, vertiginem, capitis inflationem, aliaque accidentia prævia inducunt: attamen ſpiritus, nervoſi caudicis extremitatem alteram, ſc. plexus meſentericos incolentes, præcipue explodi incipiunt; qui ſtatim eliſione ſua, imas hypogaſtrii partes attolli & ſurſum contrahi cogunt, adeoque molis cujuſdam, quaſi uteri aſcenſum inducunt: dein cum plexus meſenterii ſuperiores eodem affectu ſenſim implicantur, idcirco in quantum tota meſenterii compages, viſceraque eidem annexa elevantur, & verſus ſuperiora impetuoſe corripiuntur, abdominis intumeſcentia violenta, velut cum exilitione quadam ſuccedit: porro ventriculus, non tantum ſitu ejus mutato elevatur; quin fibris ejus omnibus, ſc. obliquis, rectis & tranſverſis, una ſpaſmo

ſmo affectis, ſæpe tanquam veſica inflata diſtenditur: hinc non raro vomitus, aut ſaltem rugitus & hypochondriorum murmura excitantur: quamprimum vero ſpiritibus ſerie quadam exploſis ad thoracis regionem pervenitur, diaphragma modo diaſtole immani convulſum deprimitur, adeoque viſcerum aſcenſioni occurrens, inflationem, & ſummam intumeſcentiam, cum ingenti lucta infert; ita ut in affectis illico ligamenta veſtium ſolvi debent, ſecus illæ in leipothymiam incidere periclitabuntur: interim ſepto ita depreſſo, ejuſque diaſtole continuata, ſanguis fere immotus in præcordiis ſubſiſtit: adeoque ſtagnatione ſua magnam oppreſſionem ac non raro functionis vitalis deliquium ciet: porro ſepti convulſio modo verſus ſuperiora contingit; adeoque illud pulmones ſurſum impellens, thoracis ſyſtolen violentam, & diutius quam par ſit protractam inducit; cumque hac ratione ſanguis in vaſa pneumonica propellitur, nec denuo a cordis ſinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore ſtagnat, unde cordis oppreſſio, & ſæpe leipothymia, immo interdum ἄπνοια, ἀσφυξία modo cum livore faciei, modo cum aſpectu cadaveroſo inſequuntur: poſtquam hæc in ima mediaque regione peraguntur, demum affectio ad caput, nervorum, quaſi fomitis ignarii ductu, pertingit, atque ſpiritus ibidem exploſi modo verſus cerebri meditullium reſilientes, ſcotomiam, & non raro ſymptomata epilepſiæ æmula producunt; modo ſpiritus illic exploſi in nervorum aliorum principia irruunt, ibidemque pares exploſiones cient: quapropter hyſtericæ circa finem paroxyſmi ſæpe rident aut plorant, aut delire fabulantur; nonnunquam faciei ac oris partes, quinimo interdum brachia, aliaque membra motibus convulſivis afficiuntur; cumque adeo demum ſpiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant exploduntur; paroxyſmus finitur, verum exinde ſtatim alterius paroxyſmi materies congeri incipit.

Symptomatum diverſitas unde contingit.

Quandoque accidit diſpoſitionem ſpaſmodicam non ita longe lateque protenſam eſſe præterquam enim

enimquod ſæpe nervi tantum paris vagi & intercoſtalis eadem plectuntur, ut neque cerebrum, nec membra exteriora quicquam afficiantur; quinimo interdum, nec ipſi nervi interiores per totos eorum proceſſus cauſa morbifica occupantur: nam diatheſis convulſiva (prout modo innuimus) ſæpe non ultra plexus lienares, aut ſtomachicos pertingit, & tunc paroxyſmus a ventriculi, aut hypochondrii ſiniſtri inflatione incipiens, non uteri ſed lienis vitio oriri creditur: cujuſmodi affectio mox ad thoracem traducta, ibidemque ſeptum, & pulmones ſpaſmo involvens, reſpirationem, & cordis motum ſiſtit, aut quodammodo pervertit: ſubinde vero paroxyſmus iſte modo cum, modo ſine capitis perturbatione inſigni pertranſit. Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, ſive copulam explosivam a capite deſcendentem, velut pulveris pyrii acervos modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua tamen materia, quo ritu eadem in capite producta, nervorum origines primo afficit, adeoque paſſionis dictæ hyſtericæ cauſam procatarcticam conſtituit, jam proxime inquirendum reſtat.

Morbi cauſa procatarctica vel juxta nervorum origines ſubſiſtit.

Quod itaque ſpectat ad materiam morbificam, ſive copulam explosivam, quæ ſpiritibus intra ὑγρόκαλον ſcatentibus accreſcens, cumque iis in proceſſus nerveos derivata, non raro affectuum, qui vulgo perhibentur uterini, cauſa exiſtit: dicimus hanc, ſicut in aliis convulſionum ſpeciebus, eſſe particulas heterogeneas, e ſanguine ſuffuſas, quæ tamen ob duas potiſſimum προφάσεις ſpiritibus in nervorum principia influxuris affigi ſolent: nempe aut ſpirituum ipſorum culpa, aut ipſius materiæ præpollentia, utriuſque generis inſtantiæ paſſim occurrunt. Interdum accidit ſpiritus animales intra cerebrum, inque commeatu ab ipſo ad præcordia ducente, conſitos, a ſubita paſſione, puta timoris, iræ, triſtitiæ, plurimum perturbari, ac in ἀταξίας cogi; proindeque illos extra ordines propulſos, particulas heterogeneas quaſcunque obvias ſibimet aſciſcere, cumque ipſis com-

combinari; ut propterea mox diathesin explosivam acquirant, eamque aliquandiu postea retineant, prout supra declaravimus. Insuper secundo ipsa materies morbifica interdum magis effera & potentior facta, invitis œconomiæ animalis præsidiis, e massa sanguinea in cerebrum, ejusque appendicem suffunditur, quæ spiritibus adhærescens, eos statim in explosiones disponit: hoc passim cernitur in malis febrium crisibus, nec non in affectibus quibusvis malignis, etiam scorbuticis, aliisque chronicis perperam judicatis. Has causas plurimum fovet, suscitatque mala aut debilis cerebri & nervosi generis constitutio, sive eadem hæreditaria, sive ob malam victus rationem acquisita fuerit: namque in corporibus ita dispositis, & spiritus animales a levi quavis occasione in confusionem aguntur, atque cerebri, & systematis nervosi meatus materiæ heterogeneæ, & explosivæ incursibus facilius patescunt. Revera propter hanc rationem fœminæ præ viris, illarumque aliæ præ aliis, affectibus convulsivis obnoxiæ sunt, prout infra fusius ostendetur.

Quanquam autem hujusmodi mulierum passiones dictæ hystericæ sæpissime a capitis vitio, sive a causa morbifica intra ὑγιεινὰ oriunda procedunt: attamen aliquando tales affectus propter causam alibi incipientem, sc. modo in utero, modo in aliis visceribus, suscitantur; atque hujus pathologiæ spasmodicæ duo sunt præcipue capita, sc. *Vel juxta uterum aut alia viscera.*

1. Interdum accidit tumorem, aut ulcus, aut humorum acrium congestiones, in partibus membranosis circa uterum, aut alia viscera consitis excitari, atque partes ita affectas, ob solutionem continui in spasmos dolorificos crebro irritari: deinde in quantum spiritus animales circumcirca dispositi, influique in crebras ἰνταξίας adiguntur, illi demum particulas heterogeneas aut a parte affecta, aut aliunde dimissas sibimet ascisentes, ad impetus explosivos disponuntur: cumque imprimis motus convulsivi tantum in loci affecti vicinia contingunt, nempe ut moles in hypogastrio ascendens, aut ventris intumescentia, solummodo per cipi- *Tosterius hoc duplici modo contingit.* *vel ob solutionem continui.*

percipiantur; postea corporum nerveorum ductu & consensu spasmi ibidem incepti sensim in alia ventris imi viscera, dein ad præcordia, ultimoque in ipsum caput propagantur; atque affectu ita paulatim ad spiritus cerebri incolas delato, illi insuper in propria officina copulam heterogeneam nacti, eam in viscera retorquent, adeoque causa morbifica reciproca facta, ab utraque caudicis nervosi extremitate inchoatur. Vidi olim virginem prænobilem, in qua tumor exiguus subter os pubis cum dolore atrociſſimo exortus, convulsiones immanes primo in ventre infimo, ac postea ad præcordia & caput ascendentes, ac demum in membra exteriora protensas ciebat: nam semel aut bis in die, postquam in parte affecta cruciatus insignes urgerent, abdomen, & mox hypochondria attolli solebant: dein respirationis difficultas & ἀναθησία succedebant, atque statim affectu exterius translato, membrorum & artuum contractiones, convulsionesque horrendæ sequutæ sunt. Nonnunquam etiam accidit puerperis, ob noxam utero illatam symptomata spasmodica induci: Refert Harveus ab injectione uterina acriori convulsiones mirandas excitatas fuisse: ita interdum licet rarius accidit, spiritibus circa nervorum extremitates, & prope uterum degentibus, materiam morbificam sive copulam explosivam immediate a loco ibidem affecto, & absque cerebri culpa affigi.

2. *Vel ob succi nervosi obstructionem.*

2. Restat adhuc alter casus, sive afficiendi modus, quo dispositio spasmodica partium longe a cerebro dissitarum vitio producitur (licet interim labes, quæ istius affectionis causa existit, non raro ipsi cerebro mediate communicetur:) nimirum, si quando succus nervosus, alicubi in motu suo, sive circulatione impeditur, exinde in partes nervosas restagnans, easque aggravans, sæpe diathesin spasmodicam infert: Ita cum evacuatio quædam solennis, qua liquoris nervosi superfluitates excerni solebant, cohibetur, uti a fontanellis subito occlusis, aut ulceribus vetustis sine catharsi exiccatis, plures in affectiones convulsivas inciderunt:

inciderunt : quinimo aliquatenus hic locum obtinet, quod vulgo in virginibus & viduis pro cauſa paſſionum hyſtericarum aſſignari ſolet, nempe humoris ſeminalis, quem περὶ τὰ ἀφροδίσια impendi oportuit, intempeſtivâ cohibitio ; ſaltem ſi quando iſtæ a conjugali vitæ ſtatu juvamen recipiunt, ideo accidit, quoniam humoris nervoſi reſtagnationes, quæ cerebro & nervoſo generi ſæpe labem affigunt, hac ratione præcaventur : Porro ſuccus nervoſus verſus principium ſuum regurgitat, quia tranſitus ejus alicubi a tumore aut ſcirrhoſo aut cancroſo præcluditur. Nuper in hac urbe iſtiuſmodi affectus insignis inſtantia contigit, ſc. puella quædam 12 annos nata herniam contraxerat, hinc ex præſcripto matris ſuæ, faſciam male adaptatam, cum fibula duriuſcula glandulas inguinales valde comprimente, non ſine magno dolore & cruciatu per binas ſeptimanas geſtabat : intra hoc ſpatium (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri cœpit ; ac paulo poſtea affectiones convulſivas & quaſi hyſtericas crebro ingruentes paſſa erat, ſimulque ſcrophulæ ingentes pone aures ac in cervice ejuſdem lateris ſubnaſcebantur, quibus antehac in tota vita haud quaquam obnoxia fuerat. In hoc caſu minime eſt quod dubitem, quin a glandulis iſtis, quæ ſunt liquoris nervoſi emunctoria, nimis compreſſis humoris iſtius ſuperfluitates, inde per vaſa lymphatica amandari ſolitæ, in caput reſtagnantes mala iſta pepererint : quippe ſymptomatum prædictorum, a ſubligaculi iſtius inguinalis geſtatione, ortus, ita ſubito & manifeſto ſucceſſit, ut in hanc occaſionem vel mater ejus morbi cauſam retulerit. Inſuper etiam in aliis obſervavi humoris nervoſi, alicubi in decurſu ſuo obſtructi, recrementa verſus caput reſtagnantia, non modo ſymptomata ſpaſmodica, aſt deinde affectus ſtrumoſos intuliſſe.

Objectiones contra prædictam hypotheſin ſolvuntur.

Hæc de affectionis dictæ hyſtericæ ratione formali, diverſimoda origine, nec non de ſymptomatum ejus cauſis genuinis : e quibus liquido conſtare videtur, paſſiones iſtas non ſemper ab utero, quin

quin longe crebrius a cerebri, aliarumque generis nervosi partium, vitio pendere : At vero contra hæc multa objiciuntur, quæ juxta veterum opinionem culpam omnem in uterum rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus morbi insultus fere tantum fœminas invadit; quin & mulieres circa uterum male habentes, sc. puerperæ, aut quibus catamenia fistuntur, ei potissimum sunt obnoxiæ: porro ex juvantibus hoc arguere licet; quia scil. emplastra super abdomen gestata, item arcta ventris & hypochondriorum constrictio, quibus sc. uteri ascensus inhibetur, paroxysmum ingruentem non raro arcent; hoc etiam indicat, quod suaveolentia naribus admota paroxysmum inducunt, atque fœtida eundem abigunt, e contra accidere perhibetur, si eadem ventri aut pudendo imponunrur.

Ut has objectiones diluamus, dicimus imprimis symptomata quæ videntur hysterica, haud tantum mulieres incessere: nam historia superius allata ostendimus virum quendam ejusmodi Paroxysmis, cum molis in imo ventre ascensu obnoxium fuisse: quod autem fœminæ multo crebrius quam viri affectibus istis convulsivis tentantur, duæ rationes proferri possunt: sc. primo quod illarum constitutio animalis sit longe debilior: nempe cerebrum & nervos molliores, & minus firmæ texturæ obtinent, ut nihil fortiter sufferre, nec injuriæ cuivis resistere queant; quin & in illis spiritus animales magis in fugam & distractionem proclives, copulam heterogeneam & explosivam facilius admittunt: hinc fœminæ a subito terrore, aut ingenti tristitia maximas spirituum inordinationes subeunt, cum viri a tali occasione vix omnino perturbantur. Secundo fœminæ diathesin spasmodicam promptius suscipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorem congerunt: quippe cum vitam sedentariam plerunque degunt, sanguis ob ventilationis defectum impurior evadit: insuper in hoc sexu, iste particulis heterogeneis, & fermentativis originaliter scatet; quapropter eum catameniorum fluxu

sæpius

sæpius expurgari expedit, quo tamen haud semper, quod extraneum & incongruum est, e massa sanguinea in totum eliminatur, quin superstes sit, quod pro data occasione in cerebrum & appendicem ejus suffusum, affectionum convulsivarum causa existat: porro cum fluxu menstruali cohibito, diathesis spasmodica accersitur, haud igitur putandum est, tales affectus ab utero suscitari, verum quod massa sanguinea, particulis heterogeneis plus solito imbuta eas, una cum succo nervoso capiti ingerat: quinimo potissimum ob hanc rationem etiam purperæ passionibus quasi hystericis obnoxiæ reperiuntur; præterquam enim quod læsis uteri membranis, spasmus illic, ob sensionem molestam inceptus sursum perreptat, ac denuo cerebro communicatur, sæpissime accidit, sanguinem a lochiis retentis infectum, febrili incendio effervescere, ac dein criseos loco, miasmata maligna cerebro ingerere; unde affectus convulsivi, & non raro soporosi excitantur.

Quod vero arguitur, morbum hunc videri hystericum, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit referre, causam morbificam in mesenterio sæpius quam in utero consitam, interdum hac ratione aut tolli, aut ab iufluentia sua cohiberi: præterea ejusmodi circa hypogastrium applicationes nihilominus prodesse, licet affectus origo ab ipso capite derivetur: nam supra ostendimus, quod cum materies heterogenea & explosiva ab ἐγκέφαλῳ descendens, spiritibus intra totos nervorum interiorum processus dispositis, diathesin spasmodicam intulit; motus convulsivi propterea excitati, a nervorum extremitatibus incipiunt, & exinde sursum versus illorum initia perreptant: adeo ut imprimis viscera imi ventris, dein præcordia, ac ultimo cerebrum ipsum afficiantur; sin vero spiritus extimi, sc. in mesenterii plexibus degentes, ab explosionibus ineundis cohibentur cæteri omnes in reliquo ductu nervoso intra ordines suos permanent: hoc autem emplastra super

per umbilicum gestata, non raro efficiunt: namque odore suo spiritus ab exilitione reprimunt, ac in ordines cogunt, quinetiam copulam illis accrescentem non raro excutiunt, abiguntque: quare cum explosiones illic ineundæ inhibentur, paroxysmus convulsivus omnino præcavetur: quod adhuc amplius constat, in quantum si spasmus in imo ventre inceptus, indeque instar globi ascendens, statim supprimitur, ac istarum partium constrictione valida impeditur, ne superius perreptet, sæpenumero passio convulsiva, præcordiis, & cerebro intactis abrumpitur: quapropter vulgo in more est, mulieres laborantes, fasciis, aut brachiis circa epigastrium complicatis arcte constringere, adeoque symptomatum versus superiora progressum sistere: cum enim spiritus animales velut fomite ignario, spasmos successive ineunt, ubicunque fomes abscinditur, aut intercipitur, affectio istæc prorsus inhibetur,

Quod spectat ad varios odoratorum effectus, nempe quod suavia paroxysmum accersunt. fœtida vero eundem abigunt, dicendum esse videtur, priora spiritus animales demulcendo, resolvere, ac a solitis influentiæ pensis nimis relaxare, adeoque ipsos ad explodendum paratos, in tales inordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere; e contra autem graveolentia spiritus reprimunt, ab excursibus & exorbitantiis retro cogunt; inque ordines compellunt, quin velut sulphur auro fulminanti admixtum, virtutem explosivam iis adimunt.

Quæ hactenus de passionibus vulgo dictis uterinis fuse disseruimus, adhuc clarius eluescent, si in confirmationem hypotheseos nostræ, argumenta ab anatomicis observationibus desumpta, adjiciantur: Itaque libet hic casum insignem, quo affectionum convulsivarum ratio formalis & causæ plurimum illustrantur, in medium proferre.

Observatio. Domina perillustris, forma elegantissima, optimaque animi & morum indole prædita, nuper in hac vicinia degebat, quæ per multos annos affectibus

ctibus ſpaſmodicis obnoxia, ſiquidem valetudinariam hanc diathefin originaliter, ſive hæreditario contraxerat, atque hos morbidi ſeminii fructus, fere quovis ætatis ſuæ luſtro experta fuit, potiſſimum vero quoties utero conceperat (crebros enim conceptus & abortus paſſa) pathematis convulſivis, quaſi hyſtericis, ſupra modum tentari ſolebat: quippe ſtatim a menſibus cohibitis, particulæ heterogeneæ ad cerebrum & nervoſum genus tranſlatæ atrociſſimi affectus paroxyſmos intulere.

Poſtquam noviſſime conceperat, primis menſibus, juxta priſtinum morem, affectibus convulſivis ſubinde moleſtabatur, circa nonam gravidationis hebdomadam, a frigore ſuſcepto, in febrem periculoſam incidit, in qua dolores valde acuti per plures dies in lumbis, & juxta hypogaſtrium graviſſime urgentes abortum minari videbantur: attamen dolores iſti, prout ab eventu conſtitit, potius colici cenſendi, ab humore acri per nervorum ductus, a cerebro in iſtas partes decumbente procedebant; nam circa febris declinationem, materia iſthæc alibi tranſlata, diarrhœa, pedum dolores, & diſpoſitio velut ulceroſa ſucceſſerunt.

Quamprimum hæc Domina a febre & doloribus iſtis convaluit, affectus convulſivi redibant, nam quolibet mane e ſomno evigilans, circa oris & faciei partes, nec non in brachiis & cruribus ſpaſmos & contracturas immanes pati ſolebat; quæ ſymptomata proculdubio a ſeroſa colluvie, in capite circa nervorum origines aggeſta, ab iiſque una cum ſucco irriguo in ſomnis altius imbibita, oriebantur & cum poſtea eadem materies nervorum interiorum ductu, iterum in meſenterii plexus, ac lumbos ferebatur, iſtarum partium dolores atrociſſimi, ac inſuper paroxyſmi quaſi hyſterici eam graviter infeſtabant.

Enimvero iſti faciei & membrorum motus convulſivi brevi tempore ceſſabant; uſque tamen imbecilla, ac enervis, cum vultu pallido, greſſu infirmo ac tremulo, atque alimenti tantum incongrui, & liquorum calidiorum appetens perſtabat

ſtabat : ſub finem tertii menſis, quo tempore conſtanter abortire ſolebat, menſtrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum fruſtulis deſcendentibus, abortum expectabat : attamen fluxu iſto ceſſante, dolores, velut parturientis, in abdomine & lumbis, uti prius exorti ſunt, eamque hebdomadæ ſpatio die & nocte miſerrime torquebant ; tandem balneo herbarum emollientium uſa, & exinde lecto ad ſudandum commiſſa, uteri ſarcinam depoſuit : conceptus ita cum ingenti cruciatu decedens, galli Indici ovum & magnitudine & figura æquabat : hujus tunica exterior fuit lacera & diſrupta, interior integra manens, aquæ limpidæ circiter ℔. ß. & nihil præterea continebat ; nulla quidem fœtus aut formati, aut uſpiam futuri rudimenta apparebant : poſtea per quatuor aut quinque dies lochia cum aliquibus membranarum fruſtis effluebant ; interim dolores cum ſolita atrocia urgebant ; cumque elapſo hebdomadæ ſpatio, haud ſponte deſierint, demum iis ſedandis remedia expetuntur.

Propter hunc finem, imprimis linimenta, fotus, balnea, & clyſteres crebro adhibentur ; etiam medicamina uteri ſordes expurgantia, in quas torius mali cauſa rejicitur, intus ſumuntur : priorum uſum, torminum breves intermiſſiones ſequutæ ſunt ; ſubinde vero affectus cum inſigni moleſtia redibat ; quinimo intra tres hebdomadas, morbus plurimum ingraveſcens, multa alia horrenda ſymptomata aſcivit : nam præter dolores in abdomine & lumbis, qui indies atrociores fiebant, inſuper in dorſo, cervice, ſcapulis, nec non in brachiis & cruribus magno cruciatu mox afficiebatur, idque acerbius quoties lecto incaleſcebat ; cæterum crebra vertigine, vomitu & nauſea, atque ſæpius in die paroxyſmis convulſivis graviſſimis affligebatur ; ſc. primo moles in hypogaſtrio aſcendere viſa, illico totum ventrem cum impetu attollebat, mox reſpiratione cohibita ἀναισθησία cum vultu cadaveroſo ſucceſſit : poſtquam ita velut demortua, per tria aut quatuor horæ

horæ minuta jacuerat, ſubito exilire ſolebat, ut ab aſtantibus vix comprimi, aut contineri poſſet; dein contractiones immanes & diſtorſiones in cunctis oris & faciei partibus; nec non in omnibus corporis membris ſequutæ ſunt: ſymptomata hæc revera hyſterica judicabantur, quo niam Domina illuſtris ita nuper abortierat.

Attamen hæc ſingula perpendens, in ea demum ſententia fui, utriuſque paroxyſmi, ſc. tum ἀναιματώδους, tum σπασμώδους cauſam omnino a mala cerebri & nervoſi generis affectione, etiam abſque uteri culpa pendere; nempe quod humor acris intra ἐγκέφαλον congeſtus, exinde per nervorum ductus in partes longe diſſitas deſcenderet, qui membranis & fibris inſidens, cumque humore a maſſa ſanguinea influo fermenteſcens, eas plurimum irritaret, adeoque dolores atroces cieret: poſtea dein cum particulæ heterogeneæ & explosivæ cum humore iſto intra ἐγκέφαλον admiſſæ, atque ductus nerveos ſubeuntes, ſpiritibus accreſcerent, propterea diatheſis ſpaſmodica ſubinde in graves paroxyſmos erumpens inducebatur, prout mox fuſius patebit.

Juxta hujuſmodi Ætiologiam intentiones curativas inſtituens, Dominæ æprotanti, quo tempore graviſſime laborabat, ſanguinem e vena ſaphena mitti, intra biduum lene catharticum exhiberi, idque ſemel, aut bis in hebdomada iterandum præcepi: inſuper aliis diebus, veſperi & mane ſp. C. Cervi, aliiſque horis bis aut ter in die pulveris e margaritis & oculiscancrorum cum doſi ſequentis julapii propinabam. ℞. Aq. limacum, lumbricor. magiſtralis an. ʒiij. ſaxifragæ, ceraſor. nigror. an. ʒ iiij, hyſtericæ ʒ ij. ſyr. e coralliis ʒj. ß. tincturæ caſtorei ʒ j. miſce; Balneo herbarum dulcium frequenter uſa fuit cum neceſſitas urgeret, opiata ſemper bono ſucceſſu aſſumpſit; veſicatoria internæ parti utriuſque femoris, etiam cervici applicabantur; porro fotus, linimenta, clyſteres, cucurbitæ, ſternutatoria, cum multis aliis adminiſtrationum modis, juxta ſymptomatum exigentias præſcribebantur.

Ab hac medendi methodo per 14. circiter dies adhibita, Domina illustrissima plurimum alleviata, paroxysmis convulsivis omnino caruit. Quinimo viscerum & membrorum tormina, aliaque symptomata valde mitigata, citæ convalescentiæ spem optimam fovebant: Posthæc vero, partim ob malam victus rationem, cui ægrotans vel paululum refecta semper indulsit, præcipue tamen, propter subitam terroris vel tristitiæ passionem, quam funestum accidens, intra proprias ædes contingens, excitarat, recidivam passa, mox morbus in multo deteriorem statum evectus, nam & spasmi & dolores atrocius infestabant; quin & ventriculus vomitu fere continuo lacessitus, nec alimenta nec medicamina admittebat. Lac asininum per aliquot dies cum fructu quodam sumebat; quod tamen, siquidem in ventriculo bilescens, ei molestiam pareret, brevi omittebatur: tandem invitis omnibus remediis, juxta plurium medicorum consilia diligentissime præscriptis, nobilissima patiens magis indies, magisque elanguescebat, atque sensim morti appropinquabat: biduo ante obitum ventris & lumborum tormina plurimum remittebant, ipsaque solito alacrior facta, convalescentiæ spem quandam concepit; interea tamen conquesta erat de capitis dolore & gravitate insigni; cumque circa initium noctis alte dormiverat, expergefacta in paroxysmum convulsivum valde horrendum incidit, qui statim in apoplexiam cito lethalem transiit; namque insensilis & ἄφωνος facta, intra 12 horas hac vita emigravit,

Morbi Ætiologia ex observatis anatomicis desumpta:

Cum circa ægritudinis, ex qua illustrissima Domina obierat, causam varia judicia ferebantur, plerisque nimirum mala omnia in affectiones uterinas; aliis in abscessum aut apostema, quod alicubi circa abdominis viscera latitans suspicati sunt referentibus; placuit amicis ut cadaver, ob funus diu prolatum aperiendum, sedulo inspiceretur; adeoque genuinæ morbi & mortis causæ investigarentur, quod pensum curæ meæ delegatum, summa qua poteram diligentia executus sum.

Itaque

Itaque primo circa habitum corporis obſervatu dignum erat, quod membra, & partes inferiores, juxta, ac ultra dolorum ſedes conſitæ, plurimum contabuerant, ut crura prorſus emaciata, inſtar ſceleti apparuerint: interim facies, cervix, & brachia ſatis plena & toroſa manebant, unde conſtat liquorem nervoſum operi nutritio non minus quam facultatum animalium exercitio conferre: quare cum liquor iſte, in lumbis & abdomine a tranſitu multum impeditus, & ſpaſmis continuis abſumptus, haud debito influxu ad partes inferiores deſcenderet, iſtæ propterea ſtatim tum enerves, tum emarcidæ evaſerunt. Hujuſmodi atrophia in hoc differt ab altera hectica, quæ ſanguinis vitio contingit, quoniam in hac facies Hippocratica præcipuum morbi ſignum eſt, in illa vultus aſpectuſque parum aut nihil mali prædunt.

Dominæ illuſtriſſimæ cadaver, ut valde emaciatum, & viſcera omnia inanita fuerint, tamen illud citiſſime computruerat. nam intra 40 horas cutis per totum diſcolor, in hac parte livida, in iſta viridis, inque alia ſubnigra apparebat; & corpus tam ſubito putreſcens odorem ſumme tetrum expirabat, cujus ratio proculdubio erat, quod propter muſculos ſpaſmis perpetuis exercitos mixtionis principia in tantum laxarentur, ut illa in diſſolutionem prompta, poſt obitum mox ab invicem decederent; pari certe ritu uti obſervamus de carne ferarum, quæ aut curſu diuturno fatigatæ, aut fuſtibus contuſæ occiduntur, hæc enim multo citius putreſcit, quam illarum, quæ ſtatu tranquillo & ſedato mactantur.

Abdomine aperto, inteſtina & ventriculus, ſatis ſana ſc. integra enim & bene colorata apparebant, erant tamen inanita, & quaſi inflata,, utpote quæ in perpetuas fere evacuationes, ſc. ſupra, aut infra habitas, ſollicitata fuerint: in tota hac cavitate nulla abſceſſus, aut apoſtematis veſtigia cernebantur. Dum morbi cauſam perquirentes, viſcera huc illuc devolvimus, in meſenterio aliquid notatu dignum occurrebat; nempe circa me-

dium ejus ubi dorso affigitur, atque majores nervorum plexus continet, substantia laxior & pluribus quasi vesiculis inflata manus latitudinem exæquans videbatur, eo sc. ritu, ac quando in armo vitulino interstitia musculorum a laniis insufflantur, ut pars ea plenior & velut pinguior facta, extumescat: Hoc mesenterii loco, quia tumidior & tactu mollior fuit, humorem aliquem doloris causam hospitari putaveram; aperiens vero deprehendi tantum membranas fuisse ab invicem solutas, & interstitiis suis nihil præter flatum inclusisse: qualis membranarum separatio, & ab invicem divulsio, proculdubio inducta fuerat a crebris spasmis, sive spirituum explosionibus, quæ intra plexus, & fibras nerveas illic densissime consitas fere continuo ciebantur; atque spasmi isti, ob particulas heterogeneas & explosivas illuc nervorum ductu a capite derivatas contingebant.

Enimvero quod spectat ad ista ventris tormina, & in affectibus convulsivis velut molis ascensum, & abdominis inflationem, non dubitandum est quin causæ morbificæ sedesin illa mesenterii parte delituit: attamen quoniam uteri principaliter affecti tanta suspicio ferebatur, quantum hoc viscus meruerat, proxime inquirebam: itaque pelvim intra ossa pubis consitam diligenter scrutatus, uterum in debito situ & quoad omnia sanum, & sartum tectum reperi: corpus ejus ad justam molem, licet 5 tantum septimanæ post abortum præterierant, contrahebatur, sc. pyrum minorem & magnitudine & figura referebat; glandulæ ex utroque fundi latere, quæ testes dicuntur, perexiguæ & flaccidæ, sine quovis humore superfluo, aut virulento in iis contento, apparebant: uteri corpus ubilibet dissectum, crassitudine sua pollicem latum æquabat; ejusque interior cavitas haud major fuerat quam ut fabam contineret: intra hunc specum, sicuti in aliorum viscerum cavernis assolet, mucosum quiddam in perexigua quantitate includebatur: revera circa uterum, aut appendicem ejus nihil extabat, cui tanquam cau-

sæ

ſæ morbificæ, ſymptomata modo deſcripta imputari poterint: quapropter hinc quod prius opinatus ſum, ἀποδεικτικῶς concludere liceat, paſſiones dictas uterinas ſæpiſſime ab alia cauſa quam uteri vitio excitari.

Inteſtinis amotis etiam renes ſatis ſanos reperiimus; alter tamen eorum inulitatæ erat figuræ, ſc. in plures lobos inſtar renis vitulini findebatur.

Lien, pancreas, & omentum ſine culpa: ventriculus valde inflatus erat, ejuſque tunica interior, abſque plicis, aut rugis plana evaſerat, quod certe acciderat propter crebros vomitus, viſcere hoc ſpaſmis fere continuis affecto: porro ob hanc rationem, ſc. ſtomachi tono præfracto, alimenta nec bene appetere, nec concoquere ſolebat.

Hepar a ſana conſtitutione plurimum deſciverat, fuit namque tumidum & ſubdurum, pallidi coloris, atque inſtar ligni putridi, exangue prorſus & exiccum, hoc proculdubio effecerat liquorum cardiacorum, & impenſe calidorum crebrior uſus.

Pulmones erant lividi coloris, & per totum obſtructi, utpote ichore ſpumoſo, & fœtido infarcti: Certe hoc viſcus & hepar a longo tempore vitioſa extiterant, propterea ut ſanguis diutius a recta craſi degener & valde depravatus, ægritudinis prima ſeminia, ejuſque deinceps fomitem conſtantem ſuggeſſerit.

At vero præcipuam, & quaſi originalem morbi cauſam in capite, idque haud fruſtra quæſivimus; itaque calvaria exempta, vaſa meningas & cerebrum perreptantia ſanguine plena, & diſtenta apparebant, cum in reliquo corpore inter diſſecandum vix quidquam ſanguinis effluxerat: meninge craſſiori amota, per alteram tenuem, & pellucidam, aqua limpida cerebri plicas & anfractus implens, ejuſque totam compagem quaſi inundans, cernebatur: revera omnes cerebri cavitates & receſſus colluvies ſeroſa impleverat: plexus choroides aqua diu immerſus, & velut elixus, diſcolor & ſemicorruptus evaſerat: Juxta nervorum ſplanchnicorum

rum origines, aqua ſe plurimum inſinuans, piam matrem, a medullæ oblongatæ caudice, per duos digitos latos ſeparaverat, procul dubio horum nervorum ductu, materies morbifica a capite in meſenterii plexus deſcendens, & dolorum, & ſpaſmorum cauſa extiterat: porro eadem materies etiam aliorum nervorum capita afficiens, eorumque ductus pervadens, poſtea in aliis partibus, ſc. quibuſvis fere totius corporis, atrociſſimas haſce affectiones produxit:

Medendi methodus contra affectiones hyſtericas.

Quod ſpectat ad therapiam, ſive medendi rationem, in paſſionibus vulgo dictis hyſtericis uſurpandam: quandoquidem plurima hujus morbi ſymptomata ſunt convulſiva, inde conſtat remedia antiſpaſmodica, qualia ſuperius deſcribuntur, potiſſimum indicari; attamen cum affectiones hæ ſexui fœmineo ſæpiſſime contingunt, in quo nempe fluxus menſtruus, aliaque uteri accidentia, plerunque in cauſæ morbificæ partem aſciſcuntur; idcirco medicamenta varias uteri diſpoſitiones reſpicientia prioribus ſuperaddi, iiſque multifariam complicari debent: Indicationes therapeuticæ ſunt vel curatoriæ in paroxyſmo adhibendæ, vel præſervatoriæ, quæ extra paroxyſmum inſtitutæ morbi cauſam tollunt, ejuſque acceſſiones præcavent.

Curatoria.

1. Quoad prius, ſi paroxyſmus levior eſſe ſolet, abſque ulteriori ſpirituum perturbatione, ſua ſponte pertranſire permittatur, ſin eo gravius urgente, naturæ valde oppreſſæ ſuppetias afferre opus ſit, unum illud agatur, ut ſpiritus copulæ heterogeneæ amplexibus immunes facti, inordinationes ſuas, exploſioneſque remittant; in hunc ſcopum uſu receptiſſimum eſt imprimis fœtida & graveolentia naribus admovere, quorum ſc. effluvia ſpiritus nimis efferos, & exilire paratos reprimunt, ac in ordines cogunt, quin & copulam heterogeneam iis excutiunt, & non raro penitus profligant: aſa fœtida, caſtoreum, galbanum, ſindone rara incluſa, & naribus admota conveniunt; item plumæ perdicum, & vetera coria cumbuſta, aut ſulphur accenſum: Porro ſpiritus, ac oleum

fuliginis

fuliginis, aut cornu cervi non raro juvant: Novi tamen hujuſmodi ſuffimigia, quibuſdam fœminis plurimum infeſta paroxyſmum aggravaſſe; probabile eſt eadem interdum ſpiritus nimium irritare, ac in majores ἀταξίας adigere, ſicut fœtida naribus admota, ita ſimilia ori infuſa non raro levamen conferunt: quare hyſtericis tincturam caſtorei, ſolutiones aſæ fœtidæ, & galbani, etiam ſpiritus C. cervi, ac fuliginis, cum aquis appropriatis ſæpius bono cum ſucceſſu propinamus. ℞. Sp. C. cervi gut. 12 ad 15 vel 20. ſumantur in hauſtulo julapii ſequentis. ℞. Aq. pulegii, artemiſiæ an ʒ iiij aq. bryoniæ compoſitæ ʒ ij. caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi ʒß. ſacchari albiſſimi ʒj. miſce. ℞. Tincturæ caſtorei ℈j. ad ʒß. ſumatur in hauſtulo cerevifiæ tenuis, ℞. Aſæ fœtidæ, vel galbani ʒij. diſſolvantur in ſpiritu vini ad tincturæ rubicundæ extractionem. Doſis ℈j. in aq. matricariæ cochlear. ij. vel iij. Riverius valde prædicat illud Solenandri. ℞. Moſchi, ſanguinis draconis an. ℈j. plus minus ſumatur in aq. Naphæ ʒiij. ad iiij. Johannes Anglicus commendat ſem. paſtinacæ vel aquilegiæ in vino, aut aq appropriata prout remediacertiſſima. Si paroxyſmus diutius perſiſtens ἀφωνίαν aut ἀσφυξίαν intulerit, enemata acriora, ut rad. bryoniæ cum carminativis aq. incoctis injiciantur, frictiones crurum ac pedum inſtituantur; ac ſi ad fortiora procedendum erit, cucurbitulæ abdomini, aut inguini applicentur, quin & ſternutatio crebro provocetur, nonnullis convenit in media paroxyſmo, aq. frigidæ hauſtum, aut ſimplicem, aut in qua camphora deflagravit, propinare.

2. Indicatio præſervatoria has tres præcipuas intentiones complectitur, ſc. primo ſanguinis impuritates cerebroac nervoſo generi ſuffundi aptas tollere, aut alio derivare. Secundo cerebrum munire, ſpirituſque incolas ita corroborare, ut illi copulam heterogeneam, vel non omnino ſuſcipiant, vel facile excutiant. Tertio quicquid enorme uterus habet, ac diſpoſitioni ſpaſmodicæ contribuit emendare. *Præſervatoria.*

1. Prima intentio catharsi & phlebotomia, aliisque communioribus sanguinem, & humores depurandi expurgandique viis perficitur. Si emetico locus fuerit, ab eo semper ordiendum esse duco, præsertim in cacochymicis, atque pica, aut malacia affectis, in quibus ingens phlegmatis viscosi saburra, ventriculi plicis ac tunicis infarcta, aliorum medicaminum virtutes inhibet: propediem a vomitorio, nisi aliquid contra indicat, sanguis detrahatur, in fœminis temperamenti calidioris, statim e brachio, & postea, si opus sit, ex pede, aut hirudinum suctu e venis sedalibus; in corporibus vero obstructionibus molestatis, & minus calidis sanguis mittatur parcius & rarius, ac tantum in locis infra uterum consitis: post has evacuationes (si modo indicantur) rite celebratas semel intra sex semtemve dies purgatio instituatur juxta formulas sequentes. ℞. Pilul. fœtid. major. ʒ i. ß. resinæ jalap. gr. xii. Tartari vitriolar. castorei an. ϑ j. ammoniaci solut. in aq. hystericæ q. s. f. pilulæ 12 pro tribus dosibus. Vel. ℞. Resinæ jalap. gr. xviij. Calomelanos ʒ j. castorei ϑ j, f. pulvis, dividatur in tres partes pro tribus dosibus, detur in pulpa pomi cocti vel in conserva boraginis: temperamento calidiori præditis, extracti, aut syrupi nostri solutivi dosis convenienter exhibeatur: ad materiæ morbificæ a capite revulsionem fontanella suræ, aut femori inusta, atque interdum vesicatoria, ligaturæ, & frictiones dolorificæ adhiberi solent. Nec tantum sanguinis purgatio, ejusque recrementorum a capite revulsio, sed liquoris ejus alteratio, inque crasin debitam reductio hic locum habent: quare in quibusdam hystericis chalybeata juvant, in aliis acidulæ aut serum lactis, in nonnullis thermarum usus insigniter prodesse solent.

Secunda intentio, nempe cerebri, & spirituum animalium rectificatio, medicamentis cephalicis, ac proprie antispasmodicis perficitur, quæ quidem fere singulis diebus, quoties a catharsi, aut phlebotomia vacat, sedulo exhibeantur: talium remediorum cum variæ sunt species & administrationum modi,

modi, libet hic selectiores quasdam formulas subjicere.

℞. *Faculæ bryoniæ, asæ fœtidæ, castorei an.* ʒ j. *salis corallii, succini, Jovis an.* ʒ ß. *galbani solut. in aq. hysterica q. s. f. massa. Dosis* ϑ ß. *ad* ϑ j. *mane & vesperi, superbibendo dosin liquoris appropriati.*

Vel ℞. *sem. pastinacæ sylvestris, urticæ an.* ʒ ij. *vitrioli martis* ʒ j. *extracti gentianæ, matricariæ an.* ʒ j. ß. *cum s. q. syrupi de artemisia; f. massa, sumatur ad* ʒ ß. *eodem modo.*

Si forma pulveris magis arridet. ℞. *Rad. serpentariæ virginianæ, contrayervæ an.* ʒ j ß. *corallii præpar. margarit. succini albissimi an.* ʒ j. *misce, f. pulvis. Dosis* ϑ j. *ad* ʒ ß. *mane, & vesperi cum liquore appropriato.*

Opiatæ ad hunc modum componantur. ℞. *Conserv. flor. lilii convallis, paeniæ maris, betonicæ an.* ʒ ij. *sem. paeniæ, corallii rubr. præpar. an.* ʒ ij. *pulv. dictamni cretici* ʒ j. ß. *salis absynthii* ʒ ij. *cum s. q. syr. e corticibus citri. f. electuarium.* Dosis mane & vesperi q. N. Moschat. eodem modo pauperibus exhibeatur conserv. foliorum arboris vitæ, vel foliorum rutæ bis in die.

Liquores contra affectiones hystericas appropriati, & medicamentis prædictis superbibendi, sunt vel aquæ destillatæ, quæ per se, vel cum aliis in forma julapii sumantur, vel decocta, vel tincturæ, ac infusiones.

℞. *Aq. artemisiæ, pulegii an.* lb. ß. *hystericæ* ʒ iiij. *tinctura castorei* ʒ. ß *syr. e corallis* ʒ j. ß. *misce. Dosis* ʒ j. *ad* ʒ j. ß. *cum medicamento quolibet e supradictis.*

℞. *Folior. pulegii, matricariæ, abrotani utriusque calamintha, nepetæ, marrubii utriusque an.* M. j. *rad. bryoniæ* ʒ iiij. *sem. pastinacæ* ʒ ij, *incisis, & contusis affunde vini albi, vel pomacei* lb. vi. *destillentur s. a.*

℞. *Rad paeniæ maris, angelicæ, valerianæ an.* ʒ ß. *folior. artemisiæ, chamepyteos, calamintha, pulegii, visci qu. an.* M. j. *sem. utriusque pastinacæ sylvestris, an.* ʒ iij. *passular.* M. j. *coquantur in aq.*

sou. a. &c

fontana ℔ iiij. *ad medietatem, adde vini albi* ℔ j. ß. *f. colatura, ſervetur in vaſis occluſis. Doſis* ʒ iij, iiij. *bis in dies.*

℞. *Sem. paſtinacæ ſylveſtris contuſ.* ʒ ij. *caſtorei* ʒ j. *ponantur in vitro cum vini albi* ℔ ij. *Doſis* ʒ ij. *bis in die.*

3. Quoad tertiam intentionem, quæ uteri inordinationes inhibens paſſionis dictæ hyſteriæ ſanationem promovet; dico imprimis, quod olim credebatur circa morbi cauſam, & curationis ſcopum, nempe uterum aſcendere, ideoque debere in debitum locum reduci, omnino commentitium eſſe, prout alibi oſtendimus: uteri deſcenſus, ſive exitus ſæpenumero accidit, attamen raro aut nunquam affectus hyſtericos producit: porro uteri diſlocatio puerperis mox a partu interdum contingit, ſc. cum uteri corpus capacius factum, & recens inanitum, non recto in loco, intra pelvim ſubſidet, verum ſuperius ad latus illi modo dextri, modo ſiniſtri declinat, ibidemque inſtar marſupii conſtricti, in molem ingentem complicatur: cujuſmodi moles, juxta inguinis latus diu permanens, fœtus alterius, aut ſecundinæ relictæ, aut etiam tumoris ſcirrhoſi illic accreſcentis, ſuſpicionem inferre ſolet; poſtea tamen, cum lochiis copioſe fluentibus, uterus ad debitam magnitudinem redigitur, tumor iſte ſenſim evaneſcit: atqui dum illic perſiſtit, niſi forſan lochia propterea ſiſtuntur, paſſiones hyſtericas minime producit. Huic parti in debitam poſitionem citius reducendæ, fotus, linimenta, & emplaſtra bene conducunt. Sæpiſſime tamen ſymptoma illud ſine ulteriori noxa ſponte pertranſit. Quibus præterea affectibus uterus a puerperio obnoxius fuerit, & qua medicinæ methodo iis occurrendum ſit, alibi ex profeſſo oſtendimus. Quoad cætera iſtius partis vitia, quæ fœminis aliis, ſc. minime puerperis obtingunt, advertimus, ea potiſſimum eſſe vel uteri morbum ex ſolutione continui factum qui ſc. aut tumor, aut ulcus eſt; vel excretionis cujuſdam aſſuetæ inhibitionem, nempe aut ſanguinis menſtrui, aut fluoris albi, aut humoris ſeminalis

minalis ſuppreſſionem: Propter menſtrua retenta particulæ heterogeneæ non raro in caput ſuffuſæ, pathemata ſpaſmodica inducunt: pariter cum fluor albus ſiſtitur, materia excrementitia a ſanguine reſorpta, cerebro & nervoſo generi traditur: Quinimo cum ſeminis evacuatio ſolita inhibetur, humoris nervoſi ſuperfluitates in cerebrum regurgitant, ejuſque ſpiritus incolas tinctura morbifica & explofiva inficiunt. Super his particularibus uteri affectibus non opus erit ſpeciatim ac fuſe diſſerere, ſed medicamenta & adminiſtrationes iatricas morbis muliebribus appropriatas, cum remediis antiſpaſmodicis complicare.

CAPUT.

CAPUT XI.

De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxima ex parte eſſe convulſivos, obiter item de medicamentis chalybeatis.

IN ſuperioribus plane evicimus, paſſiones dictas hyſtericas non ſemper ab utero, imo ſæpius a capite affecto procedere; inquirendum proxime de affectibus hypochondriacis, cujuſmodi originis & naturæ illi fuerint, & a quarum partium vitio potiſſimum dependent. Vulgaris invaluit opinio ſymptomata, huic morbo accenſeri ſolita, omnino a liene produci; quare utplurimum vaporibus ab hoc viſcere elevatis, & huc illuc varie diſcurrentibus, aſcribuntur; cum revera ægritudines iſtæ plerunque ſint partium nervoſarum ſpaſmi & contractiones: ut vero conſtet quibus de cauſis excitari ſolent, ipſa ſymptomata imprimis perpendere, eorumque cenſum quendam inſtituere oportebit.

Affectus hypochondriaci deſcriptio.

Quoad affectus igitur, qui vulgo hypochondriaci perhibentur, obſervare licet eos hominibus temperamenti atrabilarii, cum aſpectu lurido, & graciliori corporis habitu potiſſimum accidere: raro eſt quod morbus iſte ἐυαέρκεις vultu florido, aut etiam nimis phlegmatico præditos moleſtat: circa ætatis ἀκμὴν ſignis manifeſtis ſe prodit; huic viri, frequentius quam fœminæ, obnoxii reperiuntur, in utriſque habitualis factus, ægre admodum aut vix omnino curatur, in mulieribus ob debiliorem conſtitutionem, affectibus ſpaſmodicis longe pluribus ſtipatur; quare vulgo dicitur in hoc ſexu, paſſioni hypochondriacæ, hyſtericam aſciſci.

Symptomatæ, quæ huic morbo accenſentur, vulgo valde multiplicia, & diverſimodæ indolis exiſtunt, neque in omnibus parem originem, aut eandem

eandem a ſe mutuo dependentiam obſervant: quippe in hisventris inferioris viſcera, in illis præcordia, in aliis cerebri confinia plurimum affici videntur: in pleriſque, verumtamen haud omnibus, ventriculus multum laborat: circa appetitum ſæpe nimius, atqui ab ingeſtis ſtatim aggravatur; cumque alimenta ob βραδυπεψίαν diutius in eo morantur, eorum particulæ ſalinæ in fluorem evectæ, totam chyli maſſam in pultem modo acidam, aut auſteram, modo in ſalſam, aut acrem pervertunt: hinc cardialgiæ, flatuum ingens proventus, rugitus, ac crebra vomitio ſuccedunt; & quoniam ob πνευματώσεως defectum, chymus haud in totum volatiliſatur, ac foras provehitur, quin materiæ viſcoſæ ſaburra ventriculi tunicis adhæreſcens pone relinquitur, ſputatio fere continua eos infeſtat, in ſiniſtro hypochondrio diſtentio, & non raro ibidem, ac ſubtus ventriculum pulſatio immanis ſentitur, etiam illic dolores paſſim oriuntur, qui hinc inde vagi tranſcurrunt, & cum lancinatione quadam per plures horas miſere excruciant: interim a membranarum contracturis & flatuum exinde concitatorum fluctuatione, borborygmi, & murmura producuntur: in thorace autem ſæpenumero adeſt magna conſtrictio & auguſtia, ut reſpiratio difficilis, & ad motum quemvis laborioſa evadit: etiam in nonnullis paroxyſmi aſthmatici graviſſimi ingruunt: inſuper de cordis tremore & palpitatione, cum inſigni ejuſdem oppreſſione, laborantes queri ſolent; item crebra ſpirituum deliquia, & leipothymiæ metus ſuperveniunt, ut ægroti mortem iis ſemper imminentem putarint: in hac regione circa membranas, ac præcipue mediaſtinum, dolor acutus, qui modo in una parte circumſcribitur, modo ad ſcapulam extenditur, hujus morbi ſymptoma familiare eſt. At vero in capite malorum ilias hypochondriacos plerunque perturbat; nempe dolores atrociſſimi periodice revertentes emergunt; item ſcotomiæ, crebræ vertigines, vigiliæ pertinaces cogitationum æſtus, & fluctuatio moleſtiſſima, animi incertitudo, phantaſia perturbata, rei cujuſque formido

formido & ſuſpitio, morborum, quibus immunes ſunt, poſſeſſio imaginaria, plæræque etiam aliæ ſpirituum diſtractiones; imo interdum melancholia, & mania hanc ægritudinem comitantur: præter interiores haſce corporis regiones ab hoc morbo obſeſſas inſuper partes fere quaſvis externas dolores vagi, nec non ſpaſmi, & ſtupores cum formicationis ſenſu invadunt, ſudores nocturni, ſanguinis in facie & volis manuum ſuffuſiones, febres erraticæ, & pleraque alia incertæ originis ſymptomata paſſim oriuntur; de quibus ſiquidem in promptu non fuerit cauſas genuinas & fiendi modos aſſignare, ſtatim in lienem culpa omnis rejicitur, illumque, velut affectus cujuſvis anomali primum authorem, medici accuſant; verum quo jure mox inquiretur: interim obſervare eſt, quod præcipua hujuſce ægritudinis ſymptomata ſint ſpaſmodica, atque immediate a ſpirituum animalium, & ſucci nervoſi anomaliis, potiusquam a viſcerum coctioni inſervientium dyſcraſiis dependent. Verumtamen unde morbi hujus complicatiſſimi prima origo procedit, & qua ratione in pluribus ita locis affectiones diverſimodas pariat, non ita facile erit deſignare.

Affectus hypochondriaci ad genus nervoſum ſpectant.

Quid medici veteres atque moderni de paſſione hypochondriaca ejuſque eſſentia, & cauſis crediderunt, tædio hic eſſet particulatim referre; annotamus ſolum quod plerique valetudinariam hanc diatheſin unici lienis vitio adſcripſerint; interim nonnulli tota hujus viſceris confinia in culpæ partem aſciſcentes, ſanguinem in vaſis ſplenicis, & epigaſtricis ubivis ſcatentem, utpote intemperiei calidæ & ſiccæ reum, adeoque aduſtioni, & nimiæ fermentationi obnoxium multiformi huic malo originem præbere contendunt: At vero inſigniſſimus Highmorus lieni, æque ac utero vindicias afferens, præcipuam hujus morbi cauſam omnino in vitioſam ventriculi conſtitutionem retulit; atque hinc ſymptomatum prædictorum rationes originaliter petendas eſſe voluit. Enimvero ut hypotheſin pro ſolvendis hujus ægritudinis phænomenis idoneam contexeret, ſupponit imprimis

In paſſionis hypochondriacæ cauſas inquiritur.

primis ſtomachi tonum nimis laxum & debilem evaſiſſe, ut propterea alimenta difficile admodum & imperfecte coquat: ita nimirum ut chyli portio tenuis & ſpirituoſior, debito citius illinc ſanguini commiſſa, ejus craſin verſus acrem & calidam pervertat; dein alimenti reſiduum diutiori intra ventriculum mora in phlegma viſcidum, & ponderoſum degeneret; quod etiam ſtagnatione ſua (pariter ac in eduliis diutius aſſervatis obſervare eſt) valde acidum aut auſterum evadit: hinc autem arguit vir doctiſſimus, quod a ſanguine nimis ſeroſo, & tenuiori facto, ejus effervescentiæ cito tranſeuntes inducantur, atque a ſtomacho materiæ viſcoſæ ſaburra aggravato, ventriculi & hypochondriorum flatus ac diſtentiones nec non ructus & ſputatio moleſtiſſima oriantur: quo vero lienem hac culpa penitus eximat, eum neque ſanguinis fæcem atrabilariam ſecernere, nec alii cuivis circa αἱματῶσιν muneri inſervire contendit; attamen uſum ejus fere tantum in eo conſiſtere, ut viſcus hoc ſanguine præfervido turgeſcens, ventriculo adjacenti calorem ſuppeditet, ipſumque blando tepore foveat.

Circa hanc opinionem, licet egregio huic Authori eatenus conſentiam, ut ventriculum in hoc affectu ſæpe graviter laborare concedam, cujus ſiquidem tonus ſit laxus, & robur præfractum propter alimenti indigeſtionem, pituitæ viſcoſæ ſaburra uſque in finu ejus progignitur; cui ob particulas ſalinas diutina mora in fluorem evectas ſæpe acor inſignis aut auſteritas accedunt; dein quia vitium in prima coctione haud emendatur, in ſecunda ἀπεψίαν iſtam ſanguinis dyſcraſiæ & inordinationes excipiunt: Veruntamen in illam opinionem haud adducat ventriculum ſemper eſſe primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci ſymptomata tantum a vitioſa illius conſtitutione pendere: Novi enim plures ægritudine iſta immaniter afflictos, qui ſtomacho ſatis valebant: etenim de pulſatione in ſiniſtro hypochondrio, de pectoris anguſtia, & dolore vago in eo excitato, nec non de cordis tremore & oppreſſione, cum metu,

D. D. Highmori hypotheſis ventilatur.

tu continuo & imaginatione perturbata, plurimum queſti ſunt; interim cibos copioſe appetere, ac ingeſta quævis ſine ventriculi moleſtia, aut gravamine, etiam abſque ſputatione aut ructu acido digerere ſolebant. Quinimo obſervavi alios bibaces & mala victus ratione utentes, ſtomachi flacciditatem cum dyſpepſia, flatulentia, & crebra vomitione contraxiſſe, qui circa præcordia & facultates animales ſatis ſani pro hypochondriacis haud omnino haberentur: præterea in hoc affectu ſæpe ventriculus, potius aliarum partium aut ſanguinis vitio, quam propria culpa laborat; quippe uſitatum eſt, hujuſmod ægrotos, quamdiu in lecto compoſiti multum perſpirant, circa ſtomachum recte habere; cum vero excitantur, poris occluſis, & maſſæ ſanguineæ fæculentia intus reſtagnante, ſtatim cardialgia, flatuum aggeſtione, & crebro vomendi nixu affici.

Propter hæc, aliaque rationum momenta, affectionis hypochondriacæ originem ab alio fonte quam a ventriculi imbecillitate derivandam eſſe exiſtimo: quatenus autem inter partes hic primario affici ſuſpectas, maximæ querelæ contra lienem ſuſcitantur; erit operæ pretium inquirere, quali officio hoc viſcus defungatur; dein quoties ab eo deſciſcit, utrum huic morbo contribuat.

In lienis uſum inquiritur.

Ut concedam igitur, cum D. Highmoro, lienem calore ſuo ventriculum fovere, adeoque forſan aliquatenus coctionem juvare: attamen haud eo potiſſimum fine, ſed ob uſus quoſdam nobiliores hanc partem conditam eſſe concludo; quippe ſtomacho, propter alimenti digeſtionem, haud tam calore quam fermento activo opus eſſe videtur: etenim piſces, actu frigidi, eſculenta ſua integra devorant, ac ſine caloris ſubſidio eadem velut a menſtruo quodam reſoluta facile coquunt: præterea de liene obſervare eſt, quod licet in homine tota ejus compages ventriculo adjaceat, in cæteris pleriſque animalibus figura oblonga præditis, quoad maximam ejus portionem, procul a ventriculo amoveatur: porro ſi lien ſit tantum focus in quo ſanguis ventriculum calefaciens contineatur,

neatur, quæ ratio eſt ut iſte potius quam hepar, aut pulmones, lividi coloris evadat; & cruore nigricante, ideoque minus præfervido inferciatur?

Dum hæc perpendo, quod olim de lienis uſu annotaveram, longe probabilius videtur, quod nimirum a ſanguine per arterias advecto, portio quædam fæculentior, ſc. materia terreſtri & ſale fixo conſtans, in hoc viſcere deponatur, quæ illic velut digeſtione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo ſanguini per venas refluo committatur, quæ ipſum ζυμόσι quadam inſpiret, atque circa πνευμάτωσιν ejus idem præſtet quod fermentum noſtrum vulgare (*leaven* dictum) maſſæ farinaceæ commiſſum; nam ſicuti panis incocti portio quædam ad auſteritatem ſervata iſtam indolem aſſequitur, ut panes alios fermentet, eorumque particulas alias ſegnes in motum vindicet, ita videtur quod ſanguis in liene reconditus ibidemque velut ſtagnatione aceſcens, fermenti naturam induat, quo quidem reliqua cruoris maſſa, aliique forſan humores, tanquam ſpiritualiſati, in motum vividiorem actuentur. Quo ſpectant quæ a nupero Authore, ſc. Doctiſſimo Velthuſio, de lienis uſu ingenioſe proferuntur: enimvero ille in hoc viſcere fermentum, quo ſanguinis particulæ ſegniores ad activitatis ſtatum perducuntur, contineri, uti ſumme probabile, conſtituit: quippe animadvertens quod in pueris aliiſque temperamento ſanguineo, & habitu corporis obeſiori præditis, uti mores, & animi indoles ad otium, mollitiem & hebetudinem inclinarent, ita lien ſemper coloris rubicundi, & ſanguine, uti hepar, florido repletus fuerit: hinc concludit, in his lienem, uti partes genitales ante pubertatem, aut in elumbis minus officio ſuo fungi; e contra vero, quandoquidem in viris circa mediam ætatem, præcipue in iſtis, qui ſunt vultus ſeveri & corporis gracilioris, uti ſolertiæ, ſagacitatis, conſtantiæ ac fortitudinis indicia ſe produnt, ita lien coloris lividi, & ſanguine, velut cænoſo, imbutus reperiatur: hinc inſuper arguit ſanguinem in

Vid. d. attrib. de fermentat. c. 5.

in liene, velut conditorio, diutius asservatum, plane in fermentum abire, quo reliqua ejus massa subinde inspirata, subtiliserur magis, ac spiritus acutiores in regimine tum vitali, tum animali progignat: supponit enim corpora nostra naturaliter humiditate nimia scatere, qua quidem partium & viscerum plerorumque functiones plurimum hebetantur; at vero lienem massæ sanguinis communicare partes solidas, constantes, firmas, nec facile dissipabiles; atque has detergere illam humiditatem, simulque aliquatenus a sanguine & spiritibus illam mollitiem auferre. quæ in tenella ætate præpollet: eo ferme modo quo Boreas, aut ventus orientalis, siccitate & robore suarum partium aerem ventilans & intime penetrans, aeri & corporibus nostris robur aspirat.

Sed quæ olim circa lienem meditatus fuerim, cum alibi prostant, non opus erit in hoc loco repetere: attamen amplius annotare libet, quod in corporibus animalium ex elementorum quinario conflatis, uti spiritus cæteris præpollere debent: ita quidem isti viscosa sulphuris & aquæ humiditate irretiti, præpediuntur adeo, ut sæpe vires suas vegete satis exerere nequeant; hinc particulæ salinæ, utpote plurimum fermentiscibiles, ad hoc requiruntur, ut corpuscula spirituosa aliorum complexu semiobruta, ac sopita exuscitentur, ac in motus libertatem vindicentur. Unde in nobis ipsis experimur, cum a sanguine nimis halituoso spiritus hebescunt; a liquoribus acetosis, uti primario vinis tenuibus & pomaceo insigne juvamen præstari: hujusmodi enim remedia spiritus exacuunt, ac torporem quemvis excutiunt. Talem omnino συμπάθειαν virtutem a liene recte se habente, ergo sanguinem & liquorem nervosum jugiter exerceri, facile credimus.

Cum enim hoc viscus triplici vasorum genere instruatur, sc. arteriis & venis, ac insuper magnis nervorum plexibus, fibrarumque nervearum textura constitissima; singulorum usus ad hunc modum dirimi censemus: nempe per arterias sanguis lieni infertur, hinc fæculentias suas e sale fixo & materia

teria terrestri conflatas, in meatus & porositates ejus deponit, atque istæ ibidem reconditæ, velut digestione quadam in succum valde fermentativum evehuntur: cujus item portio sangnini per venas reducendo, continuo permiscetur: adeoque tota ejus massa hujusmodi particulis fermentativis a liene inspiratur, a quibus eidem velut austeritas quædam, & acumen, cum motus vigore conciliatur; ita ut propterea ipse sanguis vegetius in vasis feratur, etiam exinde succus nervosus e sanguine procreatus, magis activus regimini animali suppeditetur: at vero haud tantum hoc ritu mediate, & cruoris interventu, lienis virtus fermentativa cerebrum & genus nervosum inspirat: veruntamen opinari licet, quod hoc aliquatenus immediato nervorum, in liene dispersorum, commeatu fiat: nam siquidem in hac parte, nervorum, & plexuum nervorum, fibrarumque ab iis ortarum, ingens satellitium anatomia detexit,, merito ambigitur quali usui in serviunt. Super hoc imprimis annotetur ventriculum & lienem cum cerebro intima commercia habere; in tantum ut Helmontius in visceribus istis animæ sedem posuerit; hoc autem nulla, quam per nervos prædictos, commodiori via fieri possibile est: Quapropter hic merito suspicamur, non tantum spiritus animales a meta alterutra ad alteram internuncios esse; quinetiam & liquorem nervosum, qui spirituum istorum tum pabulo, tum vehiculo est, modo a cerebro versus hæc viscera descendere, modo a visceribus hisce per nervos susceptum, versus ἐγκέφαλον perreptare: Cujusmodi succus lienaris, ad cerebrum delatus spiritus animales excuit, eosdem segnes erigit, ac in motus pernices irritat: unde a liene, mentis acumen & sagacitatem proficisci vulgo fertur, & lienosi pro ingeniosis habentur. Cæterum probabile est, quod passionum ὁρμαὶ, impetusque, a spiritibus cerebri incolis incepti, nervorum commeatu, in lienem feruntur; adeoque spiritus inibi degentes pathetice afficiunt, & sanguinem illuc confluum in-perturbationum fluctus exagitant:

hinc

hinc enim aliquatenus procedit, quod in ira, triſtitia, aliiſque animi affectibus, juxta quod lienis fermentum, plus aut minus commotum, ſanguini inſpiratur, hujus liquor diverſimode ebullit: porro ob hanc rationem accidit lienoſis a paſſione quavis violenta ſiniſtri hypochondrii inflationes & commotiones magnas cieri.

Symptomatum hypochondriacorum rationes explicantur.

Circa lienis uſum his ita præmbatis, in promptu erit, juxta hanc noſtram hypotheſin, ſymptomata pleraque ad affectionem hypochondriacam pertinentia, explicare, & ſingulorum rationes aſſignare: Si quando enim lien in officio ſuo deficit, h. e, cum ſanguinis recrementa atrabilaria non ſecernit, nec in materiam fermentativam coquit, ſicuti in pueris, aliiſque temperamenti ſanguinei, aut nimis phlegmatici crebro evenire modo obſervavimus; animi indoles fit hebetior, corpus otio pingueſcit; quin & ſanguis debito ſegnior, intra vaſa ſtagnare, aut ſaltem minus vegete circulari aptus eſt: e contra vero, cum lienis vis fermentativa nimis exaltatur, aut pervertitur, ſanguis proinde debito acrior, aut auſterior factus huc illuc rapide tranſcurrit, atque motuum anomalias concipit; quin & ſuccus nervoſus a recta craſi deſciſcens, ſpiritus animales copula heterogenea & exploſiva imbuit, eoſque adeo, velut ſtimulis afficiens in crebros ſpaſmos irritat: ut non prorſus immerito lieni, perperam habenti, plurima morborum genera imputentur: ſunt autem afficiendi rationes, quibus lien male diſpoſitus paſſionis hypochondriacæ ſymptomata producit, aut ſaltem eorum ortui contribuit, potiſſimum hæ ſequentes.

Inproducendis ſymptomatis lienis influentia explicatur.

Sc. primo interdum accidit ſpongioſam lienis ſubſtantiam, a ſanguinis fæce poris ejus nimis impacta, ibidemque ſtagnante plurimum inferciri ac obſtrui; ut deinceps maſſæ ſanguineæ recrementa haud ſatis excipiat: quin eadem illuc delata, ſed minime ſuſcepta, in arteriæ cæliacæ ramos propinquos regurgitent, unde ſtatim in ventriculi membranas omentum meſenterium, aliaſque partes vicinas deferuntur, iiſdemque affigi ſolent

lent; hinc viſcerum iſtorum tonus in tantum labefactatur, ut circa chyli coctionem debita munia haud rite exequantur, & membranæ circumquaque conſitæ, particulis heterogeneis, & irritativis plurimum imbutæ, ſiquidem fere continuo vellicantur, a ſpaſmis hic illic ſuſcitatis, doloribus vagis, contracturis, diſtentionibus, & flatuum proventui graviter obnoxiæ fiant; propter hujuſmodi ſanguinis a liene obſtructo regurgitationem, veriſimile eſt pulſationem iſtam, quæ in hypochondriacis ſubtus ventriculum ſentitur, excitari.

2. Cum ſanguinis fæculentiæ, liene obſtructo excluduntur, partibus ei vicinis, uti dictum eſt, affixæ, ſiniſtri hypochondrii affectionem valetudinariam pariunt: at vero licet viſcus illud ſuccum atrabilarium e cruore per arterias advectum ſatis excipiat, ſæpe tamen eundem haud rite coquit, verum ſale plurimum exaltato, in humorem nimis acidum, aut auſterum, vel alius generis vitioſum pervertit; quo, cum tota maſſa ſanguinea, atque ſucci alibilis in ſinu ejus contenti penus inficiuntur, ſeminii hypochondriaci fructus in toto corpore repullulant; ſanguis indebito efferveſcens, in quibuſdam partibus impetuoſius agitatur, ſimulque in aliis ſtagnare aptus eſt: hinc lienoſis familiare eſt, ſtatim a paſtu, faciem rubeſcere, manuum volas incaleſcere, hypochondria æſtuare, cordis oppreſſiones, atque pulſus variationes inſignes ſuccedere: Cæterum particulis iſtis fermentativis e ſanguine in partes ſolidas ubique tranſlatis, dolores vagi hinc inde tranſcurrentes, & punctionum ſenſus, in pleriſque corporis membris accientur: porro ab hoc cruoris inquinamento, ſiquidem maſſa ejus a temperie benigna & balſamica in ſalſam & tartaream mutatur, corporis habitus macilentus cum vultu lurido & obfuſco inducitur.

3. E ſanguine ita lienis culpa depravato, etiam regimini animali labes ſæpenumero infertur; nam particulæ heterogeneæ & ſpaſmodicæ non raro incerebrum, indeque in nervoſum genus ſuffunduntur

funduntur; ita ut ſpiritus animales in utraque provincia degentes, varias anomalias concipiant: propter noxam τῷ ἡγεμόνι impreſſam, hypochondriaci variis phantaſmatis, & cogitationum mole, fluctuationibuſque tentari ſolent: inſuper iis crebræ vertigines, ſcotomiæ, cephalalgiæ, & non raro affectus paralytici contingunt: dein quatenus materies morbifica e capite in nervoſum genus prolabitur, affectiones ſpaſmodicæ in pleriſque corporis partibus, potiſſimum vero circa præcordia, ac imi ventris viſcera excitantur: cum enim ſpiritus intra nervos, qui partes iſtas reſpiciunt, ſcatentes, propter animi affectus valde perturbantur, particulæ ſpaſmodicæ iſtos ductus promptius ſubeunt, illiſque ſpiritibus diatheſin convulſivam facilius imprimunt: Itaque partim ob labem, mediante cerebro tranſmiſſam, partimque ob noxam a liene (uti oſtenſum eſt) immediate communicatam cordis palpitatio, tremor, & frequens deliquium, pectoris conſtrictiones, reſpirationis impedimenta, ſtomachi dolor, rugitus, vomitus, & multa alia in iſtis viſceribus accidentia hypochondriacis contingunt.

4. Præter hujuſmodi inordinationes, quæ ſanguinis trajectu a liene in humores & partes ſolidas, ipſumque cerebrum, & nervoſum genus, derivari ſolent, ſunt & alia præterea mala, quæ ab hoc viſcere, etiam nervorum commeatu exoriri videntur: quippe cum eorum propagines extremæ, ipſæque fibræ nerveæ viſceribus interrextæ, extimis ſuis oſculis humorem quendam imbibere, ipſumque nonnunquam ſurſum convehere oſtendimus; ſumme probabile eſt, fibras nerveas lieni diſpertitas (quarum prout modo innuitur ingens ſatellitium eſt) ſuccum ejus acerrimum ſuſcipere, qui ductus nerveos altius perreptans, motuum convulſivorum cauſa exiſtat: Revera quod inter cerebrum & lienem tam intima commercia habentur, nimirum longe citius, quam quæ per ſanguinis ambages fieri poſſint, opinari liceat, nervos paris vagi & intercoſtalis, proximam commeatus viam eſſe, qua hæ partes invicem communi-

cant,

cant, ac ſeſe mutuo afficiunt. videtur enim quod cum atra bilis in liene, aut ſponte turgeſcit, vel a cauſa quadam evidenti commovetur, particulæ ejus fibras nerveas, eidem denſiſſime diſtributas, ſubeunt, quæ ſpiritus animales in iis ſcatentes perturbant, inque exploſiones, aut ſaltem ἀναζέσεις quaſdam adigunt: dein ſpiritus ita perturbati proximos, illique alios afficiunt; donec continuata ipſorum ſerie, paſſio intra lienem incepta, uſque ad cerebrum propagetur, ibidemque phantaſmata inordinata qualia hypochondriacis accidunt, producit: etiam vice verſa, cum gravis animi affectus intra cerebrum occaſionaliter excitatus, ſpiritus ejus incolas moleſtat; impreſſio phantaſiæ oblata, ſpirituum intra nervos paris vagi & intercoſtalis conſitorum ſerie, & affectione ſucceſſiva, uſque ad lienem perducitur; hinc fermentum ejus magis commotum, tum in viſcere iſto, tum in tota vicinia, fibrarum, & membranarum ſpaſmos ciet; & inſuper ſanguinem influxus & refluxus, variaſque æſtuationes cogit; quin & ſpirituum perturbationes, in cerebrum reflectit. Ab hujuſmodi reciproca cerebri, & lienis affectione accidit, quod hypochondriaci adeo ſunt irrequieti, inſtabiles & propoſito quovis fluctuantes, quaſi, juxta Poetam, decem animi in iis una certarent.

Vir quidam illuſtris, temperamenti malancholici, & ſemper pro lienoſo habitus, de dolore & inflatione hypochondrii ſiniſtri, crebro rugitu, ructu acido, nec non de tremore cordis, aſſidua vertigine, nimiis vigiliis, & phantaſia perturbata plurimum conqueſtus erat: circa trigeſimum quintum ætatis ſuæ annum, morbo ingraveſcente, ſomnum ægre, ac raro admodum capeſſere noctu, & interdiu cogitationum æſtu, & fluctuatione moleſtari, res omnes, ac perſonas ſuſpectas habere, & objecta quævis valde pertimeſcere cœpit: præcordia plurimum conſtringi, & coarctari, atque in imum ſubſidere videbantur, quaſi cor ipſum uſque in ventrem deprimeretur, quo ſymptomate urgente, valde mœſtus, & animo dejectus evaſit;

poſtea tamen, remittentibus iſtis animi affectibus, una cor paululum elevari, ſimulque præcordia relaxari, & dilatari perſentiebat: porro dolores, & contractiones circa viſcerum ac membrorum muſculos varie excitatos, & huc illuc diſcurrentes creberrime ſuſtinebat.

1. *Obſervatio* Quoad morbi naturam, facile conſtat, affectionem hanc ejuſmodieſſe, quæ vulgo hypochondriaca appellatur, quod vero ſpectat ad ſymptomatum admirandorum cauſas, ſupponere licet, ſanguinis maſſam degenerem, & fæculentiis atrabilariis refertam recrementa ſua aduſta capiti continuo ſuggerere; unde liquor cerebrum, & nervos irrigans acris, & ſpiritibus improportionatus factus, corpora continentia in corrugationes dolorificas, & contracturas irritabat: porro cum a capite, in nervos paris vagi & intercoſtalis hæc labes præcipue derivatur, cerebrum & præcordia noxam inde ſuſcitatam quam maxime luunt. Quod autem ſanguis eo ritu depravatur, lienis vitio imputandum videtur, in quantum hoc viſcus perperam habens, fæculentias atrabilarias a ſanguine non recte ſecernit, quinimo & recrementa quæcunque ab illo ſuſcipit, amplius pervertit, eademque in fermentum noxium exaltata cruori remandat, proindeque maſſam ejus plurimum inquinet, dyſcraſia acetoſa & plane vitriolica imbuat.

Obvium eſt intelligere, ſymptomata iſthæc caput moleſtantia, ſc. vigilias nimias, vertiginem, phantaſiam perturbatam, cum multis aliis a particulis heterogeneis, e ſanguine in cerebrum ſuffuſis procedere: Quoad iſtam pectoris anguſtiam & cordis ſubſidentiam, cum inſigni metu & triſtitia, opinari licet fibras nerveas cordi, ac imprimis pericardio inſertas, in ſpaſmos & corrugationes actas, partes iſtas conſtringere, & deorſum convellere; quapropter in toto pectore velut conſtrictio quædam ſentitur, & cor ipſum deprimi videtur: porro in quantum præcordiis ita conſtrictis & depreſſis, ſanguis intra cordis ſinus fiſtitur, ac velut ſtagnare cogitur, anima tum vitalis, tum ſenſitiva a ſolita expanſione. & irradiatione

diatione plurimum inhibetur, proindeque a ſyſtaſi ejus diminuta, & decurtata, immanes iſti metus & triſtitiæ affectus oriuntur; cum vero ſpaſmis remittentibus, iſta cordis & appendicis ejus conſtrictio relaxatur, etiam anima, velut flamma amplius expanſa, paſſionum iſtarum catenas paululum excutere nititur. Pro curatione iſtius affectionis quam plurima remedia & adminiſtrationes medicas a longo tempore uſurparat, ſine magno tamen fructu, demum aquarum acidularum uſu aliquantulum ſublevatus, & exinde ſenſim melius habens, a gravioribus iſtis ſymptomatis immunis evaſit, uſque tamen affectui hypochondriaco obnoxius degit.

2. *Obſervatio.*

Juvenis quidam Academicus, temperamenti originaliter ſanguinei, ἰύσαρκος, vultus floridi indolis benignæ, ac mitis, propter ſtudia immodica & intempeſtiva, interim exercitio & victus ratione prorſus neglectis, lienis obſtructionem aliamve iſtius viſceris affectionem morbidam contraxerat: quippe aderat ſiniſtri hypochondrii inflatio & tumor, cum dolore gravativo fere continuo ipſum infeſtante, cætera ſatis ſanus habebatur. Poſtquam hujuſmodi affectu ſeſquiannum circiter laboraſſet, de crebra vertigine, oculorum obfuſcatione, mentis inquietudine, & de ſomno perturbato queri cœpit: quæ ſymptomata tunc obvium fuit vaporibus a liene elevatis imputare: deinceps vero tremor cordis, cum frequenti ſpirituum deliquio, hypochondrii pulſatio, ac tandem dolores & contractiones in membris exterioribus, cum crebro ſtupore, & formicationis ſenſu hucilluc excurrentibus, ſuccedebant; denique ut malorum iliade correptus, contra genium ſuum, nativamque indolem valde hypochondriacus evaſerit.

Ut caſus hujuſce pathologiam verbo expediam ſatis hic conſtare videtur lienem in vitio primum fuiſſe; cujus culpa cum maſſa ſanguinea depravaretur, exinde labes in humorem cerebrum & nervoſum genus irrigantem ſerpens, eumque inquinans, ſymptomata prædicta ſpaſmodica inducebat.

Medendi methodus contra affectiones hypochondriacas,

Methodus therapeutica contra affectiones hypochondriacas adhibenda, indicationes potissimum has quatuor generales appetit, sc. 1. Imprimis ut curationis impedimenta tollantur; cujusmodi intentio primarum viarum purgationem & custodiam præcipue respicit. Secundo innitendum erit, ut lienis obstructiones, aliæve inordinationes corrigantur. Tertio, ut massæ sanguineæ tum recrementa expurgentur, tum debita crasis restituatur. Quarto, denique ut cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum incolarum enormitates, sanguinis, ac lienis culpa contractæ, emendentur, aboleanturve. Cum simul in plures, aut omnes hosce scopos collimandum fuerit, tempora idonea eligantur, quibus singulis propositis absque cæterorum incommodo aut neglectu satisfiat.

1. Quoad primam indicationem, cum ingens materiæ crudæ, aut adustæ saburra in primis viis congeri, cumque ventriculi tonus labefactari, ejusque fermentum varie perverti solet, contra hæc cujusque generis mala cum idoneis remediis tempestive occurratur; itaque blandæ, & lenes evacuationes, & per vomitum, si facile succedat, & per secessum adhiberi debent: quibus stomachus contenta sua facile sursum ejicit, suadeo ut semel intra mensem, assumpto liquore scillitico, aut sale vitrioli, atque cerevicia lacteata, aut aqua tepida copiose epota, vomitus crebra vice provocetur; in termedio tempore purgatio lenis, & tantum ἐκκοπρωτικὴ sæpius instituatur: in hunc finem pilulæ Tartareæ Bontii, aut stomach. cum gum. vel extractum nostrum solutivum ex usu esse poterint. ℞. Sennæ opt. ℥j. rhabarbari ʒ vj. epithymi ʒ iij. santali citrini ʒij. salis absynthii ʒij, spicæ celticæ ʒ j. incisa & contusa digerantur in vini albi & aq. fumariæ an. ℥ x. per horas 48. colatura clara evaporetur leni balnei calore ad consistentiam extracti addendo circa finem pulv. sennæ rhabarbari & cremoris tartari an. ʒ ij. terantur simul in mortario vitreo, redigendo in consistentiam pilularum. Dosis ʒ ß. ad ℈ij. vel ʒ j. remedia ventriculi tonum

ac

ac fermentum ſpectantia, cum multiplicia, ac diverſimoda fuerint, ex iis cujuſque ventriculi craſi maxime accommoda ſeligantur; namque huic amara, illi ſalſa, alteri acida, aut forſan acria melius competunt. Ex hujuſmodi medicamentorum (quæ vulgo digeſtiva appellantur) cenſu, ſunt, elixir proprietatis, tinctura ſacra, pulvis Ari compoſitus, ſal abſynthii, cremor tartari, tartarus vitriolatus, vitriolum martis, cum multis aliis. Præter hæc remedia interna, etiam externæ applicationes non raro juvamen conferunt: quippe ſtomacho male affecto, fotus ex vino albo cum abſynthio, centaurio, aliiſque plantis amaris incoctis, etiam linimenta, aut emplaſtra ſæpe opem præſtant: de quibus non opus erit particulatim diſſerere, ipſorumque medicamentorum formulas præſcribere.

2. Indicatio lienis vitia emendare inſtituens (ſive nimirum eadem, obſtructio, ſive tumor, aut dolor, vel ſimplex dyſcraſia, fuerit) per remedia tum interna, tum externa perfici, aut ſaltem tentari ſolet: Quæ prioris generis ſunt, cum iſtis tertio in loco indicatis (quibus ſc. ſanguinis depuratio intenditur) coincidunt; quippe cum præcipuum, aut fere totum illud, quod lieni importatur, aut effertur, ſanguinis commeatu fiat, tum laticis, hujus, tum viſceris iſtius anomaliæ, opere ſociali, conjunctis medicamentorum viribus ſanari debent; quo ritu mox oſtendetur; interim applicationes quædam externæ ſub forma emplaſtri, aut linimenti, aut fotus lienis corpus proprius & immediatius reſpiciunt, & non raro juvamen inſigne conferunt, quatenus nimirum tumores diſcutiunt, fæculentias atrabilarias inibi ſtagnantes circulationi reddunt, quin & fibrarum corrugationes, & affectiones ſpaſmodicas ſedant, ac compeſcunt. Hujuſmodi medicamentorum exteriorum copia ingens paſſim apud authores proſtat, quorum delectus, cum juxta varia lienis pathemata, tum diverſas patientis conſtitutiones inſtitui debet, non opus erit particulares eorum formulas hoc in loco tradere.

3. Remedia tertio in loco indicata, quæ nempe ſanguinis dyſcraſias lienis vitio contractas deponunt, ſimulque primariam lienis culpam eluunt, multiplicia, ac diverſi generis, & moris exiſtunt, quorum delectus juxta variam hujus ac illius labem adhiberi debet: Ex his alia ſunt compoſitiora, juxta medici præſcriptum paranda, prout electuaria, pulveres, apozemata, tincturæ, inſuſiones, & ſimilia; alia ſunt ſimpliciora, prout ſerum lactis, lac aſininum, aquæ acidulæ & thermales.

Duo ſunt præcipui ægrotantium caſus, quibus remedia magiſtralia, ſecundum eorum vires & qualitates accommodari debent: nempe aut ſanguis eſt craſſus, ſubfrigidus, & terreſtris cum liene obſtructo, qui medicamenta calidiora, fermentantia, ac imprimis chalybeata requirit, vel ſanguis plane aduſtus, ac fervidus ſupra modum fermenteſcit, ſimulque hypochondria valde æſtuant, in iiſque ſanguis & vapores ebulliunt, in quo ſtatu remedia ſolum temperata, humorum ζέσιν immodicamque ζύμωσιν ſedantia indicantur, ubi chalybeata omnino fugienda ſunt.

Cum itaque frigido ventriculo ſanguinis ac lienis dyſcraſiæ, etiam frigidæ acceſſerunt, juxta formulas ſequentes præſcribere ſoleo.

℞. Trochiſ. de rabarbaro, pulv. rad. Ari, cort. Winterani an. ʒ ij. rad. ſerpentariæ virginianæ, contrayervæ, diatrion ſantalon, oculor. cancri an. ʒ j. extracti gentianæ, centaurii an. ʒ. j. ß. ammoniaci ſolut. in aq. lumbricorum q. ſ. f. maſſa pilularis. capiat quatuor pilulas mane, & hora quarta p.m. ſuperbibendo hauſtulum vini abſynthitis, vel chalybeati, cum exercitio moderato.

℞. Conſerv. flavedinis aurantii, limonii an. ʒ iij. myrobalanor. condit. no. ij. ſpec. aromatici roſat. cort. Winterani an. ʒ ij. ſalis abſynthii ʒ ij. vitrioli martis ʒ j. (vel chalybis præparat. ʒ iij.) cum ſ. q. ſyr. e corticibus citri, f. electuarium. capiat bis in die ſuperbibendo hauſtum vini abſynthitis, vel infuſionis corticis vel flor. tamariſci.

Quibus medicamenta non niſi in forma elegan-

ti, & mole perexigua placent, tincturas antimo-

nii,

nii, e coralliis, etiam e chalybe cum ſpiritu vini (corpore prius per propria menſtrua ſoluto, & ad calcem redacto) paratas exhibere convenit: quin & ſpiritus ſuliginis, item ſanguinis, aut C. cervi ad gut. 12. plus minus bis in die cum liquore appropriato ſumendos, commodo inſigni, ſupra quodvis aliud medicamentum ceſſiſſe novi: porro potus aſſiduus *Coffee* dictus, etiam alter ex infuſione foliorum *Thee* paratus, nonnullis emolumento fuerunt.

Quod ſi affectioni hypochondriacæ ſanguinis fervor, & nimia ζύμωσις, cum lienis æſtu, & mentis inquietudine conjungitur,

℞. Conſervæ fructus cynosbati ʒ vj. (vel flor. tamariſci, & foliorum lujulæ an. ʒiij.) ſpec. diarrhodon abbatis, confectionis alchermes an. ʒj. eboris pulv. ʒj. ß. margarit. ʒ ß. ſalis tamariſci, abſynthii an. ʒ j. c. ſ. q. ſyr. acetoſitatis citri, vel cariophyllor. ſ. opiata, capiat bis in die qu. nucis muſchat.

℞. Eboris pulv. ʒij. margarit pulv. ʒ j. ſpec. diarrhod. abbatis, diamargarit. frigid. an. ʒj. ß. f. pulvis ſubtilis; adde ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. Meliſſæ, & ad tabulat. coct. ʒ vj. ſ. a. f. tabulæ: ſumat. ʒ j. ß. ad ʒ ij. bis in die. His, aliiſve hujus farinæ medicamentis adjungatur uſus aquarum acidular. quæ quidem in altero, immo in quibuſvis melancholiæ hypochondriacæ caſibus, fere ſemper cum fructu ſumuntur. Defectu illarum aquar. noſtræ acidulæ artificiales bene ſubſtituantur; quin & ſerum lactis, & ſi atrophia notabilis adfuerit, lac aſininum quotidie ſumatur.

Præter hæc remedia interna, aliaſque applicationes externas ſupra citatas, phlebotomia, aut ſanguinis e venis ſedalibus hirudinum ſuctu detractio in crebro ſit uſu: quin & venam ſalvatellam, juxta veterum præſcripta nonnunquam ſecare conveniat: Porro cauteria aut fontanellæ, quæ ſanguinis adufti recrementa foras continuo derivent, & paulatim excernant, fere nulli non commodo eſſe ſolent.

4. Quarta indicatio, cerebri, ac nervoſi generis

affectiones, sive symptomata spasmodica prioribus ἐπιγινόμενα respiciens, raro per se, ac seorsim ab aliis in usu venit, quin remedia huic scopo destinata, cum supradictis complicentur. Liquores sale volatili, aut armoniaco præditi, prout sp. C. cervi, suliginis, huic intentioni, simulque non raro cæteris modo citatis adprime conveniunt; quapropter talia remedia, nisi quiddam contra indicat, opportuna hora quotidie exhibeantur. Porro cum aq. acidulæ bibuntur, tabulæ, aut pilulæ, quales supra ad affectiones spasmodicas præscribuntur, saltem bis in die capiantur. In crebra vertigine & scotomia, nec non in cordis passionibus spirituum deliquiis, cum timore, & mortis quasi jamjam imminentis metu, a mediacamentorum chalybeatorum usu insigne juvamen sæpius collatum novi.

Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur.

Quandoquidem hic mentio incidit de medicamentis chalybeatis, operæ prætium videtur inquirere in varias eorum præparationes, & propterea in diversimodos, quos in corpore humano producere solent, effectus, hinc ut constet, qua ratione, & ob quos respectus, hæc aut illa ferri præparata nonnullis hypochondriacis insigniter prosint, atque aliis plurimum obsint.

Medicamentorum chalybeatorum virtus, & operatio a concreti particulis vario modo resolutis, explicatis, & in actum exertis dependet: Enimvero chalybs sive ferrum potissimum constat ex sale, sulphure & terra, spiritu, & aqua tenuiter admodum dotatur: priorum vero elementorum particulæ, præsertim sulphureæ, ac salinæ in mixto, una cum terra combinatæ, fixæ prorsus ac inertes manent; verum solutæ, ac ab invicem divulsa ἐνεργήματα valde efficacis existunt.

Prædictæ particulæ duplici modo dissolvuntur, & in actus libertatem vindicantur, sc. vel ab arte, dum medicamenta parantur, vel a natura postquam intus assumuntur; corpus enim metallicum a ventriculi fermento, non secus ac a menstruo chymico corrodi, ac solvi solet: singulas utriusque species, & fiendi modos perpendamus, ut constet

conſtet qualis alteratio medicamento ferrato inter præparandum imprimitur, & quales effectus quodlibet ejus præparatum corpori humano imprimit.

Simpliciſſimus ferri parandi modus, eſt corporis ejus in partes exiguas integrales, per limaturam diviſio, quæ totius mixti naturam referunt, continentque corpuſcula tum ſulphurea, tum ſalina inter ſe, cumque aliis terreſtribus combinata. Limatura ferri intus ſumpta a ventriculi fermento, tanquam a menſtruo acido diſſolvitur; cujus indicia ſunt tum ructus ſulphureus, & niodoroſus, velut a comeſtis ovis ad duritiem coctis, tum excrementi ſtercoracei nigredo: a chalybe intra coctionis viſcera diſſoluto, particulæ activæ tum ſulphureæ tum ſalinæ, copioſe exiliunt, atque ſucco nutritio involutæ in ſanguinem evehuntur; quæ cum diverſa pollent virtute, non raro utræque velut junctis viribus, in ægroti commodum conſpirant. Corpuſcula ſulphurea ſanguini illata, ipſi novum ac uberius ſulphuris penum addunt, propterea ut maſſa ejus, ſi antea pauperior & effœta fuerit, intra vaſa vegetius fermenteſcat, & ulterius in corde accenſa calorem magis intenſum quin & colorem ſaturatiorem acquirat; Ita namque obſervare eſt de pleriſque leucophlegmatia, pica, & malacia affectis, vultus palleſcit, ſanguis frigidus, & aquoſus exiſtit, a chalybis autem uſu brevi vultus floridior, cruor, tinctura, & calore intenſioribus imbuitur: porro a limatura ferri in ventriculo ſoluta, etiam particulæ ſalinæ efferuntur, & non raro tum in partes ſolidas, tum in humores uberem fructum erogant; nam iſtæ ſiquidem naturæ ſunt vitrioliceæ & ſtipticæ, viſcerum fibras nimis laxas, & debilitatas adſtringunt & corroborant, adeoque tonum præfractum reſtituunt: cæterum particulæ iſtæ ſalinæ ſanguinis impetum inhibent, ab æſtu nimio, ſpumaque turgeſcentia reprimunt; & in æquabili circulatione retinent: inſuper (quæ maxima illarum virtus eſt) arteriarum oſcula nimis laxa, aperta, & dehiſcentia contrahunt & anguſtant; proinde ut

nec-

nec ſerum, nec latex ſanguineus exudet, aut circuitus filum abrumpat: Quapropter in hydrope & hæmorrhagiis, remedia ſalinis ferri particulis imbuta, celeberrimi ſunt uſus, & efficaciæ; plures enim morbi ab hac cauſa procedunt, in quantum arteriarum oſculis nimis patentibus; & vaſorum interſtitiis ſupra modum laxatis, ſerum aut latex ſanguineus erumpit. Cujuſmodi affectibus particulæ chalybis vitriolicæ, & vaſa ſanguifera, & fibras nerveas conſtringendo & corroborando ſæpenumero medentur.

Ad hunc modum limatura chalybis, intus aſſumpta ſanguini & calcaria, & fræna ſimul adjicere videtur. In quantum vero ab iſtiuſmodi medicamento incitatio longe potentius exeritur quam reſtrictio; idcirco illis tantum, quorum ſanguis valde craſſus & frigidus eſt, uti ruſticis & valde robuſtis, exhiberi debet; in ſanguine præfervido & ſpirituoſo, ac viſceribus calidis, minime convenit: porro in delicatuli, & tenerioris conſtitutionis hominibus periculum eſt, ne chalybis portiunculæ, cum ſatis diſſolvi nequeant, tanquam vitri ramenta, viſcerum membranis impingantur, ii ſque pertinaciter adhærentes, ulcera, & tormina lethalia producant, quod revera interdum accidiſſe novi.

2. Poſt limaturam ferri proximus ejus parandi modus ſit, calcinando cum ſulphure, nempe chalybis laminæ intenſiſſime ignitæ, magdaleon ſulphuris admovetur, ut metallum in globulos liqueſcat, qui denuo ad conſumptionem ſulphuris calcinati, ac mortario triti, in pulverem ſubtilem, qui eximii uſus eſt, rediguntur. In hoc ferri præparato particulæ quæ dam ſulphureæ exhalant, cujus indicium eſt, quod pulvis hic a liquore acido affuſo longe minus ebullit, aut incaleſcit, quam ferri limatura: attamen ab eodem ore aſſumpto, nidor ſulphureus excitatur. Interim in præparato iſto particulæ ſalinæ nonnihil augeri videntur novis a ſulphure flagrante metallo accreſcentibus; adeo ut triuſque generis particulæ activæ, nempe ſulphureæ ac ſalinæ, fere ad æquilibrium accedunt:

cumque

cumque hac ratione medicamentum hoc, laxata metalli compage, minutiſſime pulveriſari poſſit, longe preſtantioris uſus quam limatura ferri evadit: in pleriſque caſibus ubi chalybs in ſubſtantia exhiberi debet, prout in cachexia, pica virginum, & ſimilibus, hoc medicamento uti convenit.

3. Tertio in loco ſuccedit chalybis præparatio cum aceto: nempe limatura chalybis totius irroratur cum aceto & exiccatur, donec in pulverem impalpabilem reduci queat: in hac præparatione particulæ ſulphureæ adhuc longe plures, immo quoad maximam partem evaporant, paucioribus tantum relictis, interim ſalinæ, propter alias ab aceto accreſcentes, plurimum augentur, quæ cum particulis terrenis commiſcentur: pulvis hic chalybeatus a liquore acido aſperſo parum, aut vix omnino ſpumat, aut ebullit: etiam ore aſſumptus nidorem ſulphureum vix ullum inducit: quare in expediendis viſcerum obſtructionibus, aut reſtituendo ſanguinis fermento minus conducit: nihilominus in calidiori conſtitutione, in hæmorrhagiis, & affectione hypochondriaca majori ſucceſſu quam ſuperiora præparata exhiberi ſolet.

4. Succedit ferri rubigo, quæ corporis metallici extractum, ſive quinta eſſentia eſſe videtur: quippe in excreſcentia iſta particulæ quædam cujuſque generis, nempe ſulphureæ, ſalinæ, & terrenæ a totius compage ſolutæ, inter ſe combinantur, & novum quaſi mixtum magis ſubtile, & defæcatum conſtituunt. Quoniam in hoc concreto, pauciores reſident ſulphuris particulæ, idcirco non adeo potenter ſanguinem fermentat, aut viſcerum obſtructiones reſerat, uti chalybs cum ſulphure præparatus, attamen in calidioribus partium aut humorum dyſcraſiis, intentiones a medicamento chalybeato requiſitas egregie perficit.

Huic claſſi noſtra præparatio chalybis jure accenſetur, in qua ſc. metalli particulæ omnes a mixtionis vinculo laxatæ, una continentur: quæ tamen (concreto prius in pulverem redacto) in quovis

quovis latice, aut menſtruo immediate diſſolvuntur. Hic pulvis intus ſumptus pari vitute, ac chalybs cum ſulphure calcinatus pollet; at menſtruo, ſive liquori, in quo diſſolvitur, particulas ſalinas, ſeu vitriolicas potiſſimum, ac fere tantum impertit, ſulphureis avolantibus, & terrenis in fundo ſubſidentibus. Aquam communem hujus diſſolutione imprægnatam, vice acidularum naturalium in magna quantitate exhibere ſoleo, & non raro cum optimo ſucceſſu: porro vinum, ceræviſiam, pomacæum, ſerum lactis, alioſque liquores ab hoc pulvere diſſoluto medicatos efficio, & popter varias intentiones iatricas ſumendos præcipio. Hæc de ferri præparatis, in quibus particulæ elementares cujuſque generis, in varia licet proportione comprehenduntur: reſtant alia in quibus particulæ fere tantum unius generis, nempe ſalinæ, aut terreſtres, cæteris, quoad maximam partem, propulſis, relinquuntur: cujuſmodi imprimis ſunt vitriolum martis, ſive ſal chalybis & crocus martis.

5. Pro conficiendo vitriolo martis, imprimis metallum a liquore valde acido & corroſivo exedi, & in partes elementares diſſolvi ſolet: inter diſſolvendum particulæ ſalinæ menſtrui aliis ferri ſalinis impinguntur, iiſque intime combinantur, reliquis interim ſulphureis, ac terrenis ſepoſitis, & a conſortio excluſis, dein aqua communi ſolutioni iſti affuſa, ſales utriuſque generis combinati a liquore imbibuntur, eoque demum filtrato, & evaporato, in chryſtallos rediguntur. Hujuſmodi ſalificatio ſuccedit, ſive cum ſpiritu vitrioli, oleo ſulphuris aqua ſtygia, aliiſque ſtagmatis mineralium ſtillatitiis proceditur: Quinimo ſal armoniacus tantum deliquio ſolutus ferrum eodem ritu diſſolvit, & ad chryſtallandum diſponit.

Sal martis ita præparatus, ſaporem ſubdulcem, cum aſpera quadam ſtipticitate refert, & naturæ vitriolicæ in tantum participat, ut a cuperoſa viridi haud multum differre videatur: Intus pro medicina ſumptus, humores aliquatenus fermentat, atque fibras nervoſas potentius conſtringit: in ca-

chexiis frigidis & phlegmaticis, quoniam nullæ exeruntur ſulphuris particulæ, hoc medicamen minus convenit: in calidioribus viſcerum dyſcraſiis eum ſulphuris adufti prædominio, nec non in ſanguinis, & ſucci nervoſi efferveſcentiis vagis, ſcorbuticis, & inæqualibus, illud per ſe, aut cum aliis remediis ſtimuli vice admixtum non raro cum fructu adhibetur: attamen in conſtitutionibus tenerioribus periculum eſt, ne ab acrimonia ejus, & conſtrictione nimia, ventriculi tonus & fibræ lædantur.

6. Ultimo in loco ſuccedit crocus martis aſtringens, per diuturnam ab igne calcinationem paratus; ſc. ferri limatura, ſcoriæ, aut laminæ in fornacis reverberio ita collocentur, ut a flamma intenſa continuo lambantur: Limatura hoc modo igni nudo expoſita, primum aliquatenus rubeſcet, ac in glomeres duriuſculos conereſcet; poſt tres, autem vel quatuor dies, ſubito in acervum altiorem intumeſcens, ſumme levis, impalpabilis, & coloris purpurei elegantiſſimi evadet: In hoc præparato particulæ ſulphureæ & ſalinæ, dum vi ignis a concreto abigi incipiunt, ſe mutuo apprehendunt, adeoque invicem combinatæ in glomeres accreſcunt; poſtea tamen particulis iſtis, tum ſalinis tum ſulphureis, penitus profligatis, igneiſque in eorum loco ſuccedentibus, tota maſſa mole intumeſcens, & velut ſpongioſa facta, leviſſima evadit.

Medicamentum ita paratum in quibuſdam caſibus, uſus egregii, & nulli e chalybeatis ſecundi exiſtit: nimirum in omni ſeri ac ſanguinis extravaſatione, aut eruptione nimia, prout in hæmorrhagiis externis, interniſve, in diarrhœa, diabete, in catarrho vehementi, etiam in aſcite, aut hydrope incipiente nihil hoc remedio præſtantius novi: hoc etiam nuper, a celeberrimo & exercitatiſſimo apud noſtrates Medico ſumme comprobatum audivi: De quo tamen medicamine, ſiquidem illud particulis, tum ſalinis, tum ſulphureis prorſus deſtitutum, fere ſolummodo terrenis igneiſque incluſis conſtat, valde ambigitur, qua facultate

te operatur, & affectum ita laudabilem in corpore humano producit: videretur enim nihil huic plusquam, ac in vitrioli, aliorumque mineralium igne intensissimo destillatorum, capite mortuo, aut terra damnata superesse. Circa hæc, ut conjectari liceret, videtur imprimis, quod huic præparato activitas quædam, qua sese exerit, & virtutes suas, sive obstructiones reserandi, sive vasa fibrasque viscerum nerveas constringendi, explicat, a particulis igneis terræ fixissimæ inclusis, ab iisque intra corpus, erumpentibus debeatur: attamen potissima juvandi ratio in eo consistat, quod particulæ terrestres salinarse (quibus arctissime tenebantur) prorsus orbatæ, iisdem, aut similibus reuniri avidissime expetunt: quapropter iste crocus martis corporibus nostris immersus, sales quoscunque obvios sibi arripit, ac intime devincit, adeoque dum particulas salinas quamplurimas velut spongia absorbet, multas enormitates a salium fluore potissimum abortas tollit. Sub hac ratione C. cervi ustum, spodium, & antimonium diaphoreticum, si quando juvamen præstant, virtutes suas exerunt.

CAPUT.

CAPUT XII.

De tuſſi, ac aſthmate, convulſivis.

TUſſim aliquando, ſine magno pulmonum vitio, propter materiam morbificam, nervis pneumonicis illapſam, excitari, hiſtoria ſuperius allata clare indicat: ubi nimirum refertur, in caſu nobilis puellæ, paroxyſmis convulſivis, ac inſuper vertigine gravi & continua laborantis; quod cum, ex medici præſcripto, fotus ex decocto cephalico capiti adhiberetur, illico ſcotomia ceſſaret, inque vicem ejus, tuſſis inanis, ſine ullo ſputo, ſed dies & noctes fere perpetuo moleſta, ſuccederet: quod proculdubio contigit, ob materiam ſpaſmodicam, a cerebro in nervorum origines depulſam: Hujuſmodi exempla tuſſis mere convulſivæ in adultioribus rarius occurrunt, ut affectum huic ſimilem haud ſæpius viderim: attamen uſitatum eſt in pueris (quandoque etiam novi in viris) tuſſim a colluvie ſeroſa pulmones inundante exoriri; quæ cum primo ſimplex, & moderata fuerat, poſtea vehemens, & convulſiva evadet; ita nimirum ut inter tuſſiendum, diaphragmate ſurſum contracto, ac in ſyſtole longiori, aut creberrime repetita, detento, pulmones valde coarctati, in motu ſuo plurimum inhibeantur: interim ob reſpirationem impeditam, & ſanguinem intra præcordia cohibitum, proindeque in aliis locis ſtagnantem, laborantes ſuffocari periclitentur, & non raro vultum lividum, aut cadaveroſum acquirant. Cæterum in hoc caſu, præter ſpaſmos cum tuſſiendi impetu, circa præcordia excitatos, non raro etiam ventriculus in conſenſum adductus, quicquid ſinu ſuo continetur, vomitu rejicit: quin & novi, in quibuſdam tenellulis hoc ritu affectis, morbum ſubinde in alias partes graſſarum, motus convulſivos in facie, oculis ac artubus excitaſſe, ac demum lethalem evaſiſſe. Hujuſmodi tuſſis convulſiva, inter pueros valde frequens eſt, &

Tuſſis mere convulſiva exemplum.

Hic affectus in pueris ſatis frequens.

& quibuſdam annis ita plurimos corripit, ut plane epidemica videatur, ubi radices egit, difficulter admodum remediis ſanatur, quin ſæpius diu protracta, vix aliter niſi ab immutato anni ſtatu curari ſolet.

Ejus Aetiologia.

Si prædicti affectus cauſæ inquirantur, obvium erit, procatarxin ejus ad ſeroſi humoris in maſſa ſanguinea, & aliquatenus in toto corpore redundantiam referre, cujus materiæ portio quædam arteriarum oſculis in pulmones exudans, tuſſim ordinariam creat, poſtea cum ſeroſa colluvies, adhuc in ſanguine exuberans, & particulis ſpaſmodicis referta, etiam intra caput aggereretur, eadem nervos pneumonicos ſubiens, tuſſim ſimplicem inconvulſivam adauget: cum enim hi nervi circa extremitates ſuas prius irritati, ſupra modum exerceantur, illi propterea materiam ſpaſmodicam, juxta principia ſua depoſitam facilius imbibunt: cumque adeo demum, binis in locis, ſc. capite, & cauda, atque ob duas diſtinctas cauſas, ſc. a ſpirituum tum irritatione, tum exploſione, in motus irregulares adigerentur, nihil mirum eſt ſi tuſſis primo communis, poſtea in malum morem evecta, adeo immanis & ſpaſmodica evadat: porro cum interdum accidit, eandem materiam in capite aggeſtam, nervos quoſdam alios ſubire; propterea tuſſi convulſivæ aliuſmodi pathemata ſpaſmodica non raro ſuperveniunt.

Aſthma convulſivum.

Oſtenſo ad hunc modum, quod tuſſis neque ſolummodo, neque ſemper pulmonum vitio, ſed interdum a cauſa ſpaſmodica ſolitaria, ſæpius tamen ab hac, affectioni pneumonicæ ſuperinducta, oriatur; etiam de pathemate quodam alio thoracico, ſc. aſthmate, fere idem pronunciare non dubitemus: nam ſive hic morbus continuus ſive periodicus fuerit; in utroque caſu ſymptoma præcipue urgens eſt reſpiratio difficilis; quæ quidem propterea excitari videtur, quia pulmones nimis inflati, & diſtenti thoracis cavitatem valde implent, nec uti par eſt, per vices ſubſident: hinc ſpiritus intus manens haud libere ſatis emitti, neque revera aer recens, ob ſpatium prius oppletum, facile

Quandoque a pulmonibus una ac nervis affectis dependet;

facile introduci poteſt: dum pulmones in diaſtole continua, aut parum remiſſa, ita diutius detinentur, ſæpenumero diaphragma, contra morem ſuum, in ſyſtolen violentam urgetur, atque ſurſum contractum, pulmones magis, magiſque elevare, eorumque ſubſidentiæ contraniti ſoler; quo fit ut reſpiratio adhuc difficilior & plus laboriosa exiſtat.

Hujuſmodi dyſpnœæ affectionem quandoque pulmonum vitio accidere, facile credimus; quoniam ἀνατομία anatomica plane detexit: nam ſi colluvies ſeroſa ingens, in thorace depoſita, pulmones plurimum infercit, illorumque poros omnes & meatus in tantum obſtruit, ut ſanguis in circuitu impeditus, vaſa pneumonica haud libere pertranſeat, propterea quidem, taliter affecti, nullo non tempore anheloſi fiunt: deinde quoties ſanguis ab exercitio aut calore lecti plus incaleſcens, & rareſactus, pro circulatione ſua intra pulmones ſpatium amplius requirit; tunc ſtatim a tali occaſione reſpiratio creberrima, ſive paroxyſmus aſthmaticus cietur: ſi præter hanc morbidam pectoris diatheſin, etiam maſſa ſanguinea latice ſeroſo abundans, ſubitis fluxionibus, & ſeri efferveſcentiis apta fuerit; hinc etiam, ob violentum ſeri efferveſcentis in pulmones prius obſtructos, & valde oppletos incurſum, non raro iſtius morbi inſultus graviores, & pene ſuffocativi eveniunt. Porro interdum præter aſthmatis radices, uti dictum eſt, circa præcordia defixas, ejuſdem morbi germina quædam ab ἐγκεφάλῳ pullulantia, prioribus occurrunt, cumque iis complicata, immaniores dyſpnœæ fructus producunt. Nam ſiquidem, pulmonibus ſero oppletis, ejuſdem amplius in ſanguine redundantis quantitas alia, particulis ſpaſmodicis imbuta, capiti ſuffundatur, eadem nervos pneumonicos promptius quam alios ſubiens, aſthma thoracicum prius ſimplex, & moderatum, periodice vehemens, & convulſivum efficit.

Hujuſmodi

Hujuſmodi affectuum. ſc. dyſpnœæ, pulmonum vitio ſingulari ac ſocio excitatæ, inſtantiæ & exempla quamplurima obſervationi noſtræ conſtiterunt, ac etiamnum fere quotidie eveniunt. Nihil enim iſitatius, quam tuſſi inveterata, aliaſve mala pulmonum diatheſi laborantes, demum hydrope, aut ſcorbuto accedente, aſthmaticos fieri, nempe cum ſanguis, longe impurior factus fæculentias ſeroſas etiam in capite deponit, hæ nervos pneumonicos, utpote debiliores, & juxta extremitates ſuas crebro irritatos, promptius, & quidem facilius quam alios ſubeunt, inque iis dyſpnœæ ſpaſmodicæ materiem congerunt.

Aſthma interdum mere convulſivum a nervis ſolummodo affectis procedit.

Porro interdum obſervavi, graves aſthmatis paroxyſmos, ſine quavis notabili pulmonum labe, accidiſſe, revera ut putaverim, hunc morbum aliquando eſſe mere convulſivum, ejuſque inſultus ſolummodo excitari, quoniam ſeroſa colluvies, particulis explosivis referta, nervos, pulmonum diaſtolen perficientes, ſubiens, ſpiritibus ibidem ſcatentibus accrevit; quibus poſtea ob plenitudinem, vel irritationem confertim, & aliquandiu eliſis, pulmones velut rigidi & inflati detinentur, ut neque ἰσχνὸς neque ὑγρὸς munia exequi poſſint: paroxyſmo autem finito, quin etiam priuſquam incipitur, reſpiratio libera & æqualis ſatis recte ducitur, nullaque tuſſis, aut valetudinariæ pulmonum diſpoſitionis ſigna apparent. Cum hujuſmodi dyſpnœæ mere ſpaſmodicæ caſum in pluribus notavi, libet hic unam aut alteram hiſtoriam proponere.

I. *Obſervatio.*

Generoſus quidam robuſtus & obeſus, victu pleniori & inordinato, ſine quovis exercitio, aliquandiu uſus, ſub initium hyemis male habere cœpit: primo capitis gravitate & dolore, cum inſigni vertigine, & leipothymias metu, ſe jamjam moritutum ſubinde credens afficiebatur, alioqui ſatis ſanus; intra paucos dies, hæc ſymptomata in apertum ſtuporem, ſeu potius lethargum tranſibant: phlebotomia in brachio celebrata, cucurbitulas, veſicatoria, enemata acria, cum multis aliis remediis ſedulo adhibenda curavi: nycthemeri

meri ſpatio ad ſe rediens animo conſtitit, & torporem omnem excuſſit: Verum cerebro licet inclareſcente, debilitate magna & ſtupore in membris corripiebatur: qui tamen affectus remediis antiparalyticis, & antiſcorbuticis brevi ſanabantur: poſt duas autem ſeptimanas, iterum de capitis gravitate, & vertigine conqueſtus eſt, dein poſtridie in aſthma horrendum incidit: ut pulmonibus ſubito inflatis, & ſurſum nitentibus, ſpiritum, qui creberrimus, laborioſus & valde præpeditus fuit, vix ac ne vix ducere valens, quovis horæ minuto ſuffocari periclitaretur. Paroxyſmus hic, utut immanis, intra duodecim horas ſine tuſſi, ſputo, aut vomitu pertranſiit, & deinde ſupra hebdomadæ ſpatium, thoracis vitio quovis carebat; tunc autem ſimilis dyſpnœæ paroxyſmus rediens, eum paulo mitius exercuit, atque poſtea, juxta magnas aeris mutationes, præſertim frigore intenſo, ac nive imminentibus, tali aſthmatis inſultu tentari ſolebat.

2. *Obſervatio.*

Novi alium virumgeneroſum ſcorbuto inveterato laborantem, qui tuſſi omni carens, modo cephalalgia, cum inſigni vertigine per plures dies laborat, dein alio tempore, ab iis pathematis immunis aſthmatis paroxyſmo valde atroci corripitur, atque affectus modo hujus, modo iſtius, crebros inſultus, præſertim circa inſignes aeris alterationes, & majores anni tropas, patitur.

Ætiologia.

In prædictis caſibus minime dubitandum eſt, quin iſti dyſpnœæ paroxyſmi omnino penderent a materia ſpaſmodica, in nervos, pulmonum diſtenſioni inſervientes, delapſa, quæ ſpiritibus accreſcens, ab iiſque ob plenitudinem vel irritationem eliſa, ſive exploſa, præcordia ſurſum attolli, ac velut inflari, proindeque a motu ſuo reciproco inhiberi fecit.

Aſthma interdum propter bronchia ſpaſmodice affecta excitatur.

Porro hujuſmodi dyſpnœam convulſivam interdum excitari putamus propter tracheæ bronchia coarctata nimis, & non raro penitus conſtricta: in neurologia noſtra advertimus plurimas nervorum fibrarumque nervearum propagines aſperæ arteriæ ramificationes omnes ubique amplecti,

&

& circumligare; quos equidem nervos, ſi forſan accidat, a materia morbifica obſeſſos, in crebros ſpaſmos irritari, propterea ſequitur, canales, ſive ductus, quos ambiunt, valde conſtringi, & in quibuſdam locis prorſus occludi.

3. *Obſervatio*

Virgo lectiſſima, conſtitutionis tenerae ac gracilis, atque vultus floridi, vix ſecundum ætatis ſuæ luſtrum prætergeſſa, paroxyſmis aſthmaticis graviter tentari cœpit; iiſque priuſquam curæ meæ delegatur, quatuor ut minus annos obnoxia degit. Interdum morbi hujus inſultu quovis per duos aut tres menſes immunis perſtat: ſæpenumero tamen, propter errata in victu, vel propter magnas anni, aut aeris mutationes, in atrociores dyſpnœæ paroxyſmos incidit: Ita nimirum ut pulmonibus inflatis, & ſurſum verſus guttur elatis, ibidemque in diaſtole fere continua detentis, ægrotans vix ac ne vix reſpirare poſſit; interim reſpirationis quoquomodo peragendæ gratia diaphragma & muſculi pectoris motuum nixibus creberrime repetitis, laboriofiſſime exercentur. Hujuſmodi acceſſio, intra 7 vel 8 horas ſenſim remittens, paululum deſinit; ſubinde vero per unam aut alteram hebdomadem, aut ſponte ſua, aut de levi qualibet occaſione, repetere ſolita: poſtquam morbi impetus, materia ejus in plures ejuſmodi paroxyſmos impenſa, pertranſiit, virgo illuſtris deinceps per plures ſeptimanas, immo interdum menſes, ſatis recte valet, atque thoracis vitio quovis expers libere reſpirat. Huic vere & autumno medendi methodum ſequentem inſtitui, jamque ſupra biennium prædictæ affectionis quovis inſultu caruit.

℞. Sulphuris antimonii noſtri gr. vj. cremoris tartari gr. vj. miſce. Detur in pulpa pomi cocti. ab hoc medicamine aſſumpto, quater, aut quinquies evomere ſolet: poſt quatriduum ſumit hoc catharticum, quod item interjectis 6 aut 7 diebus bis repetere ſolet. ℞. Calomelanos gr. xij. refin. jalap. gr. v, caſtorei gr. iiij. c. ſ. q, ammoniaci ſolut. f. pilul. iij. Quolibet præterea die, capit mane & veſperi, tincturæ antimonii gr. xij. in cochleari julapii

lapii ſequentis, ſuperbibendo ejuſdem cochlearia 6 vel. 7. ℞. Aq. limacum ʒ vj. lumbricor. ʒ iiij. aq. pulegii, rutæ an. ʒ iiij. hyſtericæ ʒ iij. caſtorei nodulo ligati & in vitro ſuſpenſi ʒ ß. ſacchari albiſſimi ʒ j. miſce in vitro f. julapium.

Circa autumnum prioris anni, puella quædam alia nobilis, ſimili ritu, ſc. aſthmate periodico laborans, mihi ſananda adducitur, quæ prædictis remediis, paulo in minori doſi uſa, eademque vere noviſſimo repetens, inſigne levamen percepit. 4. *Obſervatio.*

In his etiam caſibus, nihil appertius conſtare videtur, quam morbi cauſam abſque phlegmate, aut humore viſcoſo pulmonibus, uti vulgo creditur, impacto, intra nervoſum genus ſubſiſtere; atque dyſpnœam hujuſmodi mere convulſivam propter nervos pneumonicos, affectione ſpaſmodica occupatos, excitari. Huius veritas, obſervatione anatomica mihi nuper a Medico Doctiſſimo D. *Gualt. Needham* communicata, adhuc planius evincitur. Retulit mihi vir inſigniſſimus, ſe noviſſe *Lavinm Wallſallienſem* in agro *Staffordienſi*, qui cum diu laboraverat aſthmate periodico, intra 14, vel 20 dies ut plurimum, recurrente, tandem in ipſo paroxyſmo extinctus eſt. Cadaver apertum exhibuit viſcera omnia ſana, præſertim pulmones neque aut excrementi in bronchiis collecti, aut ſanguinis in venis reſtagnantis ulla indicia prodita ſunt, hoc tantum præter naturam accidit, quod veſica fellea calculos complures in ſe continuit. Cætera (ſubdit ille) vel generi nervoſo affecto tribuenda erant, vel cauſæ nobis ignotæ, certe oculis non conſpicuæ. *Obſervatio Anatomica.*

Olim pro puerulo nobili conſului, qui 12 circiter menſes natus, paroxyſmis convulſivis, & quaſi epilepticis, a quibus brevi fatum obiit, graviſſime affligebatur. Sæpius obſervabam, quod dum ſpaſmi partium exteriorum intermitterent, tuſſi immani & ſingultuoſa corriperetur: unde ſuſpicio fuit materiam morbificam haud minus in pectore quam in cerebro defigi. Poſt obitum vero, cadavere aperto; pulmones ſarti tecti, vitio quovis immunes *Obſervatio alia Anatomica.*

immunes apparebant; ut manifesto liqueret, tussim istam, mere convulsivam, propter nervosi generis affectionem, excitatam fuisse.

Quod spectat ad remedia, & therapias rationes, quæ in prædictis casibus usurpari debent, si quando tussi, vel dyspnœæ, pulmonum vitio primo exortæ, insuper ob labem cerebro communicatam, symptomata convulsiva superveniunt; id sedulo agatur, ut medicamenta antispasmodica, thoracis intentiones quascunque respicientibus, apte complicentur. Quinimo interdum, ut modo his, modo illis seorsim exhibitis, medendi tempora intercalentur. Non opus erit medicamenta bechica, aut pneumonica, eorumque formulas, quarum sylva immensa apud authores medicos passim extat, huc transferre: in propositum nostrum satius erit, medicinæ methodum, item selectiora quædam remedia in tussi, ac asthmate, mere convulsivis conveniencia subjicere.

Tussis convulsivæ curatio,

Quoad priorem affectum, qui pueris potissimum familiaris, curationis difficilis, & non nisi longioris ut plurimum existit. Præcipuæ indicationes erunt, tum humores serosos & acres e sanguine & visceribus expurgare, ut illorum ὄγκον ac decubitus in cerebro, ac aliquando forsan intra pectus præcaveatur, tum has partes, ne seri æstuantis superfluitates facilius admittant, corroborare. In hos fines vomitoria, & cathartica leniora, fere semper conducunt, & aliquatenus iterari debent: Vesicatoria sæpe proficua sunt, quinimo si morbus sit contumacior, fontanellæ in nucha, aut brachio, vel circa axillas excitentur. Potus & alimenta liquida, in quantitate solito minori sumantur; istius vice, Bochetum ex sarsa, China, santalis, rasur. Eboris, C. cervi cum ingredientibus diureticis & antispasmodicis usurpetur: in hoc casu remedia quædam, velut specialia, valde commendantur, cujusmodi sunt muscus pixidatus in pulvere exhibitus, vel lacte incoctus, adeoque crebra dosi, quotidie exhibitus: decoctum, vel syrupus, ex castoreo & croco; decocta rad. pæoniæ, visci quercini; item hyssopi multos juvarunt, aq. cerasor. nigrorum

rum, saxifragiæ, aquæ limacum, cum sero lactis ac ingredientibus appropriatis destillata, sæpe cum fructu adhibentur,

Asthmatis convulsivi curatio.

2. Qua methodo, & quibus remediis, asthma periodicum in nonnullis junioribus sanavi, superius annotatur. Cæterum in plerisque hoc morbo affectis, vomitoria imprimis conducere, insignissimus Riverius observavit, licet rationem minus recte assignarit: quæ quidem in eo consistere videtur, quod nempe pharmacum istud, emunctoria, circa primas vias consita, valde succutiens & irritans, ex iisdem, sanguinis & succi nervosi recrementa, in cerebrum & nervosum genus urgeri, aut restagnare apta, valide exprimunt & foras deducunt. Zacutus Lusitanus, non sine ratione, cauteria modo in bregmate, modo in nucha, aut circa axillas inusta valde prædicat: Millepedum præparata, sc. in forma pulveris sicci, aut liquoris destillati raro successu carent; talia nempe seri superfluitates a capite, ac genere nervoso avocant, ac ad vias urinarias deducunt: propter eandem rationem, cathartica blanda, & per epicrasin evacuantia, in crebro sint usu; in hunc finem, decoctum galli veteris, cum pharmacis alterantibus, & leniter purgantibus ventri ejus insutis, a multis laudatur. Præter remedia hactenus citata, quædam alia asthmati appropriata, & velut specifica perhibentur, cujusmodi sunt balsamum sulphuris terebinthinat. item sp. C. cervi. vel suliginis, eodem imprægnatus, syrupus de peto, ex ammoniaco, diasulphuris noster, lohoch de allio, pilul. de rad. enulæ campan. lacte sulphuris, floribus benzoin cum pice liquida, aut liquidambra, confectæ, cum multis aliis, quæ singula enumerare hic tædio esset.

Et jam præcipuis convulsionum speciebus, & modis una cum symptomatum causis, & medendi rationibus satis fuse explicatis, tempus videtur, pathologiæ hujus periodum affigere: Attamen siquidem aliud morbi genus restat, nempe scorbutus, qui pathemata mixtæ naturæ, sc. partim spasmodica, partim a sanguinis & viscerum dyscrasiis immediata

mediate oriunda, continet; operæ pretium existimo, hujus theoriam, una cum Ætiologia, & Therapeias methodo adjectis, succincte tradere. Ambo etenim hi affectus, sc. convulsivi & scorbutici, juxta positi, se mutuo illustrabunt, ac utrique alterutris facem non levem præferunt.

FINIS.

TRACTATUS SECUNDUS
DE
SCORBUTO.

TRACTATUS SECUNDUS
DE
SCORBUTO

CAPUT. I.

Scorbuti deſcriptio; ejus cauſa interna & proxima, potiſſimum in ſanguine, dein aliquatenus in liquore nervoſo radicata.

IN veteri medicina, morbi quem ſcorbutum appellamus, tam rara ſit mentio, & tam parca diſcriptio, ut nonnulli dubitarint, utrum talis ægritudo, nunc multis in locis endemia, & ubique fere ſporadica, qua ſc. fere nunc omnes laborant, aut ſe laborare putant, priſcis temporibus omnino extiterit; quin natales ſuos, ſicut lues venerea, & rachitis longe poſterius duxerit: attamen affectionem hanc, licet aliis nominibus inſignitam, ab antiquis obſervatam, e juſque curam, rudiori licet Minerva traditam fuiſſe, Hippocratis, Aretei, Plinii, aliorumque teſtimonia ſatis evincunt.

Circa varias hujus morbi appellationes parum ſolliciti, ad naturam ejus eruendam, explicandamque recta procedimus: quæ tamen cum adeo diffuſa fuerit, atque ad tam varia & multiplicia ſymptomata extenditur, ut nec unica definitione aut vix ſingulari deſcriptione comprehendi poſſit, ex re fore videtur imprimis cuncta hujus morbi

phænomena congerere, sive accidentium præcipue notabilium historiam pertexere, dein apparentiis istis rite solvendis hypothesin quandam accommodare.

Præcipuorum scorbuti symptomatum recensio.

Quoad prius, maxima symptomatum farrago, affectus multiplices, & diversi generis, quique interdum naturæ sunt oppositæ, aut contrariæ scorbuto accensentur: immo si accidens quoddam inusitatum, nec prius auditum in corpore humano eveniat, cum ad aliud certum morbi genus referri nequit, sine dubio statim illud scorbuticum pronunciamus: adeo hic morbus, quasi mali nominis, & damnati instar, pathemata aliena luit: Interim huic a proprio lare plurima extant symptomata, in singulis fere partibus humani corporis excitari solita; quorum recensio, cum partium corporis distributione optime perficitur. Itaque ut scorbutus vestigia a capite ad calcem pertractemus, 1, Imprimis ab illius [illegible] incipiamus: huc spectant cephalalgiæ immanes, & habituales, illæque aut vagæ, aut periodicæ, modo spirituum torpor & somnolentia, modo vigiliæ pertinaces, crebræ vertigines, ac scotomiæ, convulsiones, paralysis, sputatio copiosa, gingivarum ulcera, dentium vacillatio, oris fœtor. 2. Interim circa pectoris regionem, dolores in variis membranarum partibus, ac præsertim in sterno, qui, sæpe acuti & lancinantes, laborantes per plures dies & noctes miserrime torquent, frequens asthma, respiratio difficilis & inæqualis, pectoris constrictio, & angustia tussis inanis, pulsus inordinatus, cordis tremor, crebra spirituum deliquia, frequens lipothymia, e jusque metus fere continuus. 3. In ventre inferiori hic morbus, quasi principem sedem figens, malorum Iliada producit: sæpe nimirum adsunt nausea, vomitus, rugitus, cardialgia, hypochondriorum inflationes, & murmura, colica frequens, & dolores molestissimi huc illuc discurrentes, diarrhœa fere constans, interdum dysenteria, aut tenesmus, atrophia, ac interdum ascitis.

In capite.

In pectore.

In ventre inferiori.

Urina sæpissime rubicunda & lixivialis, cum crusta innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum

dum vero per vices quaſdam eadem pallida, & aquoſa copioſe excernitur. 4. Præter hujuſmodi ventrium affectus, in externis membris, immo in toto habitu corporis, dolores vagi, & non raro ſumme atroces, & noctu potiſſimum ingraveſcentes, ſentiuntur, laſſitudo ſpontanea, carnium intabeſcentia, lumbago, aliorumque artuum debilitas & enervatio; in cute maculæ varii coloris, tumores, tubercula, & non raro ulcera cacoethea erumpunt: circa muſculos, ſtupor, formicatio, ac velut frigidæ auræ aſcenſus; Item contracturæ, ac tendinum ſubſultus: porro ſcorbuticis, ſanguinis inordinationes, efferveſcentiæ incertæ, vagæ intemperies, ac febres erraticæ, ac hæmorrhagiæ graves paſſim contingunt Præter hæc communia, & maxime aſſueta ſcorbuti ſymptomata, quorum modo plura, modo pauciora, eaque interdum hujus, quandoque iſtius generis, ac moris laborantes infeſtant, nonnunquam alia inaſſueta & prodigioſa accidentia huic morbo ſuperveniunt. *In partibus exterioribus.*

Ad pleniorem hujus morbi notitiam, huc referre viſum eſt, quæ circa originem ejus, ac prima initia, ſive invaſionis modum paſſim obſervantur. Nempe advertimus, ſcorbutum propter varias cauſas, & occaſiones produci: nam licet mala victus ratio, vita ſedentaria, lienis inordinatio, & cruditates in primis viis congeſtæ plurimum accuſantur; attamen longe potius in cauſa eſſe ſolent, aeris inſalubritas, & ſanguinis craſis a prioribus morbis vitiata: quare ſcorbutus, oris maritimis aut paludoſis ſæpe endemius exiſtit: diu navigantibus, ac interea cibis ſalſis ac fumo induratis, nec non aqua putida utentibus, crebro ſupervenit: febri diuturnæ, aliiſque morbis chronicis male curatis, item hæmorrhagiis nimiis, aliiſque excretionibus immodicis; quin & evacuationibus ſolennibus, uti menſium & hæmorrhoidum, ſuppreſſis, paſſim ſuccedit: Porro hic morbus fine magna procatarxi, non raro per contagium excitatur, & quandoque hæreditarius exiſtit. *Cauſa evidentes quæ ſcorbutum inducunt.*

Morbi causa per totum corpus diffusa inhæret vel

sanguini, vel succo nervoso, vel utrique.

Ex his circa affectionem scorbuticam observandis, manifesto liquet, materialem hujus morbi causam, haud in privato quodam loco, aut singulari minera contineri, sed per totum corpus, & singulas ejus partes tum intus, tum extus diffundi: unde statim colligere licebit, miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso, aut simul in utrisque fundari: Revera sanguini labem affigi effervescentiæ ejus inordinatæ, macularum, aut tuberculorum eruptiones, urina rubicunda, & velut elixiviata plane testantur, quibus pari indicio conspirat diversimoda hujus morbi productio, quæ ut plurimum massæ sanguineæ depravationi succedit: nec minus liquore nervoso vitium hærere, declarant molestissimi dolores tum intus in membranis, tum extus in musculoso genere excitati, membrorum debilitates, aut resolutiones, vertigo, spasmi, & crebra spirituum animalium deliquia. Cum itaque humores ambo generales in vitio deprehendantur, videamus quis prior, aut potior in culpa fuerit, undenam labem suam contrahat, ac quo ritu humori alteri ac insuper partibus quibuscunque aliis, affici solitis, noxa communicetur.

Sanguinis & vinorum dyscrasia comparantur.

Quoad sanguinem (in cujus massa scorbutus radices suas potissimum agere videtur) alibi ostendimus, eum in crasi sua ejusmodi particulis, & simili fere ritu temperatis, ac vina constare: porro ob duas præcipue causas, uti vinum, ita sanguinem ægrotare innuimus, nempe vel quoniam aliquid extraneum, & non rite miscibile, huic aut isti confunditur; vel quoniam liquoris crasis, sive temperies pervertitur, h.e. quatenus elemento uno, forsan aut altero, quibus dominium debetur, suppressis, alia, quæ subjugari oportuit, exaltantur.

Quoad res non miscibiles utriq; confusas.

Circa prius, de vino observamus, quod cum fæces, prius secretæ, ac ad fundum detrusæ, denuo commotæ elevantur, vel si heterogeneum aliquid, uti sevum, aut sulphur exoticum dolio injicitur, exinde perturbatio insignis concitatur; quæ nisi brevi compescatur, vini crasis subverti periclitatur:

riclitatur : Pariter quamplurimæ ſunt res non miſcibiles, quæ ſanguini confuſæ motum ac circulationem ejus perturbant, & œconomiæ ritus, quo minus recte perficiantur, impediunt: Liquor nutritius, fæculentiis refertus, ſanguinem inordinate fermentat: quin & liquor iſte degener factus, febrium intermittentium paroxyſmos ciet, prout olim monſtravimus: recrementa ſanguinis vaporoſa, ſeroſa, bilioſa, ac atrabilaria in ſinu ejus retenta catarrhos, hydropem, icterum, melancholiam, pluresque alios affectus pariunt: quod ſi extraneum illud tempeſtive amoveatur, ſanguis, uti & vinum mixtura extranea cito liberum, conſtitutionem priſtinam brevi recuperat: attamen uterque liquor contentis heterogeneis aliquandiu in ectus, tandem a debita craſi degenerat, proindeque non facile reſtauratur.

Quoad utriuſque temperiem variæ alterationes.

2. Præterea quidem, & vinum & ſanguis, obmultas alias cauſas a recta temperie deſciſcunt. Quod ſpectat ad vinum plures ſunt modi, & rationes, quibus liquor ejus a craſi legitima pervertitur : quibus etiam parallelas ſubjungantur totidem, ac forſan plures ſanguinei liquoris dyſcraſiæ. (Hic etenim venenari, ac ſubito corrumpi ſolet, quod non facile vino accidit.) 1. Igitur de vinis obſervare licet, eadem aliquando maturitatem non attingere, ſed propter πνευματόσιν & defectum, quatenus nimirum ſpiritus, aliaque activa ſulphuris, ac ſalis principia, craſſioribus obvoluta, ſeſe extricare nequeunt, prorſus cruda manere : quare minime ſpirituales ſunt ; ſed conſiſtentiæ craſſæ, & ſaporis ingrati, in vappam degenerant: ſimili fere ritu, quandoque ſanguis ſpiritu, ac ſulphure depreſſis crudus & aquoſus, nec non vigoris expers, ac in corde vegete accendi inhabilis perſtat. Hujuſmodi ſanguinis μάνωσιν *Cl. Gregorius Horſtius* affectionis ſcorbuticæ cauſam aſſerit; attamen talis ſanguinis diſpoſitio, picam & malaciam, nec non diatheſin hydropicam potius quam ſcorbuticam inferre videtur, prout mox plenius oſtendemus. 2. Vini pars ſulphurea præ cæteris exaltata, liquori immodicam effervescentiam, ſi-

ve ebullitionem inducit; noſtro idomate dicitur, *fretting of wines*: pariter & ſanguinis pars ſulphurea nimium evecta proindeque ſupra modum effervescere, ac in corde accendi apta, intemperiem febrilem accerſit, & revera febrium συνεχῶν plurimarum cauſa exiſtit. 3. In vinis non raro ſpiritu ſatiſcente & ſulphure conſtricto, pars ſalina in fluorem evecta, cæteris præpollet; quapropter liquor in acetum tranſit. *Cl. Sennertus* ſanguinem in ſcorbuto, ſicut vinum in acetum degener alterari putat quod tamen ſecus fieri mox declarabitur. Interim ab acetoſa ſanguinis dyſcraſia, melancholiam inferi olim monſtravimus. 4. Reſtat adhuc alia vinorum dyſcraſia, cui equidem ſanguinis diatheſin ſcorbuticam ſatis apte comparemus: ſc. cum ſpiritu depreſſo, particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur: cumque hoc in vinis duplici modo fiat, etiam ob ſanguinem pariter affectum, duplicem ſcorbuti ſpeciem illinc deducere fas ſit, prout mox clarius patebit. Itaque de vinis vulgaris obſervatio eſt, quod præterquam quod in vappam aut acetum degenerant; eadem aliquando a ſpiritu depreſſo, atque ſulphure, ac ſale, una exaltatis, aut rancida, aut pendula, ſive mucilaginoſa evadere: noſtro idiomate dicitur, *Wines become over fretted, or become ropy*: In utraque mutatione, ſpiritu ſubjugato, particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul aſſociatæ, cæteris elementis præpollent, atque ad indolem ſuam liquoris craſin deflectunt. Attamen non eodem prorſus modo in utroque res agitur: quippe in priori vini dyſcraſia, ſulphur aliquantulum ſale, ac in poſteriori ſal ſulphure potius exiſtit: quin & alterutrum potentius factum, excuſſo ſpiritus dominio, ſibi alterum conſciſcit, & ſupra debitum tenorem attollit. Utriuſque ratio ad hunc modum explicabilis videtur.

Sanguinis dyſcraſia ſcorbutica inſtar vinorum, dum fiunt

Rancida aut pendula.

Cum vina generoſa diu efferbuerunt, particulis multum agitatis, invicemque alliſis, ſpiritus partim evaporat, & partim elementis craſſioribus obvolutus, ſupprimitur: Interea ſulphur (cujus magna ſubeſt copia) agitatione magis provehitur, proindeque

proindeque ſpiritus jugo ſolutum, ſali adhæreſcit, ipſumque attollens, liquoris mixtionem alterat: cui dein, ob ſulphuris cum ſale combinati eminentiam, rancidítas accedit: pariter cum vina tenuia diutius aſſervantur, ſal evectus, & fluore potitus ſpiritum deprimit, proindeque latici ſubjecto acorem inducit; dein poſtea, ſal eminens, ſulphur (quod in minori ſubeſt copia) ſibimet aſciſcens, intimeque adunièns, liquoris conſiſtentiam e tenui in craſſam, & velut oleaginoſam, & a ſaporeacido in valde ingratum & quaſi mucidum convertit.

Probabile eſt, non abſimili modo ſanguinem in affectione ſcorbutica alterari, quam vina quoties nimis effervefacta in rancida aut pendula degenerant; quippe morbum iſtum non tam a fæculentiis ſanguini admixtis (quanquam tales adfuerint, attamen denuo excerni, eorumque ſupplementa præſcindi poſſint,) quin a ſanguinis dyſcraſia habituali pendere, argumento eſt; quia ſcorbutus radicatus adeo difficulter, ac interdum non omnino curatur. Porro ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuti parentem, pariter ac vini duplicem, nempe ſulphureo-ſalinam, ac ſalino-ſulphuream, ſtatuere licet. Cum enim maxima ſit varietas affectuum, qui ſcorbuto accenſentur, omnes ad hæc duo quaſi præcipua capita, ſeu velut binos mali fontes, ſatis apte revocari poſſint, ſc. primo quod ſanguis miaſmate ſcorbutico tactus, aut præ ervidus exiſtit, in quo nempe ſulphur prædominio potitum ſibi ſalem aſciſcit: quapropter iſte rancidior factus inordinate in vaſis effervefcit, atque recrementa adufta, nempe ſulphuris & ſalis concretiones, perpetim a ſe amandat, atque huc illuc diſpergit, quæ quidem exterius ſuffuſæ maculas, exanthemata, tubercula, aut ulcera producunt: interius vero depoſitæ vomitus, cardialgias, diarrhœas, aut dyſenterias, porro dolores atroces pariunt. In hujuſmodi ſcorbuticæ ſanguinis rancidítate, remedia ſolum temperata; ac crebræ phlebotomiæ; ac minime cochlearia, raphanus ſylveſtris, aliaque acredine, & incitatione prædi-

ta conveniunt: pari quidem ratione ac vina rancida curantur eximendo e fæcibus, insuper lactis, amyli, ichthiocollæ, aliorumque demulcentium infusione. Vel secundo in sanguine scorbutum fovente, sal prædominio potitum, sibimet sulphur asciscit: quapropter, iste nonita fervidus, quin vini penduli instar, crassus, & quasi mucilagino sus evadit, pigre in vasis circulatur, viscera, dum pertransit, infercire, iisque fæculentias quasi limosas affigere aptus est. Taliter affecti, ut plurimum sine exanthematis, aut eruptionibus cutaneis, torpidi, anhelosi, ac enerves fiunt, lassitudine spontanea, pectoris angustia laborant; quin & passionibus cordis spirituum deliquiis, vertigini, & convulsionibus obnoxii reperiuntur: porro in hujusmodi diathesi scorbutica, remedia calidiora, & sale volatili prædita, immo & chalybeata quæ sanguinem fundunt & exagitant, maxime ex usu esse solent: pari quidem ratione ac vina pendula tractantur, nempe plurimum conquassari, & agitari debent; porro iis calx viva, alumen ustum, gypsum, sal marinus calcinatus, aliaque summa acredine prædita imponuntur. Hæc de scorbuti principiis in massa sanguinea radicatis: Adhuc explicandum restat, quibus de causis sanguis a propria indole degenerans hanc, illamve dispositionem morbidam, & scorbuti parentem concipit. Attamen prius ostendere oportet, quo ritu in succo nervoso, sc. altero humore generali, istius morbi seminia jaciuntur.

Quo ritu dulos scorbutica liquo in nervoso imprimitur.

E sanguine cerebri oras adpellente, liquorem subtilissimum, pro spirituum animalium tum materia, tum vehiculo extillari, eumque per totum ἐγκέφαλον, & genus nervosum jugiter scaturire, alibi declaravimus: Latex iste, quandiu recte habet, spiritu & sale eidem combinato, seu volatilisato, potissimum constat; his modicum aquæ, qua diluantur accedit, sulphure ac terra parum opus esse videtur: attamen ista spiritus & salis volatilis concretio, humorem præstantissimum, qui sc. omnia permeat, penetrat, actuat, & irradiat, supra quod chymici de alchaest somniarunt, revera

constituit:

conſtituit : Circa ſcorbuti initia, donec ſanguinis craſis, ac cerebri tonus haud penitus vitiantur, liquor iſte cerebri & nervorum irriguus, adhuc ſpirituoſus, dulcis, atque ad deſtinata quævis munia haud valde inidoneus perſtat, poſtea tamen e maſſa ſanguinea depauperata, & plurimum effœta, latex multo tenuior, & verſus acetoſum declinans extillatur : porro e ſanguine fæculento, & quaſi rancido aut limoſo, particulæ heterogeneæ, atque regimini animali plurimum infeſtæ ſuggeruntur, ac intra cerebrum debilius factum, ſine repulſa admittuntur, indeque in appendicem ejus tum medullarem, tum nervoſam cum ſucco irrigante diffunduntur : hinc ſpirituum animalium in ſingulis regionibus ſcatentium, modo deliquia & eclipſes, modo diſtractiones, exploſioneſque dolorificæ ac ſpaſmodicæ ſequuntur : Quapropter paralyſis, convulſio, vertigo, dolores, tremores, aliaque cerebri ac nervoſi generis præternaturales affectiones, ſcorbuto, altiores radices agenti, ſupervenire ſolent : de quibus infra ſpeciatim dicetur. Interim adnotetur in genere, labem ſcorbuticam ſucco nervoſo affixam in his tribus, ſc. in eorum aliquibus, aut ſimul omnibus conſiſtere, vid. quod liquor cerebri & nervorum irriguus multo tenuior, ſeu pauperior evadat; quod a craſi ſpirituoſa lina, verſus acetoſam degeneret; quod particulis heterogeneis, & morbificis referciatur.

Hactenus oſtendimus quo ritu in ſanguine, & deinceps ſucco nervoſo affectionis ſcorbuticæ prima quaſi ſeminia conſeruntur. Priuſquam morbi fructus, ſive ſymptomata, propter malam utriuſque humoris diathefin excitata, eorumque rationes, & fiendi modos, perpendimus, in ipſius morbi cauſas remotiores, & differentias inquirere oportebit: nempe ut conſtet ob quas προφάσεις, & quali apparatu diſpoſitio ſcorbutica prædictis humoribus imprimitur.

CAPUT

CAPUT XII.

De ſcorbuti cauſis remotioribus, a quibus nimirum maſſæ ſanguineæ, & per conſequens liquori nervoſo labes affigitur.

OStenſo, in ſuperiori capite, quæ ſit ſcorbuti cauſa conjuncta & proxima, ſc. mala diatheſis ſanguini & ſucco nervoſo impreſſa: circa cauſas remotiores, ob quas utrique humori, ac imprimis illi, qui potior & prior in culpa eſt, nempe ſanguini labes infertur, diſquirendum reſtat: etenim hujus depravatione detecta, facile patebit, quomodo in alterum laticem, miaſma morbificum derivatur. Cum itaque ratum habemus, affectionem ſcorbuticam in ſangnine vitiato potiſſimum fundari, ejuſque vitium, quaſi vinorum dum rancida & pendula fiunt, in ſale & ſulphure, dum ſpiritus deprimitur, indebite exaltatis conſiſtere; ſedulo perpendamus, quomodo hæc illave diatheſis *vosipn* maſſæ ſanguineæ imprimitur.

Aliorum ſententiæ de origine ſcorbuti recenſentur.

Atque hic præterire non debemus, quid alii authores ſcorbuti naturam diligentiſſime rimati, circa cauſas & ſubjectum ejus ſtatuerunt. Super hac re, cum plures extant ſententiæ, fere omnes hoc reſpectu conveniunt, ut morbi fons & origo a viſcerum culpa derivetur, ejuſque producti ſedes in maſſa ſanguinea collocetur, nempe ut hæc, illorum vitio fere tantum inquinata, labem ſcorbuticam contrahat. Antiquiores præcipuam hujus morbi cauſam lieni, officio ſuo non recte defungenti, imputarunt: Verumtamen cum lienis munus hoc a nonnullis, aliud ab aliis, & diverſum ab iſtis concipitur, diverſimodæ hujus morbi productiones fingebantur: *Wierus*, *Echtius*, *Albertus*, *Ronſſ'us*, *Enga'enus*, cum multis aliis, ex ſuppoſito quod lien receptaculum melancholici ſucci excrementitii, a ſanguine ſeparati, ſtatuunt ſcorbuti cauſam internam, proximam, eſſe copiam humoris lutulenti, craſſique melancholici ſolius;

ſolius; vel etiam cum aliis miſti, peculiarem corruptionis formam ſubeuntis, quæ circa lienem, ac jecur, atque in ipſis venis abunder: Hæc opinio, ſi melancholici ſucci a liene ſecretionem neglectam, aut impeditam, aliquando, & ex parte ſcorbuti cauſam eſſe pronunciaret, merito aſſenſum noſtrum vendicaret; ſin morbum iſtum ſemper & omnino hujus viſceris culpa oriri ſtatuatur, ſumme improbabile videtur, prout inferius patebit, ubi ſcorbuti longe potiores cauſſas aſſignabimus. Authores alii, hæmatoſeos munus lieni attribuentes, ſcorbutum produci dixerunt, eo quod lien, chyli partem ſibi deſtinatam in ſanguinem laudabilem minime conficiat. Cum vero alii, humidiores & magis aquoſas chyli partes in liene præparari, ac in ſanguinem converti ſtatuunt, uti Reuſnerus, *&c.* Idcirco proxima & interna ſcorbuti cauſa perhibentur aquoſi & ſeroſi humores, qui ſiquidem a liene haud excipiuntur, ſanguini confuſi, ſcorbuto originem præbent: Interim alii, uti Platerus, Baubinus, *&c.* Chyli partem craſſiorem ſanguificationis cauſa a liene allici dixerunt, & ex eo ſibi & aliis partibus ſanguinem idoneum præparari. Ex hoc ſuppoſito *Gregorius Horſtius* dicit ſcorbuti cauſam, eſſe crudum & ichoroſum ſanguinem, in toto corpore, potiſſimum tamen in hypochondriis, non quantitate ſolum, ſed ſpecifica quadam corruptione peccantem, ob μόλυνσιν ex imbecillitate lienis provenientem: quia ſc. per lienis affectum præternaturalem crudiores chyli partes a ſanguificatione jecoris non avertuntur; unde primo ſanguis invenis jecoris & lienis depravatur, alienæ materiæ commiſtione deinde jecoris διμάτωσιν impeditur, ratione objecti minus recte diſpoſiti, quatenus chylus ob lienis læſionem, juſto modo non depuratur. *Horſt.* append. ad lib. ij. part. ij. ſect. j. de ſcorbuto. Hæc opinio facile concidit, quia aſſerit, contra legem hæmatoſeos, lienem ſanguificare, atque chyli partes crudiores ad ſe attrahere, cum notiſſimum ſit, nullum chyli ad lienem tranſitum patere: Quin & eadem litura refellitur Reuſneri aliorumque ſententia, qua aſſeritur, proximam & internam cauſam

ſam ſcorbuti eſſe ſeroſos & aquoſos humores, quos lien debuerat attrahere, &, per peculiare ſuum hæmatoſeos munus, in ſanguinem convertere.

Doctiſſimus Sennertus, licet cum prioribus ſanguificationis munus etiam lieni attribuat, Inſtitutionum lib. 1. cap. 9. attamen alio quam ab hujus viſceris culpa, ſcorbuti cauſam derivat. Enimvero ſtatuit ille, propter chylum in primis viis male concoctum, & πνευματώδη deſtitutum, faculentias ſalſas & tartareas circa meſenterium, & omentum congeri, eaſque novæ materiæ appulſu indies auctas, & ſero dilutas, demum in lienem & hepar, indeque in venoſum genus transferri, illiſiq; adeo totam maſſam ſanguineam infici, atq; crudam & ſalſam reddi. Primam hanc ſcorbuti mineram, in primis viis aggeſtam, appellat humorem melancholicum, quem inſuper dicit ſeroſum eſſe humoribus pituitoſis ſtipatum, atque ob moram in iſtis partibus, peculiari ritu corruptum: Deniq; addit humorem iſtum, ſpiritus, & ſalis volatilis fixione generari, non ſecus ac cum vinum in acetum tranſit.

Scorbutus non ſemper lienis aut primarum viarum vitio oritur.

Huic opinioni, utut probabili, ne per omnia conſentiam, quædam non levis momenti rationes evincunt. Præterquam enim quod hæc etiam doctrina cum circulatione ſanguinis non exacte quadret, utpote cujus lege, humores in vaſis meſaraicis ſeorſim a reliquo vaſorum genere vix congeruntur: ſaltem illis exinde in lienem tranſitus minime pateſcit. Inſuper haud recte ſtatuitur ſcorbutum in primis viis ſolummodo incipere; namque interdum mero contagio contrahitur: Nec etiam hunc morbum a ſalis fixitate, aut ſanguinis, & humorum cruditate provenire cenſemus; ſæpenumero enim febribus diuturnis ſuccedit, proindeque a ſanguinis deflagratione nimia, & aduſtione, potius quam a chyli aliorumque humorum in primis viis μολύσει exoriri videtur: porro interdum aura maritima & paludoſa hunc morbum inducit, licet nullæ eruditates circa viſcera gignuntur: ſiquidem laborantes ab initio circa appetitum & digeſtionem minime querūntur. Revera quod attinet ad cruditatem

tatem, atque ſalis in chymo aut ſanguine fixitatem, & πνευματώσεως defectum, concedimus, ab his cauſis, diatheſin valetudinariam non raro produci, propterea tamen non ſtatim ſcorbutus, ſed potius malacia, & pica virginum, leucophlegmatia, aut diſpoſitio hydropica ſuccedunt. Cum itaque ſcorbuti Ætiologia, ab authoribus, quibus ſanguinis circulatio nondum innotuit, tradita, veritati minus quadret; libet modo, clave iſtac adhibita, rem totam denuo pertractare, atque morbi hujus cauſas, tum procatarcticas, tum evidentes, juxta ἀναλογίας legem, qua tenuitas noſtra poteſt, accuratius explicare.

Modo innuimus, eſſe plures occaſiones & procatarxeos modos, a quibus ſcorbutus originem ſuam ducere videtur. 1. Quibuſdam locis endemius exiſtit, ut propter malignam aeris, & vaporum quibus ſtipatur, influentiam, una cum ſpiritu vitali miaſma morbificum hauriatur. 2. Sæpenumero morbus iſte febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis ſuccedit, illorumque affectus, ſive productum merito cenſetur. 3. Nonnunquam hæreditario, & a parentibus ſcorbuticis per traductionem propagatur. 4. Interdum mero contagio ſuſcipitur. 5. Mala victus ratio, inordinationes circa res non naturales, atque viſcerum dyſcraſiæ innatæ, aut acquiſitæ affectionem ſcorbuticam aliquando inducunt, ſæpiſſime ejus geneſi contribuunt, aut ſomitem præbent. Singulorum hujuſmodi effectuum rationes conſideremus.

1. Scorbutum aeris vitio ſæpius contrahi nullus e vulgi fæce, quin confitetur, fere omnium in ore eſt, loca maritima, lacuſtria, & uliginoſa quoſvis, febribus intermittentibus, aut ſcorbuto, obnoxios reddere: quare valetudinarii, aut qui ſanitatem ſuam colunt, procul ab hujuſmodi locis habitationes conſtituunt: Talis equidem humidus aer tetras exhalationes, & inquinamenta continuo diffundens, duplici reſpectu inſalubris, & non raro ſcorbuti parens exiſtit: ſc. ob tranſpirationem præpeditam, & propter fermenti incongrui

1. *Quam ob rationem aer inſalubris ſcorbutum parit.*

ſuſceptionem. Primo enim, in aere craſſo & minus eventilato degentibus, meatus, & pori cutis valdè conſtipantur: quare cum effluvia ſanguinis haud debite ſatis exhalant, eadem intus retenta reliquam maſſam ſanguineam fermentant, ejus particulas activas ad varias inordinationes diſponunt. Dein ſecundo, quatenus eodem tempore vapores tetri, ſalia, & ſulphura incongrua redolentes inſpirantur, propterea ſanguinis ſpiritus valde deprimuntur; ac interea particulæ ejus ſulphureæ, & ſalinæ ad ἐκρύτησιν evehuntur, proindeque maſſæ ſanguineæ craſis ſenſim mutata in morbidam degenerat. Cujus nimirum pars ſulphurea ſiquidem perſe exaltata ſanguini rancorem inſignem inducit; febris interdum continua, ſæpius vero intermittens, aeri inſalubri, propter rationes alibi oſtenſas, ita familiaris, excitari ſolet: Quod ſi a tali πρόφασι (uti frequentius aſſolet) una cum ſulphure principium ſalinum evehitur, diſpoſitio ſcorbutica, qualis ſupra deſcribitur, ſc. vini aut rancidi, aut pendüli æmula, ſanguini imprimitur. Nec tantum ingens aeris humidi, & vaporoſi tractus, ad hunc modum inſalubris eſt, verum incolere domos loco paluſtri conſitas, vel ſtagno circundatas, aut calce viva recens obductas, morbo iſti obnoxios reddit.

2. Quare febribus diuturnis ſupervenit.

2. Febris diuturnior ſæpiſſime ſcorbutum inducit: cujus ratio ex hypotheſi noſtra manifeſte liquet; etenim a crebra, nimiaque ſanguinis deflagratione, ſpiritus plurimum abſumuntur, ut liquor pauperior & effœtus evadat; quin & ſulphuris purioris ingens copia deflagrando evaporat; interea quod hujus reliquum eſt, ſibi ſalem aſciſcens, ipſumque evehens, ſanguinis craſin morbidam & plane ſcorbuticam inferre ſolet. Obſervare eſt a longiori febre propter ſpiritum & ſulphur nimis exhalantia, atque plurimum ſalis cum ſulphure reſiduo diutius concoctum, ſanguinem valde ſalſum, & quaſi lixivialem evadere, ita quidem ut deinceps ægre, & vix circulationi peragendæ, ſatis in corde accendatur: Cujuſmodi ſanguinis diſpoſitio, non niſi longo tempore reſtau-

reſtauratur, & difficulter admodum a ſcorbuto ineundo vindicatur. Nec tantum febribus, ſed & aliis morbis chronicis male curatis, ſcorbutus ſupervenit, idque propter duplicem rationem, ſive afficiendi modum: nempe vel quia ſanguis a morbo præſenti, verſus diatheſin ſcorbuticam immutatur; vel quoniam ægritudo laborantes a quovis exercitio aut motu diu inhibet; proindeque illi a longo otio & receſſu in ſcorbutum inclinantur: Prius cernitur in melancholia, ubi ſpiritu depreſſo, & ſale in fluorem evecto, ſanguis in acetoſum vergit. Cujuſmodi craſis, ſulphure poſtea a ſale aſcito, & pariter evecto, facile in ſcorbutum tranſit. Affectio hypochondriaca in tantum ſcorbuticæ affinis eſt, ut ſæpiſſime hanc ſociam inducat: nam fæculentiæ atrabiliariæ, quæ ſanguinem pro iſtius affectus indole ſolummodo inquinant, poſtea craſin ejus pervertunt, adeoque ſcorbuticam reddunt: pariter icterus & hydrops, quæ ſanguinem impura, aut incongrua mixtura primo tantum inficiunt, diutina mora temperiem ejus prorſus mutant. 2. Plures alii morbi ſcorbutum accidentaliter inducunt; quatenus nimirum ægrotantes a labore aut exercitio quovis impediunt; proindeque illorum ſanguis parum eventilatus, non ſecus ac vina ſupra fæces ſuas diutius retenta, craſin amittunt, atque ſalis & ſulphuris inordinationes ſubeunt. Hoc modo paralyſis, lumbago, oſſium fracturæ, ulcera, ac vulnera non niſi longo tempore ſanabilia, homines ſcorbuto obnoxios reddunt.

3. Scorbutus interdum hæreditario contrahitur ita ut morbi lues a parentibus in natos derivata, abſq; aliis cauſis, ſive externis, ſive internis, fructus morbidos, affectionis ſcorbuticæ indolem exacte referentes, producat. Ita novi pueros ſtirpe valetudinaria oriundos, doloribus artuum vagis, macularum eruptione, gingivarum, & dentium eroſione & carie affectos fuiſſe. Inſuper obſervare eſt, parentum lue venerea tactorum natos, ſymptomatis gravioribus, affectionis ſcorbuticæ æmulis, obnoxios degiſſe. Hujuſmodi affectuum ratio

3. *Quomodo hæreditario contrahitur.*

tio in hoc consistere videtur, quod miasma morbidum, humori genitali impressum, instar fermenti venenati habet, quod licet aliis particulis obvolutum, aliquandiu lateat, tandem fermentescere suas exerat, atque in sanguine aut succo nervoso symbola salis & sulphuris elementa excitet, eaque supra cæteras particulas evehendo, in labem scorbuticam deflectat.

Quomodo per contagium.

4. Pari ratione, & afficiendi modo, scorbutus per contagium propagatur; sc. effluvia a corpore infecto decidua, atque vicini poros subeuntia, vel per anhelitum inspirata, aut sanguinem, aut succum nervosum, vel simul utramque fermentant, adeoque particulas salinas, & sulphureas spirituosas evehendo, liquoris crasin juxta indolem suam pervertunt.

Quomodo viscerum & primarum viarum vitium.

5. Scorbuti causæ hactenus citatæ massam sanguineam immediatius respiciunt, & morbum a latice ejus fine magno primarum viarum vitio, incipere ostendunt: attamen ne hanc regionem, cui a nonnullis culpa omnis attribuitur, prorsus immunem perhibeamus, juxta aliorum sententias statuere visum est, scorbuti rudimenta etiam intra coctionis viscera interdum concipi, atque illinc in sanguinem traduci. Si quando enim a longo tempore accidit e chylo vitiato, succum nutritium non nisi incongruum, atque salium & sulphurum enormium particulis refertum, massæ sanguineæ suppeditari, necesse erit hujus crasin tandem mutari, & juxta materiæ, unde constat & quotidie suppletur, indolem perverti. Quare observare est, qui cibis sale conditis fumoque induratis maxime vescuntur, atque vinum, & aquas ardentes copiose bibunt, e quibus particulæ salinæ & sulphureæ in sanguinem rapiuntur, scorbuto plurimum obnoxios reperiri: porro qui carne porcina aut etiam piscium, licet recentium, ac imprimis testaceorum carnibus plurimum aluntur; siquidem hæc alimenta sulphuris, & salis rancidiorum (uti colligere est ex putrescentium insigni fœtore) copiam præbent, facile in scorbutum, & quod majus est, quandoque in lepram proclives habentur: E contra

tra in hunc morbum non ita prompte incidunt, qui lacticinia, fructus crudos & immaturos, caseum recentem, aliaque absurda comedentes, magnam pituitæ saburram in ventriculo congerunt. Nec tantum e cibis pravis & dyspeptis, succus scorbutum fovens, producitur; sed interdum alimenta satis idonea, viscerum culpa in materiam morbificam facessunt: quod tamen non semper hepatis, aut lienis vitio, prout nonnulli arbitrantur, accidit: his enim cum chylo nihil negotii est: verum ipse stomachus fermento extraneo præditus ingesta quævis pervertit, inque pultem modo acetosam, modo salsam aut vitriolicam mutat, verisimile est etiam a pancreate, aut ductu cholidocho succum incongruum chylo permisceri, ipsumque tinctura heterogenea imbuere. Necvero inficias imus, quin lien & hepar scorbuti productioni non raro contribuunt; licet eorum culpas non chylus, sed ipse sanguis immediatius luit; quando hepar obstruitur, ut sanguinis recrementa adusta minus secernat, propterea hujus massa fæculentior, atque salis & sulphuris particulis simul incoctis, nimis luxuriat. Quod spectat ad lienem, haud prorsus immerito est, quod circa scorbuti productionem tot querelæ in ipsum proferuntur. Cum enim hujus visceris munus (prout supra ostendimus) in his consistat, nempe tum ut sanguinis fæculentias atrabilarias, quæ sale fixo & terra constant, secernat & excipiat, tum ut easdem ulteriori coctione, in fermentum sanguini remiscendum digerat: si quando lien hisce muniis suis non recte defungitur, duplici respectu massa sanguinea inquinari solet; nempe vel quia fæculentiæ atrabiliariæ a liene obstructo, aut debilitato non omino excipiuntur; vel quoniam exceptæ, ibidem in fermentum inidoneum, & sanguinis corruptivum pervertuntur: massa sanguinea vel hoc, vel isto modo interdum male disponitur, & non raro propter hanc occasionem solitariam, aut aliarum causarum accessu, in diathesin scorbuticam degenerat. Enimvero a tali procatarxi, affectionem hypochondriacam oriri olim declaravimus,

cui

cui quidem ſcorbutus (prout modo innuimus) adeo affinis eſt, ut illi ſæpiſſime aut comitem ſe adjungat, aut ſuperveniat. At vero ſcorbutum non ſemper aut tantummodo lienis vitio oriri, obſervatione ſuperius citata, liquido patet. Nempe olim vir nobilis affectione ſcorbutica, ſymptomatis quamplurimis, & maxime horrendis ſtipata, per plures annos laborabat; hunc medici celeberrimidum curabant, lienis vitio ægritudinem contraxiſſe, & iſtius viſceris cauſa mala graviſſima pati pronunciabant: Supra decennium doloribus fere continuis, nec non paralyſi, & convulſionibus miſerrime afflictus, tandem contabeſcens, phthiſi interibat: Defuncti cadavere aperto, ſenſui conſtabat, lienem, utut peſſime defamatum, omni culpa immunem fuiſſe: namque viſcus hoc in figura, magnitudine, ſubſtantia, & colore laudabiliter habens, tumore quovis, aut obſtructione carebat: inſuper vaſa ſanguifera aperta, & infarctione libera, fibræ nerveæ ſatis firmæ, atque ſanguis intra lienis poros contentus, putredinis expers apparebant.

Quare triſtitia & ſtudia immodica ſcorbutum gignunt.

6. Inter ſcorbuti cauſas, a rerum non naturalium inordinatione derivari ſolitas, merito hic triſtitiam ponimus; namque paſſim obſervare eſt, homines propter occaſionem aliquam luctu ingenti perculſos, & deinceps diu mœſtos, ſcorbuticos fieri. Cujus ratio hæc videtur eſſe, ingens mœſtitia animam inferiorem, ſeu corpoream immediate afficiens, binas ejus partes, nempe ſenſitivam & vitalem, intus compellit, earum ſyſtaſes a ſolitis expanſionibus inhibens coarctat, ac in minus ſpatium contrahit: hinc ſpiritus animales a debita expanſione præpediti, œconomiam ſuam remittunt, quare & ſanguis minori ambitu circuitus ſuos repetens, circa cordis ſinus agglomerari ibidemque ſtagnare aptus eſt; hinc cum ſpiritus utriuſque regiminis, ſc. tum animalis, tum vitalis præſides, deprimuntur, & ſanguis & ſuccus nervoſus ſecundum craſes ſuas alterari incipiunt; & uterque vigorem ſuum ſenſim amittens, a liquore generoſo, verſus acetoſum & effœtum vergit: inſuper

inſuper coctionis viſcera, ſolito ſpirituum influxu denegato, munia ſua perperam obeunt. Hinc a chylo minus recte cocto, aut inter coquendum depravato, ſuccus nutritius non niſi vitioſus & fæculentiis refertus, maſſæ ſanguineæ infunditur, unde craſis ejus magis pervertitur, inque diatheſin ſcorbuticam facilius tranſit: porro ob hanc rationem, ſtudia immodica & nimis ſeria, & continua animi intentio, quatenus hinc ſpiritibus depreſſis, & viſcerum muniis ſubverſis, humorum præcipuæ craſes in pejus alterantur, ſæpe labem ſcorbuticam accerſunt: Cui accedit, quod tum mœſti, tum ſtudioſi vitam ſedentariam plerunq; degunt, cujus cauſa & ſanguis, & ſuccus nervoſus tanquam aqua motus defectu fitum contrahens, vitiari, & corruptelam ſcorbuticam promptius inire ſolent.

Labes ſcorbutica & e ſanguine in cerebrum & genus nervoſum derivatur.

Hæc ſunt ſcorbuti cauſæ procatarcticæ, ſi non omnes, ſaltem præcipuæ, quæ ſanguini labem affigunt; non opus erit διαλογίαν aliam, ut conſtet quomodo noxa a ſanguine in ſuccum nervoſum derivatur, pertexere: etenim ſanguis ſolenni ritu, & circulationis lege, ſpirituoſi liquoris portionem in cerebrum extillat: at vero, prout ſupra innuimus, e ſanguine pauperiori facto latex tenuior, & ex eodem ſalſo (uti ſalinorum cum deſtillantur mos eſt) liquor acris prolicitur; item præterea a ſanguine fæculento, & quaſi limoſo, particulæ heterogeneæ, & regimini animali infeſtæ ſuggeruntur, quæ tamen a cerebro firmiori & ſano non facile admittuntur: quare ut tales particulæ, intra ἐγκέφαλον ſuſceptæ, affectiones paralyticas aut ſpaſmodicas ſcorbuto ſuperinducant, cauſæ quædam præcedunt, a quibus cerebri conſtitutio debilitetur; cujuſmodi eſſe ſolent, 1. ejus mala diatheſis hæreditaria, item. 2. frequens crapula, & vini potus immodicus, ſomni meridiani, otium & exercitii defectus, venus immoderata, hæmorrhagiæ ingentes, aliæque occaſiones, quibus aut ſpiritus animales nimis abſumuntur, vel cerebri pori & meatus relaxantur, ac nimis apperiuntur, ut quodvis præ foribus allatum admittant,

CAPUT.

CAPUT III.

De ſcorbuti differentiis; item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis, quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur.

Scorbuti differentia.

EX cauſis ſcorbuti, hactenus deſcriptis, facile erit hujus morbi differentias aſſignare. Primo etenim juxta duplicem cauſæ conjunctæ regionem, ſc. ſanguinem & liquorem nervoſum, affectio iſta diſtingui poteſt, quod vel hujus, vel iſtius ditionis maxime fuerit, atque modo in ſanguine, modo in ſucco nervoſo radices potiores egerit. Secundo juxta duplicem ſanguinis affecti labem, nimirum quod iſta ſulphureoſalina, vel ſalinoſulphurea fuerit, etiam ſcorbutus iiſdem nominibus inſigniatur, aut ſecundum vulgares appellationes dicatur, vel bilioſus, ſive calidior, exanthematis, aliiſque ſymptomatis apertioribus ſe prodens; vel melancholicus, cujus virus, quaſi ſub cineribus coopertis latens, facultatum læſione intrinſeca, potius quam externis eruptionibus dignoſcitur. Tertio ſecundum morbi originem, & invaſionis modum, quatenus ſc. aut per contagium ſuſcipitur, aut per internam procatarxin oritur; item juxta varium ejus ſtatum, quod vel inchoatus, perfectus, vel deploratus fuerit, multifariam diſtinguitur, & circa curationem indicationes diverſimodas requirit, de quibus poſtea explicatius dicetur. Interem vero ſcorbuti ſigna & ſymptomata recenſere, eorumque cauſas, & fiendi modos ſubjicere incumbit.

Signa & ſymptomata.

Signa, quibus ſcorbuti indicia capiuntur, ſunt vel extrinſeca, ſc. accidentia quædam, & circumſtantiæ, quæ donec morbi notæ certiores adſint, ſuſpicionem ejus præbeant. Ita ſi quiſquam parentibus ſcorbuticis ortus ſit, vel cum conjuge, aut ſociis affectis diu converſetur, vel ſi juxta oram maritimam, vel loca paludoſa, aut alias inſalu

bria-

bria degat, vel ſi febrem diuturnam alioſque morbos chronicos prægreſſos habuerit, vel ſi a remediis antiſcorbuticis juvamen ſenſerit, talem, abſque febre, aut alterius morbi certis indiciis, valetudinarie diſpoſitum, ſcorbuti labem quandam contraxiſſe, merito arbitremur. Vel ſecundo, morbi hujus ſigna, ſunt affectus & ſymptomata præſentia, ſc. corpore laborante inhærentia; cujuſmodi, cum multiplicia fuerint, varie diſtribui & in claſſes quaſdam redigi ſolent, nempe quatenus ſcorbuto propria ſunt, aut huic cum aliis morbis communia, item in quantum vel circa morbi initia, augmentum, aut ſtatum ejus peſſimum excitantur: porro diſtinguntur, juxta quod in variis partibus corporis excitata, interna, vel externa fuerint; item quatenus utraque in capite, thorace, abdomine, vel circa membra, aut habitum corporis evenerint: Hoc ritu ſymptomata ſcorbutica ſuperius recenſuimus. Cæterum illa ſatis apte diſtribui poſſunt, juxta quod oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam, vel propter ſucci nervoſi vitia, vel propter utriuſque humoris enormis facti congreſſus, & quaſi conjunctas influentias. Huic methodo, qua licet, in recenſendis explicandiſque ſcorbuti ſymptomatis, & ſignis inſiſtemus, quanquam in terea plurimi affectus, qui ab humoris hujus, aut illius culpa ſingulari procedere videntur, etiam in cauſæ partem humoris alterius vitium aliquod conſciſcant: quod autem ſpectat ad primarum viarum, & viſcerum in ſcorbuto affectiones præternaturales, licet tales interdum ab erratis in victu procedunt, ſæpiſſime vero etiam iſtarum partium ægritudines, ſiquidem permanentes & habituales factæ, propter ſanginis aut ſucci nervoſi inordinationes, oriuntur, uti proprio in loco inferius declarabitur: Interim uni proſpectui ſubjiciatur, quomodo præcipua ſcorbuti ſymptomata, ab humoris hujus aut iſtius, aut conjunctim ab utriuſque vitio procedunt.

1. Cum

1. *Cujusmodi affectus propter sanguinis dyscrasiam scorbuticam oriuntur.*

1. Cum itaq; sanguis miasmate scorbutico plurimum inficitur, ob tres potissimum rationes mala symptomata succedunt. Sc. 1. quia liquor ejus depauperatus solito vigore caret, ut nec clare in corde accendatur, nec vegete & æquabiliter circuletur; quam ob causam, totius animæ dejectio, & velut subsidentia, mœstitia, anxietas, respiratio difficilis, pectoris angustia, pulsus intermittens, frequens leipothymia, caloris & frigoris suffusiones inordinatæ succedunt. 2. Sanguis fæculentiis scatens recrementa sua partibus, quas interluit, passim suffundit; quapropter exterius maculæ, exanthemata, tubercula, ac ulcera passim excitantur: hinc etiam catarrhi, hydrops, membrorum intumescentia, gingivarum ulcera, vomitus, diarrhœa, dysenteria, sputatio ingens, sudores, urina lixivialis, aut contentis saturata, quin & viscerum tumores, aut obstructiones non raro sequuntur. 3. Sanguis pauper & fæculentus, cerebro & nervoso generi liquorem non nisi vitiosum suppeditat; adeoque mediate istarum partium culpas luere debet: porro sanguis depravatus, spiritibus intra fibras ubique scatentibus copulam, pro facultatis locomotivæ actibus, explosivam, haud satis idoneam immediate præbet, unde lassitudo spontanea & impotentia ad motum ex parte procedunt.

2. *Qui propter labem cerebro & nervoso generi impressam.*

2. In scorbuto, succus cerebri, & nervosi generis irriguus, postquam labe morbida inficitur, sub triplo respectu peccat, 1. Quatenus a nobili & spirituoso in pauperem & tenuem declinat, unde languor & totius corporis enervatio, hinc etiam atrophia aliquatenus procedit. 2. Quatenus liquor iste a spirituosalino in acetosum mutatur, inde melancholia & metus, spirituum fatiscentia, & a solito vigore suppressio; quin & partium nervosarum dolores, ac irritationes fere continuæ, & ossium crepitus inducuntur. 3. In quantum liquor iste particulis heterogeneis, & regimini animali infestis refercitur, convulsio, spasmi, paralysis, vertigo, affectus soporosi, aut vigiliæ pertinaces, stultitia demum, aut insania oriuntur.

3. In

3. In ſcorbuto inveterato & graviori, ſanguinis & ſucci nervoſi recrementa variis in partibus ſimul depoſita, quatenus ea particulis ſalinis, quæ diverſimodæ ſunt indolis, prædita ſunt, invicem congrediuntur, ac mutua lucta, & efferveſcentia ſymptomata tetriora producunt: hinc enim dolores intolerabiles, præſertim nocturni, arthritis vaga, rheumatiſmus, aliique hujus generis affectus oriuntur. Ad hunc modum, a gemino luis ſcorbuticæ fonte, plurimi malorum affectuum rivuli, quaquaverſus decurrentes in ſingulis totius corporis partibus, moleſtias creant. Quartum adhuc ut plenior notitia conſtet, ex re fore videtur ſingula prædicta ſymptomata recenſere, & cujuſque illorum rationes, & fiendimodos, particulatim tradere.

3. *Qui propter conjuncta utriuſque humoris mala,*

1. Primum ſcorbuti ſignum, quo ſæpe morbi incipientis ſuſpicio præbetur, laſſitudo ſpontanea eſt, cui accedunt impotentia ad motum, item crurum debilitas & velut gravitatis ſenſus. Hæc ſymptomata circa morbi initia oriri ſolita, a ſanguinis, potius quam liquoris nervoſi (qui vix adhuc inquinatur) vitio derivantur: hoc autem duplici reſpectu fieri poteſt, ſc. primo quatenus ſanguis impurior factus, fæculentias ſeroſas inter circulandum exuit, eaſque muſculorum poris & meatibus infinuat, quibus infarciuntur illi & aggravantur, proinde ut ſpiritus impediti, ac intercepti, exploſiones ſuas locomotivas haud libere ſatis ac vegete ineant; inſuper partes, velut ſarcina quadam onuſtæ, non uti prius facile & expedite moventur. 2. A ſanguine vitioſo ſpiritus animalis copula explofiva, non niſi degener ac imbecillis accedit; propterea illi neque motus locales prompte ineunt, nec vegete perficiunt. In ſcorbuto inveterato impotentiam ad motum, etiam a ſucci nervoſi deprav atione, & ſpirituum inopia, oriri credimus.

Symptomatum cauſæ explicantur. *Laſſitudo ſpontanea.*

2. Reſpiratio difficilis, ac ad motum quemvis anhela, familiare ſcorbuti ſymptoma eſt; cujus cum binæ ſolent eſſæ cauſæ, modo ab una, modo ab altera, & aliquando ſimul ab utraque dependet. Dyſpnœa ſcorbutica, ſi valdu crebra, & fere con-

Reſpiratio difficilis.

ſtans fuerit, a ſanguinis ſtatu pauperiori, & quaſi effœto, quo quidem in corde ſtagnare, & non ſtatim accendi aptus eſt, provenit: quare a motu quovis, ſiquidem muſculi vaſa ſanguifera comprimendo liquorem contentum prorſum urgent, ſanguis aliquanto uberius in cordis ſinus irruit, qui cum illic non ſtatim accenditur, & foras evehitur, cor aggravat, & functionis vitalis deliquium minatur: idcirco pulmones, ut ſuppetias ferant, celerius moventur, ut ſanguinem citiſſime exantlent; adeoque in hunc finem, nempe ſanguinis effœti, & ex ſe pene immobilis circulationem, reſpiratio valde crebra & anhela inſtituitur: in hoc caſu cum reſpiratione laborioſa, etiam pulſus celer & parvus exiſtit. 2. Dyſpnœa ſcorbutica interdum a nervoſi generis culpa procedit; poſtquam enim labes morbida cerebrum ac appendices ejus occupavit, particulæ heterogeneæ, ab ἐγκεφάλῳ dimiſſæ, uti nervos alios, ita pneumonicos alioſque affines, ſc. diaphragmatis, & muſculorum pectoris motui inſervientes crebro ſubeunt; proindeque juxta quod nervi iſti, a muniis rite defungendis, aut inhibentur, aut pervertuntur, reſpiratio difficilis varii generis producitur, eſtque utplurimum aut paralytica, aut convulſiva: etenim particulæ morbificæ caudices nerveos ſubeuntes, & circa eorundem plexus, aut extremitates uberius congeſtæ, ſpirituum copiis affiguntur: hinc aliquando accidit a tali particularum (ſi forſan illæ narcoticæ fuerint) cohæſione, ſpiritus quorundam nervorum incolas ligari prorſus, & ab actibus deſignatis inhiberi: unde reſpiratione impedita, cæteri ſpiritus nervorum adhuc immunium hoſpites, ut ipſi proprio marte penſum commune perficiant, valde exercentur; adeoque qua licet, reſpirationem magis crebram, & laborioſam edunt quandoque vero ſpiritus, intra quoſdam ex reſpirationis munere nervos, ſcatentes, copula heterogenea, explofiva, ſive ſpaſmodica afficiuntur, cujus elidendi gratia, cum illi ob plenitudinem, vel propter occaſiones aliquas excitantur, motus convulſivos ineunt; proindeque pulmones cum laborioſis,

riosis, & crebrius repetitis, modo syſtoles, modo diaſtoles vicibus, paroxysmis quasi asthmaticis detinentur: in his casibus quandoque nervi diaphragmatis, interdum pneumonici, ac pectoris motus absolventes, item forsan aliquando bronchia amplectentes, ac illorum modo hi, modo isti, seorsim a reliquis, aut narcosi, aut affectionibus spasmodicis obnoxii sunt, ac propterea respirationis anomalæ variæ differentiæ, ac modi occurrunt, quarum species quasdam & exempla posthac adjiciemus. Scio quosdam prædictorum symptomatum causas vaporibus a ventriculo ejusque vicinia elevatis ascribere: quorum sententia rationibus in contrarium allatis, alibi a nobis merito rejicitur. Eugalenus, Horstius & Sennertus, quos alii sequuntur, dyspnœæ scorbuticæ causam, a visceribus imi ventris inflatis, aut tumefactis, proindeque septum comprimentibus deducunt, non secus ac in gravidis ac hydropicis fieri assolet: attamen huic opinioni minime assentior, quia symptoma illud non raro iis evenit, quibus venter & hypochondria satis mollia, ac infra costas subsidentia, spatium pro diaphragmatis motu satis liberum concedunt, prout examine facto sæpius observavi: Quod autem lienis perturbationi respiratio difficilis passim in hypochondriacis, & quandoque forsan in scorbuticis succedat, ratio est, quia nervi splenici cum pneumonicis communicant: quandoquidem igitur utrique materia morbida sc. spasmodica obsidentur, eadem in alterutris commota, spasmos ciens, alteros in affectus consensum trahit, prout supra de passionibus hypochondriacis differens manifesto declaravi; in omni respiratione difficili, propter nervosi generis culpam excitata, pulsus ut plurimum satis fortis, at debito celerior, ac interdum intermittens existit.

3. Pectoris anguſtia scorbuticos nonnullos graviter infestat; cujusmodi symptoma, cum respirationem difficilem adjunctam habet, eidem causæ, nempe septi a visceribus elevatis compressioni vulgo ascribitur: At vero licet pectus interdum *Pectoris anguſtia.*

eo ritu anguſtetur, ut affecti anheloſi ſpiritum altiorem ducere nequeunt, quin medio thorace inſpiratio terminatur, tamen aliquando e contra inſpiratio nimis profunde ducitur, ut laborantes ægre & difficulter expirent; quod certe nullo modo viſcerum diaphragmate inferiorum anomaliis, ſed vel ſanguinis in corde accenſioni haud rite peractæ, vel potius nervorum reſpirationi inſervientium affectioni præternaturali, attribui debet: quin pari ratione etiam inſpirationis difficilioris cauſa, ab eodem fonte deducatur: ſc, in utroque caſu nervi καὶ ἰσχνὸν καὶ ἰκμαῖον perficientes, quatenus materia morbifica, eaque vel narcotica, vel ſpaſmodica occupantur circa propria munera defungenda, aut nimis aut minus quam opus eſt peragunt. Quidam vero ſcorbutici interdum pectoris anguſtia, ſine reſpiratione multum impedita, mol eſtantur; ſentiunt nimirum thoracis ambitum arctius conſtringi, ac in minus ſpatium contrahi: interim affecti de cordis anxietate, potius quam de pulmonum motu inhibito queruntur: hujus cauſa videtur eſſe, quod membranæ præcordia inveſtientes, quatenus humore ſeroſo, una tum nerveo nimis irrigatæ, inſtar corii madidi, contractiores evadunt: quin & earum fibræ in ſpaſmos breviores irritatæ corrugantur nimis, proindeque partes continentes coarctari coguntur: porro hujuſmodi præcordiorum coaſtrictio ipſius cordis motui quadantenus obſequitur: quippe dum ſanguis pauperior factus, haud vegete ſatis cordis ſinu exilit, nec aperte in pulmones deflagrat, propterea hos minus dilatari, aut expandi opus eſt; quinimo ut ſanguinis circulationi, in minori ambitu peractæ reſpondeant, & exacte quadrent membranis inveſtientibus, fibriſque nerveis ipſorum motui deſtinatis, quoad debiles expanſionum limites regulantur: quare iſta præcordiorum conſtrictio, ſicuti in pluribus obſervavi, propter gaudii & triſtitiæ occaſiones ſubito remitti ac intendi ſolet, nimirum juxta quod ſanguis uberius, aut parcius e cordis ſinu exilit, circulationi ejus ſpatium majus, minuſve proportionatur.

4. Pulſus

4. Pulſus inæqualis, ac intermittens, item frequens leipothymia, ac ejuſdem motus, ſcorbuto graviori ſæpenumero accidunt; quorum par ratio, ac reſpirationis anomalæ, modo ſanguinis in corde accenſioni indebitæ, modo nervoſi generis inordinationi merito aſcribitur: ſanguis ſalſuginior factus, ac inſuper fæculentiis ſcorbuticis valde refertus, velut ellychnii oleum, ſale ac ſordibus limoſis imbutum, non niſi inæqualiter, ac interrupte accenditur: quare hinc pulſus irregularis, cum ſpirituum vitalium ctebro deliquio cietur: Porro ſi quando nervi cardiaci etiam materia morbifica obſidentur, ut ſpirituum animalium influxus, quo cordis motus perennatur, haud juſto dimenſo, & æquabili ritu peragatur, propterea quidem accidit cordis motum aliquatenus inhiberi, ejuſque reciprocationes varie perturbari; pulſus inæqualis, vel intermittens, & parvus ac debilis a dyſcraſia ſanguinis, ſin ſatis ſit magnus & fortis, a functionis animalis vitio procedere videtur. *Pulſus inordinatus.*

5. Cordis tremor, palpitatio & magni ſubſultus ſcorbutice affectis non raro contingunt; ejuſmodi paſſiones ſunt mere convulſivæ, atque a nervis cardiacis, nempe ad cor ipſum, aut pericardium ſpectantibus a materia ſpaſmodica & explosiva obſeſſis, omnino dependent; nam ſpiritus animales, ipſorum nervorum, fibrarumque appendicum hoſpites, inordinate exploſi, totam cordis compagem immaniter ſuccuti, & locomoveri cogunt; interea dum cordis integra moles eo ritu agitatur, non raro proprios ſyſtoles & diaſtoles motus ſatis recte perficit, prout in nonnullis obſervavi, quibus urgente tali cordis ſuccuſſione, pulſus ordinatus, & laudabilis fuit. *Paſſiones cordis.*

6. Febres erraticæ, nec non ſubitaneæ caloris ac frigoris in variis partibus corporis ſuffuſiones, ſcorbuto inveterato ſupervenire ſolent: priorum ratio eſt, quod materia extranea, ſæpe cum ſucco nutritio ſanguini illata, quinetiam ipſe ſuccus alibilis, degener factus, quatenus non rite cum ſanguine miſcibilis, efferveſcentias ejus extemporaneas *Febres vagæ.*

neas concitant: interea febris typum regularem obſervans, iſtam ob cauſam excitari ſolita ſcorbuticis raro contingit; quia ſanguis ſalſugineus, licet incendio febrili correptus, haud diu, neque multum, ſaltem non æquabiliter deflagrat: Quoadcaloris ac frigoris ſuffuſiones ſubitaneas, illæquidem aliquatenus propter nervoſi generis affectus inferri videntur: quippe cum nervi ac propagines ſurculique nervei, vaſa ſanguifera, in pleriſque corporis partibus, amplectuntur & varie circumligant, in iſtum ſortaſſis uſum, uti juxta paſſionum impetus, aliaſquæ naturæ exigentias, ſanguinis curſus, velut ſtimulis, & frænis urgeatur, coerceaturque: veriſimile eſt, quod cum a labe ſcorbutica regiminis animalis œconomia pervertitur, pleroſque nervos & fibras eorum appendices huc illuc protenſas, ſpaſmos ſive motus convulſivos paſſim inire; propter eorum ἀναξίας etiam arteriæ, & venæ ἀνομαλῶς contrahuntur, proinde ut ſanguis in has partes plus debito compellatur, ac ab iſtis nimis exulat, unde caloris & frigoris ejuſmodi inordinationes procedunt.

Sudores nocturni.

7. Sudores copioſi, præſertim nocturni, ſcorbuticis quibuſdam perquam moleſti eſſe ſolent; cujus ratio eſt, quod cum ſuccus nutritius in maſſam ſanguineam quotidie illatus, propter hujus dyſcraſiam, & illius impuritatem ac ſordes, minime aſſimilatur, a ſanguine rejectus, ſub ſudoris forma amandatur. Quod vero liquor nutritius inter aſſimilandum degener factus, febrem intermittentem non more ſuo producat, in cauſa eſt ſanguinis intemperies ſalſuginea, qui propterea deflagrationibus periodicis minus habilis exiſtit: hujuſmodi ſudatio immodica in ſcorbuto, febri diuturnæ, aliiſque morbis chronicis, ſuperinducto potiſſimum contingit, ubi nimirum liquor nutritius ſanguinis aſſimilantis, magis quam viſcerum coquentium, culpa pervertitur.

Urina lixivialis.

8. in ſcorbuto, certiori, quam in aliis affectibus, diagnoſi matulam conſulimus: nam ſi abſque febre, aut ictero, urina intenſe rubicunda, & quaſi lixivialis apparet, iſtius morbi hoc ſignum indubitatum

indubitatum pronunciamus. Enimvero dum latex ſeroſus cum ſale & ſulphure ſolutis aliquamdiu circulatur, particulæ ſalinæ & ſulphureæ eodem incoctæ, tincturam valde ſaturatam, & velut lixivialem impertiunt: quod etiam talis urina, contentis, quæ in lotio refrigerato ad fundum præcipitantur, plurimum abundat, particulis ſucci nutritii degeneris cum ſero abreptis, omnino debetur. Sed tamen urinæ ſcorbuticorum ſæpe variant; aliquando namque illæ citrini coloris, cum cremore innatante, aut *vitri* parietibus affixo apparent, unde ſumitur indicium, ſanguinem particulis ſalinis pluſquam ſulphureis abundare: Equidem ſi talis urina ad ignem exhalet, reſidentia ſalina in ſubdupla liquoris quantitate remanebit: Porro interdum ægrotantium urinæ de hoc, vel illo ſtatu in contrarium mutantur, ut quæ hodie rubicunda, aut citrina ſit, cras limpida & tenuis in copia ingenti excernetur: Cujuſmodi lotium ſiquidem conſtat haud diu cum ſanguine circulatum fuiſſe, (quia nullam ab eo tincturam ſuſcipit) provenire ſtatuimus, a ſanguinis & ſucci nervoſi recrementis aquoſis, partim intra lymphæductus contentis, partim intra poros & meatus ſolidarum partium depoſitis; quæcum ad plenitudinem aggeruntur, fluore oborto, e receptaculis ſuis ubique exundant, inque maſſam ſanguineam irruentia, exinde ſtatim per renes ad[illegible]dantur.

9. Huic morbo ingraveſcenti, ſupervenit ſputatio copioſa, & plerumque gingivarum ſanguinolentia, dein earum flacciditas, ac tandem putrefactio, quam dentium eroſio, vacillatio, aut caſus cum oris fœtore comitari ſolent: Quorum ratio, ut melius conſtet, imprimis advertendum eſt, circa partes oris peculiares quoſdam ductus, nempe ſalivales, quibus ſeroſi humores copioſe excernantur, conſtitui: iſti a variis glandulis, nempe parotidibus, maxillaribus & ſublingualibus exorti, maxima ex parte circa gingivas, aut prope ipſas terminantur: horum munus conſtans & ordinarium eſt, ſalivam propter uſus quoſdam neceſſarios in cavitatem oris deponere. Præter-

Sputatio copioſa & oris affectiones ulceroſa.

ea tamen obſervare eſt, humores ſuperfluos, quin & vitioſos, craſſiores forſan quam ut per ſudorem, urinam, aliaſve vias a ſanguine ſecernantur, hac via foras amandari. Argentum vivum ſalibus ſubactum, & deinde intus aſſumptum, aut corpori illitum, a ſalinis corporis noſtri particulis minutiſſime diſſolvitur, iiſque involutum penitiſſime immiſcetur: hujuſmodi ſalium & Mercurii concretiones, per omnes humores, inque omnes totius corporis partes diffuſas, cum natura, ſiquidem moleſtiam pariunt, expellere nititur, illarum excretionem per hæc oris emunctoria optime, & quidem facillime molitur: Etenim ſanguis, & forſan aliquatenus liquor nervoſus, recrementis iſtis mercurioſalinis onuſti, eadem omnimodo excutere ſatagunt; quæ tamen, cum craſſiora fixioraque ſunt, quam ut per diaphoreſin exhalent exudentve, aut a renum fermento præcipitata per urinam amandentur; illa interdum arteriarum oſcula inteſtinis inſerta perrumpentia aliquatenus per alvum excluduntur; attamen iſtius pharmaci particulæ ſero obvolutæ promptiſſime in prædictis glandulis, aliiſque ad os & gulam ſpectantibus depoſitæ, per ſalivationem uberius excitatam, effluunt; quo effluxu gingivas, aliaſque oris partes ulcerari, atque dentes, cum fœtore oris, vacillare contingit: cæterum hujuſmodi ſalivatio interdum ſine [illegible]curio in febrium male judicatarum declinatione, criſeos loco ſponte ſuccedit; atque humor excernendus non tantum apertioribus ductuum ſalivalium foraminibus, ſed & arteriarum oſculis ubique conſitis exudans, cruſta albicante oris cavitatem oblinit: Par equidem ratio ſymptomatum ejuſmodi in ſcorbuto accidentium reddi debet: quandoquidem enim in ſanguine depravato, ſalis ac ſulphuris enormium recrementa plura & craſſiora congeruntur, quam ut diaphoreſi, vel per urinam aut ſedem ſatis excerni poſſint, ad oris emunctoria, quibus ſalſiora ſanguinis purgamenta exire ſolent, deferuntur: ſalſamenta iſta ſero diluta, non ſolum e vaſis ſalivalibus exundantia, ſputationem copioſam creant, ſed etiam per arte-

rias

rias advecta, molles & ſpongioſas gingivarum carnes ſubeunt, quæ primo, poris earum ſanguine ichoroſo oppletis, intumeſcunt; poſtea tamen, ichore ſalſo a ſanguine abſcedente, & continuo excreto, gingivarum caro, propter laudabilis nutrimenti defectum flacceſſit, dentes pene nudatos relinquens: porro a diuturno materiæ plane corroſivæ affluxu gingivarum caro corrumpitur, ut dentes ſtabilire nequeat, quin hi, alveolis diſſolutis, laxantur, aut decidunt, atque ob particulas ſalino-ſulphureas, partim humoris excreti, partimque gingivarum putreſcentium, continuo expiratas, fœtor oris graveolens excitatur.

Maculæ & exanthemata varia.

10. Maculæ in cruribus, aliiſque partibus corporis erumpentes ſcorbuti ſignum pathognomicum habentur; hæ quandoque latiores, nummi denarii, non raro item ſolidi aream exæquant; interdum cutis ad magnitudinem manus, aut ſupra in parte quadam ſuggillari videtur: porro maculæ iſtæ diverſicolores, ſc. modo citrinæ, modo obſcuſcæ, modo purpureæ, lividæ aut nigræ apparent: porro quibuſdam exanthemata varie extumeſcentia, ſc. modo lævia, modo cum cute aſpera, & quaſi cruſta, aut ſquamis obducta in his aut iſtis membris vel in toto corpore erumpunt: inter maculas & exanthemata, ſive tumida & æqualia, ſive aſpera fuerint, hoc diſcrimen in genere annotetur, nempe quod hæc materiam ſanguini minus congruam continent, quare a maſſa ejus in circuitu ſecreta in cute defiguntur, nec tamen eadem prorſus a ſanguine derelinquuntur, quin ſanguis pertranſiens particulas ſubinde alias, novaſque apponit: quo fit ut materia extravaſata, a continuo ſanguinis appulſu vel denuo reſorbeatur, vel ſubtiliata foras exhalet, (licet interdum partim hac via, partim illa res agatur) vel denique materies iſta ſuppurata in abſceſſus tranſit. Porro exanthemata cujuſque fere generis, non tantum in ſcorbuto, ſed in pleriſque aliis affectibus, immo ſi quando ſanguis propter occaſiones aliquas immodice ebullit, paſſim eveniunt. At vero maculæ ſunt portiones a ſanguine ſecretæ, & ab eodem

prorſus derelictæ, adeo ut nihil illis cum ſanguine circulato deinceps commercii fuerit; quare nec in molem accreſcunt, nec ſuppurantur, nec facile evaporant: maculæ citrinæ aut obfuſcæ videntur eſſe bilis flavæ aut atræ portiones quædam e ſanguine in cutim ſuffuſæ: quoad ſtigmata vero nigra aut purpurea advertere eſt, eadem in nullis præterea affectibus, niſi in febre peſtilentiali, lue venerea, & ſcorbuto excitari: in peſte & febribus malignis videntur eſſe ſanguinis ſyderati, & velut πυρῶσει affecti, partes quædam rejectæ, quibus ſemper malignitas & contagium adjunguntur, prout alibi fuſius oſtendimus: in lue venerea & ſcorbuto etſi non tanta malignitas reperiatur, ut ſpiritus ſanguinis valde mortificentur, ejuſque liquor ſyderationes majores ineat, tamen ſuſpicari fas ſit, quod in utroque morbo ingraveſcente, ſanguis aliquatenus corrumpi & coagulari aptus, in grumos minores concreſcat; cujuſmodi ſanguinis concretiones arteriarum oſculis extruſæ, in cute defiguntur, & juxta quod portiones iſtæ majores aut minores fuerint, & cruoris plus aut minus corrupti participant, etiam maculæ quoad magnitudinem & colorem inſigniuntur.

Alvi fluxus. 11. Alvi fluor & diarrhœa in ſcorbuto ſatis frequenter accidunt, in tantum ut fæces alvi, quæ modo liquidæ ſunt, modo compactæ & diverſi-colores, alimenta ingeſta in quantitate excedere videantur. Cujuſmodi fluxus, licet immodicus apparet, ſi medicamentorum uſu ſiſtitur, ſtatim affecti, ventriculi, & hypochondriorum intumeſcentia, dyſpnœa aut animi deliquio tentari ſolent. Diarrhœæ ſcorbuticæ cauſa eſt, partim quod chylus non recte coquitur, neque per vaſa lactea cito ac ſatis effertur; hinc in inteſtinis ſtagnans & degener factus foras amandatur, præcipue vero hoc contingit, quod e maſſa ſanguinea impuritates interius admiſſæ arteriarum oſculis exudant; quapropter excreta interdum ingeſtis copioſiora exiſtunt.

Vomitus, nauſea, &c. 11. Pari ratione, crebro vomitui, rugitui nauſeæ, & cardialgiæ ſcorbutici æque ac hypochondriaci

aci obnoxii reperiuntur: quæ quidem ſymptomata frequenter in hoc morbo accidunt, partim quia ſtomachi tonus labefactatur, ejuſque fermentum vitiatur, quo fit ut chyli male concocti reliquiæ in pultem auſteram, ſalſam, vitriolicam, aut alias degenerem faceſſat: præterea tamen ſtomachus male habet, quoniam & ſanguinis recrementa interius reſtagnantia, in ſinum ejus ſuffunduntur.

Dyſenteria & hæmorrhagia.

13. Nonnunquam affectus dyſenterici, item crebræ hæmorrhagiæ e naribus, venis ſedalibus, renibus, thorace, gingivis, aliiſque locis ſcorbuto inveterato laborantibus ſuccedunt: cujuſmodi ſymptomatum cauſa eſt, quod ſanguis ſalſior factus, propterea que efferveſcere aptus, vaſorum oſculis facile erumpit; præcipue vero, quia cum partium ſolidarum tonus debilitetur, atque fibræ ſint valde laxæ, vaſorum ora fiunt patentiora, & diſcontinua, ita ut ex arteriarum extremitatibus in venarum oſcula tranſitus non recta ducat, quin ſanguis inter vaſorum aperturas interceptus, ibidemque ſtagnare, & diffluere aptus, qua data via, facile erumpit, & ſe foras proripit.

Hæc ſunt præcipua ſymptomata, quæ propter labem maſſæ ſanguineæ impreſſam, & exinde in alias partes immediate tranſlatam, ſcorbutus inferre ſolet, quorum aliquibus tamen in cauſæ partem, etiam liquoris nervoſi depravatio accedit: Jam proxime conſideremus hujus morbi effectus & accidentia, quæ fere tantum, aut potiſſimum ſucci nervoſi culpa excitari ſolent.

CAPUT.

CAPUT IV.

Symptomata & accidentia quæ, in scorbuto, propter labem cerebro & nervoso generi impressam, exoriri solent.

Pusillanimitas, & totius corporis Langnor.

1. SUpra innuimus, ingravescente scorbuto, liquorem cerebri & nervosi appendicis irriguum, solito tenuiorem & pauperiorem evadere, quo fit ut pleræque functiones animales præpedite admodum ac minus vegete exerceantur; hinc potentia locomotiva plurimum vacillat, ut affecti otium, & secessum amantes, corporis exercitia, & labores devitent, pensa quævis ægre suscipiant, eaque statim delassati remittant. Novi quibus tota anima sensitiva debito exilior, & quasi corpori impar facta videbatur, adeo ut ægri se nec ambulare, nec stare posse credentes, lecto excitari, aut exurgere omnino recusarent; cum tamen nulla evidens causa impediret, quin sua munera satis exequi valerent: porro tales utut prius ingeniosi, etiam animi labores, & studia abhorrent, & plane nihil agendo vitam conterere affectant.

Melancholia.

2. In scorbuto inveterato, succus nervosus a crasi spirituosalina, versus acetosam declinat; hinc, prout alibi ostendimus, melancholia, animi fluctuatio, propositi inconstantia & crebra mutatio procedunt: porro cum fibræ nerveæ a tali humore influo perpetuo irritentur, hinc leviores spasmi, contracturæ, & dolores vagi aliquatenus eveniunt: At vero maximum liquoris nervosi vitium esse solet, quod sordibus, & fæculentiis refertus, particulas heterogeneas, & regimini animali diversimode infestas contineat: quapropter affectus sæpe graviores, & horrendi scorbuticis contingunt; cujusmodi sunt symptomata sequentia:

3. Affectus

3. Affectus paralytici, ſc. impotentia, aut reſolutio unius, aut plurium membrorum, item ſtupor, & formicationis ſenſus ſcorbuto ingraveſcenti crebro ſuperveniunt: cujuſmodi tamen ſymptomata, ut plurimum non ſunt valde fixa & permanentia, verum modo ceſſant, aut remittunt, mox repetunt, aut intenduntur. Scorbutica paralyſis potiſſimum ob tria cauſarum genera excitari ſolet, quæ ſc. modo conjunctim, modo diviſim hunc morbum producunt. 1. Etenim membri debilitas aut reſolutio contingit, quia ſucco nervoſo depauperato, ſpirituum animalium, quibus membra quævis actuentur, penus ſive copia ſufficiens deſideratur: Hinc valetudinariis, tanquam ſenio confectis, circa crura & pedes, aliaſque interdum partes extremas, ad quas ſpirituum influxus haud ſatis ubertim pertingit, facultas locomotiva vacillat: poſtea forſan, cum major ſpirituum affluxus membro affecto confertur, ac interim alibi deficit, morbus ceſſat, aut alio transfertur. 2. Interdum ſpiritus animales, etſi copioſe ſatis in partes ſuppeditantur; tamen particulis heterogeneis, & quaſi narcoticis, cum ſucco nervoſo illatis inficiuntur; ita ut quaſi ligati, & ſemiobruti, nixus explosivos vegete ſatis inire nequeunt: hinc non ſolum impotentia facultatis motivæ, verum & ſenſitivæ depravatio quædam, ſc. ſtupor & formicationis ſenſus oriuntur: quippe dum ſpiritus animales copula incongrua aggravantur, eorum irradiatio, haud aliter quam ſolis radiorum nebuloſum aerem pertranſeuntium, non niſi refracte & impedite peragitur, 3. Licet ſpiritus animales uberi ſatis copia diſpenſentur, ſintque narcoſi quavis immunes, & liberi, ſæpe tamen illorum viæ obſtruuntur, ut intra membra quædam commercia ſpirituum influorum, & infitorum commode peragi nequeant; namque interdum accidit, particulas craſſiores, & terreſtres nervorum corpora cum ſucco irriguo ſubire, quæ dein alicubi circa plexus nerveos, alioſque anfractus plenius aggeſtæ ductus in tantum infarciunt, ut ſpirituum in hoc aut illud membrum irradiatio prorſus inhibeatur.

Paralyſis ſcorbutica.

Ob tria cauſarum genera.

Ita

Ita novi in aliquibus manum, aut pedem, quin & brachium aut femur, reliquo corpore valente, penitus resoluta evasisse.

Dolores quorum varia sunt species.

4. A simili causa, sc. fæculentiis scorbuticis, in nervorum corpora delapsis, etiam dolores, qui frequentissimum hujus morbi symptoma habentur, aliquatenus procedunt; attamen cum varii sint generis, etiam propter alias præterea causas oriuntur. Enimvero dolores scorbutici sunt vel leviores, incerti, ac cito transeuntes, qui interdum a flatu membranas distendente, quandoque etiam a materia salsa, vel acri, modo a sanguine, modo etiam a liquore nervoso, in partes nerveas suffuso dependent; cujusmodi materies, quatenus fibris nerveis improportionata, eas vellicat, ac in corrugationes irritat, dolorifica evadit: in quantum vero eadem vel a sero affluente cito eluitur, vel a calore dissipatur, sensatio molesta a tali causa illata facilius dimovetur. Vel secundo dolores scorbutici graviores sunt, plurimum acuti, difficulter mobiles; cujusmodi item, vel sunt fixi & determinati ad particularem quendam locum, aut vagi, molestiam, utut gravissimam, ab uno loco subinde in aliam transferentes; prout cernitur, in arthritide vaga, scorbutica & rheumatismo, de quibus infra speciatim differemus: interim dolores fixi, & diu permanentes, in variis partibus, præcipue vero in ventre, lumbis, cruribus, sterno, ac capite excitari solent: Operæ pretium videtur pathologiam, ad singula hæc loca pertinentem, breviter describere.

2. Dolor ventris fere continuus.

1. Dolor ventris scorbuto adeo familiaris est, ut juxta idioma Germanicum, exinde nomen acceperit. Hoc symptoma nonnullos affectos, in mitiori licet gradu, fere continuo affligit; cui alvus modo soluta, modo summe astricta adjungi solet: quorum ratio esse videtur, quod cum & sanguis, & succus nervosus impuritatibus scatent, tum arteriæ, tum nervi materiæ excrementitiæ copiam versus alvi cloacam deferunt, quæ circa mesenterii, aut intestinorum tunicas defixa, fibras nerveas perpetuo vellicando, dolores constantes ciet.

Cæterum

Cæterum vero in quibuſdam ſcorbuticis dolorum valde acutorum paroxyſmi, tamquam affectiones colicæ frequenter eveniunt; qui per plures dies, immo interdum ſeptimanas protracti, laborantes miſerrime excruciant: nimirum hi, præ doloris atrocitate, viſcera quaſi divelli, & dilacerari ſentiunt: tormenta hæc vix ullis remediis niſi generoſioribus opiatis, compeſci ſolent, & quam primum hypnoticorum virtus abſumitur, cum ſolita atrocitate repetunt, paroxyſmo vero diutius perſiſtente, cruciatus ſæpenumero in lumbos & dorſum propagentur, & exinde demum in membra totius corporis diffundantur: cujuſmodi affectioni non raro paralyſis ſuccedit. Quod autem ſpectat ad colicæ ſcorbuticæ cauſam; haud probabile eſt, eam oriri ab acri materia, intra cavitates inteſtinorum depoſita, nec etiam ab humore quopiam ſimplici, utut tetro, illorum tunicis impacto: hic etenim brevi diſcutiatur, aut in abſceſſum tranſeat, porro iſte enematum, aut purgantium uſu facile exterminetur: reverea atrocia iſtæc ventris tormina, non ob aliam cauſam quam a ſalium (qui diverſæ ſunt indolis) ſimul congredientium mutua lucta, & efferveſcentia, qua quidem fibræ nerveæ ab invicem divellanrur & quaſi dilacerentur, provenire poſſunt. Enimvero ſupponere licet, ſucci nervoſi recrementa quædam acetoſa, ſtagmatis vitriolici æmula, circa meſenterii plexus, aliaſve iſtius regionis partes nerveas, copioſe aggeſta, quibus dein a ſanguine arterioſo efferveſcente colluvies ſeroſa, ſalis fixi & velut lixivialis particulis abunde referta, advenit, cumque iis turgeſcens, dolores velut lancinantes producit. Seminii morbidi prioris mineram e capite nervorum ductu in imum ventrem deſcendere, hinc arguere licet, in quantum cephalalgiæ immanes, nec non vertigo, & ſcotomia ejuſmodi colicam ſæpiſſime præcc lunt, eique non raro ſuccedunt: Porro e maſſa ſanguinea particulas ſalis fixi, quaſi deliquium paſſas, abunde ſuppeditari, hinc conſtat, quoniam urgente hujus morbi paroxyſmo, ægrotantium urinæ coloris ſaturati & ſale

2. *Dolores quaſi colici.*

Eorum cauſa.

ſale plurimum refertæ, quaſi lixiviales apparent; earumque ſuperficies ſæpenumero, inſtar caudæ pavonis, diverſis coloribus variegatur: quamprimum vero morbus declinare incipit, urina melius habet, atque hinc convaleſcentiæ ſpes & ſigna deſumi ſolent. Quod autem ventris affectio ſæpenumero in lumbos propagetur, ratio eſt, quoniam nervi lumbares & meſenterici intime communicant, ac pluribus in locis mutuo inoſculantur: quare cum materies dolorifica in horum ductibus ſuperabundat, in vicinos illorum proceſſus facile tranſit: deinde autem, quod morbo ingraveſcente, dolores per totum corpus diffuſi, ſingula fere membra ac artus affligunt, ratio eſt, quia cum uberior ſeminii morbidi penus in capite progignitur, quam ut totus in nervorum imprimis affectorum, ſc. paris vagi & intercoſtalis, caudices, derivari poſſit; pars ejus, aliorum inſuper nervorum, etiam ſpinalis medullæ corpora ſubiens, in plurimas totius corporis partes mineram morbificam, ſalis acetoſi participem explicat, quæ ubique ſalis fixi e maſſa ſanguinea acceſſu ἀλγυματώδης evadit: denique poſtquam nervis unà plurimis materia incongrua, ſc. poſt mutuas humorum efferveſcentias reſidua, obſeſſis, & valde repletis ſpirituum copia profligatur, emanationum viæ obſtruuntur, eorumque mutua commercia abrumpuntur, nihil mirum eſt, ſi diuturni dolores ultimo in paralyſin terminantur. Nec tantum in medio ventre, ubi circa meſenterii plexus cauſa morbifica ſubſiſtere videtur, ſed in aliis circumcirca locis dolores, colicis haud inferiores, exoriri ſolent. Novi virginem nobilem cruciatibus acerrimis, prope oſ pubis, ſupra menſis ſpatium durantibus, & pro data occaſione repetere ſolitis, abſque ulla calculi, aut ulceris, circa vias urinarias, ſuſpicione obnoxiam fuiſſe: Cujuſmodi affectionem a materia morbida, plexibus nerveis in hypagaſtrio conſitis impacta, dependere arbitramur. Porro familiare eſt ſcorbuticis in hypochondrio, modo dextro, modo ſiniſtro, modo circa ventriculi regionem, dolorum valde atrocium paroxyſmos

Dolores in variis abdominis partibus.

ſmos experiri: quorum cauſas in plexibus nerveis ad viſcera ibidem loci conſita pertinentibus, latere putamus.

2. Dolores ſcorbutici interdum lumbos, quin & dorſi regionem, modo ſummam, modo imam, abſque prævio abdominis affectu, vel nephritidis culpa infeſtare ſolent. Novi plures a tali ægritudine decumbentes, aliquot dies & noctes de cruciatu intolerabili perpetuo conqueſtos: Cujuſmodi pathematis cauſam, in liquoris nervoſi recrementa acetoſa, iſtarum partium membranis & tendinibus ſuffuſa, ac dein ſalſamenti ſanguinei acceſſu in efferveſcentiam concita, referre viſum eſt. *In lumbis, & dorſo.*

3. Propter ejuſmodi ſalium conjugia, membranis præcordia inveſtientibus affixa, dolores circa pectoris regionem perquam moleſti, & non facile mobiles, crebro inducuntur; hinc pleuritis notha adeo frequens ſcorbuti ſymptoma eſt. Novi plures ſcorbuticos dolore moleſtiſſimo, ſubter ſternum excitato, perquam diu vexatos; ut in quibuſdam ita affectis, nihil minus quam abſceſſum in mediaſtino latentem ſuſpicarer; cum revera ſymptoma iſtud tantum a materia heterogenea, illuc partim a nervis, partimque ab arteriis allata, & membranis affixa ibidemque efferveſcente penderet: quod & eventus ſæpe comprobavit: nam ægrotantes diuturno remediorum antiſcorbuticorum uſu liberabantur. *In pectore & pleura.*

4. Hactenus præcipuas dolorum, intermedias corporis partes infeſtantium ſpecies, recenſuimus. Cæterum in ſcorbuto non minus moleſtiæ circa partes extremas, ſc. caput & crura, ſentitur. Quoad prius, cephalalgia morbo iſti tam raro deeſt, ut multi potiſſimum hoc affectu virus ſcorbuticum luant; cujus nempe mali paroxyſmis graviſſimis, longo tempore protractis, & crebra vice repetitis, obnoxii fiunt. Hujus cauſam unicuique obvium eſt, humoribus in meningas ſuffuſis aſcribere; quod etiam ἀυτοψία combrobavit. Nam in quorundam defunctorum cipitibus apertis, utraſque membranas coalitas, & tuberculis, ac tumoribus *In capite.*

moribus ſcirrhoſis per totum obſitas vidi. Cujuſmodi tumores & concretiones, a gemini humoris dolorifici, poſt crebras effervescentias, mutuis coagulationibus, exoriri videntur.

In duribus. 5. Nec quidem aliter ſtatuendum erit circa dolores ægrotantium crura & tibias, nocturno præſertim tempore, graviſſime moleſtantes: plures etenim ſcorbuto inveterato laborantes, quam primum lecto incaleſcunt, circa ſuras & femora, atque alias interdum partes, cruciatus intolerabiles pati ſolent, ita ut inclament, carnes ſuas, velut canum morſibus, aut laniena corrodi, ac dilacerari: Tortura hæc, ſi lecto eximantur, paulò remiſſius habet; ſecus affecti, per totas fere noctes miſerrime excruciantur. In hoc caſu nihil aptius concipi poteſt, quam ſucci nervoſi recrementa acetoſa in tibias, utpote in loco maxime declivi ſitas, decumbere, earumque membranis copioſe affigi, quibus, a ſanguine, propter lecti calorem, inſignius rarefacto, & agitato, dum rejectanea ſalina accedunt, cumque iis, pro ſalium more, fermenteſcunt, propterea quidem, a mutua particularum diverſi generis lucta & effervescentia, fibræ nerveæ ſupra modum vellicatæ, & divulſæ, corrugationes valde dolorificas ineunt; nec quidem citius ἀλγήματα hæc ceſſant, aut remittunt, quam particulæ, tunc aggeſtæ, aut evaporant, aut mutua lucta ſubactæ & attritæ ab effervescentia conquieſcunt; ſubinde vero intra breve ſpatium, utriuſque materiæ penus recens in novum paroxyſmum deponitur. Propter hujuſmodi ſalium diverſi generis, & ab humore duplici prodeuntium συζυγίας, mutuamque effervescentiam, etiam arthritis vaga, rheumatiſmus, & quidam alii affectus, quos merito ad conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias, & velut in malo confœderationes, referimus, producuntur. Porro in eadem claſſe dolorum ſcorbuticorum ſpecies quædam modo tractatæ poni debuerant: attamen quia doloribus aliis, a ſingulari ſucci nervoſi aut ſanguinis vitio oriundis, affines ſunt; idcirco affectionum ἀλγηματώδων theorias diverſimodas hic ſimul conjunximus.

In

In ſcorbuto, prout ſymptomatum diverſi generis confluxus occurrit, ita & materies morbifica multiplex, & variæ indolis progignitur: ſc. particulæ heterogeneæ, cerebrum & nervoſum genus cum ſucco irriguo ſubeuntes, modo ſunt narcoticæ & paralyſeos, modo ſalinæ & dolorum parentes, (uti dictum eſt) quandoque etiam, nitroſulphureæ & exploſivæ, a quibus affectiones ſpaſmodicæ oriuntur: Enimvero propter hujuſmodi particulas, in cerebro aggeſtas, vertigines, ſcotomiæ, ac interdum inſultus quaſi comitiales, ſcorbuticis contingunt: A tali cauſa, genus nervoſum occupante, in viſceribus & membris, motus convulſivi, tremores, ſuccuſſiones, & non raro contractiones horrendæ ſuccedunt. De convulſionum natura, differentiis, & cauſis ſupra ſatis fuſe diſſeruimus. Porro hujus affectionis caſus quoſdam admirandos, a labe ſcorbutica oriundos, plene deſcripſimus, ut non opus videatur ſuper hac re jam plura diſſerere; namque hypotheſi ſuperius tradita, quibuſvis ſcorbuti ſymptomatis ſpaſmodicis facillime accommodetur.

6. Scorbuto inveterato laborantes vertigini utplurimum valde obnoxii fiunt: ſuper hoc affectu, uti & de pleriſque aliis cephalicis, diſquiſitiones ſpeciales, aliquando forſan publici juris faciendas, inſtituimus. Interim hic verbo annotetur, ſymptoma iſtud oriri, eo quod ſpiritus animales de ſolitis expanſionum ſuarum viis aliquatenus perverruntur, nempe ſtatas ſuas ſeries, & ordines vel impediti, vel alio propulſi, abrumpere coguntur: hæc, uti in aliis caſibus, ita præſertim in ſcorbuto, propter duas potiſſimum cauſas, nempe alteram, aut ſimul utramque fieri contingunt; ſc. vel quia cerebri meatibus & poris quibuſdam, ab hoſpite extraneo occupatis, ſpirituum commeatus alicubi obſtruitur; vel ſecundo ſpirituum manipuli quidam copula heterogenea onuſti, aut pone reliquos ſubſiſtere, vel tractibus ſuis excedere coguntur: In hoc morbo, ſiquidem a ſanguine valde impuro, liquor cerebro inſtillatus, plurimas fæculentias ſecum refert, qui ſecus fiat, quin particulæ *Vertigo.*

culæ heterogeneæ cerebri poros passim infarcian atque spiritibus animalibus accrescendo, eos a gravent, aut in explosiones adigant?

Somnolentia. 7. Propter similem fere causam, somnolenti & torpor insignis scorbuticis frequenter accidun in quantum sc. spiritus animales particulis vel quosis aut narcoticis onusti, ac plurimum aggrav ti, intra cerebrum, etiam valde obstructum, m tus pernices, & expeditos non facile ineunt, n que functionum suarum actus & exercitia di continuant, quin succumbere, ac otio, & quie indulgere amant. Porro hujusmodi affectus, quan doque a spirituum animalium defectu & penuri excitatur; etenim a sanguine plurimum vitiato & quasi effœto, liquor, non nisi tenuis, & vigoris omnis fere expers, cerebro & nervoso gene suppeditatur: a tali προφάσει in moribundis letha gum excitatum novi; quo sc. affecti, licet somn continuo indulgere viderentur; interpellati tamen, illico adstantes noscere, & affatis quibusvi respondere solebant; spiritunm vero animalium copia satiscente, nec diu evigilare, nec ad collo quia longiora attendere valebant. Tales demum cum somno perpetuo obrutos aperui, cerebrum satis exiccum, ac hydrope, aut colluvie serosa, quibus lethargici plerunque afficiuntur, prorsus immune deprehendi.

Et vigilia. Interdum vero e contra, scorbutici quidam vigilia fere constanti molestantur. Cujusmodi symptoma, aliquando ab animi affectibus, dolore, pathematis convulsivis, leipothymias metu, passionibus cordis, etiam a stomachi, aliorumque viscerum perturbationibus, procedit; in quantum sc. ob spiritus in quapiam animæ sensitivæ parte vehementius commotos, tota eorum hypostasis, a quiete, sive statu tranquillo ineundo, detinetur. Novi autem quosdam labe scorbutica tactos, qui licet dolorum, aut spasmorum immunes fuerint, etiam animi affectu quovis immodico liberi, per plures tamen septimanas dies & noctes prorsus vigiles duxerunt; ac sæpe, opiatis validioribus licet assumptis, ne tantillum somni capessere potuerint:

Interim

interim ac ſi ſomno minime carerent, ſine capitis gravitate, abſque ſenſuum aut mentis torpore, uſque vegeti, atque ad labores obeundos ſatis expediti perſtiterunt. Hujus ratio videtur eſſe, quod interdum una cum ſucco nervoſo, particulæ quædam nitroſalinæ, naturæ, ſc. efferæ & irrequietæ, (cujuſmodi ſunt effluvia ab aqua forti, aut ſpiritu nitri decedentia) ſpiritibus accreſcentes, eos perpetim agitari, ac indefinenter in motu eſſe cogunt: quemadmodum enim vapores ab aquis ſtygiis emanantes, nunquam prorſus figuntur, aut quieſcunt, ita particulæ heterogeneæ, quæ iſtiuſmodi ſunt indolis, ſpiritibus cerebri incolis adhærentes, eos fere nunquam otiari, aut ſomno indulgere ſinunt. Hæc ſunt præcipua ſymptomata, quæ in regimine animali, propter ſcorbuticam labem, liquori cerebri, & nervorum irriguo impreſſam, excitari ſolent; quibus præmittuntur illa, quæ ſanguinis a recta craſi degeneris vitio contingunt. Quod ſpectat ad magnos iſtos, & plane Herculeos morbos, nempe apoplexiæ, & epilepſiæ inſultus, qui interdum ſcorbuticis accidunt: in hujuſmodi caſibus, prior affectio, quaſi alteri digniori maritata, nomen ſuum amittit, ac in illius pathologiam, velut proſapiam tranſit. Ultimo inquiramus quæ ſunt ſcorbuti ſymptomata, propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias, & veluti in malo confœderationes repullulantia.

CAPUT V.

De ſcorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntur.

1. *Atrophia ſcorbutica.*

IN hoc cenſu imprimis collocetur atrophia ſcorbutica, qui enim hoc morbi diutius laborarunt, abſque notabili pulmonum labe, aut phthiſeos ſuſpicione, ſæpe in maraſmum incidunt, ita ut carnes prorſus decidant, ac cutis valde flacceſcens vix oſſibus

ossibus cohæreat. Cujus causa non tantum sanguinis a recta crasi degeneris culpæ atribui debet, namque hic, utut depravatus, aliqualem succi nutritii portionem plerumque assimilat, partibusque enutriendis apponit: at vero, siquidem liquor nervosus etiam male habet, facultas nutritiva omnino inhibetur, quin hujus defectu, aut vitio, nutrimentum a sanguine elaboratum prorsus infœcundum ac inutile existit: Quo munere, circa nutritionem, uterque liquor, sc. sanguineus, & nervosus defunguntur, alibi ostendimus: ex hypothesi ista, quam rationes satis probabiles astruere videntur, facile sequetur, atrophiam scorbuto familiarem, a conjunctis utriusque facultatis enutritivæ anomaliis pendere. Quatenus enim sanguis alimentum non nisi vitiosum suppeditat, atque liquor nervosus in eo actuando, assimilandoque delinquit, necesse erit partes solidas victu suo, continuo fraudatas emarcescere.

2. *Arthritis scorbutica vaga.*

2. Arthritis scorbutica, quæ ut plurimum vaga, partem modo hanc, modo istam successive, modo simul plures afficit, atque ab una in aliam, vel ab his in illas transilit, a duplici seminio, non secus ac colica superius descripta, pendere videtur, attamen modo prorsus inverso. Enimvero supponere licet in hoc morbo, salis fixi plures quasi congeries e massa sanguinea, hic illic circa membra, aut articulos, velut totidem nidos disponi, quæ quidem intra totidem distinctas cellulas reconditæ, tanquam piscium ova, sive semen fœminum maneant, quibus postea liquoris nervosi recrementa acetosa, velut semen masculinum accedant, easque fertiles reddant, nempe in quantum sales diversæ indolis una commisti, valde effervescunt; proindeque a mutua particularum lucta & agitatione, membranæ, fibræque nerveæ infigniter vellicatæ, in corrugationes dolorificas aguntur. Revera primam hujus morbi, sicut etiam arthritidis communis, mineram a massa sanguinea deponi, eamque a succi nervosi recrementis actuari, inde constat, quia cum dolorum insultus in variis partibus simul, aut successive oriuntur, sanguis

guis haud ſupra modum efferveſcere, nec ſalſamenta ſua tunc temporis deliquium paſſa, copioſius exuere videtur; quippe nec pulſus citatior, neque urina lixivialis evadit. Attamen urgente paroxyſmo, acetoſa ſucci nervoſi recrementa fluorem pati, arguunt prægreſſæ utplurimum cephalalgiæ, capitis gravedo, aut vertigo, membrorum inquietudines, & non raro tendinum ſubſultus, cujuſmodi ſymptomata dolorum inſultus ſæpe præcedunt, aut comitantur. Huc etiam ſpectat, quod liquores acidi epoti, paroxyſmos arthriticos accerſunt. In ſcorbuto, ſiquidem utraque minera uberius progignitur, arthritidis nidi longe plures jaciuntur, in iiſque dolores multo citius pullulant: porro e ſanguine valde impuro materies ſalina, ſive tartarea, non tantum in pedum, aut crurum articulis, ſed ubique fere circa membranas, & muſculorum interſtitia aggeritur; cui etiam a ſucco nerveo copula acetoſa, pluribus in locis ſuffuſa, dolorum prolifica exiſtit; dein quatenus utraque minera, in materia minus craſſa conſiſtit, atque in locis patentibus colligitur, brevi utplurimum tempore, aut a ſero affluente eluitur, aut a calore diſſipatur, vel a ſanguine reſorpta, alio transfertur.

3. Rheumatiſmus, prout ab authoribus modernis deſcribitur, ſcorbuto inveterato crebro ſupervenit. Cujuſmodi affectio, dolores fere in omnibus corporis partibus ſeriatim excitans, licet atrhritidi vagæ modo deſcriptæſimilis apparet tamen ab ea differt, tum reſpectu dolorum, qui in rheumatiſmo citius tranſeunt, & crebrius ſedem mutant, iiſque febricula, & partium affectarum tumor, & phlogoſis utplurimum adjunguntur, tum ratione cauſæ conjunctæ, quæ quidem iſti, quæ colicam ſcorbuticam parit, affinis, arthritidis vagæ cauſæ inverſa eſt: videtur enim quod in primum hujus morbi apparatum, minera acetoſa, a ſucco nerveo, quaſi ſemen fœmininum, pluribus in locis deponatur; cujuſmodi ſymbolis hic illic varie relictis, dum ſanguis efferveſcens exuvias ſalinas copioſe rejectas ſuffundit; ſtatim a mutua particu- 3. *Rheumatiſmus.*

particularum dissimilium lucta, & congressu, dolores inferuntur. Porro quia sanguinis recrementa, in medio suo decursu exposita, motum ejus aliquatenus impediunt; idcirco in parte affecta tumor & phlogosis inducuntur. dein quia sanguis materiam a se modo rejectam denuo resorbet, ac alio transfert, dolorum ita crebræ metastases ac mutationes contingunt. Hæc affectio peculiarem considerationem meretur: super eadem hic pauca quædam in genere, quatenus nimirum scorbuti symptoma est, annotasse sufficiat.

Ut differunt morbi per se excitati, & scorbuto ἀπιγιτόμενοι.

Hactenus scorbuti symptomata, a triplici causarum genere oriunda explicavimus, cujusmodi pathologia affectus alios multiplices, ac inter se longe diversos, in se continet: de quibus tamen observatu dignum est, quod cum plures morbi, ad cerebrum & nervosum genus pertinentes, qui sæpenumero per se, ac solitarii existunt, etiam scorbuto superveniunt; tamen quoad rationes suas formales, & quoad medendi methodum in his ac illis adhibendam, discrimen insigne occurrit. Enimvero paralysis, vertigo, convulsio, lethargus aliique morbi affines, cum per se contingunt, semper a causa fixiori, ac utplurimum ab insigni capitis ac appendicis nervosi labe, dependent; cumque remedia cephalica, ac in istis morbis tantum appropriata, conveniunt, tamen successus haud facile, neque semper votis respondet. Interim pro sanguinis emendatione aut parum curæ impenditur, aut si adhibetur, plerumque incassum cedit: at vero cum pathemata istæc a scorbuto inducuntur, minoris sunt periculi; atque licet paroxysmos crebriores habent, isti tamen facilius transeunt; cæterum morbi curatio remediis antiscorbuticis felicius quam specificis, & cum sanguinis ad debitam crasin reductione, potius quam cerebri & nervosi generis malis occurrendo, perficitur. Eadem observatio locum obtinet in tumoribus, ulceribus, hydrope & multis aliis affectibus a lue scorbutica productis, qui, secus ac cum per se excitantur, remediis non nisi antiscorbuticis sanantur. Horum ratio est, quod in scorbuto, symptomatum & affectu-

affectuum plurimorum cauſa conjuncta, fere tantum in humoribus, nempe ſanguine & ſucco nerveo, ac nondum in partibus ſolidis, ſc. viſceribus, præcordiis, ac cerebro conſiſtit, quare cum illorum dyſcraſiæ multo facilius quam horum malæ conformationes emendantur, ejuſdem generis morbi, propter ſcorbutum, quam per ſe excitati, certius, ac cum minore negotio curantur. Attamen cum, ægritudine iſta radices altiores agente, partes etiam ſolidæ principales (prout ſæpius uſu venit) noxam contrahunt; vid. cum ſanguinis & ſucci nervoſi recrementa iiſdem diutius impacta, tonos lædunt, poros, & meatus infarciunt, & non raro in iis tumores ſcirrhoſos, aut abſceſſus pariunt; hinc prædicta ſymptomata, quamvis labi ſcorbuticæ fere tantum imputata, raro aut nunquam ſanationem admittunt; & propter hujuſmodi cauſam invincibilem, demum ipſe ſcorbutus deploratus evadit.

CAPUT XI.

Scorbuti prognoſtica.

In ſcorbuto prognoſis nunquam ſit temeraria.

CUm in affectione ſcorbutica, ſimul plura, ac interdum valde tetra, & horrenda ſymptomata urgere ſolent, prognoſticon a medico expectatur: immo ipſe, quo melius medendi methodum inſtituat, qualis morbi eventus futurus ſit, ſedulo perpendat: attamen judicia in hoc caſu ſint cauta, diu ſuſpenſa, ac minime temeraria; plures enim (uti noſtræ obſervationi conſtitit) pro deſperatis habiti, convaluerunt. Vidi quos frequens & horrendum aſthma jamjam ſuffocare videretur, alios a crebra leipothymia continuo moribundos, quin & alios, aut paralyſi, aut paroxyſmis convulſivis, aut colica graviſſima tentatos, intra breve ſpatium, medicamentorum ope prorſus liberatos: Novi quoſdam ſcorbuticos ab hydrope per totum corpus intumefactos, alios atrophia in extremam maciem redactos, denuo ad perfectam ſanitatem reſtitutos. Quamvis igitur

hoc morbo laborantes, interdum affectibus ſumme periculoſis urgentur; ſi tamen adhuc viſcera mediocriter ſana, aut ſaltem non multum vitiata fuerint, de malis iſtis, propter meram ſcorbuti labem excitatis, minime deſperetur: e contra autem quando ſymptomata minus terribilia apparent, ſi hypochondriorum & abdominis contenta obdura & velut ſcirrhoſa evaſerint, aut ſi pulmones corrumpi inceperint, circa morbi ſanationem nihil ingens, aut benignum promittatur: In caſibus vero nondum deploratis, ubi ſpes valetudinis recuperandæ relinquitur, aut ſaltem mortis ſubitæ metus longe abeſt, ſi forſan quæſtio fiat, quam cito, aut tarde, facile, aut difficulter therapeia ſuccedat, hujuſmodi criteriis inſiſtatur.

1. Scorbutus uti non ſtatim affectos jugulat, aut verſus ſtatum inſanabilem præcipitat, ita nec cito, nec facile curatur: etenim morbi cauſa potiſſima, in dyſcraſia ſanguinis conſiſtens, non multo facilius tollitur, quam vina, dum rancida, aut pendula fiunt, ad debitam craſin reſtituuntur: quare hujus labe correpti per plures menſes, ac interdum annos, immo aliquando per totam vitam ejus noxam luunt.

2. Ægritudo hæc ab intemperie ſanguinis ſulphureoſalina, ſive calidiori vini rancidi æmula, dependens, ægrius curatur, quam ſi eadem a dyſcraſia ſalinoſulphurea, ſive minus aduſta, vini penduli æmula procedat: namque hæc mala ſanguinis, aut vini conſtitutio, in ſtatum a quo decidit, quodammodo rurſus evehi; verum iſta in ſtatum, quem tanſiliit, non facile reduci ſolet.

3. Scorbutus febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis male curatis ſuperveniens, aut etiam conſtitutioni originaliter, vel propter occaſiones quaſdam, valetudinariæ ſuperveniens, difficilioris curationis habetur; quia nimirum in his caſibus, & ſanguinis craſis plus vitiatur, non raro item viſceribus noxa quædam affigitur. Proxime his, ægre ſanantur, qui mala victus ratione, ac imprimis ab aſſiduo liquorum generoſiorum potu,

tu, labem hanc cum læſo ventriculi, aliorumque viſcerum tono contraxerunt: attamen qui propter contagium, aeris inſalubritatem, navigationem, aut vitam ſedentariam ſcorbutici evadunt, ſæpius & cum minori negotio ſanitati reſtituuntur.

4. Hic morbus adhuc recens, quamdiu labes fere tantum maſſa ſanguinea incluſa, nondum cerebro ac nervoſo generi imprimitur, neque in ſolidis partibus ſymptomata durabilia excitavit, non raro ſanationem perfectam admittit: ſin vero affectio radices altiores agens, in regimen animale propagatur, ibidemque pathemata ſpaſmodica ac dolorifica producit, ac inſuper virus ſuum, macularum & exanthematum eruptione, gingivarum & dentium eroſione, aliiſque ſignis pathognomicis latius prodit, vix unquam radicitus extirpatur; quin præcipua medicinæ opera, ſymptomatis maxime urgentibus occurrendo, eorumque incrementa, & extremitates ſupprimendo, impenditur.

5. Qui ſcorbuto inveterato laborantes, modice vivere recuſant, ſed maleſano appetitui, in peſſima quævis proclivi, indulgent: ac inſuper in aſſumendis remediis difficiles ac morioſi exiſtunt, medici operam, utut ſedulo adhibitam ſæpiſſime eludunt; revera ut præſtet, eos malo ſuo genio relinquere, quam medicamenta utilia, hic omnino incaſſum præſcripta, defamare.

6. Quandoquidem, hoc affectu ingraveſcente, materies morbifica multiplex, & diverſimoda, utpote ſymptomatum varii generis, ac indolis cauſa progignitur; idcirco remedia non tantum unius generis adhibentur: ſed cum medicinæ methodus quædam, licet cum ſummo judicio præſcripta, parum aut nihil verſus therapeiam profuit, non ſtatim relinquendi ſunt ægri, ſed medicamenta alia, & ſubinde alia tententur: Enimvero non eadem omnibus, neque ſemper eidem perſonæ conveniunt: In corpore affecto ſalium ac ſulphurum poteſtates, & combinationes paſſim variant; perinde etiam medicamenta minus

juvantia aliquoties mutentur, donec in aliquod maxime congruum & juvans inciditur.

2. Quod ſi non obſtante, aut non recte adhibito remediorum uſu, ſcorbutus ſenſim ingraveſcens in deteriorem ſtatum indies evehatur; tandem hydropem vel phthiſin inducit; ab hoc, aut illo morbo proximus in mortem fit tranſitus: poſtquam enim ſanguis plurimum depravatur, recrementa ſua, copioſius demum aggeſta, aut pulmonibus, aut imi ventris viſceribus ſuffundit; proindeque hujus aut illius generis affectus pariter exitiales accerſit.

CAPUT. VII.

De ſcorbuti curatione.

QUod ſpectat ad ſcorbuti therapeiam, ſiquidem haud unica & ſimplex affectio præternaturalis, ſed legio quædam profligandæ eſt, idcirco medendi methodus indicationes multiplices, eaſque varie complicatas, ac ſubordinatas perſtringere debet: quas tamen vulgari modo ad tria hæc capita referre viſum eſt: nempe ut ſint præſervatoriæ, quæ morbi cauſam, & curatoriæ, quæ morbum ipſum & ſymptomata ejus reſpiciunt & tollunt, & denique vitales, quæ patientis robur ac vires tuentur vel reſtaurantur.

Indicatio triplex.

1. *Præſervatoria.*

Ab ipſo curationis initio contra morbi cauſam collimare debemus; hac enim, velut radice præciſa vel avulſa, ſtatim truncus, rami, & fructus emarceſcent. Cum itaque oſtendimus, ſcorbuti cauſam in ſanguinis dyſcraſia, ſc. aut ſulphureoſalina, aut ſalinoſulphurea fundari: imprimis danda erit opera, quo melius illa, tum hujus, tum illius indolis, emendetur: in hanc rem, primo impedimenta tollantur, dein ipſa primaria intentio perficietur: propter utrumque ſcopum remedia a Diæta, Chirurgia & Pharmacia expetuntur. Quoad Diætam ſpecialis victus ratio inferius apponetur; interim ut de reliquis procedamus.

Sanguinis, ad debitam craſin per remedia appropriata

priata reductio, propter hæc duo potiſſimum impeditur; ſc. primo, quia ſucci nutritii, non niſi vitioſi penus ei continuo inſertur; dein ſecundo, quia recrementa in ſinu ejus producta, per idoneas cloacas non ſatis amandantur. Itaque providendum erit, tum ut chyloſeos negotium in primis viis recte peragatur, tum ut recrementa vaporoſa per diaphoreſin, ſeroſa per renes & lymphæductus, bilioſa per cyſtin felleam, atrabilaria per lienem, atque alia cujuſque præterea generis, per propria emunctoria ſatis expurgentur: dein hiſce munitis rectius inſtitutis, ſanguinis dyſcraſiam, per medicamenta ſpecifica, ac imprimis ſale volatili prædita, reducere nitemur. Remedia ſingulas hiſce intentiones reſpicientia una complicari, ac ſimul in uſum adhiberi debent: quo tamen ritu, ac quibus adminiſtrationum modis, adhuc particularius deſignare oportebit.

Intentiones therapeutica.

1. Ut chyloſis in primis viis recte perficiatur, curandum erit, ut materiæ excrementitiæ ſaburra in iis congeſta exterminetur, ut fermenta deperdita, aut depravata reſtituantur, ut meatus & pori quoquomodo infarcti & obſtructi reſerentur. In hos fines medicamenta cathartica, digeſtiva & aperientia, deſtinantur.

2. Excrementa in maſſa ſanguinea collecta, cum per propria emunctoria non ſatis amandantur, per alias vias maxime idoneas ſubinde educantur: in hanc rem etiam cathartica, ac inſuper diaphoretica, & diuretica conveniunt.

3. Sanguinis dyſcraſia ſcorbutica emendetur, phlebotomia & remediis ſpecificis. Quare, ut indicationis præſervatoriæ, res tota in ſummam redigatur, remedia quæ præcipuas ejus intentiones perficiunt, ſint cathartica, phlebotomia, digeſtiva, aperientia, diaphoretica, diuretica & antiſcorbutica, ſive ſpecifica: Dein quatenus remedia digeſtiva, ac aperientia ſæpius concidunt; ſiquidem utraque particulis acidis, acribus, aut ſalinis præcipue imbuuntur; porro, in quantum ejuſmodi pharmaca diaphoreſin, aut diureſin apte ſatis movent; idcirco apparatus pharmaceuticus, intenti-

tionibus prædictis requisitus, in angustiores adhuc limites redigi potest: nimirum ut fere tantum constet medicamentis catharticis, digestivis, ac antiscorbuticis, quibus phlebotomia pro data occasione adjicitur: illorum formulas quasdam, & præscripta, ac insuper utendi modum, designare incumbit.

CATHARSIS.

Catharsis. 1. Methodus medendi scorbuticis fere quibusvis præscripta, a catharticis incipiat: Etenim nisi primæ viæ mundantur, medicamenta in alios quosvis usus destinata, ab illorum sordibus inquinabuntur, quapropter vomitio interdum non minus quam purgatio conveniat.

Per vomitum. Si ventriculus (ut crebro assolet) materia viscida acescente, aut nidorosa aggravatus, tarcinam impuram nausea aut vomendi nixu sursum ejicere molitur, atque patiens talem evacuationem olim satis robuste ac cum ὑφορίᾳ tolerare solebat, nihil vetat, modo vires non sint nimium prostratæ, pharmacum emeticum exhibere. Fortioribus, infusio croci metallorum, aut Mercurius vitæ, aut tartarus emeticus Mynsichti, vel sulphur antimonii Glauberi propinetur: qui sunt constitutionis imbecillæ, aut tenerioris, vinum scilliticum, aut Gillam Theophrasti assumant: quibus in exigua dosi exhibitis, serum lactis in magna copia superbibant, dein ventriculo ad nauseam repleto, digito vel penna gutturi immissis, vomitio facillima provocatur, & aliquoties pro libitu iterari potest. Hoc vomendi ritu mera stomachi contenta, a plicis ejus deterſa excernuntur: neque in aliis circumcirca visceribus, aut membranis (prout a stybiatis fieri solet) vellicationes dolorificæ, aut convulsivæ cum leipothymia cientur. Quibus ventriculus, propter malam digestionem, pituitæ, aliusve materiæ degeneris saburram facile congerit, præcepi (& sæpius bono cum successu) ut semel in mense, talem vomitionem, utpote tutam, & salubrem prorsus instituant.

Ubi

Ubi vomitio locum non habet, a purgatione incipiatur; ſaltem poſito aliquot dierum interſtitio, evacuatio hæc iſti ſuccedat. Quod olim de præparatione humorum ab authoribus paſſim inculcatur, aut ſupervacaneum, aut, non intellecta ſanguinis circulatione, prorſus erroneum eſſe duco: quin iſtius intentionis vice, viſcerum fermenta reſtaurantia, & ſanguinis crafin alterantia, ſubſtituantur: interim ut primarum viarum ſordes & liquoris tum ſanguinei, tum nervoſi ſuperfluitates recrementitiæ amandentur; Purgatio primo lenis & blanda inſtituatur, ac poſtea juxta patientis tolerantiam, aut ſemel intra ſeptimanam, aut crebrius vel rarius iteretur; & medicamenti vires juxta primæ doſeos ſucceſſum proportionentur: In hunc finem pilulæ, potiones, apozemata, electuaria, pulveres, & plures aliæ medicamentorum formulæ præſcribi ſolent. *Perfecef. ſum.*

Si ægrotantis conſtitutio ſit calidior, atque ſcorbutus in ſanguinis dyſcraſia aduſta, ſc. ſulphureo-ſalina fundari videtur, aloetica, & diagrydiata quævis vitentur, & temperatiora ſolum e ſenna, rabarbaro, & aliis quæ ſanguinem & humores non exagitant, exhibeantur. *Remedia indicata in ſcorbuto calidiori.*

℞. Folior. ſennæ ʒj. rhabarb. ʒvj. epithymi ʒiij. rad. polypodii qu. rhabarb. Anglicani ſiccat. an. ʒß. ſantali citrini ʒij. ſpicæ celticæ ʒß. ſalis abſynthii ʒij. inciſa & contuſa digerantur in matracio calore arenæ cum vini albi, & aq. fumariæ an. ℔j. (vel cum aq. magiſtralis antiſcorbutici noſtri ℔ij.) per duos dies, colatura clara evaporetur leniſſimo balnei calore, ad conſiſtentiam mellis dein adde pulveris foliorum ſennæ, rhabarb. an. ʒj. ß. ſpecierum diatrion ſantalon ʒj. cremoris tartari ʒj. ß. f. maſſa pilularis. Doſis ʒß. ad ʒj. *Pilulæ.*

Vel paretur talis infuſio, quæ evaporetur leni calore ad conſiſtentiam ſyrupi, addendo circa finem mannæ colatæ, & ſacchari albiſſimi an. ʒij. fiat ſyrupus. Doſis cochlear j. ad ij. cum vehiculo convenienti. *Syrupus.*

Vel ejuſmodi tincturæ ʒiiij. vel vj. pro doſi exhibeantur, *Tinctura.*

'beantur, addendo cremoris tartari ʒß. & ſi edul-
'coratione opus ſit, ſyrupi de pomis ʒiij.

Paſſularum. 'Vel tincturæ præſcriptæ imponantur uvarum co-
'rinthiacarum mundatar. ʒvj. digerantur calide, do-
'nec uvæ intumeſcant, quibus exemptis, liquor ad
'ſyrupi conſiſtentiam evaporetur, addendo ſaccharı
'& mannæ colatæ an. ʒj, ß. dein uvis denuo impo-
'ſitis, medicamentum in vaſe vitreato probe obtu-
'rato ſervetur. Doſis cochlear j. vel ij.

Electuarium. 'Vel tincturæ præſcriptæ ad medietatem evapo-
'ratæ adde caſſiæ recentis, pulpæ tamarindorum
'cum aqua antiſcorbutica extractæ an. ʒiij. conſervæ
'violarum roſarum damaſcenarum an. ʒij. pulv. ſen-
'næ compoſiti majoris ʒj. rhabarb. pulv, ʒß. cremo-
'ris tartari, ſpecier. diatrion ſantalon an. ʒij. ſimul
'terantur in mortario lapideo, donec redigantur in
'formam electuarii. Doſis qu. nucis juglandis, plus
'minus, juxta operationis ſucceſſum.

Pulvis. Quibus ſtomachus nauſeabundus, pharmaca non niſi in exigua quantitate, ac forma eleganti, admittit. ℞. Reſinæ ſcammonii gr. iiij ad viij. cremoris tartari ʒß. ſpicæ celticæ gr. vj. miſce f. pulvis, detur in cochleari panatellæ, vel in pilulas formetur.

Cathartica in ſcorbuto frigidiori. Qui affectione ſcorbutica laboranres, frigidioris ſunt conſtitutionis, atque morbus in ſanguinis diatheſi nitroſulphurea, vini penduli æmula, fundari videtur, iis cathartica aſperiora, & particulis calidioribus prædita exhibeantur.

Pilulæ. '℞. Pilular. ſtomach, cum gum: ʒij. reſinæ jalap.
'gr. 20. tartari vitriolat. gr. 16. olei juniperi ʒß. cum
'ſ. q. ammoniaci ſolut. in aq. lumbricor. f. pilulæ 16.
'ſumantur quatuor pro vice, ſemel intra ſeptima-
'nam.

'℞. Pilular tartar. Bontii ʒj. ß. reſinæ jalap.
'gr. 12. ſalis tartari ʒß. cum ſ. q. ſyrupi Anguſtani:
'f. pilulæ 12.

Extractum ac ſyrupus. '℞. Extract. pilular. Ruffi ʒj. extracti hellebori
'nigri ʒj. ſalis tartari ʒß. cum ſ. q. ammoniaci ſo-
'lut. f pilulæ 9. ſumantur iij pro doſi.

'℞. Folior ſennæ ʒj. rhabarbari ʒvj. mechoacæ,
turbith.

'turbith. gum. an. ʒß. fibrarum hellebori nigri ʒlij.
'salis tartari ʒij. santali citrini ʒj ß. corticis Win-
'teran. ʒij. incis. & contus. digerantur in vini albi
'℔ij. per duos dies. f. colatura clara sine expressione
'sumatur vel per se ab ʒv ad ʒvj. vel in extractum,
'aut syrupum, aut electuarium redigatur, prout
'tinctura superius descripta, addendo pulv. arthri-
'tici, vel diasennæ q. s. &c.

'Vel paretur hujusmodi tinctura, quæ detur viris *Tinctura.*
'robustis ad coohlear j. vel jß. ℞. Salis tartari ʒj.
'spiritus vini tenuioris ℔j. ß. digerantur donec fla-
'vescat: huic a fæcibus per inclinationem effusæ, in-
'funde folior. hellebori nigri in aceto macerat. ʒj.
'santali citrini ʒj. flavedinis aurantii ʒj. ß. f. di-
'gestio clausa & calida per tres dies. Colatura clara
'destilleturin balneo ad midietatem, liquor residuus
'ad usum servetur.

'℞. Rad. lapathi acut. polypodii qu. urticæ uren- *Apozema.*
'tis, cherifolii, an. ʒvj. folior. eupatorii, veronicæ
'an. M. j. santal. albi, citrini an. ʒj, ß. carthami
'ʒj. tartari vini albi ʒ ß. coquantur in aq. fontan.
'℔ij. ß. ad medietatem, adde vini Rhenani ℔j. &c
'statim coletur, cui impone sennæ opt. ʒß. rhabarba-
'ri ʒvj. folior. hellebori nigri ʒß, flavedinis auran-
'tii ʒij. f. infusio clausa & tepida per horas 12. Cola-
'tura servetur in vitro occluso. Dosis ʒv. ad vj.

In promptu hic esset, plures alias catharticorum formulas subjicere, verum in his non magna varietas requiritur: e prædictis aut hæc, aut illa, quæ melius conveniunt, exhibeantur, & subinde intra quinque aut sex dies, prout occasio requirit, iterentur. Nimis crebra, & violenta purgatio vires prosternit, viscerum robur valde labefactat, atque morbum interea non tollit.

Post unam aut alteram purgationem, si missio *Phlebo-*
sanguinis indicatur, aut phlebotomi in brachio, aut *tomia.*
hirudinum suctu in venis sedalibus celebretur: non multum interest, quæ vena secetur: nec enim salvatellæ apertio tanti, prout vulgo perhibetur meriti est. Quod inter authores magnis ambagibus de vena aut jecoraria, aut cephalica, alia quavis potiori, in scorbuto incidenda, a quo sanguinis cir-

culatio innotuit, in nihilum recidit. Phlebotomia indicatur a ſanguinis copia & vitioſitate, quem præſtat aliquoties in quantitate modica, quam ſemel in magna educi: Cum enim liquor ſanguineus valde impurus evaſit, nullo remediorum genere certius emendatur, quam crebra & parca extramiſſione: quippe ſanguini veteri corrupto, quoties educitur, recens melior, & defæcatior ſuccedit. Interim cautione opus eſt, ne ſemel in quantitate nimia ſubtrahatur, nam penu ejus confertim diminuto, ſanguificatio labeſcit, propterea ut hydrops aut cachexia ſequatur.

Præter catharſin, & (ſi opus fuerit) phlebotomiam, plura alius generis remedia, non minus neceſſaria in ſcorbuto requiruntur: de quibus tamen ordine præſcribendis, ſtatim conſiderare oportet, utrum indicationes ſolum præſervatoriæ hic locum habent, ac annon iis curatoriæ quædam, nempe quæ ſymptomata gravius urgentia reſpiciunt, intercalari debent: Quod ſi vacat, in morbi cauſam, totam therapeias operam impendere, juxta methodum ſequentem procedatur: Inferius oſtendetur, quali interea ſymptomatum (ſi forſan occaſio exigit) cura adhibenda ſit.

Itaque ſi præcipuam medicinæ operam, in ſcorbuti cauſam imprimis, ac per ſe eradicandam, impendere liceat, propter hunc ſcopum, inſuper remedia digeſtiva & ſpecifica, ſeu antiſcorbutica, prout modo innuimus, omni tempore, exceptis purgationis diebus, uſurpentur: quibus interdum, ſi opus fuerit, diaphoretica, aut diuretica adjicientur. Medicamentorum hujuſmodi intentiones perficientium formulæ, & præſcripta multiplicia, ac varii generis apud authores paſſim extant. Libet hic ſelectiora quædam apponere, quæ quidem juxta duplicem cauſæ ſcorbuticæ indolem, nempe ſanguinis dyſcraſiam ſulphureoſalinam & ſalinoſalphuream, in duas claſſes diſtinguere viſum eſt: & primo, quæ in hoc poſteriori affectionis modo conveniunt, ubi nimirum medicamentis incidentione quadam præditis, atque ſale volatili plurimum refertis, opus eſt, trademus.

Remedia

Remedia digeſtiva, quæ ventriculi fermentum reſtituunt, ejuſque ac aliorum viſcerum chylóſi iuſervientium, functiones juvant, atque antiſcorbutica, ſive ſpecifica, quæ ſanguinis dyſcraſiam tollunt, aut in eadem compoſitione junguntur, aut ſaltem eodem die ſucceſſive aſſumantur. *Digeſtiva.*

Inter medicamenta digeſtiva merito recenſentur tartari cremor, chryſtalli, ſal, tinctura, tartarus vitriolatus, chalybeatus, Elixir proprietatis, mixtura ſimplex: Cujuſvis horum, bis in die exhibiti, uſus ſæpenumero prodeſt.

Porro tincturas & elixires magiſtrales, varii generis, & digeſtivas & ſcorbuto appropriatas, cum duobus menſtruis ſequentibus facile conficies.

'℞. Spiritus vitrioli rectificati ʒvj. ſpiritus vini alcholiſati ʒxvj. miſce, & deſtilla in retorta vitrea cum ternis cohobiis: in vitro probe occluſo aduſum ſerva: Elixir proprietatis cum hoc menſtruo compoſito facilius, & melius, quam vulgari modo paratur.

'℞. Corticis Winteran. ligni aloes. rad. galangæ minoris, an. ʒij. cinamomi, caryophyllor. cubebarum an. ʒj. ſeminis ameos, naſturtii an. ʒß. contuſis affunde prædictum menſtruum ad ſupereminentiam 3 digitorum; digerantur in matræio in furno arenæ per 6 dies. Colat. ſervetur in vitro occluſo. Doſis gut. 20. plus minus in cochleari vini Canarini vel aq. appropriatæ. Exhibeatur bis in die.

'℞. Succini albiſſimi, gummi hederæ, caranæ, tacamahacæ an. ʒj. croci ʒß. caryophyllor. nucis moſchat. an. ʒij. contuſ. affunde prædictum menſtruum, & ſ. a. extrahatur tinctura. Doſis gut 20. ut ſupra.

'℞. Salis tartari cærulei ʒiiij. digerantur in matratio cum ſpiritus vini alcholiſati ℔j. ad extractionem tincturæ: hoc ſit aliud menſtruum, quo e gumm. aromatis, &c. eodem modo, uti cum priori menſtruo elixires parabis.

Dum hujuſmodi remediis in doſi perexigua veſperi, & primo mane exhibentur, horis medicis, ſc. octava ante, & quarta p. m. alius generis medicamenta antiſcorbutica ſumantur, quæ quidem ut- *Specifica, ſive antiſcorbutica.*

plurimum

plurimum in duplici forma, nempe in ſolida & liquida, ſimul capienda præſcribere ſolemus; ita ut ſolido premiſſo, liquidum ſuperbibatur: utriuſque variæ extant ſpecies, & compoſitionis modi, vid. in forma ſolida, electuaria, confectiones, pulveres, pilulæ & tabulæ: in liquida, ſunt decocta, infuſiones, expreſſiones, aq. deſtillatæ, vina & cereviſiæ medicatæ: Cujuſque horum generis medicamenta ſe lectiora quædam proponemus.

ELECTUARIA.

'℞. Conſervæ cochleariæ, abſynthii Romani, fu-
'mariæ an. ℥ij. pulv. cort. Winterani, rad. angelicæ,
'Ari an. ʒij. ſpec. diatrion ſantal. ʒj. ß. pulv. ocu-
'lor. cancri ʒj. ſalis abſynthii ʒij. Cum ſ. q. ſyrupi
'e corticibus citri. f. electuarium.

'℞. Conſervæ folior. cochleariæ, beccabungæ cum
'æquali parte ſacchari fact. an. ℥iij. trochiſcor. de
'capparibus, de rhabarbaro an. ʒij. ſalis abſynthii,
'cochleariæ an. ʒj. eboris pulv. coralliі calcinat. an.
'ʒj. cum ſ. q. ſyrupi e ſucco cochleariæ. f. electua-
'rium.

'Præſcribere ſoleo conſervas e cortice exteriori
'limoniorum & aurantior. item e floribus purpureis
'arboris fraxini, e foliis & floribus cardamines, e
'radice lapathi acut. & rhabarbari Anglicani, cum
'æquali parte ſacchari parandas, quæ inter ſe, aut a-
'liis conſervis, & ſpeciebus permiſtæ ejuſmodi e-
'lectuaria ingrediuntur.

'℞. Conſervæ flavedinis aurantiorum, limonio-
'rum, flor. fraxini an, ℥ij. pulv. rad. contrayervæ
'ʒj. ß. galangæ minoris ʒß. rad. Ari ʒij. ſpec. a-
'romatici roſat. ʒj. ſalis abſynthii ʒij. cum ſ. q. ſyr.
'condituræ nucis moſchat. f. electuarium. Doſis hu-
'juſmodi medicamentorum qu. nucis moſchat. ſu-
'perbibendo liquorem appropriatum.

Ruſticis & pauperioribus, a quibus medicamenta facile parabilia, & minus cara expectantur, ad hunc modum præſcribo. '℞. Folior. cochleariæ,
'beccabungæ an. ℥iiij. ſacchari albiſſimi ℥viij. ſimul
'contundantur in mortario addendo pulv. cort.

Winterani

'Winterani ʒß. tartari cum nitro calcinati ʒiij. cum 'ſ.q. vini Hiſpanici rediganter in electuarium. Doſis 'qu. nucis juglandis bis in die, ſuperbibendo liquo-'rem appropriatum.

'℞. Foliorum cochleariæ ℔j. paſſular. exacinat. 'ſacchari albiſſimi, an. ℔ß. facul. rad. raphani 'ſylveſtris ʒij. ſimul contundantur in mortario, & 'rediganter in formam electuarii. Doſis qu. nucis 'juglandis, bis vel ter in die.

CONFECTIONES.

'℞. Pul. Ari compoſit. ʒj. cort. Winterani pulv. 'ʒß. ſpecier. diatrion ſantal. trochiſc. de capparibus, 'an. ʒij. ſalis abſynthii, cochleariæ an. ʒj. ß. fla-'vedinis aurantii condit. ʒiij. ſimul terantur in mor-'tario, dein adde ſacchari alb. ſolut. in ſ.q. aq. lum-'bricor. ʒiij. ſ.a.f. confectio.

'℞. Rad. eryngii, & ſcorzoneræ condit. an. ʒij. 'nucum jugland. myrobalanor. condit. an. nº. ij. e-'lectuarii de ſaſſaphras ʒvj. pulv. cubebar. carda-'mom. an. ʒij. pulv. rad. zedoariæ, angelicæ an. 'ʒj. ß. ſalis abſynthii ʒij. cum ſ.q. ſyrup. condituræ 'nucum juglandum. f. confectio.

'℞. Pulv. rad. Chinæ, ligni ſaſſaphras an. ʒß. 'ſantal. citrini, albi an. ʒij. ſem. erucæ, cubebar. na-'ſturtii, granor. paradiſi an. ʒj. ß. ſpec. dialaccæ, 'cinamomi, iridis, galangæ minoris an. ʒj. ſalis ab-'ſynthii ʒij. conſervæ flavedinis aurantii, & ſaccha-'ri anthoſat. ſolut. in ſ. q. aq. limacum, an. ʒiij. 'ſ.a.f. confectio. Doſis qu. nucis moſchat. bis in die, 'ſuperbibendo liquorem appropriatum.

Medicamenta chalybeata.

In quibuſdam ſcorbuti caſibus, ubi chalybis uſus indicatur, aut chalybis cum ſulphure præparat. ʒiij. aut vitrioli Martis ʒij. cuilibet e præſcriptis, aut confectioni, aut electuario adjiciantur; & poſt medicamentum aut ſemel, aut bis in die aſſumptum, corpus pro ratione virium exerceatur.

PULVERES.

℞. Pulv. Ari compositi ʒj.ß. cort. Winteran. ʒß.cubebar. granor. Paradis, cardamomi an. ʒij. salis absynthii ʒiij.tabular. aurantior ʒiij. f. pulvis. Dosis ʒj. in liquore appropriato.

Pulveri prædicto, adde nucleorum fructus Indici cacao ℔ß. in mortario calido redigantur in massam sive pastam. Dosis ʒij. eo ritu quo confectio chocolate assumitur, sc. in aq.fontan.cum foliis rorismarini, aut betonicæ, aut radice scorzoneræ, aut etiam rasura eboris, vel C.cervi incoctis.

PILULÆ.

Quibus medicamentum in dosi minori, & forma pilulari magis arridet. ℞. Rad. serpentariæ Virginianæ, contrayervæ an. ʒij.cort. Winteran. cubebar.sem. erucæ.an. ʒiij. salis absynthii, cochleariæ, an. ʒj ß. extracti, sive rob. juniperi ʒß. c.s.q.syr. condituræ nucis moschat. fiat massa.Dosis pilulæ iiij.bis in die, superbibendo liquorem appropriatum.

TABULÆ.

Pro delicatioribus tabulæ, sive trageæ ad hunc modum præscribantur. ℞. Pulv.cort.Winteran. oculor.cancri an. ʒj.ß. margarit. pulv. ʒß. sachari albissimi solut. in s.q.aq. lumbricor, & ad tabulat. coct. ʒvj. sp.cochleariæ ʒij.s. a. f. tabulæ quæ singulæ pendant ʒß. capiat circiter ʒj. bis in die superbibendo liquorem appropriatum.

Tabulæ aurantior. quæ in pharmacopoliis Oxonienſibus proſtant.

℞. Cort. aurantior.limoniorum, citri, condit. an. ʒj. rad. eryngii condit. ʒß. nucleorum pini, pistach.an. 20. amygdalar. dul. excoriat. no. x. sem.anisi pulv. ʒß. Zinziberis condit. ʒij. spec. aromatic.

'aromatic.rosat.nucis moschat. an. ʒj. ß. rad. ga-
'langæ ʒj.caryophyllor.nº. x.ambræ griseæ gr.iiij.
'moschi, zibetæ an.gr. ij. sacchari albissimi solut.
'in aq.rosar. & ad tabulat. coct. ℔j. ß. s. a. f. ta-
'bulæ.

Hæc de medicamentis in forma solida, sive substantia crassiori scorbuticis exhiberi solitis: quorum virtus ut melius, & cum majori emolumento, in massam sanguineam deferatur, iis ut plurimum liquida superbibenda præscribuntur. Quamvis horum & magna extat varietas, & diversimoda componendi ratio; præcipua tamen, & usitatissima sunt qualia supra innuimus, & cujusmodi singulorum modo formulæ subjungentur. *Medicamenta liquiquida.*

1. *Decocta.*

Etsi decocta sunt maxime familiare medicamentorum liquidorum genus, in scorbuto tamen rarius usurpantur, quia simplicia, quæ huic morbo præcipue conferunt, uti cochlearia, beccabunga, &c. virtutes suas, a sale volatili acceptas, coctione amittunt: attamen quoniam remedia hoc ritu facile ac cito parantur, interdum admitti debent; quin eorum nonnulla efficacia fuisse, experientia comprobavit. Pro rusticis & pauperibus, medicamentum hoc paratu facillimum a plerisque authoribus commendatur. ℞. Folior. nasturtii 'aquatici M.iij: acetosæ minoris M.ij. concisa ma-'cerentur in lactis ℔vj. & coquantur ad tertiæ par-'tis consumptionem. sumantur ℥vj.ad viij.bis in die. 'Decoctum absynthii ab Eugaleno & aliis lauda-'tur. Remedium sequens, cum bono successu ego 'sæpius expertus sum. ℞.Summitat.genistæ M.iij. 'minutim incis. coquantur in cerevis. fortioris ℔iij. 'ad medietatem, exhibeantur ℥ij.ad iij. bis in die.

2. *Infusi-*

2. *Infusiones.*

Infusio decocto superadditi, medicamentum utilissimum præstat. ℞. Rad. scorzoneræ, cherefolii an. ℥j. folior. eupatorii, chamæpytios an. M. ß. C. cervi usti ℥ij, passular. M. ß. coquantur in aq. fontanæ ℔ iij. ad tertiæ partis consumptionem, adde vini Rhenani ℔ß. & statim colatur in vas vitreum, cui imponantur folior. cochleariæ, beccabungæ contus. an. M. ß. cort. aurantii condit. & minutim incis. ℥ß. f. infusio clausa & calida per 6 horas. Colatura servetur in vasis occlusis. Dosis ʒvj. bis in die post medicamentum solidum.

℞. Seri lactis, cum vino albo, aut pomaceo facti ℔j. ß. huic incoquantur rad. bardanæ, eryngii condit. an. ʒvj. baccar. juniperi condit. ʒß. liquor ad tertiæ partis consumptionem decoctus coletur in lagenam, cui imponantur folior. cochleariæ, beccabungæ an. M. j. f. infusio calida, & clausa per horas 6. Dosis ℔ß. bis in die post medicamentum solidum.

Infusiones item per se factæ nonnunquam egregii sunt usus. ℞. Folior. cochleariæ M. j. rasuræ rad. raphani sylvestris M. ß. cort. Winteran. contus. ℥ij. ponantur in vitro cum vini albi, aut pomacei, & aq. cochleariæ an. ℔j. hæc infusio in cella per duos vel tres dies. Dosis ʒvj. ad viij bis in die, ut supra.

3. *Succi & expressiones.*

Commendatissimus herbarum aut fructuum antiscorbuticorum usus est, ut illarum succi, & expressiones per se, aut cum aliis liquoribus appropriatis, bis, aut ter in die assumantur: sic enim remedii virtus integra, ac illibata exhiberi præsumitur.

℞. Folior cochleariæ, nasturtii aquatici, beccabungæ an. M. iij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro occluso. Dosis ʒj. ß. ad ʒiij. bis in die in haustulo cerevisiæ, vini, aut aq. destillatæ.

℞. Folior. cochleariæ M. iiij. acetosellæ M. ij.

contusis

'contusis exprimatur succus, qui vitro occlusus 'brevi clarescet: namque acetositas lujulæ præcipi- 'tat crassiores cochleariæ partes. Idem succedit, si 'succus aurantior. succo cochleariæ permiscetur. Do- 'sis ʒij. vel iij. bis in die.

℞. Folior. cochleariæ M. iiij. beccabungæ, nastur- 'tii an. M. ij. piperis longi ʒiij. rasuræ raphani syl- 'vestris ʒij. simul omnia contus. ponantur in olla 'vitreata cum vini Rhenani, vel Hispanici, si potius 'videtur, lbij. orificio probe occluso, stent in cella 'frigida per ij. dies, dein s. expressio fortis. Dosis 'ʒiij. bis in die, post medicamentum solidum.

'℞. Folior. cochleariæ M. iij. beccabungæ, nastur- 'tii, lujulæ an. M. j. contus. affunde aq. limacum, & 'lumbricor. an. ʒvj. f. expressio fortis, quæ servetur 'in vitro occluso. Dosis ʒij, bis in die.

4. *Syrupi.*

Propter eandem rationem, qua decocta, etiam syrupi in scorbuto minus probantur, in quantum sc. simplicium maxime efficacium virtus, mera coquendum evaporat: quia tamen aliquibus pro liquorum appropriatorum edulcoratione tali medicamento interdum opus esse videtur, præparationem hic nostram, reservatis quæ licet ingredientium viribus, proponemus.

'Itaque ℞. folior. cochleariæ hortensis M. vj. cort. '4. aurantior. & duor. limoniorum tenuiter deraf. ra- 'sur. rad. raphani M. ß. piperis longi pulv. ʒiij. om- 'nibus simul contusis exprimatur succus, qui statim 'vitro probe obturato inclusus, collocetur in cella 'frigida, donec per subsidentiam clarescit: dein li- 'quor clarus per inclinationem in vitrum aliud ef- 'fusus, & occlusus, in calore Balnei m. decineatur, in- 'terim pro singulis unciis ℞. Sacchari ʒj. ß. ejusque 'tota quantitas cum parum aq. lumbricor. dissolutæ, 'ad tabulat. coquantur, cui mox liquor prædictus ca- 'lidus sensim affundatur & cum spatula agitetur: 'Quamprimum incorporatur, compositio igni exi- 'matur, & frigefacta vitro imponatur. Hic nodulus 'in vitro suspendatur. ℞. Cinnamomi contus. ʒj. ß. sem. 'nasturtii, erucæ pulv. an. ʒ. j. misce. 4. A-

5. *Aquæ deſtillatæ.*

Aquæ deſtillatæ, quia ſunt elegans & jucundum remedium, inter præſcripta antiſcorbutica fere utramque implent paginam. Harum diſpenſationes quædam in noſtra pharmacopœa perquam utiles & concinnæ habentur, ut ſunt aq. Raphani compoſita, lumbricor, & limacum magiſtralis. Præterea extant celebres hujuſmodi aquarum præſcriptiones a Quercetano, Dorncrelio, Sennerto, Doringio, aliiſque Authoribus traditæ. Inſuper unicuique Medico in promptu eſt tales cujuſque ægrotantis conditioni appropriatas, prout nata præſcribere: recipiuntur enim ingredientia antiſcorbutica, ac inſuper accidentia quædam, & affectus particulares, reſpicientia; quibus concifis & contuſis liquor idoneus, ſc. vinum album, pomaceum, aut ſerum lactis ex utrovis paratum, affunditur: dein tota mixtura in cucurbita, aut in organis roſaceis deſtillatur. Libet hic formam unam, aut alteram nobis uſitatas ſubjungere.

'℞. Folior. cochleariæ utriuſque, beccabungæ, naſturtii aquatici, ſummitatum geniſtæ an. M. iiij. foliorum chamædryos, chamepytios an. M. ij. rad. raphani ſylveſtris ℔ß. Ari, angelicæ, imperatoriæ, an. ʒiiij. cortices externæ quatuor aurantior. & totidem limoniorum, radic. calami aromatici ʒj. cinamomi, caryophyllor. an. ʒß. contuſis, & concifis affunde pomacei opt. ℔viij. digerantur per duos dies in olla vitrea occluſa: dein diſtillentur in communi diſtillatorio: aquæ primo, & ultimo avocatæ, miſceantur.

Tempore brumali, cum herbæ viridæ ſunt rariores, juxta hunc modum præſcribatur. ℞. Folior. cochleariæ M. iiij. ſummitatum geniſtæ, pini, juniperi an. M. iij. cort. mediani ſambuci, fraxini an. ʒiiij. rad. raphani ſylveſtris, polypodii qu. an. ʒiij. cortices quatuor aurantior. & totidem limoniorum, cort. Winteran. ʒiiij. contuſis & conciſ. affunde vini albi vel pomacei, vel ſeri lactis cum alterutro facti. ℔viiij. diſtillentur.

Aqi-

Aq. ſimplex folior. Ari verno tempore diſtillata contra ſcorbutum efficax remedium eſt, ſi iiij.vel iiij.bis in die cum alio medicamento exhibeantur.

Aqua ſimplex cochleariæ, foliis recentibus contuſis reaffuſa, & extillata, adeoque crebris cohobiis iterata, efficax remedium evadit. Porro cochleariæ ſpiritus ardens ad hunc modum paratur. ℞. Folior.cochleariæ q.ſ.contuſa in pilas, quales ex glaſto pro Tintor. uſu parari ſolent,formentur, dein pilæ iſtæ in olla vitreata, aut aq. cochleariæ, vel vino ejuſdem ad quatuor digitorum ſupereminentiam affuſa, per tres aut quatuor dies exacte clauſa in loco frigido detineantur:dein tota materies,alembico impoſito deſtilletur: aqua deſtillata cucurbitæ indita rectificetur: primo exibit ſpiritus ardens,cujus gut.15.vel 20.in idoneo vehiculo propinentur.

6. *Vina & cerevisia antiſcorbutica.*

Vinum antiſcorbuticum ſimplex egregii uſus ad hunc modum parare ſoleo.Verno, aut æſtivo tempore. ℞.Folior. cochleariæ ſub ſereno cælo collector.q.v.ſucco e contuſis expreſſo, doliolum iij. aut iiij.congior.capax impleatur,flor.cereviſiæ cochlearj.vel ij.impoſitis per duos dies fermentare ſinatur: dein vas occluſum in cella vinaria per 6 menſes collocetur: dein liquor clarus, ac inſtar vini Hiſpanici flaveſcens,in utres exhauriatur, ac uſui ſervetur,per plures annos incorruptus perdurat. Doſis ʒiij.vel iiij.bis in die.

Vina medicata, quorum cyathus unus aut alter horis medicis, aut etiam inter prandendum quotidie aſſumantur,ad hunc modum parentur. ℞. Folior.cochleariæ M.iiij.raſuræ raphani ſylveſtris ʒiiij.corr.Winteran.contuſ.ʒß. cortices exteriores quatuor aurantior.& totidem limoniorum ponantur in vitro, cum vini albi, Rhenani aut tenuioris Hiſpanici ℔xij. vas obturatum ſervetur in loco frigido: vinum effundatur clarum quoties uſus opus eſt.

Uſitatius

Usitatius est allam, aut cerevisiam medica
scorbuticis pro potu ordinario constanter bib
dam præscribere. Paratur cerevisia pro dolio
tuor congiorum capaci: vice florum lupuli in
quantur summitatum pini, vel abietis M. iij. p
fermentationem in dolio peractam, imponantur
lior. cochleariæ M. iij. rad. lapathi acut. præpa
℥iiij. cortices quatuor aurantior. postquam per
ptimanam subsidentia inclaruit, potui exponat

Hujusmodi cerevisiæ cum aliis ingredientib
medicata, juxta patientis temperamentum,
affectionem diversimode parari possunt; quo
medii genere, siquidem particulæ medicamen
fæ, sanguinis dyscrasiam alterantes, massæ ej
una cum alimentosis continuo inferuntur, in
lendæ scorbuti causa, sæpe multum proficitur.
quantum vero hujus causam, uti & morbi speci
duplicem esse ostendimus, & medicamenta h
cenus proposita, sanguinis intemperiem salinosu
phuream fere tantum respiciunt, proxime incum
bit medicamenta, quæ in altera sanguinis dysc
sia scorbutica, nempe sulphureosalina, convenien
subjicere.

CAPUT. VIII.

De medicamentis, cujusque prædictarum formularum generis, scorbutum, in constitutione calidiori, & sanguinis dyscrasia sulphureosalina, excitatum respicientibus.

IN quibusdam scorbuticis, cochleariæ, raphani sylvestris, corticis Winteran. aliorumque acrium & sale volatili valde præditorum usus multum officere deprehenditur: quare in ejusmodi casibus, ubi causa morbifica in calidiori sanguinis dyscrasia, vini radicidi æmula, consistit, medicamenta temperata, & humorum particulas, per se effervescere aptas, minus exagitantia indicantur: quare formulæ, eodem quo superiores ordine,

line, ac velut ὁμαλῶς ſubjicientur, atque imprimis de remediis ſolidis agemus.

ELECTUARIA.

℞. Conſervæ beccabungæ, cardamines, cum æquali parte ſacchari facti. an. ℥iij. ſpec. diatri. ſantal. diarrhod. abbatis. an. ℥j. ß. eboris pulv. ℥j. margarit. ℥ß. ſalis abſynthii, tamariſci an. ℥j cum ſ. q. ſyr. e coralliis. f. electuarium.

℞. Conſervæ lujulæ, cynorrhodii, an. ℥iij. (vel conſervæ rad. lapathi acut. rad. cichorei. an. ℥iij.) trochiſc. de rhabarbaro ℥ij. ſpec. diamargarit. frigid. ℥j. ß. cort. tamariſci ℥j. ſalis prunellæ ℥j. ß. myrobalanor. condit. no. ij. c. ſ. q. ſyr. condituræ myrobalanor. f. electuarium.

Pauperioribus hoc ἀνυποκρίτως præſcribere ſoleo. ℞. Folior. beccabungæ ℥vj. lujulæ ℥ij. ſacchari albiſſimi ℥viij. contundantur addendo farinæ ſem. fœniculi d. ℥ß. eboris pulv. ℥ij. ſalis prunellæ ℥j. ß. cum ſ. q. ſyrupi eſucco beccabungæ, f. electuarium.

CONFECTIONES.

℞. Pulv. rad. Chinæ, pæoniæ maris an. ℥j. ſantal. albi, citrini an. ℥iij. eboris ℥j. ß. margarit. ℥ß. oculor. cancri ℥j. corallii cum ſucco aurantior. irrorat. ac in marmor. lævigat. ℥ij. tartari albiſſimi ℥j. ß. ſacchari albiſſimi ſolut. in ſ. q. aq. ſcordii compoſit. ℥vi f. confectio.

℞. Rad, eryngii condit. ſcorzoneræ condit. an. ℥iij. pulv. Aricompoſit. ℥ß. ſpec diatrion ſantal. ℥ij. ſalis prunellæ ℥j. ß. cum ſ. q. ſyrupi cariophyllor. f. confectio.

PULVERES.

℞. Pulv. folior. chamæpytios, Ari compoſit. an. ℥j ß. eboris pulv. corallii rubr. præparat. cum ſucco aurantior. an. ℥ij. tabularum aurantiorum ℥ij. miſce. f. pulvis. doſis cochl. i. bis in die.

PILU-

PILULÆ.

℞. Spec. diatrion ſantal. diamargarit: frigid. aa
ʒij. ſem citri, cardui contuſ. an. ʒj. ß. rad. di-
ctamni Cretici, pæoniæ maris an. ʒj. ß. ſalis tam-
riſci ʒij. cum ſ. q. gelatinæ e cervi vel exuviis a-
guium. f. maſſa.

TABULÆ.

℞. Spec diatrion ſantal. diamargarit. frigid. aa
ʒj. ß. margarit. pulv. corallii rubr. præpar. eboris
pulv. an. ʒj. ſacchari ſolut. in aq. ſcordii & ad ta-
bulat. coct ʒvj. ſ. a. f. tabulæ.

Quod ſi, cum antiſcorbuticis hujuſmodi temperatis, uſus chalybis indicatur, electuario, vel confectioni, aut etiam pilularum maſſæ, addantur magiſterii Martis Mynſychti, vel extract. chalybis præparationis noſtræ ʒij. In quibuſdam caſibus croci Martis circiter ʒij. ß. vel ʒiij. tali compoſitioni addantur, ſæpius tamen liquores ſolidis medicamentis ſuperbibendos, quam prædictas compoſitiones, chalybeatos reddere præſtat. Reſtat modo liquorum formulas præſcribere.

Decocta.

In ſcorbuto poſt febrem diuturnam excitato, hujuſmodi decocta, quæ ſanguinem purificant, & urinas copioſe movent, cum fructu exhibentur.

℞. Rad. cherefolii, ſcorzoneræ, acetoſæ, petroſelini an. ʒj. folior. eupatorii, linguæ cervinæ an. M. j. C. cervi uſti ʒij. cortices trium pomorum, uvarum Corinthiacarum ʒij. glycirrhizæ ʒiij. coquantur in aq. fontanæ ℔iiij. ad tertiæ partis conſumptionem, adde ſalis prunellæ ʒij. vel iij. Doſis ʒvj. bis vel ter in die.

℞. Rad eryngii condit. ʒvj. graminis ʒij. folior. aparin. M. ij. eupatorii, epaticæ an. Mj. paſſular. ʒij. ſantal. albi ʒj. glycirrhizæ ʒij. coquantur

'quantur in aq. fontanæ ℔iiij. ad tertiæ partis con-
'ſumptionem. Doſis ʒvj. poſt medicamentum ſo-
'lidum.

Ruſticis & pauperioribus, ne poſt febrem in ſcorbutum incidant præſcribere ſoleo, ut bis in die capiant hauſtum ſequentem, nempe ut rad. & fol. taraxaci M. j. ß. in liquor. Poſſet. ℔j. ß. coquantur ad tertiæ partis conſumptionem; coletur pro duabus doſibus.

'Vel. ℞. rad. taraxaci M. ß. ſem. citri, cardui
'an. ʒj. coquantur in liquore Poſſet. cum pomis,
'vel pomaceo fact. ℔j. ß. ad tertiæ partis conſum-
'ptionem.

Infuſiones.

Apozemata modo præſcripta, contra ſcorbutum præſtantiora evadent, ſi abſque glycirrhiza parata, colentur in lagenam, cui imponantur folior. beccabungæ & naſturtii aquatici vel cardamines an. M. j. dein ſ. infuſio calida & clauſa per 6 horas. Liquor denuo colatus ſervetur in vaſis occluſis. Doſis ʒvj. bis vel ter in die. Quin & ſerum lactis, cum rad. taraxaci, aut foliis fumariæ incoctis, coletur in vas continens folior. beccabungæ, chelidonii minoris an. M. j. ſ. infuſio, &c.

Infuſiones chalybeatæ crebro in uſu eſſe ſolent, nempe chalybis ſal, magiſterium aut extractum in decocto quodam, aut aq. deſtillata infundantur; cæterum, prout acidulæ naturales, ſic etiam artificiales e noſtr. præparatione chalybis in aq. fontana diſſoluti, atque antiſcorbuticorum infuſione imprægnati cum inſigni commodo bibuntur.

Succi & expreſſiones.

'℞. Folior. beccabungæ, naſturtii aq. an. M. iiij.
'lujulæ M. ij. contuſis exprimatur ſuccus, vitro oc-
'cluſus citro per ſubſidentiam depurabitur. Doſis ʒj.
ß. ad ij. cum vehiculo convenienti.

℞. Folior.

'℞. Folior.beccabungæ M.iiij.caulium rhabarb. 'Anglicani M.ij.contusis exprimatur succus.

'℞.Folior.beccabungæ, nasturtii, cardamines, 'chelidonii minoris, acetosellæ an.M.ij.contus. ex'primatur succus, adde succi aurantior.p.4. ferven't'ur in vitro.

Syrupi.

Quoties syrupus, cuilibet alii compositioni addendus exigitur, aut syrupo de succo lujulæ, vel fumariæ, vel e coralliis compositio utimur; aut etiam magistralis de succo beccabungæ,eodem ritu quo supra,de cochleariæ succo præscribitur, parari potest.

Aquæ destillatæ.

Aquæ destillatæ temperatiores parantur,mutando aut ingredientia,aut menstruum, aut simul utrumque.

Quoad prius, juxta hunc modum proceditur. '℞. Folior. beccabungæ, nasturtii,fumariæ, linguæ 'cervinæ,hepaticæ,melissæ,summitatum tamarisci, 'cypressi an.M.iij.fantal.om.contus.an.ʒß.rad.lapa'thi acut.polypodiiqu.an.ʒij.cort.exteriores quatu'or aurantior.limacum mundat.℔ij.incis.& contus. 'affunde seri lactis cum pomaceo fact. ℔vj. Destil'lentur in communi destillatorio.

2. Ut menstruum fit debilius, ingredientia sint moderate calida.

'℞.Folior.cochleariæ, beccabungæ, cardami'nes,nasturtii an.M.iij.cort.quatuor aurantior.lima'cum ℔j.minutim concisis affunde seri lactis com'munis,vel lactis recentis ℔vj. Destillentur vulgari 'modo.

3. In scorbutica atrophia & dispositione tabida, ubi nihil calidum,sanguinem,humores, ac spiritus exagitans, admitti debet, tum ingredientia, tum menstruum, sint temperata & sanguinem demulcentia.

'℞. Folior.beccabungæ,cardamines,linguæ cervinæ,

'vinæ, adianthi, hepaticæ, veronicæ, eupatorii, an. 'M.ij. limacum mundat. ℔j. ß. (vel pulpam ca-'ponis, aut cordis ovilli inciſ.) ſemicoctis & inciſis 'omnibus ſimul contuſis affunde lactis recentis (vel 'aq. fumariæ) ℔ vj. deſtillentur communi modo.

Vina, & cerevisiæ medicatæ.

Etſi vinorum uſus in ſcorbuto propter calidiorem, ſive ſulphureoſalinam ſanguinis dyſcraſiam, excitato minus convenire videatur, ſi quando tamen aut ſtomachus debilior, aut longa conſuetudo, vini ſaltem oligophori, potum exigunt, ejuſmodi liquor ſimul temperatior, & quodammodo medicatus parari poteſt. Imprimis etenim vina tenuia aqua diluta, & meliſſæ, borraginis, aut pimpinellæ, aliorumve infuſione imprægnata concedi debent.

Porro vina parentur e ſuccis ribium, ceraſorum, aliorumve fructuum horariorum, quæ cum fermentatione maturantur, ſtomacho perquam grata, & ſanguinis depurativa exiſtunt; dein pomaceum, familiare & fere genuinum patriæ noſtræ vinum, modo hoc defæcatum, mite, ac ſine acore quovis dulce fuerit, in ſcorbuto plurimum juvat: Porro huic liquori fæcibus exempto, & doliolis repoſito ingredientia varii generis infundantur; cujuſmodi nimirum ſunt ſummitates pini, vel abietis, flores tamariſci; item raſura C. cervi, vel eboris, quæ liquorem edulcorant, & ab aceſcentia præſervant; in quantum ſc. particulæ ſalis fluidi in pomaceo ſcatentes, ipſique acorem inducere aptæ, prædicta ingredientia diſſolvendo impenduntur.

Cereviſiæ medicatæ temperatiores ad hunc modum præſcribantur, ſc. paretur alla tenuior, prodoliolo 5 vel 6 congiorum capaci, cui vice florum lupuli incoquantur ſummitates pini, abietis, vel tamariſci, aut raſuræ ligni cujuſvis illorum; dein poſt fermentationem, vaſi imponantur rad. lapathi acuti exiccatæ (quibus certe nullum in ſcorbuto præſtantius remedium eſt:) His interdum

dum addantur folia beccabungæ, naſturtii aquatici, barbareæ, &c. item poma citrea, vel aurantia, in taleolas diſciſſa.

Folia linguæ cervinæ, doliolo cereviſiæ mediocris, poſt fermentationem impoſita, ipſi ſaporem ſimul, ac odorem gratiſſimum inducunt.

CAPUT. IX.

De ſcorbuti indicatione curatoria, quæ ipſi morbo, & ſymptomatibus præcipue urgentibus occurritur.

HActenus circa ſcorbuti therapeiam, quæ indicationem præſervatoriam, ſc. cauſæ morbificæ remotionem ſpectant, ſc. tum medendi intentiones, tum remedia indicata deſignavimus. Cujuſmodi methodus tempeſtive incepta, ac rite inſtituta, ſæpe rem totam perficit; in quantum ſc. ægritudinis cauſa, ſive radice præciſa, affectus ab ea pendentes ſponte emarceſcunt. At vero, hunc curſum ἰατρικὸν non ſemper directe, quin varie deflectendo ad latus, conficere licebit: quippe interdum accidentia & ſymptomata graviora contingunt, quæ peculiarem, & quaſi extraordinariam medicinæ operam requirunt, quibus nempe immediate, ac interrupta ſæpe cura generali, attendere oportebit: Super his obſervetur, quod cum affectus qui ſcorbuto ſuperveniunt, pro cujuſque ipſorum natura ac patientis indole, appropriata exigunt remedia, hiſce tamen antiſcorbutica ſemper admiſceri debent. Non opus erit contra morbos, & affectus omnes, quibus ſcorbutus ſtipari ſolet, methodum therapeuticam inſtituere, in namque huc tota medicina praxis tranſcriberetur; quin ad ſymptomata ſolum præcipue urgentia, a quibus nempe vel patientis vita periclitatur, vel cura principalis obſtruitur, reſpiciendum erit: quo ritu, ac quibus medicamentis, talia ſanentur, modo oſtendemus.

De

De curandis difficili reſpiratione, & paroxyſmis aſthmaticis.

REſpiratio difficilis, cum pectoris anguſtia & paroxyſmis aſthmaticis, remediis ſtatim appropriatis, & extra methodum generalem præſcribendis tolli debet, ſecus enim ægrotans cito in vitæ diſcrimen adducitur. Cum hujuſmodi mala in ſcorbuticis ut plurimum, vel ſanguinis in corde ſtagnantis vitio, vel propter nervos pneumonicos in functione ſua impeditos, oriantur, idcirco medicamentis, aut cardiacis, aut antiſpaſmodicis curantur: ſp. C. cervi, fuligĩnis, ſanguinis, cranii; item tinctura caſtorei, antimonii, vel ſulphuris, flores ſalis armoniaci, flores benzoini, item elixir proprietatis, in his caſibus ſæpe egregii ſunt uſus: cujuſmodi remedia exhibeantur crebra vice, cum doſi liquoris cujuſdam antiſcorbutici etiam contra prædictos affectus appropriati. Pro ſubita dyſpnœæ mere ſpaſmodicæ, ſi quando graviſſime urgeat, ſedatione, nullum præſentius remedium expertus ſum, quam Laudani opiati tincturam noſtram ad gut. 10. vel 12. in liquore convenienti exhibitam, quippe ſomno obrepente ſpiritus inordinationes ſuas remittunt, ac interim refecti, debito poſtea ritu, priſtina ſua penſa reſumunt. Enemata acriora, quæ alvum copioſe ſubducunt, item decocta ſudorifera, ac diuretica ſæpe juvamen præſtant.

℞. Rad. bardanæ, peraſitidos, cherefolii an. ℥j. folior. adianthi, chamædryos, an. M. j. ſem. bardanæ, carthami, an. ʒiij. paſſularum ℥ij. inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan. ℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem, adde vini albi ℥iiij. colentur in lagenam, cui imponatur fol. cochlear. conciſ. M. j. rad. Elenii condit. & minutim inciſ. ʒß. f. infuſio clauſa & calida, per horas tres. Doſis ℥vj. bis vel ter in die.

De ventriculi affectibus scorbuto accidere solitis.

Scorbutici interdum magna ventriculi oppletione & dolore, item nausea & ructibus, & nonnunquam etiam vomitu crebro, ac immani tentari solent. Cujusmodi vitia, interdum a chylo illic in putrilaginem degeneri, sæpius tamen a materia morbifica, aut sanguinis, aut etiam succi nervosi commeatu advecta, & vel intra stomachi cavitatem deposita, vel plexibus nerveis & membranis infixa, oriuntur: In hujusmodi casibus, si materia viscida nidorosa, aut alias infesta inter vomendum rejicitur, & suspicio sit, causam intra ventriculi cavitatem subsistere, lene vomitorium ex vino scillitico, aut sale vitrioli propinare conveniat; vel extracto rhabarbari, aut infuso ejus, adjecto sale aut cremore tartari, humor peccans per alvum deturbetur: sin materies intra membranas, aut plexus nerveos, penitius adhæresçat, diaphoretica, aut salium efferveſcentias cohibentia potius conducunt. Elixir proprietatis, vel flores salis armoniaci, vel spiritus fuliginis, cum aq. raphani composita, lumbricorum, aut alio liquore antiscorbutico crebra vice sumantur. Interim semel, aut bis in die, fotus ex absynthio, centaurio, floribus chamomillæ, rad. gentianæ, aliisque vino albo incoctis, cum stuphis laneis calide intinctis & expressis, ventriculi regioni applicentur. Enematum usus convenit. non raro item opiata juvamen magnum conferent.

De dolore ventris, & colica ſcorbutica.

Nulla propemodum affectio citiorem medicinæ opem poſtulat, quam quæ in ſcorbuto frequenter accidunt, colica & ventris tormina. Contra hæc mala, clyſteres varii generis, fotus, linimenta & cataplaſmata adhibentur. Opiatarum uſus hic valde neceſſarius deprehenditur. Certe in hoc caſu illud Riverii præſcriptum, ut catapotia purgantia, cum laudano admixto exhibeantur, maxime locum habet; namque a ſomno concitato, ac alvi ſolutione uberiori proritata, non raro paroxyſmus ſolvitur. Cæterum pulveres teſtacei, in quibus ſales acetoſi imbibuntur, aut figuntur, cauſæ morbificæ profligandæ plurimum conducunt. E. g. ℞. Pulv. oculor. cancri, teſtarum ovor. an. ʒj ß. margaritar. ʒj. f. pulvis, dividatur in 12 doſes, quarum una ſexta qualibet hora ſumatur cum aq. ſcorbutica, vel cum decocto rad. & ſeminum Bardanæ, qualis ſupra deſcribitur, aut etiam cum liquore Poſſet. cum rad. & ſeminibus Bardanæ, foliis majoranæ odoratæ, ac ſaxifragiæ incoctis, foliiſque cochleariæ infuſis. In colica ſcorbutica, etiam in ventriculi affectibus modo deſcriptis, acidularum purgantium, quales apud noſtrates juxta vicos *Epſum* & *Barnet* proſtant, uſus egregium ſæpe commodum præſtat.

De diarrhœa & affectibus dyſentericis.

Diarrhœa inveterata, qualis ſcorbuticis frequenter accidit, haudquaquam medicamentis aſtringentibus ſiſti debet, nec etiam alterantibus, aut antiſcorbuticis quibuſvis facile curatur: acidulæ ferro, aut vitriolo impregnatæ, hujus affectus remedium optimum exiſtunt; his ſuccedunt acidulæ artificiales, aut medicamenta chalybeata, quæ juvamen inſigne præſtare ſolent. Crocus Martis recte præparatus, cæteris omnibus jure præfertur. Methodo ſequenti ſæpe bono cum ſucceſſu uſus ſum. Imprimis purgatio ex pulvere, aut in-

fuſo rhabarbaro, aromaticis aſtringentibus adjectis, inſtituatur, & aliquoties ſc. trium aut quatuor dierum intervallo iteretur. Cæteris diebus, electuarii ſequentis doſis ad quantitatem nucis moſchatæ mane & horæ quarta ſumatur. ℞. Conſervæ abſynthii vulgaris, cum æq. parte ſacchari fact. ℥vj. (in conſtitutione calidiori, hujus vice, conſerva roſar. rubrar. recipiatur) ſpec. diarrhod. abbatis ʒij. ſantal. albi, rubri pulv, an. ʒj. croci Martis opt. ʒß. cum ſ. q. ſyr. chalybis. f. electuarium.

In affectibus dyſentericis, ac teneſmo, ſimili methodo procedendum erit; præſertim acidularum uſus, ſi fieri poteſt, adhibeatur: inſuper enemata, e decoctis vulnerariis parata, crebro ſint in uſu. Nuper ego quendam dyſenteria diuturna ac gravi laborantem, qui ſc. quotidie plures uncias ſanguinis, per alvum a longo tempore excreverat, hoc remedio ſanavi. ℞. Rhabarb. opt. pulv. ʒj. ſantal. rubr. pulv. ʒij. cinamomi ʒj. croci Martis ʒiij. balſami Lucatelli q. ſ. f. maſſa pilularis; ſumpſit quatuor pilulas, diebus modo ſingulis, modo alternis, per duas ſeptimanas, & perfecte curatus erat. Huic etiam, cerevifiam medicatam ex rad. lapathi acut. & foliis beccabungæ infuſis conſtanter bibendam præſcripſi.

Obſervatio.

De vertigine, ac leipothymia, aliiſque affectibus eidem in affectione ſcorbutica adjungi ſolitis.

Vertigo ſcorbuto inveterato crebro ſupervenit, cui etiam leipothymia frequens, ac fere conſtans ejus metus, inſuper in membris ſtupor, ac formicationis ſenſus modo huc, modo illuc excurrens adjungi ſolent. Cujuſmodi affectus, modo a ſpirituum animalium in ipſo fonte, & modo ab eorundem intra nervos, tum cardiacos, tum membrorum motui inſervientes, deliquiis, procedunt: cumque a cerebro & nervoſo genere, ſale ſcorbutico plurimum obſeſſis, dependent, non facile curantur.

rantur. Remedia cephalica, qualia in vertigine & morbis paralyticis per ſe excitatis, conveniunt, cum antiſcorbuticis admixtis adhiberi debent. Itaquefacta imprimis totius proviſione, per cathartica idonea, & qualia in ſcorbuto conveniunt, cum remediis contra prædictos affectus appropriatis, ad hunc modum procedatur.

Circa initia curationis, ſanguinis detractio e venis ſedalibus hirudinum ſuctu celebretur, & niſi aliquid contraindicat, crebra vice poſtea iteretur.

'℞. Pulv. rad. pæoniæ maris ʒß. coral. rubr. præ-
'par. ʒij. cranii humani, ungulæ alcis, an. ʒj ℞.
'Sacchari opt. ſolut in aq. pæoniæ compoſit. vel in
'aq. raphani ſylveſtris, & ad tabulat. coct. ʒviij. olei
'ſuccini opt. rectificat. ʒß. f. a. f. tabulæ, ſumantur ad
'ʒj. ß. vel ʒij. mane & veſperi, ſuperbibendo
'hauſtum aq. deſtillat. ſequentis.

'℞. Folior. cochleariæ, beccabungæ, naſturtii,
'lilii conval. ſalviæ, roriſmarini, betonicæ an.
'M iij. jugland. viridium ℔j. cort. 6. aurantior.
'& quatuor limoniorum, rad. pæoniæ maris recent.
'℔j. ß. contuſis & conciſis affundantur phlegmatis
'vitrioli ℔j. ſeri lactis cum pomaceo fact. ℔v. Di-
'ſtillentur more vulgari, aq. ſimul tota miſcetur. Do-
'ſis ʒiij. ad ʒiiij.

De hæmorrhagiis.

Hæmorrhagiæ, in affectione ſcorbutica, ſæpe ingens periculum minantur, nimirum quaſi laborantes propterea in mortem præcipites traderentur; dum ſanguis fere ad animi deliquium, modo e naribus, modo fluxu menſtruo, aut hæmorhoidali, erumpit: præterea, iſte interdum e pulmonibus, aut ventriculo rejectus, ulceris, aut ſaltem magnæ debilitatis in parte affecta deliteſcentis ſuſpicionem præbet. Quare excretiones ſanguinolentæ, ſi vel immodicæ fuerint, aut loco inconvenienti accidunt, in præſens ſiſti, ac impoſterum præcaveri debent.

Pro sistendo sanguine, quando immodice erumpit, methodus satis vulgo nota est, ac nihil magis, aut peculiare, in hoc affectu propter scorbutum, quam propter alias occasiones excitato, agendum restat. Attamen ad præcavendas hæmorrhagias remedia adhibeantur, quæ sanguinis acrimoniam tollunt, & vasorum ora nimis laxa & dehiscentia constringunt. Utraque intentio medicamentis chalybeatis optime perficitur. Acidularum vitriolicarum usus in hanc rem maxime idoneus est: porro chalybis infusiones, extracta, sales, ac ejusmodi præparata, quæ salinam, sive vitriolicam ferri naturam præcipue continent, contra hæmorrhagias semper utilissima existunt. Qua ratione ferrum & præparata ejus, hos affectus, aliosque diversimodos, in corpore humano producunt, superius ostenditur.

℞. Conservæ rosar. rubrar. cynorrhodii, an. ʒiij. spec. diarrhod Abbatis, diatrion santalon an. ʒj. ß. salis chalybis ʒj. croci Martis opt. præparat ʒij. corallii rubr. præpar. ʒj. ß. cum s. q. syr. de chalybe s. electuarium, sumatur ter in die qu. nucis moschat, superbibendo liquoris appropriati haustum,

Pauperibus ad hunc modum præscribere soleo. ℞. Summitatum cypressi, urticæ urentis an. ʒiiij. beccabungæ ʒij. Contundantur in mortario cum ʒx. sacchari albissimi: dein adde squamar ferri tenuissime pulv. ʒj. pulv. santal. albi, rubri an. ʒij. cum s.q. syr.e succo urticæ. s. electuarium. Dosis qu. nucis jugland. bis in die.

℞. Aq. destillatæ, vel decocti antiscorbutici temperat. ℔ij. chalybis nostr præpar. ʒij. misce in vitro: Dosis ʒiij. vel. iiij.

℞. Summitat. urticæ urentis, folior. beccabungæ, an. M. iiij. contusis exprimatur succus, servetur in vitro. Dosis ʒij. vel iij bis in die cum aq. destillat. antiscorbutica.

De

De vitiis oris, propter ſcorbutum oriundis.

Quamprimum labes ſcorbutica partes oris inceſſit, ut gingivæ intumeſcant, earumque carnes fungoſæ evadant, protinus remedia, quæ putredinem ab iis arcent, ſedulo adhibeantur: Inter hæc, collutiones oris, ac linimenta, & morbo circa has partes incipiente, & illo ibidem ingraveſcente, præcipui ſunt uſus; quæ tamen, uti vari s intentiones reſpiciunt, ita diverſimode parari ſolent, ſc. gingivarum caro primo intumeſcens, a ſanguinis, aut ſeri ſalſi, & corrupti incurſibus liberari & exiccari: poſtea earundem caro flaccefcens, ac a dentibus ſubſidens, a putredine vindicari, quin etiam ut dentes arctius complectatur, conſtringi debet; propter has & forſan alias intentiones, gargariſmi, ſive oris collutiones, varii generis inſtituantur: quorum fere omnium præcipua ingredientia, ſunt vegetabilia incocta, ac mineralia infuſa. Herbæ, aut radices, quæ liquore idoneo, ſc aqua, aut vino incoquantur, plerunque ſunt vel acres, vel amaræ, vel ſtypticæ: dein ejuſmodi decocta imprægnantur, aut ſale volatili, lixiviali, vitriolato, ſeu chalybeato, vel aluminoſo. Libet hic formulas quaſdam cujuſque generis ſubjicere.

1. Cum itaque gingivarum caro propter ſeri, ac ſanguinis ſalſi & corrupti influxum, primo intumeſcit & fungoſa evadit. '℞. Cort. med ani 'ſambuci, Ulmi, an. M, ß. folior. ſatureiæ, ſal- 'viæ, eryſimi, naſturtii, an. M. j. rad. Pyrethri 'ʒij. contuſ. & conciſa coquantur in aq. calcis '℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem: ſi edulcora- 'tio requiritur, adde mellis roſat. ʒij. f. gargari- 'ſmus. Vel ℞. Vitrioli camphorati ʒj. (vulgo a- 'pud noſtrates inſignitur, nomine pulveris Capita- 'nei Green.) aq. fontan. ℔j. miſce in vitro, conquaſ- 'ſetur, & dein liquor per ſubſidentiam clareſcens, 'uſurpetur. Vel paretur lixivium e cineribus geniſtæ, aut roriſmarini, vel e tartaro & nitro calcinat.

'hujus ℔iiij incoquantur folior. ſatureiæ, thymi, 'ſalviæ, roriſmarini an. M.j. colatura ſuperfunda-'tur folior. cochleariæ M.ij.ſ. infuſio calida & clau-'ſa per horas tres, iterum coletur & ſervetur ad os 'colluendum, ſæpius in die.

Propter eandem intentionem, etiam linimenta intermediis temporibus, ac præſertim noctu applicentur, ut illorum virtus ægrotantibus, vel inter dormiendum communicetur. Apud Authores præſcriptum frequens celebre, & longo uſu expertum habetur. '℞. Pulv. folior. aquilegiæ, 'menthæ criſpæ, ſalviæ, nucis moſchat. myrrhæ '(quæ tamen aliquando omittatur) an. ʒij. alu-'minis uſti ʒß. mellis virginei ʒiiij. vel q. ſ. f. a. f. 'linimentum.

2. Si quando gingivarum caro flacceſcens, dentium radices deſtituit, Scarificatio levis ſæpe adhibeatur; inſuper hoc decocto os colluatur, '℞. Summitatum rubi, cypreſſi, folior. ſaniculæ, 'cardamines an. M. j. coquantur in aq. ferratæ '℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem, colaturæ ad-'de mellis roſat. ʒij. miſce.

Linimentum hujuſmodi applicetur. '℞. Pulv. 'rad. ireos Florentinæ, folior. ſalviæ, hyperici an. 'ʒij. boli Armeni, ſalis prunellæ an. ʒj. mellis 'virginei calentis q.ſ. agitatione bene incorporen-'tur.

3. Quando gingivæ putreſcunt, & corrumpuntur, ſimulque dentes carie obſiti vacillant, ac tetrum odorem expirant, medicamenta fortiora, & putredini valde reſiſtentia, adhibeantur, vitrioli camphorati, etiam lapidis medicamentoſi infuſio, hic adprimis locum habent.

'Vel. ℞. rad. Gentianæ, Ariſtolochiæ rotund. in-'ciſ. an. ʒß. folior. centaurii minoris, abſynthii Pon-'tici, ſatureiæ, aquilegiæ. an. M. j. coquantur in 'aq. calcis, aut lixivialis, etiam modo ferratæ, 'modo aluminoſæ ℔iij. ad tertiæ partis conſumpti-'onem. Colaturæ adde mellis crudi ʒij. vel iij. 'miſce.

4. Si

4. Si dentium caſus præcipue metuatur. ℞. Cort. rad. prunor. ſylveſtrium ʒj. tormentillæ, & biſtortæ totius an. M. j. malicorii, balauſtior. an. ʒß. coquantur in aq. fontanæ ℔iij. Colaturæ adde aluminis ʒij. vel iij. mellis opt. ʒij. miſce. ℞. Vitriol. camphorat, C. cervi uſti an. ʒj. nucis moſchat. ʒß mellis opt. q. ſ. f. linimentum. Vel. ℞. Pulv. rad. biſtortæ, malicorii, boli Armeni, aluminis uſti an. ʒj. mellis roſacei q. ſ. adde ſpiritus vitrioli ℈j. f. linimentum,

5. Si quando (uti interdum aſſolet) ulcera putrida & profunda, gingivas, aliaſve oris partes inceſſant, remedia prædicta ſortiora erunt ſæpius adhibenda: Inſuper loco affecto petia unguento Ægyptiaco, in ſpiritu vini diſſoluto, vel lapidis medicamentoſi aut ſublimati infuſione intincta, aliquoties applicetur. In his caſibus Chirurgo perito curatio delegetur.

De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potiſſimum infeſtare ſolitis.

Contra hos dolores, ſiquidem acerbiſſimi interdum exiſtunt, præter generalem ſcorbuti curandi methodum, remedia ſpecifica, & ſymptomati iſti occurrentia indicantur: Itaque in tali caſu, purgationis ritu bene inſtituto, etiam phlebotomia (ſi opus ſit) celebrata, & pharmacia interna & topicis externis, morbum adoriri convenit.

Quoad prius, quæ per ſudores, etiam & quæ per urinas movent, ſæpe juvamen præſtant, in quantum ſanguinis, & ſuccoi nervoſi recrementa lixivialia & acetoſa, in parte affecta congredi ſolita, alio deducunt: potiſſimum vero adhibeantur, quæ utrumque humorem, ab indole ſua prava, ſc. tum ſalina, tum acetoſa, vindicant: pulveres teſtacei, oculorum cancri, mandibulatum lucii, item ſp. & flores ſalis armoniaci, ſp. ſanguinis, tinctura antimonii, corallii: Decocta rad. & ſeminis

seminis bardanæ, chamæpytios, chamædryos, adprime conferunt. Cjusmudi remedia cum aquis destillatis antiscorbuticis bis aut ter in die sumantur. Aqua distillata, ex stercore equino, additis, cochlearia, beccabunga, iva arthritica, & similibus, interdum valde proficua est. Interea fotus, linimenta, cataplasmata, aut alius generis applicationes, quæ dolores sedant, exterius admoveantur.

De arthritide vaga scorbutica.

De hoc affectu Eugalenus, Wierus, Medicus Campensis, & Gregorius Horstius, ex composito scripserunt, in septentrionalibus Belgiæ plagis, valde frequens perhibetur. Cujus certum indicium constat lumbricum vivum loco dolenti imponendo; nam ille statim exilire, circumgyrari, incurvari, labascere, & mori solet; quod quidem in hoc morbo, etiam apud nostrates satis crebro evenire expertus sum. Cujusmodi experimenti ratio (uti videtur) hæc est, doloris & tumoris in parte affecta excitati, causam esse statuimus, quod a sanguine fæculentiæ salinæ, sive lixiviales, simulque a succo nervoso acetosæ, in eodem loco depositæ, mutuo effervescunt, non secus ac spiritus vitrioli, sali Tartari deliquato commissus; porro a tali particularum dissimilium luctu, & agitatione, uti dolor & tumor cientur, ita quidem effluvia valde acria, & velut corrosiva copiose abscedunt, quæ lumbricum loco dolenti impositum, nihilo minus, quam super liquores istos ebullientes suspensum, enecant: Propter experimenti istius effectum, morbi curatio per lumbricos, sc. remedia ex iis parata instituitur; qui tamen nescio, utrum intus sumpti, tam certo profligabunt morbum, ac illi exterius admoti, a morbo profligantur. Utcunque lumbrici, uti & limaces, asselli, & alia animalcula exanguia, in quantum sale volatili abundant, in remedium satis efficax non raro cedunt.

Henricus

Henricus Petræus refert duo remedia, contra hunc morbum in Weſtphalia uſitata. ℞. Novem lumbricos, cum duobus cochlearibus vini in mortario contuſos, & per pannum expreſſos, his addatur dimidia vini menſura, ſumantur cochlearia iij. mane, meridie, & veſperi, per plures dies. 2. ℞. Sabinæ ramulos ij. vel iij. mellis virginei cochlearia ij. coquantur cum menſura vini ad ſubfidentiam duorum digitorum. Colatura ſumatur ad cochlearia iiij. vel v. ter in die. Priori medicamento affinis eſt potio quædam vulgaris, ab Horſtio citata, dicta Monaſterienſis. ℞. Salviæ, betonicæ, Rutæ an. folia 5. lumbricorum cum cingulis rubris in collo nº. 5. ſabinæ parum, & rad. ſuccifæ nº. ij. cum aqua flor. ſambuci contundantur, & ſuccus expreſſus pro ſudore movendo exhibeatur. Etiam ſimile præſcriptum a Medico Campenſi apud Foreſtum proponitur.

Certe in hoc affectu, aqua lumbricorum magiſtralis, in pharmacopœa Londinenſi præſcripta egregie convenit: Quin ſp. & ſalem C. cervi, ſp. ſanguinis, flores ſalis armoniaci cum bono ſucceſſu ſæpius adhibui. Porro pulveres teſtacei ſc. oculi cancrorum, corallia, margaritæ, & vegetabilia, quæ arthritidis antidota feruntur, uti rad. ariſtolochiæ, folia chamæpytios, chamædryos, & ſimilia antiſcorbuticis conjuncta, morbi hujus ſanationi conducunt. Exterius pro doloribus ſedandis, præter anodyna, quæ ſub forma linimenti, fotus aut cataplaſmatis uſurpantur: Oleum lumbricorum, ranarum, & bufonum non raro ſunt valde proficua. Accepi a viro Inſigni huic morbo valde obnoxio, quod aqua e contentis ventriculo bovis nuper mactati exemptis per deſtillationem prolicita, & cum petiis ei calide intinctis, atque pro fotu applicatis, levamen certiſſime adferret,

De

De affectibus convulsivis & paralyticis, scorbuto supervenire solitis.

Si quando labes scorbutica in cerebrum & nervosum genus irrumpens, liquorem utriusque provinciæ irriguum valde inquinarit, propterea quidem diversimodi affectus, ac imprimis paralytici, aut spasmodici, prout supra ostendimus, oriri solent: nimirum juxta quod materies morbifica, regimini animali illata, aut narcotica, aut explosiva fuerit. Cujusmodi affectus, licet in hoc casu symptomatici fuerint, attamen ingravescentes, præ scorbuto parente & nomen, & potiorem curationis partem sibi vendicant, ita ut ægrotans paralysi, aut convulsione, magis quam scorbuto laborare dicatur; etiam medicamenta istis affectibus dicato, quibuscunque aliis eodem tempore, propter alias intentiones requisitis, præponantur.

Pro sanandis hujusmodi affectibus, scorbuto superinductis, id potissimum agatur, ut remedia iisdem appropriata, cum antiscorbuticis rite complicentur. Quoad morbos convulsivos, quæ in superiori tractatu prostant, huc facile transferantur. Cæterum de paralysi, lethargo, nec non plerisque aliis cerebri, & nervosi generis pathematis, disquisitiones speciales aliquando forsan lucem visuras, instituimus: interim haud par est, methodos therapeuticas, quæ ad pathologias istas spectant, hoc in loco præoccupare; quin potius, quod ex re fore videtur, sub calcem hujus operis scorbuticorum quorundam, simul ab istis morbis decumbentium, casus & curationes proponemus.

De

De atrophia, item de febre ſcorbutica, quæ ſæpe illius aut cauſa eſt, aut affectus.

Tria ſunt cauſarum genera, ſerie quadam pendentia, a quarum una, aut pluribus, atrophia ſcorbutica, abſque pulmonum phthiſi exiſtens, produci ſolet, ſc. aut chylus primarum viarum culpa pervertitur, quo minus penus ejus ſufficiens, aut laudabilis, ſanguini inferatur. Secundo aut iſti illatus, tamen ſanguinis vitio, non recte in ſanguinem & ſuccum nutritium mutatur. Tertio aut denique ſuccus nutritius in maſſa ſanguinea præparatus, propter liquoris nervoſi culpam, ſolidis partibus non rite aſſimilatur.

Remedia huic ſymptomati appropriata, aut primarum viarum, aut prædictorum humorum, emendationes reſpiciunt. Quoad prius, interdum accidit ob ſtomachi tonum præfractum, aut fermentum vitiatum, alimenta ingeſta non rite coqui, ſed in putrilaginem inutilem faceſſere. Hujuſmodi malis lenia cathartica, digeſtiva, corroborantia adhibeantur. Sæpius tamen propter tumorem ſcirrhoſum, modo in ventriculo, modo in meſenterio, aliiſve circumcirca partibus, excitatum, chylificationis opus inhibetur: in hoc caſu deobſtruentia, & diſſolventia conveniunt, acidularum uſus quibuſvis remediis palmam præripit. Porro fotus, linimenta, aut emplaſtra exterius applicari debent.

Inſuper interdum accidit, ſine tumore in viſceribus excitato, vaſa lactea a materia craſſa ac viſcida iiſdem impacta, in tantum obſtrui, ut chyli, ſatis laudabilis, & copioſe licet confecti, penus haud ſufficiens in ſanguinem feratur. In hoc affectu alvus ut plurimum copioſe dejicit, albida tamen, inſtar lactis coagulati, ac non, uti aliorum excrementa, bile tincta aut fœtida. Quorum ratio eſt, quod ſanguis depauperatus

pauperatus bilem flavam, e qua intestinis suffusa, excrementorum color ac fœtor procedunt, parcius progignit. In hoc casu acidulæ imprimis conveniunt, item de obstruentibus intus exhibitis, linimenta, fotus & balnea exterius usurpentur.

Contra marasmum, sanguinis a crasi degeneris vitio exortum, lac asininum aut vaccinum, aqua hordeata, aut aqua idonea destillata, dilutum sæpe opem conferunt: Limacum jusculæ, aut lacteata cum iisdem incoctis; porro aquæ distillatæ ex lacte, aut sero lactis cum limacibus & herbis antiscorbuticis temperatis, in hoccasu valde conducunt: in hunc finem etiam decocta ex herbis vulnerariis & antiscorbuticis infusis bono cum fructu sumuntur: Interea partibus externis frictiones cum pannis, unguento resumptivo, aut oleo amygdalarum recenti madidis & intepefactis, quotidie adhibeantur.

Cum sanguinis affecti, proindeque succum nutritium pervertentis vitio, atrophia exoritur, plerumque febrem erraticam, cum sudoribus nocturnis adjunctam habet, in quantum sc. massa sanguinea, a succo isto degeneri, in effervescentias inæquales, ac incertas cogitur; atque materies ita molesta sudore nocturno ejicitur. In hoc casu victu tenui instituto, decocta & aquæ destillatæ, quæ sanguinem fundunt ac purificant, cum antiscorbuticis admixtis crebro sumantur.

℞. Rasuræ eboris, C. cervi an. ʒij. ß. rad. eryngii conditi ʒvj. rad. chærefolii, taraxaci an. ʒß. folior. linguæ cervinæ, hepaticæ an. M. j. pomum j. incisum, passular. M. j. coquantur in aq. fontanæ ℔ iiij. ad tertiæ partis consumptionem. Colatura superaffundatur folior. beccabungæ contus. M. ij, salis prunellæ ʒj. ß. vel nitri fixi ʒj. f. infusio clausa, & calida, per horas tres, sumantur ʒ iiij. vel vj. ter in die.

℞. Folior. beccabungæ ℔iiij. oxalidis, taraxaci totius an. M. ij. limacum mundatar. ℔j. ß. cort. duorum aurantiorum: contusis & concisis

'cisis affunde lactis recentis, vel seri lactis cum po-'maceo facti, vel succi pomor. recentis ℔. vj. de-'stillentur more vulgari. Capiat ʒiij. bis vel ter 'in die.

De rheumatismo.

Hunc affectum, a salium, qui sunt diversæ prosapiæ ac indolis, nempe fixi a sanguine, & acetosi a liquore nervoso adventantium, congressu & mutua effervescentia, provenire statuimus. Utriusque salis subjecta sunt fæculentiæ superfluæ, a prædictis humoribus, in turgescentias quasdam actis depositæ, atque in partes, modo has, modo illas suffusæ: quare ut morbus curetur, & humorum turgescentiæ sedentur, & fæculentiæ eorum superfluæ expurgentur, etiam sales utroque ritu degeneres, advolatilitatis statum reducantur.

Propter duas priores intentiones levis purgatio & phlebotomia imprimis requiruntur, & aliquoties pro tolerantia virium iterari debent: quin & diuretica & diaphoretica, quæ serositates salinas quoquomodo foras convehant, subinde exhibeantur. Cujusmodi evacuationes, ut sedate, & cum ἐυχροΐα, & natura assistente, melius succedant, opiatæ crebro sint in usu. Propter alterum scopum, in quo præcipuus curationis cardo versatur, alterantia, & præsertim quæ sale volatili prædita sunt, valde conducunt: quare in hoc casu vulgaris, sed non contemnenda medicina est, infusionem stercoris equi masculi in vino tenui, aut cerevisia, aut aqua destillata appropriata, factam, ad ʒiiij. vel vj. bis aut ter in die propinare. Quin & pharmacum paulo gratius & non minus efficax parari potest, si ex stercore illo cum ingredientibus antiscorbuticis vino albo, aut pomaceo infusis, aqua distilletur, quæ ad ʒiij. vel iiij. bis in die exhibeatur: spiritum C. cervi, ac sanguinis sæpius in hoc casu, cum insigni ægrotantis commodo præscripsi.

De

De hydrope.

Cum hydropem ſcorbuto ſupervenire ſolitum duplicem ſtatuimus, ſc. habitualem & occaſionalem; circa prioris medelam, plerumque & opera & oleum perditur; nulla etenim remedia hepar, atque pulmones, aliaque interdum viſcera prorſus vitiata, atque ſanguinis craſin penitus ſubverſam, reſtituere poſſunt. In tali caſu ſi quid agendum videtur, medicinæ ambitus peranguſtus exiſtit; neque enim catharticis, nec diaphoreticis, neque alius cujuſque generis evacuationi fortiori locus relinquitur; cardiacis, ac diureticis præcipue ac fere tantum inſiſtendum erit. In hos fines, elixires, tincturæ, electuaria, pulveres, infuſiones, decocta, aquæ deſtillatæ, &c. quæ partim antihydropicis, partim antiſcorbuticis conſtant, exhibeantur; quorum tamen, quia parum aut nihil ſignificant, formulis præſcribendis ſupersedere viſum eſt.

Hydrops ſcorbuticus, a cauſa evidenti, ſive occaſione quadam, uti oſtenſum eſt, ſubito excitatus, non raro curationem admittit, quæ quidem ut facilius ſuccedat, naturæ tumultus imprimis ſedari, ac inordinationes compeſci debent: quamobrem, ſi vigiliæ adhuc plurimum infeſtant, ſomnus opiatarum uſu concilietur, & ſubinde quoties valde opus ſit, denuo acceſſatur. Quamprimum pro ratione virium purgare licet, ſequens pulvis ſumatur, & debitis intervallis aliquoties iteretur; interim a crebro enematum uſu alvus ſoluta reddatur. ℞. Mercurii d. ℈j. reſin. julapæ gr. v. ad 10. caryophyllor. ℈ß. miſce, detur in cochleari panatellæ; aliis temporibus diuretica, ac interdum diaphoretica ſedulo propinentur. ℞. Tincturæ ſalis tartari, millepedum infuſione impregnatæ q. v. detur ℈j. ad ℈ij. bis in die cum liquore appropriato. ℞. Sp. ſalis armoniaci q. v. Doſis ℈ß. ad gut. 15. eodem modo. ℞. Millepedum præparat. ʒiij. ſalis tartari ʒij. nucis moſchat. ʒj. miſce. f. pulvis.

'vis. Dosis ʒß. bis in die, cum liquore appro-
'priato. Vel ℞. Apum siccat. & pulv. ʒij. sem-
'ameos pulv. ʒj. olei juniperi ℈j. terebinth. q. s. f.
'massa pilul. Dosis ℈j. ad ʒß. bis in die superbi-
'bendo liquorem specificum.

'℞. Folior. cochleariæ utriusque, nasturtii aq.
'lepidii, persicariæ, an. M. iij. rad.. Ari, Bryo-
'niæ, iridis Florentinæ an. ʒiiij. corticis mediani
'sambuci M.ij. cort. Winteranæ ʒij. cort. externa
'quatuor aurantior. trium limoniorum, baccarum
'juniperi recentium ʒiiij. incis. & contusis affun-
'de vini Rhenani ℔iij. vini e succo baccarum
'sambuci ℔ij. Destillentur more vulgari, aqua
'tota confundatur. Dosis ʒiij, ad iiij. bis in die
'post dosin alicujus medicamenti superius præscri-
'pti.

Parentur decocta & cerevisiæ medicatæ, qualia supra præscribuntur, adjectis ingredientibus anti-hydropicis.

De crepitu ossium.

Restat adhuc symptoma, scorbuto interdum, licet rarius superveniens, sc. crepitus ossium; in cujus rationem superiori pathologia omissam, & therapeiam, ex re fore videtur, hic loci inquirere. Novi quosdam, vix tamen ultra tres aut quatuor, qui scorbuto dudum laborantes, noxam ejus non tantum in humoribus, & partibus carneis, sed in ipsis demum ossibus luerunt: quoties enim membrum quodvis ullo modo flecterent, ossium capita, quasi nuda essent, inter se attrita, strepitum ingentem edebant; porro cum lecto decumberent, ibidemque e latere in latus se devolverent, a vertebrarum collisione, tanquam a sceleto asperius tractato, crepitus ingens, vel ipsos affectus perterefaciens exaudiebatur.

Hujus causa conjuncta forsan videatur esse, quod molli ossium interstitio, sc. adipe, membranis, & ligamentis valde absumptis, ipsorum junctura, velut lapides molares prorsus inaniti, propter

propter mutuum attritum, reſonarent: attamen rem ſecus habere conſtat, quia nec ſumme tabidis adeſt oſſium crepitus, neque hoc affectu laborantes ſemper intabeſcunt: quare potius dicendum erit, quod ſymptomatis hujus cauſa immediata ſit oſſium ariditas, ſive medullæ ita proprie dictæ, quam intra oſſium cavitates, ac imprimis capita ipſorum, contineri oportuit, defectus; nam ſiquidem oſſa quævis medullam, ſive humorem unctuoſum, aut cavitatibus magnis aut poris & meatibus exiguis ubique exculis, includunt, hujus uſum ſtatuimus, tum ut oſſa eodem irrigata, minus fragilia evadant, tum inſuper, ut humor iſte, oſſium nodis exudans, articulos quoſvis, velut machinæ commiſſuras pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeo motus facilitet; quare oſſium capita, hac medulla deſtituta, crepant non ſecus ac currus rotæ, rarius inunctæ.

Quod ſi de morbi hujus cauſa procotarctica inquiratur, quomobrem ſc. unctuoſum illud articulorum oblinimentum deficit: hoc equidem vel ſanguinis vitio imputandum erit, quaſi hic, alimentum ſulphuris, æque ac ſalis, particeps oſſibus haud rite ſuppeditat; quod equidem minus veriſimile eſt, quoniam maſſa ſanguinea, etiam in ſcorbuticis particulas utriuſque generis prædicti continet; quin & oſſium crepitu laborantes cutim, & muſculos pinguedine ſatis oblitos oſtendunt; vel ſecundo potius videtur, humorem unctuoſum, quo articuli lubricentur, ipſorum oſſium culpa deſiderari, quia ſcil. horum pori, & meatus a materia quadam extranea forſan limoſa, aut tartarea per ſanguinem advecta, in tantum obſtruuntur, propterea ut balſamum iis deſtinatum non ſatis excipiant, nec pro humectandis ipſorum commiſſuris, exudent; non facile erit (quia res tota in abſtruſo latet) particulares hujus affectus rationes inveſtigare, neque in Aitiologia hac, ultra hujuſmodi conjecturam pergere.

Nec

Nec minus in luto hæremus, cum ad morbi hujus curationem proceditur: nam licet primaria indicatio, ſc. oſſium aut articulorum humectatio ſatis obvia fuerit, quo tamen ritu, & quibus remediis ea perficitur, non ita plane conſtat. Etenim in hoc caſu, novi plurima pharmaciæ genera, & varios adminiſtrationum modos, omnino incaſſum tentatos. Vir quidam ingenioſus ab hoc morbo per multos annos graviſſime laborans, plurium, & quidem celebrium medicorum conſilia expertus eſt; præter uſitata contra ſcorbutum remedia (una cum crebris phlebotomiis & purgationibus, e quibus haud quicquam levaminis recepit) varios inſuper & magnos medicinæ curſus, ſine quovis ſucceſſu tentabat: namque poſt methodum ab uno medico per aliquot menſes fruſtra adhibitam, mox ad alium ſe conferebat, & ita deinceps ad plures: interim a ſingulis, nova ſemper medendi ratio, a prioribus intentata, præſcribitur; fotus, linimenta & frictiones ſingulis artubus quotidie adhibentur Thermis Bathonienſibus aliquandiu utitur; poſtea acidulæ varii generis, modo hæ, modo iſtæ bibuntur. Quibus nihil juvantibus, curſus chalybeatus, alio tempore decoctum lignorum temperatiorum, interdum diæta lactea, porro nullo non tempore, electuaria, aquæ deſtillatæ, apozemata, aliaque remedia ex antiſcorbuticis parata ſumuntur: cumque hoc ritu ſupra tres annos fere conſtanter medice & miſere vixiſſet, circa prædicti affectus therapeiam ne hilum proficitur; interim vero, ille viribus ac ſtomacho mediocriter valuit, uxorem duxit, & quo ad reliqua magis communia ſcorbuti ſymptomata, melius habuit: hinc ut conſtet, quam pertinax morbus, nulliſque fere remediis cedens, oſſium crepitus fuerit, quod etiam aliis eodem affectu laborantibus, atque medici operam prorſus eludentibus comprobatum novi.

CAPUT.

CAPUT. X.

De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & diæta, ſive victus ratio in ſcorbuto requiſita.

HActenus indicationes tum præſervatorias, tum curatorias, quæ ſcorbuti therapeiam ſpectant, fuſe explicavimus; reſtat adhuc dicendum de indicatione vitali, nimirum ut declaretur, qua methodo, & quibus remediis ægrotantium vires, aut nimis ad fatiſcendum aptæ ſuſtineantur, aut labefactatæ, vel proſtratæ reſtaurentur. Propter hos fines cardiaca & opiata, juxta decumbentium exigentias aſſumenda præſcribantur, ac inſuper recta victus ratio, ſi quando opus fuerit, analeptica, & ſemper antiſcorbutica præſcribatur.

Quoad medicamenta cardiaca, quæ ſc: ſanguinem in corde ſtagnantem exagitant, flammam ejus ſemiobrutam reſuſcitant, ſpiritus animales oppreſſos, vel diſtractos libertati ac debitæ irradiationi reſtituunt, obvium eſt, plura remedia, quæ proprie antiſcorbutica dicuntur, has intentiones perficere, cujuſmodi nimirum ſunt, aqua raphani compoſita, limacum & lumbricorum magiſtralis, ſp. C. cervi, fuliginis, pulveres teſtacei, cum multis aliis, quæ non tantum quibuſdam horis, & juxta methodum certo ordine præſtitutam, ſed inſuper pro data occaſione, quoties ſyncope, aut quævis ſpirituum deliquia contingunt, cum fructu ſumantur.

Attamen præterea, qui cordis paſſionibus, crebræ leipothymiæ, nauſeæ, vomitui, tremori, vertigini, aliiſque horrendis ſymptomatis valde obnoxii reperiuntur, etiam præſto habeant aliuſmodi medicamenta magis proprie cardiaca, quibus omni ſpirituum exolutioni immediate ſuccurratur. In hunc finem egregie convenit, elixir vitæ qu.

majus;

majus ; in deſtillatione ejuſdem elixiris, aqua ſecunda, quæ edulcorata ad cochlear. j exhiberi poteſt, item aqua mirabilis, aqua bezoartica, aqua Gilberti temperata, theriacalis, cinamomi ; quibus ſingulis, aut inter ſe compoſitis, adjiciatur confectio alchermes, confectio de hyacintho, pulv. margaritar. aut magiſterium corallii, ſyrupus caryophyllor. vel e coralliis, ecorticibus citri, e cinamomo : ex his, aliiſque hujus farinæ medicamentorum formulæ diverſimodæ præſcribi ſolent. E. G.

℞. Aq. theriacalis, mirabilis an. ʒiij. meliſſæ ʒiiij ſyrupi caryophyllor. ʒj. ß. confectionis alchermes ʒj. miſce. Doſis cochlearia iij. vel iiij.

Vel ℞. Aq. mirabilis ʒvj. limacum, juglandum, an. ʒij. margarit. pulv. ℈j. confect. de hyacintho ʒj. ſyrupi caryophyllor. ʒj. miſce.

Cum mulieres ſcorbuticæ, affectibus hyſtericis, ac viri convulſivis, tentari ſolent. ℞. Aq. meliſſæ, pulegii an. ʒiij. aq. bryoniæ compoſit. ʒiiij. tincturæ caſtorei ʒß. tincturæ croci ʒj. ſyr. caryophyllor. ʒj. ß. caſtorei nodulo ligat. & in vitro ſuſpenſi ʒj. Doſis cochlearia iij. vel iiij.

Quibus remedia cardiaca in forma ſolida potius expetuntur, electuaria vel tabulæ præſcribantur.

℞. Conſervæ flor. tunicæ ʒiij. confectionis alchermes ʒß. margaritar. pulv. ʒj. cum ſ. q. ſyrupi e coralliis. f. electuarium.

℞. Specier. diamargarit. frigid. diarrhod. abbatis an. ʒj ß. margaritar. pulv. ʒj. ſacchari albiſſimi ſolut. in aq. theriacali, & ad tabulat. coct. ʒiiij. olei cinamomi gut. 6. ſ. a. f. tabulæ.

Quod ſpectat ad opiata & medicamenta anodyna, in quibuſdam ſcorbuticorum affectionibus, mallem quovis præterea medicamentorum genere, quam illorum uſu deſtitui : nec enim ſolummodo contra dolores & vigilias pertinaces, verum in paroxyſmis aſthmaticis, in vomitu, diarrhœa, quin etiam in vertigine & pathematis convulſivis, quoties natura ſupra modum irritata, in-

inordinationes immaniores concipit, nullam præstantius remedium sæpius expertus sum, quam ut narcotico tuto adhibito, somnus concilietur: interim maxima opus est cautione, ne sumantur, si quando aliquid in ægrotantis constitutione, aut in morbi conditione, vel tempore, talis medicamenti exhibitionem prohibeat.

Præter hypnotica in pharmacopoliis usitata, sc. laudanum opiatum, nepenthen, philonia, diacodium & syrupum papaveris erratici, duæ insuper opii præparationes mihi innotescunt, quas in forma tincturæ, sive extracti liquidioris a gut. 10. ad 20. cum alio quovis liquore appropriato exhibere soleo,

Diæta, sive victus ratio a scorbuticis observanda, in methodo therapeutica, haud minimi momenti est, qua scil neglecta, aut perperam instituta, reliqua medicinæ præscripta parum, aut nihil versus sanitatem proficiunt. Regimen diæteticum, cum ad varia extenditur, præcipue circa aerem & habitaculi situm, cibum, ac potum, atque corporis motum, vel quietem versatur,

Quoad prius, cujusmodi, respectu cæli ac soli, mansiones & commorandi loca, scorbutum pariunt, ac proinde vitari debent, e supradictis abunde constat: qui hunc morbum aut cavere, aut curare student, aerem moderate calidum & siccum, qui etiam tenuis & purus, & satis eventilatus fuerit, eligere satagant.

Cibi tantum ζυχυμοι & ευπεπτοι conveniunt; crassi, viscidi, ac fumo indurati, mucidi, ac rancidi, porro alimenta infermentata, aut valde composita, legumina, lacticinia, fructus immaturi evitentur. Saccharo condita, aut plurimum imbuta, in tantum vitupero, ut illius inventionem, ac usum immodicum, scorbuti in nupero hoc seculo immani augmento, plurimum contribuisse existimem: Enimvero concretum istud, sale satis acri & corrosivo, cum sulphure tamen delinito constat, prout ex analysi ejus spagyrice facta liquido patet. Quippe sac-

charum

charum (prout ſupra innuimus) per ſe deſtillatum, exhibet liquorem aqua ſtygia vix inferiorem: quod ſi ipſum, in veſica plurima aqua fontana perfuſum, deſtillaveris; quamvis ſal fixus non adeo aſcendit, prodibit tamen liquor, inſtar aquæ vitæ acerrimæ, urens, ac ſumme pungitivus: cum itaque ſaccharum quibuſvis fere alimentis commixtum, ita copioſe a nobis aſſumitur, quam verifimile eſt, ab ejus uſu quotidiano, ſanguinem & humores ſalſos, & acres, proindeque ſcorbuticos reddi? Author quidam inſignis, tabis Anglicæ cauſam, in immoderatum ſacchari apud noſtrates uſum, retulit; neſcio an non potius etiam hinc ſcorbuti increbreſcentis fomes derivetur.

Potus ſit cereviſia mediocris, mitis, ac bene defæcata, quin & ingredientibus antiſcorbuticis, citra ingratum ſaporem alterata; non ſit craſſa & dulcis, nec etiam vetuſta nimis & aceſcens: hæc in modica quantitate, ac fere tantum ſtatis prandii ac cœnæ temporibus, ſumatur: Quæ apud multos invaluit conſuetudo, nempe ut quamprimum lecto excitantur, ſtatim hauſtui matutino (uti vulgo dicitur) largiori indulgeant, perniciosa admodum videtur. Etenim hac ratione, ſiquidem vaſa ſanguifera, chyli recentis penu, fere perpetim ſuffuſo, nimis replentur, & cruditates & fæculentiæ morbificæ in ſanguine gignuntur, & hæmatoſeos munus valde debilitatur, præſtat ſane pleroſque homines (niſi quibus ventriculus, quam diu ſit vacuus, moleſte contrahi & corrugari ſolet) uſque ad prandium jejunos manere. Nec minus ſanitati adverſatur mos iſte vulgaris, ſtatim a victu poculis plenioribus ſeſe ingurgitare. Vina ac pomacea, modo ſint mollia, ſincera ac minime adulterata, modice ſumpta non nocent; iiſdem vero fucatis, rancidis, auſteris, aut aceſcentibus, nihil magis noxium, ac ſanitati noſtræ injurium.

Exercitia, ac labores pro ſcorbuto tum ſanando, tum præcavendo, ſunt commodi adeo in-

ſignis, ut multi hoc ſolo remedio integram valetudinem, aut tuentur aut recuperant: etenim otioſis, & vitam ſedentariam agentibus ſanguis & liquor nervoſus, tanquam aquæ ſtagnantes, quaſi lentorem & ſitum contrahunt: a motu vero corporis aſſiduo & multo, humores & ſpiritus inclareſcunt & vigorantur, particulæ excrementitiæ, & heterogeneæ evaporant, viſcerum infarctiones expediuntur, eorumque tonus corroboratur.

CAPUT XI.

Scorbuticorum hiſtoriæ quædam & caſus rariores.

1. *Obſervatio.* QUæ circa ſcorbuti & theoriam, & therapeiam hactenus protulimus, ægrotantium exemplis, ſive hiſtoriis in medium productis, & juxta hypotheſin prædictam explicatis, adhuc clarius eluceſcent. Cum vero ab hoc morbo laborantium, caſus multiplices, ac diverſimodi exiſtant, libet hic quoſdam rariores, propter labem cerebro ac nervoſo generi, non minus quam ſanguini affixam, excitatos proponere.

Fœmina illuſtris, procera & venuſta, in ætate 25. circiter annorum, propter varios errores in victu labem ſcorbuticam contraxerat: Cujus indicia fuerunt laſſitudo ſpontanea, reſpiratio difficilis, tibiarum dolores & maculæ, atque gingivæ inſuper tumidæ & ſanguinolentæ, verno tempore, poſt abortum, in febrem tertianam incidens, cito languida, & imbecillis evaſit, a quo tamen morbo primum methodice curata, brevi convaluerat, niſi quod carnium, aliorumque incongruorum appetens, cito recidivam pateretur. Tunc autem, medicinæ pertæſa, remedia tantum empirica cepit, quibus interdum paroxyſmi febriles abigebantur, mox ſubinde redituri, interim ægrotans pallida ad, motum impotens, & anhela, juxta ventriculum, & hypochon-

pochondria tumida, & inflata manebat. Circa tertium ægrotationis menſem, in ventre tormina, & cruciatus acerrimos pati cœpit; quibus modo ad dorſum, modo ad ventriculum excurrentibus, dies & noctes fere continuo affligebatur. Inſuper crebra vertigine, ac interdum paroxyſmis quaſi hyſtericis afficiebatur, item vomitu frequenti moleſtata, pituitam viſcidam & ſpumeam quotidie rejiciebat: Intra menſis ſpatium morbus hic fines ſuos explicans, dolores in dorſo, ac lumbis, dein poſtea in ſingulis corporis partibus excitabat. Cæterum hoc tempore, de ſumma pectoris anguſtia, & magna viſcerum contractione conqueſta erat. Interim habitus corporis plurimum emaciabatur, ut oſſa carne deſtituta, vix cuti cohærerent. Urina fuit pauca & rubicunda, in cujus ſuperficie, pellicula, inſtar caudæ pavonis variegata, accreſcebat. Brevi poſthæc, ſtupor & formicationis ſenſus, modo in ventre, modo in artubus ſentiebantur, & deinceps tormina & dolores remitti cœperunt; attamen illorum vice, paralyſis ſuccęſſit, quæ intra hebdomadæ ſpatium, ſingula totius corporis membra ita pervadebat, vt nec manum, aut pedem, aut etiam quamvis partem flectere, aut latum unguem loco movere potuerit.

Quoad prædicti caſus Ætiologiam, hic obvium eſt, ſymptomata iſtæc graviora, omnino a radice ſcorbutica pullulaſſe; namquæ ob labem ſanguini imprimis affixam, laſſitudo ſpontanea, reſpiratio difficilis, quin & febris intermittens, vaga & ſæpius recurrens, aliorumque ſymptomatum velitationes, quaſi prævię, ac leviores inducebantur: porro urina lixivialis, & coloris variegati, ſanguinem dyſcraſia ſulphureo-ſalina correptum plane indicabat: cujuſmodi lotium, eo ritu inſignitum, in pluribus aliis, ſimili morbo affectis, annotavi. Cæterum in hac domina ægrotante, quando ſeminium morbidum, copia adauctum, & in maſſam ſanguineam exundans, in cerebri & nervoſi generis confinia explicare-

Ætiologia.

tur, affectus adhuc graviores subnascebantur; nempe materies ἰοειδὴς particulis heterogeneis & irritativis constans, intra cerebrum deposita, vertiginem & scotomiam, cum diathesi spasmodica intulit; dein portio ejus in nervos paris vagi, & intercostalis illapsa, eorumque ductu ad plexus mesentericos detrusa, colicam scorbuticam excitavit; cumque eadem materies, in immensum aucta, plerosque alios nervos subiret, affectus dolorifici fere in singulas corporis partes propagabantur; in quantum scilicet recrementa acida, stagmatis vitriolici æmula, passim e succo nervoso depositа, cum salsamentis lixivialibus, ubique etiam a sanguine suffusis, congrederentur; ultimo dein cum nervi omnes, a materia morbifica sensim oppleti & infarcti, in tantum obstruerentur, ut spirituum irradiatio, & commercia inhiberentur, paralysis in toto corpore successit.

Curatio. Hæc domina procul hinc degens, ex Medici vicini consilio, cepit medicamenta, contra affectionem colicam usitata, quibus non obstantibus cum morbus ingravesceret, patiens Oxonium adducta, remedia quam plurima tum antiscorbutica, tum antiparalytica, cujusque fere generis ac formæ, sine quovis tamen fructu, tentavit. Postquam igitur ordinaria quæpiam medendi methodus huic morbo impar videretur, ad remedia magna, & quidem periculo haud prorsus libera, pervenire visum erat. Quare huic ægrotanti, utut debili & emarcidæ, pharmacum mercuriale, salivationis excitandi gratia, exhibebamus. Cujusmodi effectus ex voto successit: namque fluor oris intra biduum exortus, & sine malo quovis symptomate per plures dies blande perstitens, illustrissimæ Dominæ plurimum levaminis conferebat. Doloribus enim mitigatis, membra aliquatenus movere, alimenta melius appetere & concoquere, quin & somno quieto frui cœpit: salivatione finita, cepit decoctum e sarsa & China, cum ingredientibus antiparalyticis, perpaucos dies; dein Bathoniam adducta, ibidemque thermis

thermis temperatis aliquamdiu usa, mediocrem valetudinis statum recuperabat. Tota hyeme medicamenta contra scorbutum, & paralysin constanter sumebat; cumque anno sequenti thermarum usum repeteret, perfecte convaluit; & postea plurium liberorum læta mater evasit.

Observatio. Vir quadragenarius, temperamenti melancholici, a multis annis scorbuto laborans, multiplicia & diversimoda ejus symptomata, variis anni temporibus experiri solet. Circa crura maculæ, & stigmata nigra latiora, tanquam vibices apparent, ventris dolores, cum alvo soluta, crebro infestant, urina ut plurimum lixivialis apparet, lassitudo spontanea, languor virium, inappetentia fere constanter adsunt: Præter hæc mala ordinaria. & velut assueta, insuper ægrotationis paroxysmis atrocioribus, iisque varii generis, obnoxius degit. Ante biennium, quando hunc primo invisebam, de respiratione difficili, tanquam suffocari periclitaretur, cum tremore cordis, spirituum deliquiis, & crebro leipothymias metu, gravissime conquestus erat: insuper siquid horum in præcordiis pathematum paulo remitteret, ut plurimum scotomia gravis, & vertigo eum incessebant. Ab his affectibus, postquam remedia antispasmodica, cum antiscorbuticis complicata aliquandiu ceperat, perfecte convaluisse visus erat: deinceps vero intra paucas septimanas nausea & cardialgia, cum hypochondriorum inflatione afficiebatur; urina erat pauca, & valde lixivialis; brevi abdomen intumescebat, dein pedes, & crura summe œdematosa hydropis ingruentis indicium præbuere: postea femora, nec non dorsi, & brachiorum carnes ejusmodi tumor incessit; qui tamen affectus, licet deploratus videretur, remediis antiscorbuticis cum cathartics & diureticis adjectis, facile curabatur. Attamen vir egregius, licet valetudini restitutus, non ita diu perstitit: etenim binis anni quadris vix elapsis, de cephalalgia gravi, cum vertigi-

ne, & vigilia pertinaci queri cœpit; deinde, sine causa evidenti, vomitu horrendo corripiebatur: brevi postea paroxysmi asthmatici, cum tremore cordis & spirituum deliquiis, redibant. Hoc etiam tempore, cum pene deploratus videretur, rursus medicamentorum antiscorbuticorum usu brevi convaluit. Ex hoc casu liquido constat, quantum malorum miasma scorbuticum, fermenti instar, tum in sanguine, tum in succo nervoso latitans, & pro data occasione virus suum explicans, inferre potest. Cujusmodi tamen affectus, utut horrendi ac terribiles videntur, dummodo ab humoribus tantum in crasi vitiatis, ac minime a visceribus in tono, aut conformatione læsis dependent, plerumque facili negotio, sc. methodo antiscorbutica, juxta patientis, æque ac morbi conditionem apte designata curari solent.

Observatio. Clarissima Domina 25. circiter annos nata, temperamenti sanguinei, gracilis corporis habitus, εὐχροος & venusta, affectione scorbutica dudum laborarat: nam præter maculas latas, & erysipelata in diversis corporis partibus erumpentia, dolores & cruciatus acerrimos noctu potissimum ingravescentes, modo in tibiis, modo in brachiis, a longo tempore pati solebat; medicinam, curationis gratia sæpius inceptam, quia prægnans fuerat, statim omittere cogebatur. Post novissimum puerperium, siquidem lochia copiosius effluxerant, per plures dies languida, & imbecillis, cum respiratione difficili, & ad motum quemvis anhela permansit: Post exactum a puerperio mensem lecto excitata, & ambulare aggressa, in dyspnœam gravissimam, cum tremore cordis, & crebro spirituum deliquio, incidit: e vestigio lecto commissa adhuc tremens, & creberrime palpitans, per integrum fere diem perstitit: porro membra inferiora, tanquam instante letho, prorsus algida, nullis frictionum, aut pannorum excalefactorum applicationibus intepescebant: tandem nychemero pene elapso, a cardiacis

cardiacis fortioribus frequenter exhibitis, circa præcordia melius habuit, ſuccedebat tamen juxta inguen ſiniſtrum in ſummitate femoris dolor valde acutus, uſque in ſuram protenſus, atque intra paucas horas tumor ſubdurus tactui reſiſtens totum illud ſpatium occupabat. Hoc tempore accerſitus, cum ægrotans adhuc δύσπνοος & anhela fuerit, ſtatim enemate mox injiciendo præſcripto, exhibui ſp. C. cervi gut. 12. in cochleari julapii ſequentis, ejuſdem ʒij. poſtea ebibitis. ℞. Aq. limacum ʒvj. hyſtericæ ʒiiij. jugland. ſimp. pulegii an. ʒiij. ſaccharı ʒj. caſtorei petia ligat. & In vitro ſuſpenſ. ʒj. Hæc medicamenta ſexta qualibet hora iterabantur. Veſicatorium amplum internæ parti femoris applicandum curavi: dein veſperi, ſiquidem toto hoc paroxyſmo adhuc inſomnis perſtiterat, exhibui laudani gr. j. margarit. pulv. g. vj. confect. alchermes ſine moſcho ʒß. Placide dormivit, & mane ſequenti plurimum allevibatur: dolor, & tumor femoris aliquantulum remiſerunt; etiam dummodo in lecto quieta jacuit circa præcordia recte habuit, verum erecta, aut in latus converſa, illico præ dyſpnœa fere expirare viſa erat: Uſum ſp. C. cervi & julapii ſexta qualibet hora iterandum per plures dies continuavit. Cæterum quoniam ſiti moleſta premebatur, atque urinam uſque parcam, rubicundam & contentis ſaturatam reddebat, apozematis ſequentis doſin ad ʒ vj. bis in die capiebat. ℞. Rad. graminis, cherefolii eryngii condit. an. ʒvj. raſur. eboris. C. cervi an. ʒij. C. cervi uſti ʒj. ß. paſſular. ʒij. pomum j. inciſum, liquiritiæ ʒij. ß. Inciſ. & contuſ. coquantur in aq. fontan. ℔iij. ad tertiæ partis conſumptionem; dein additis vini albi ʒiiij. coletur in lagenam, cui imponantur foliorum cochleariæ, beccabungæ an. M. j. ſalis abſynthii ʒij. f. infuſio clauſa, & calida per horas tres: Colatura ſervetur in vaſis occluſis. Diebus modo ſingulis, modo alternis enema injiciebatur. Horum uſu indies melius habere videbatur, ut

intra hebdomadæ ſpatium lecto excitata per duas aut tres horas juxta focum in cathedra ſedere potuerit: Si tamen paulo magis, quam par erat, aut lecto abſtineret aut movendi niſum exereret, illico in dyſpnœam, ſive paroxyſmum aſthmaticum incidere ſolebat: ita ut quodam die extra lectum diutius morata, morbi inſultum graviorem perpeſſa, reſpiratione difficili, totius corporis tremore, ac crebris ſpirituum deliquiis afficeretur: Propter hanc dominæ ægrotantis recidivam, denuo accerſitus, ſp. C. cervi ad gut. 20. cum julapio ſupra præſcripto, atque veſperi laudani noſtri doſin exhibui; cum exinde circa præcordia melius haberet, dolores & tumores in femore, & tibia dextra, quales antea in ſiniſtra evenerant, ſuccedebant: Veſicatoria etiam iſti femori applicanda præcepi, atque præter remedia hactenus citata, cepit bis in die vini noſtri e ſucco cochleariæ ʒiiij. cum aq. magiſtralis antiſcorbutici ʒij. Inſuper purgationem ex ſyrupo noſtro ſolutivo ſuperius præſcripto inſtitui; quæ cum bene ſucceſſit, intra tres, aut quatuor dies iterandam præcepi. His remediis intra menſem convaluit.

Ætiologia. Quod ſpectat ad ſymptomatum rationes in prædicto caſu obſervandas, imprimis obvium eſt, a maculis, & artuum doloribus, & ſanguinem & ſuccum nervoſum labe ſcorbutica dudum fuiſſe tactos; quæ tamen intra prædictos humores, quouſque ſpiritu vitali ac animali pollebant, velut ſubjugata, abſque malo inſigni latebat: poſt ingentem vero hæmorrhagiam, cum ſanguis & liquor nervoſus in craſi fatiſcerent, morbidi ſeminii particulæ, inſtar fermenti commotæ affectus terribiles excitabant: dyſpnœa graviſſima propter duplicem cauſam ſive gemini mali concurſum exoriri videbatur; nempe & quia ſanguis depauperatus in corde ſtagnaret, & quia nervi quidam pneumonici materia ſcorbutica obſeſſi circa reſpirationis munus inhiberentur: Hinc etenim neceſſe erat, pulmones,

pulmones, ut ſanguinem e corde haurirent, citiſſime moveri, atque reſpirationis actus a nervis impeditis, debiliores, proindeque crebriores & valde laborioſos fieri. Urgente dyſpnœas paroxyſmo, cum ſanguis circa præcordia plurimum exaggeraretur, partes extremæ (ubi tum pene defecerat) propter ejus abſentiam algebant, poſtea cum pulmonum ſpaſmi remitterent, atque ſanguis materia morbifica, quam ibidem reſorbuerat, valde imbutus, a ſtagnatione ſua ſolutus, circulationi redderetur, iſte in femora, ſcil. modo dextrum, modo ſiniſtrum prius deſertum, impetuoſe irruens, proindeque canales ſuos exundans, una cum ſeroſa colluvie extravaſatus, tumorem ſubitum, cum phlogoſi inducebat. Attamen propter hanc materiæ morbificæ in partes ignobiliores metaſtaſin ſemel iterumque factam, morbus licet valde periculoſus videretur, remediis humorum dyſcraſias alterantibus, atque mineræ morbificæ reliquias blande auferentibus, facile cedebat.

Obſervatio 2.

Vir nobilis in ætate 33. circiter annor. temperamenti, uti videtur, ſanguinei, procerus & gracilis, ingenii maxime acuti, animique ſagacis, etſi a longo tempore ſtudiis immodicis ac intempeſtivis, una cum inordinata victus ratione, ſe plurimum exercuerat, uſque tamen vegetus ac vigore plenus, mente ſana in corpore ſano frui videbatur; paulo antebiennium, cum per noctem integram inter convivas tripudiando ſe valde delaſſaſſet, mane lecto frigido intra cameram nimis humidam commiſſus, & ſomno aliquanto potitus, ægrotare cœpit. Experrectus enim in maximas circa præcordia perturbationes, cum graviſſimis ſpirituum deliquiis, quaſi jam jam fuiſſet moribundus, incidit. Poſt vini hauſtum, & remedia quædam cardiaca aſſumpta, paulo melius habuit, ſubinde tamen recidivam paſſus, ut toto iſto die, tum ipſe, tum amici ejus, aut ſyncopen lethalem, aut appoplexiam imminentem vererentur.

vererentur. Cæterum postquam hic morbi insultus præterierat, usque tamen cordis passionibus quotidie obnoxius degebat, & propter graviorem quemvis in victu errorem, rursus paroxysmo immaniori affligi solebat. Non obstante remediorum usu, morbus ingravescens intra paucos menses non tantum præcordia infestabat, verum in toto corporis habitumodo frigoris, modo caloris suffusiones, porro in artubus aut stupor, aut formicationis sensus, aut leviores spasmi, ac subitæ contracturæ excitabantur. Nuper autem, præter symptomata hactenus citata, quæ etiamnum Dominum Illustrissimum valde molestant, insuper crebra vertigine, & spirituum cerebri anterioris incolarum distractionibus & deliquiis, gravi modo afficitur, in tantum ut studiis & negotiis (quibus semper addictus fuit) politicis, immo & severiori quavis mentis intentione abstinere cogatur: secus namque tum in capite, tum in nervoso genere ejusmodi perturbationes persentit, ut vel morbi attoniti insultum, vel affectiones spasmodicas horrendas pertimescat: Urgente hujusce ægritudinis paroxysmo majori, plerumque etiam ventriculus perturbatur: Cæterum a vomitu aut sponte naturæ, aut medicamenti emetici ope suscitato, sæpius levamen percepit. Hinc nonnulli morbi causam omnino circa stomachum aut hypochondria subsistere arbitrati sunt: Attamen huic medicamina cathartica, emetica, digestiva, cephalica, antiscorbutica, chalybeata, aliaque cujusque fere generis, a Medicis celeberrimis, quinetian ab empiricis & agyrtis, per biennium præscripta pro morbi curatione minus profuerunt. Nuper acidulas astropenses expertus, ab earum usu, siquidem deterius habuit, statim desistens, jam proxime consulitur ut aquas sulphureas apud Knaresborough in agro Eboracensi potaret: quo tamen successu dum hæc scriberem mihi nondum constitit.

Etiologia. Hic casus, quia propter variorum symptomatum

matum ſyndromen, ad nullum præterea peculiare morbi genus ſpectat, non immerrito ad ſcorbutum refertur. Enimvero ſuſpicari licet, ægrotationis iſtius procatarxin jamdudum in vitioſa ſanguinis dyſcraſia poſitam fuiſſe, nempe quod liquor ejus a dulci, balſamico & ſpirituoſo, in acrem, ſive ſulphureoſalinum, propter elementa iſthæc ſupra modum evecta, degeneraſſet: quod equidem accidiſſe videtur; partim ob errata in victu; quippe vir inſigniſſimus poſt negotia, & ſtudia ſeveriora ad μεσονύκτιον ſæpe protracta, tunc temporis cœnare, & ſtatim lecto commiſſus obdormire ſolebat: Porro hic morbus partim oriebatur, a lienis, aliorumque forſan viſcerum, fermenta morbida ſanguini ſuppeditantium, diatheſi valetudinaria: nec enim prorſus ſine ratione fuiſſe cenſemus quod lien accuſaretur.

Sanguis dyſcraſia prædicta laborans, proindeque recrementa heterogenea congerens, a cauſa evidenti adjutus, eadem capiti facile ſuffundit: quare cum cerebrum propter ſtudia immodica & intempeſtiva nonnihil debilitatum injuriis minus reſiſtere valeret; cumque propter occaſionem ſuperius citatam, maſſa ſanguinea in majorem ebullitionem evecta; totius corporis poris mox conſtrictis, ſatis eventilari nequiret, ejus magna in caput ſuffuſio primam ægrotationem manifeſtam inferebat: nempe a cruore circa capitis regionem nimis aggeſto imprimis faciei intumeſcentia, & phlogoſis evenerunt: porro ab eodem, tunc temporis τῶν ἐγκεφάλου conſinia impetuoſius irruente, ac ibidem ſtagnante, particulæ heterogeneæ, partim narcoticæ, partim exploſivæ, in nervorum origines decumbebant: quibus ita materia incongrua obſeſſis, perturbationes iſtæ circa præcordia excitatæ (propter rationes in pathologia ſpaſmodica oſtenſas) ſucceſſerunt. Porro in quantum eadem materies verſus occiput delata, nervos a ſpiniali medulla oriundos ſubiens, totos

eorum

eorum ductus, ac proceſſus extremos pervaderet, in toto corpore ſtupor, formicatio, atque ſpaſmi leviores ciebantur. Porro quia nervi eorumque propagines vaſa ſanguifera circum ambientes, ſpaſmis affecti, varie contrahebantur, ob ſanguinem quaſi frænis & ſtimulis modo coercitum, modo exagitatum, ſubitæ iſtæ frigoris & caloris diffuſiones in toto corpore exoriebantur.

Circa morbi initia, quia materies πυρρὴ e maſſa ſanguinea ſuggeſta, aut in cerebelli regionem primo irrumpens, aut intra cerebrum licet admiſſa, illinc denuo ſtatim amandata, circa nervorum origines potiſſimum deſigeretur; idcirco ſine vertigine, aut ſcotomia præviis, aut principibus animæ potentiis inſigniter læſis, præcipua labes in appendice nervoſa, atque circa exteriores ejuſdem proceſſus apparebat: poſtea vero ob ſanguinis dyſcraſiam indies auctam, atque τῆς ὑγιείας conſtitutionem magis labefactam, particulæ heterogeneæ etiam cerebrum anterius, ſive regale animæ palatium, perrumpentes, ſpiritibus ibidem incolis, & deliquia & diſtractiones intulere. Adeo morbus hic, poſt radices alicubi intra ὑγιείαν ſemel actas, non obſtante remediorum uſu, ſines ſuos quotidie explicabat, ut cum primo tantum origines nervoſæ paris vagi, ac intercoſtalis afficerentur, deinde mox horum, aliorumque totius corporis nervorum proceſſus, & ductus interiores, materies morbifica ſubiret: quibus oppletis, demum, illa e ſanguine adhuc impuro in cerebrum ipſum ſuggeſta, nobiliora ejus claustra occupabat: Cujuſmodi affectionum cephalicarum ſimiles progreſſus in multis aliis obſervavi; ita ut plane conſtet ſymptomata iſtæc, tali ſerie excitata, ob cauſas prædictas, ac minime propter vapores, a viſceribus elevari ſuppoſitos, oriri.

Quod autem paroxyſmo urgente, ſæpenumero ventriculus perturbatur, item quod a vomitione levamen ſubito conferri ſolet, non difficile erit,

ſalva

ſalva hac hypotheſi, rationes oſtendere. Quoad prius, nihil magis obvium eſt, quam ventriculum ſubyerti, atque nauſeam aut vomitum ſuccedere, propter moleſtiam circa nervorum origines inflictam, prout in ſuperioribus fuſe oſtendimus, dein plures ſunt rationes, ob quas vomitio juvamen præſtet: Primo namque, ſiquidem nervi paris vagi, & intercoſtalis hoc modo plurimum ſuccutiuntur (uti partium nervoſarum mos eſt) ἀπαξίας ſuas, a cauſa interna excitatas, ſtatim remittunt, ſc. membrum pruriens, aut dolens, fricatur aut ſcalpitur, a moleſtia liberatur. Cæterum prædicti nervi, inter vomendum valde ſuccuſſi, & contracti, materiam morbificam, in principiis eorum, aut extremitatibus infixam, facile excutiunt; quibus accedit, quod ſæpe materies acida, vel acris aut alio modo infeſta, intra primas vias aggeſta, ibidemque aut ſanguinem fermento noxio inficiens, aut corpora nervoſa in ſpaſmos irritans, per vomitum educitur, proindeque morbi fons, aut irritamentum evocatur.

Quoad methodum therapeuticam, in hoc caſu, aliiſque ſimilibus uſurpandam, duæ ſunt intentiones, quibus præcipue inſiſtendum erit: ſc. primo ſanguinis maſſam depurare, ejuſque fermenta noxia a ventriculo, liene, aliiſque forſan viſceribus ſuggeſtam, ſubducere oporret. Secundo cerebrum & nervoſum genus, ne particulas extraneas admittant, corroborari: quin & ſuccus nervoſus iſtarum partium irriguus, a recta craſi in acetoſam, aliaſque morbidam degenerans, reſtitui & rectificari debet. Prior harum catharticis, emeticis, phlebotomia, ac imprimis medicamentis ſpecificis, cruoris labem ſcorbuticam corrigentibus, aut penitus auferentibus perficitur: Quoad autem acidulæ ferratæ ſive vitriolicæ, celeberrimum ſanguinis καθάρσιον, huic Domino obfuerunt potius quam opem præſtiterunt, in cauſa eſſe videtur, tum quod cerebrum, propter affectiones cephalicas imbecillius factum, aquæ colluviem ſanguini immiſſam ægre excludit; quin ab ea confi-

nia

nia ſua impetuoſius adpellente, inundari periclitatur; tum inſuper quia cum liquor nervoſus a craſi ſua degener, in acetoſam vergit, a b. acidulatum ſale fluido magis perverti ſolet. Quare paſſim obſervamus, in rheumatiſmo & arthritide, ab ejuſmodi aquarum potu diathefin morbidam augeri. Secunda intentio per remedia cephalica, ac imprimis ſale volatili prædita, cujuſmodi ſunt ſp. & ſal ſanguinis, fuliginis, C. cervi radicis & ſem. pæoniæ, folia viſci qu. &c. quibus antiſcorbutica commiſcentur, optime inſtituitur.

FINIS.

ELENCHUS RERUM

IN TRACTATU DE MORBBIS CONVULSIVIS.

CAPUT I. De ſpaſmis ſive motibus convulſivis in genere. Pag. 1

Quo ritu motus regularis peragitur. 1
Ejus duplex principium. ibid.
Duplex item ſubjectum. ibid.
Muſculi motus a ſpirituum exploſione dependet. 3
Spaſmi non fiunt ab inanitione aut repletione. 6
Horum duæ ſpecies propter duplicem cauſam, ſc. irritationem, & copulam exploſivam præternaturalem. 7
Copula exploſiva ſpaſmodicæ a cerebro cum ſucco nervoſo ut plurimum deſcendit. 10
Aliquando a nervorum extremitatibus ſuſcipitur. ib.
Particulæ ſpaſmodica intra cerebrum admittuntur tum ſanguinis, tum cerebri vitio. 11
Intra caput admiſſæ, quos affectus producunt. 13
In nervoſum genus delapſæ, quæ ſymptomata inferunt. 14
In pueris in nervos proximos ad oris ac faciei partes ſæpius incurrunt, ſecus ac in adultis ibid.
Motus convulſivi in ſpirituum exploſione conſiſtunt. 15
Spiritus exploſiones ineunt ob plenitudinem, aut irritationem. ibid.

Convulſiones

Convulsiones sunt vel periodicæ, vel continuæ. 16
Earum causæ evidentes. ibid.
Insultus spasmodici a mera irritatione producti, variis in locis, variisque ex rebus contingunt. 18
Illos inferunt venena, qualitatum tangibilium excessus, varia sanguinis & succi nervosi recrementa, humores præternaturales, lumbrici, calculi. ibid.
Loca affecta sunt vel systematis nervosi principia, vel extremitates, vel medii nervorum processus, ac præcipue eorum plexus. 19,20
Spasmorum differentiæ recensentur. 20
Respectu sc. originis, materia morbifica vel in nervorum principia, vel in eorum extremitates irrepente. ibid.
Respectu causarum, quod a causa evidenti solitaria, aut procatarctica dependent. 21
Quoad extensionem, quod universales sint, aut particulares. ibid.
Universales vel primarii, vel secundarii. ibid.
Secundum insultus durationem, in quantum continui, aut intermittentes sint. 22

CAP. II. De Epilepsia. 23

Epilepsiæ descriptio, ejusque phœnomena recensus. 24,25
Morbi subjectum sive sedes inquiritur. 26
Hoc neque meninges, nec cerebri medullium esse. 27
Sed spiritus animales intra cerebri medullium consitos. 28
Paroxysmus epilepticus a spirituum animalium cerebri incolarum subita explosione concitatur. ibid.

Causa

Causa morbi conjuncta, non aqua in cerebri ventriculis congesta, non humor viscidus. 29
Sed copula heterogenea spiritibus affixa. ibid.

CAP. III. Epilepsiæ differentiæ & symptomatum quorundam rationes explicantur; nec non ejus methodus therapeutica adumbratur. 31

Epilepsiæ differentiæ a subjecto, sc. cerebro, quod vel primario & idiopathetice, vel secundario & per consensum afficitur. ibid.
Illius, quæ per consensum excitari dicitur, ratio. ibid.
Spiritus cerebri incolæ ad explosionem irritati epilepticos insultus inducunt. 32
Præliminaria symptomata extra cerebrum observata, causæ evidentis, vel signi rationem habent. 32, 33
Morbi commitialis propter varias circumstantias differentiæ. 33
Cur epileptici cum impetu prosternantur. ibid
Unde spuma ex ore effluit. 34
Quare pectora contundunt. ibid.
Morbi prognosis. 35
Difficillimæ curationis existit, tum quia cerebrum inficitur, tum quia singulis paroxysmis plurimum debilitatur. 35
Nonnunquam sponte sua, interdum remediorum ope sanatur. ibid.
Circa pubertatem morbus aliquando solvitur, in quantum eo tempore duplex alteratio corpori contingit. ibid.
Non raro in mortem terminatur, vel in alium morbum commutatur. 36
Epilepsiæ Therapeusis. 37

Indi-

Indicationes sunt vel curatoriæ, vel prophylacticæ. 37,38
Specificorum virtus explicatur. 39
Historia aliquot epilepsia affectorum. 40,41,42
Methodus therapeutica in morbo commitiali observanda. 43 ad 48

CAP. IV. De cæteris convulsionum speciebus, ac imprimis de motibus convulsivis puerorum. 49

Multiplices spasmorum ideæ. ibid.
Infantes circa duo potissimum tempora convulsionibus præcipue obnoxii, sc. intra primum a partu mensem, & circa dentium eruptiones. ibid.
Propter duplicem item causam, tum quia cerebrum obtinent debilius, tum ob mala ab utero contracta. 50
Causæ evidentes in puerulis motus convulsivos inducentes. 51,52
Quo ritu insultus epileptici in illis præcurentur. 53
Quamobrem febris & convulsiones dentitioni superveniunt. 54
Atrocitatis doloris dentium ratio. ibid.
Infantum a spasmis præservatio, 56
Methodus medendi nutricibus adhibenda 57
Puerorum convulsionibus laborantium curatio 58,59
Quomodo tractandi, qui propter dentitionem dolorificam in spasmos incidunt. 57
Eorum, qui ob alias causas convulsivi evadunt, medicatio. ibid.
Propter lumbricos aut acres humores. 60

CAP.

CAP. V. De morbis convulsivis adultiorum, propter originem nervosam præcipue affectam, oriundis. 61

Spasmorum adultioribus accidentium tres species, secundum multiplicem causæ morbificæ sedem in, quantum hæc vel nervorum principia aut extremitates, vel medios processus occupat. ibid.

Convulsiones a nervorum origine affecta oriundæ explicantur & distinguntur, tum juxta varios nervos affectos, tum juxta eorundem nervorum varia loca affecta. 61,62

Quo ritu materies spasmodica in nervos defertur. 63,64

Historiæ quædam variores hujusmodi convulsionibus affectorum. 65 ad 77

Affectio hysterica æmula in viro. 73

Sanguis emissus statim congelans. 74

Paroxysmus inchoatus a molis cujusdam ab imo ventre ascensu. ib.

Ascensus hic molis, a spiritibus intra plexus mesentericos in explosiones adactis processit. 75

Paroxysmo convulsivo juxta nervorum origines incipiente, spiritus extime degentes explosiones interdum primo ineunt. 75

Quod duplici de causa contingit. 76

In affectibus convulsivis subitaneæ sanguinis congelationis ratio assignatur. 77

A paroxysmo producitur. ibid.

Methodus therapeutica in curandis hujusmodi convulsionibus. 78 ad 81

Medicamenta in temperamento calidiori. 79

In frigidiori. 80

CAP.

CAP. VI. De motibus convulsivis, quorum causa circa nervorum extremitates, aut intra plexus nerveos subsistit. 82

Affectiones spasmodicæ non semper a capitis vitio procedunt. ibid.
Sed interdum a pharmacis ventriculi tunicas vellicantibus, a lumbricis, a lapide ureteri infixo. ibid.
Nonnunquam propter noxam nervorum apicibus illatam incipiunt. 83
Vel ob irritationem, vel ob copulam explosivam accidunt. ibid
Historiæ & exempla illustriora spasmorum a nervorum extremitatibus oriundorum. 84 ad 90.
De spasmis plexus nerveos præcipue occupantibus. 88
Circa mesenterii plexus in passionibus vulgo dictis hystericis. ibid.
Intra plexus nerveos lienares, & stomachicos in inflationibus lienis, ac ventriculi. ibid.
Ad plexus cardiacos in cordis tremoribus & insultibus. 89
Intra pneumonicos, aut cervicales, in asthmatis paroxysmis. ibid.
Præfocationis sensus in gutture propter materiam spasmodicam intra plexus ganglioformes aggestam, & explosam excitatur. 90

CAP. VII. De motibus convulsivis, a liquore corpora nervosa irrigante, totosque eorum processus in spasmos irritante, oriundis. 91

Spas-

Spaſmi univerſales per totum genus nervoſum oberrantes, ad tria præcipue referuntur. ib.
A tribus cauſarum generibus potiſſimum dependent ibid.
Scil. vel a venenis aut veneficiis, a febre maligna, aut male judicata, vel a liquore nervoſo propter affectionem ſcorbuticam, aut alias vitioſam degenerante. 91
Spaſmi a venenis. 92
Venena ſpaſmos inducentia multiplicia, a vegetabilium claſſe petita, a cane rabido, a tarantula. ibid.
Quo ritu affectiones ſpaſmodicas inducunt. 93
Symptomata, quæ tarantulæ morſui ſuccedunt, explicantur. 93,94
In eorum ſedatione muſicæ efficacia. 94
Unde muſica demorſos in ſaltationem excitat. ibid.
Choreæ S. Viti deſcriptio. 95
Symptomata explicantur. 95,96
Spaſmi univerſales a veneficio. 95
Non omnes a diaboli præſtigiis excitantur, ſed ut plurimum a cauſis naturalibus incipiunt ac deſinunt. 96,97
Quod robur ſupra humanum aliquando exeri videmus, a copula exploſiva immaniori dependet. ibid.

CAP. VIII. De ſpaſmis univerſalibus, qui in febribus malignis, male judicatis, & quibuſdam anomalis, excitari ſolent. 98

Symptomatum febribus ſupervenientium cenſus ac Ætiologia. ibid.
Morbi convulſivi & maligni Haſſiæ, Weſtphaliæ,

liæ,& in locis vicinis olim epidemici ex Greg. Horſtio deſcriptio. 99
Symptomatum rationes explicantur. 100

Febris Epidemicæ cerebro & nervoſo generi potiſſimum infeſtæ, anno 1661 increbreſcentis deſcriptio. 101

Cauſæ procatarcticæ; qualis anni conſtitutio præceſſit. ibid.
Symptomata recenſentur. ibid.
Inter illa, debilitas magna, ſpirituum languor, functionis animalis torpedo, eſculentorum faſtidium, ad motum ineptitudo, vertigo, aurium tinnitus, cerebri tumultus, tuſſis immanis, febris lenta ac velut hectica, atrophia. ib.
Circa morbi incrementum ſymptomata ingraveſcebant, hinc aperta phreneſis, altus ſtupor, ἀγρυπνία, loquelæ defectus, involuntarium excrementorum profluvium, ſcotomiæ, motus convulſivi, alvi fluxus fœtidus & decolor, urina intenſe rubicunda, tuſſis moleſta cum ſputo copioſo ac craſſo, tumores in glandulis cervicalibus, ulcera cava, maculæ exiguæ & petechiales. 102,103,104
Febris hæc contagioſa erat. 104
Curatio ejus difficilis. ibid.
Symptomatum rationes aſſignantur. ibid.
Qualem ſanguini & liquori nervoſo diatheſin malam anni conſtitutio impreſſerat. 106,107
Cur in pueros, fœminas, & viros phlegmaticos præcipue deſæviebat? ibid.
Atrophiæ, febri huic ſupervenientis, ratio. ibid.
Succi nervoſi vitio contigit. ibid.
Unde febris hæc difficulter curari ſolebat. 108
Tuſſis immanis & glandularum tumores, a materi-

teria morbifica in illas partes depoſita. 109
Ægrotantium hiſtoriæ & exempla. 109 ad 114
Morbi diagnoſis e diſſecto cadavere inveſtigata. 113
Methodus therapeutica. 115 ad 119
Morbi, febris intermittentis typum referentis, atque in ſucco nervoſo radicati, hiſtoria oppido rara. 119
Tincturæ Antimonii vis egregia in nimio urinæ profluvio. 120

CAP. IX. De ſpaſmis univerſalibus, qui propter ſucci nervoſi diatheſin ſcorbuticam excitati ſolent. 121

Convulſionum univerſalium duæ ſpecies, ſc. diſcretæ vel connexæ. ibid.
Diſcretæ ſeu interciſæ natura explicatur. 122
Et ſpaſmo, & paralyſi complicatur. ibid.
Spiritus animales in hoc affectu particulis tum exploſivis, tum narcoticis, tum etiam aliquatenus irritativis, imbuuntur. ibid.
Hujuſmodi interciſæ convulſionis exemplum illuſtrius. 123, 124, 125
Symptomatum præcipue urgentium rationes explicantur. 125
Obſervationibus anatomicis confirmantur. 128
Affectionis convulſivæ continuæ natura & fiendi modus. 131
Exemplis & hiſtoriis inſignioribus illuſtratur una cum methodo therapeutica in illis caſibus obſervata. 132 ad 153

CAP. X. De paſſionibus, quæ vulgo dicuntur, hyſtericæ.

In passionibus hystericis uterus falso accusatur. ibid.
Earum descriptio. ibid.
Symptomatum causæ inquiruntur. 155
Nec ab uteri ascensu, neque a vaporibus exinde elevatis procedunt. ibid
D.D.Highmori opinio examinatur. ibid
Affectio, dicta uterina, convulsiva est, a cerebro & nervoso genere affectis potissimum dependet. 157
A spirituum animalium explosionibus producitur. 158
Materia morbifica sæpe nervorum principia occupat. 159
Dein in totos eorum ductus disponitur. ibid.
Symptomatum hystericorum rationes explicantur. 160
Eorum distinctio instituitur, prout materies morbifica hos aut illos plexus nerveos occupat. 161,162
Copula explosiva circa nervorum principium spiritibus accrescens, a sanguine suffunditur. 162
Duplici de causa accretio hæc contingit. ibid:
Passiones dictæ hystericæ, aliquando a causa morbifica extra cerebrum delitescente producuntur. 163
Hæ duplici modo accidunt, vel ob solutionem continui, vel ob succi nervosi obstructionem. 164
Convulsio a glandulis inguinalibus compressis. 165
Objectiones contra nostram hypothesin proponuntur & solvuntur. 165,166,167
Cur fœminæ crebrius, quam viri, affectibus his convulsivis tentantur. 166

unde

Unde remedia circa abdomen applicata, levamen conferre ſolent. 167
Quamobrem ſuavia paroxyſmum accerſunt, fœtida eundem abigunt. 168
Hypotheſis noſtra anatomicis obſervationibus confirmatur. 168 ad 176
Medendi methodus inſtituitur, remedia antiſpaſmodica indicantur, ſed cum uterum reſpicientibus aliquando complicanda. 176
Indicatio curatoria. ibid.
Præſervatoria, quæ tres præcipuæ intentiones complectitur. 177 ad 181
Uteri diſlocatio in puerperis mox a partu. 180

CAP. XI. De affectibus, vulgo dictis hypochondriacis, quos, oſtenditur, maxima ex parte eſſe convulſivos, obiter item de medicamentis chalybeatis. 182

Affectus hypochondriaci deſcriptio. ibid.
Ad genus nervoſum ſpectat. 184
In ejus cauſas inquiritur. ibid.
D.D. Highmori hypotheſis ventilatur. 185
Quali officio lien defungitur. 186
Non, ut ventriculi calorem foveat, conditus. ib.
Sanguinem in fermentum evehit. 187
Viſcus hoc triplici vaſorum genere inſtruitur, ſc. arteriis & venis, ac inſuper inſignioribus nervorum plexibus fibriſque nerveis. 188
Per arterias in lienem delatus ſanguis digeſtione in ſuccum fermentativum exaltatur 188, 189
Hic per venas ſanguini communicatus, aſperitatem & vigorem illi conciliat. 189
Cruoris interventu, cerebrum & genus nervoſum inſpirat. ibid.

Succus lienaris insuper ad cerebrum defertur per nervos. ibid.
Hic spiritus animales exacuit. ibid.
Lienis influentia in producendis passionibus hypochondriacis. 190
Liene obstructo, sanguis in arteriæ cœliacæ ramos regurgitat, unde ventriculo, omento, meseuterio male affectis, dolores spasmi, flatus, pulsatio subtus ventriculum contingunt. ibid.
Quo ritu lien sanguinem in fermentum evehendum pervertit. ibid.
A sanguine lienis culpa depravato, labes cerebro & nervoso generi imprimitur. 191
Succus lienaris degener factus, cerebro per nervos expeditius suffunditur. 192
Historiæ & exempla variora passione dicta hypochondriaca affectorum. 193,194,195
Methodus therapeutica instituitur, quæ quatuor indicationes respicit, sc. curationis impedimenta removenda sunt: 196,197
Lienis vitia emendanda. 197
Sanguinis dyscrasia lienis vitio contracta tollenda. 198,199
Cerebri & nervosi generis, nec non humoris irrigui, ac spirituum enormitates abolendæ 199,200
Medicamentorum chalybeatorum præparationes & effectus explicantur. 200
Limatura. 201
Calcinatio cum sulphure. 202
Præparatio cum aceto. 203
Ferri rubigo. ibid.
Præparatio nostra. ibid.
Vitriolum Martis. 204
Crocus Martis astringens. 205

CAP.

CAP. XII. De tussi ac asthmate convulsivis. 207

Tussis mere convulsivæ exemplum. ibid.
Pueros ut plurimum, raro adultiores infestat. ib.
A materia spasmodica nervos pneumonicos subeunte excitatur. 208
Asthma quandoque pulmonum vitio accidit. 209
Interdum mere convulsivum a nervis solummodo affectis procedit. 210
Historiis & exemplis confirmatur. 210 ad 214
Tussis convulsivæ curatio. 214
Asthmatis spasmodici medicatio. 215

IN TRACTATU. DE SCORBUTO.

CAPUT. I. Scorburi descriptio, ejus causa interna, & proxima potissimum in sanguine; dein aliquatenus in liquore nervoso radicata. 219

IN veteri medicina rara scorbuti mentio. ibi. Præcipuorum symptomatum census instituitur. 220

Causæ evidentes, quæ morbum inducunt, aeris insalubritas & sanguinis crasis vitiata. 221

Non raro per contagium excitatur, quandoque hæreditarius existit. ibid.

Miasma scorbuticum vel in sanguine, vel in succo nervoso, aut simul in utrisque continetur. 222

Sanguinis & vinorum dyscrasiæ comparantur. ibid.

Uti vinum, ita sanguis ob duas præcipue causas agrotare solet. ibid.

Scil. propter aliquid extraneum & non rite miscibile huic aut isti confusum, vel quoniam liquoris crasis pervertitur. 222,223

Vinum & sanguis ob multas causas a recta temperie desciscunt. 223

Cum maturitatem non attingunt, unde vinum in vappam degenerat, sanguis crudus fit. ibid.

Quandoque pars sulphurea nimium exaltatur; hinc vina immodice ebulliunt, sanguis febrilem intemperiem contrahit. 224

Interdum pars salina in fluorem evehitur, liquor inde in acetum transit, melancholia inducitur. ibid.

Non

Nonnunquam ſpiritu depreſſo particulæ ſulphureæ & ſalinæ ſimul combinatæ exaltantur, hinc vina rancida aut pendula evadunt. ibid.

Vina rancida fiunt propter ſulphuris cum ſale combinati prædominium. 225

Pendula, ob ſalem evectum & fluore potitum ſulphuris minori licet copia, intime adunitum. ibid.

Sanguinis dyſcraſia, pariter ac vini duplex, nempe ſulphureoſalina, ac ſalinoſulphurea. ibid.

Utraque ſcorbuti parens. ibid.

In ſcorbutica ſanguinis ranciditate, ſulphure prædominio potito, ſanguis nimium ebullit ibid.

Remedia temperata conveniunt. ibid.

In mucilaginoſa ejus conſtitutione ſale prædominante, vini inſtar penduli, craſſior evadit. 226

Quo ritu labes ſcorbutica liquori nervoſo imprimitur. ibid.

Labes hæc in tribus potiſſimum conſiſtit. 227

Vid. quod liquor pauperior evadit, quod a craſi ſpirituoſalina verſus acetoſam degenerat, quod particulis heterogeneis refercitur. ibid.

CAP. II. De ſcorbuti cauſis remotioribus, a quibus nimirum maſſæ ſanguineæ, & per conſequens liquori nervoſo, labes affigitur. 228

In cauſas dyſcraſiæ ſanguinis ſcorbuticæ tum ſulphureoſalinæ tum ſalinoſulphureæ inquiritur. ibid.

Aliorum ſententiæ de origine ſcorbuti recenſentur. 228,229

Non ſemper lienis aut primarum viarum vitio contrahitur. 230
De variis occaſionibus & procatarxeos modis, a quibus ſcorbutus originem ſuam ducere videtur. 231
Quam ob rationem aer inſalubris ſcorbutum parit. ibid.
Quare febribus diuturnis & aliis morbis ſupervenit. 232
Quomodo hæreditario contrahitur. 233
unde per contagium ſerpit. 234
Quomodo viſcerum & primarum viarum culpa imprimitur. 234,235
Quare triſtitia & ſtudia immodica ſcorbutum inducunt. 236
Labes ſcorbutica e ſanguine in cerebrum & genus nervoſum derivatur. 237

CAP. III. De ſcorbuti differentiis, item de morbi hujus ſignis, ſymptomatis, cauſis, imprimiſque de illis quæ propter labem ſanguini impreſſam oriuntur. 238

Scorbuti diſtinctio juxta duplicem cauſæ regionem, ſc. quod ſanguine vel liquore nervoſo potiores radices egerit. ibid.
Secundum duplicem ſanguinis affecti labem, quæ vel ſulphureo ſalina vel ſalinoſulphurea, unde ſcorbutus iiſdem nominibus inſignitur. ib.
Quoad morbi originem, quatenus vel per contagium vel per internam procatarxin oritur. ib.
Juxta morbi ſtatum, in quantum inchoatus vel perfectus fuerit. ibid.
Signa & ſymptomata, eorum variæ diſtinctiones. 238,239
Oriuntur vel propter labem ſanguini præcipue affixam

affixam, vel propter ſucci nervoſi vitia, vel propter utriuſque humoris enormis factis, congreſſus. 239

Symptomata propter ſanguinis dyſcraſiam ſcorbuticam recenſentur una cum illorum fiendi modis & rationibus. 240

Cujuſmodi ſunt laſſitudo ſpontanea, reſpiratio difficilis. 241, 242

Pectoris anguſtia. 243

Pulſus inordinatus. 245

Paſſiones cordis, febres vagæ. ibid.

Sudores nocturni, urina lixivialis. 246

Sputatio copioſa, gingivarum ſanguinolentia & putrefactio, dentium eroſio, vacillatio, aut caſus, oris fœtor. 247

Maculæ & exanthemata varia. 249

Alvi fluxus, vomitus, nauſea, cardialgia, rugitus, dyſenteria, crebræ hæmorrhagiæ. 250, 251

CAP. IV. Symptomata & accidentia, quæ in ſcorbuto, propter labem cerebro & nervoſo generi impreſſam, exoriri ſolent. 252

Puſillanimitas & totius corporis languor, melancholia. ibid.

Paralyſis. 253

Dolores. 254

Horum variæ ſpecies, alii leviores & cito tranſeuntes, alii graviores & difficulter mobiles. ibid.

Poſteriores vel fixi vel vagi. ibid.

Dolores fixiores in variis partibus excitantur ſc. in ventre. ibid.

In variis abdominis partibus. 256

In lumbis & dorſo. 257

In pectore & pleura, in capite. ibid.

In cruribus. 258
Vertigo ſcorbutica. 259
Somnolentia & torpor, vigilia. 260

CAP. V. De ſcorbuti ſymptomatis, quæ propter conjunctas ſanguinis & ſucci nervoſi dyſcraſias oriuntnr. 261

In hoc cenſu ſunt atrophia ſcorbutica, arthritis vaga. 261,262
Rheumatiſmus. 263
Quo ritu differunt morbi per ſe excitati & ſcorbuto ſupervenientes. 264

CAP. VI. Scorbuti prognoſtica. 265

Plures pro deſperatis habiti convaluerunt. ibid.
Scorbutus ab intemperie ſanguinis ſulphureo-ſalina ægrius curatur, quam qui a ſalino-ſulphurea. 266
Febribus diuturnis, aliiſque morbis chronicis ſuperveniens difficilioris curationis habetur ibid.
Morbus adhuc recens non raro ſanationem perfectam admittit; radices altiores agens, vix unquam extirpatur. 267
Remedia non unius generis adhibenda, ſed ſæpius mutanda. ibid.
Scorbutus ingraveſcens tandem hydropem vel phthiſin inducit. 268

CAP. VII. De ſcorbuti curatione. ibid

Indicatio triplex, præſervatoria, curatoria & vitalis. ibid.
Indicatio præſervatoria abſolvitur cathartici &

& per vomitum & per ſeceſſum. 270 ad 273
Phlebotomia. 273
Digeſtivis. 275
Specificis, quorum variæ extant ſpecies. ibid.
Electuaria, confectiones. 276,277
Pulveres, pilulæ. 278
Tabulæ, decocta. 278,279
Iuſuſiones. 280
Succi, ſyrupi. 281
Aquæ deſtillatæ. 282
Vina & cereviſiæ. 283

CAP. VIII. De medicamentis cujuſque Prædictarum formularum generis, ſcorbutum, in conſtitutione calidiori, & ſanguinis dyſcraſia ſulphureoſalina, excitatum reſpicientibus. 284

In dyſcraſia ſanguinis ſulphureoſalina remedia acria & ſale volatili prædita multum nocent. ibid.
In his caſibus medicamenta temperata indicantur. ibid.
Horum formulæ variæ, ſc. electuaria. 285
Confectiones, pulveres, pilulæ, tabulæ. 285,286
Decocta, infuſiones. 286,287
Succi expreſſi, ſyrupi, aquæ deſtillatæ. 287,288
Vina, & cereviſiæ. 289

CAP. IX. De ſcorbuti curatione, qua ipſi morbo & ſymptomatis præcipue urgentibus occurritur. 290

De curandis difficili reſpiratione & paroxyſmis aſthmaticis. 291
De ventriculi affectibus ſcorbuto accidere ſolitis. 292

De

De dolore ventris & colica scorbutica. 293
De diarrhœa & affectibus dysentericis. ibid.
De vertigine, ac lipothymia aliisque affectibus eidem in affectione scorbutica adjungi solitis 294
De hæmorrhagiis. 295
De vitiis oris, propter scorbutum oriundis. 297
De doloribus, crura, ac alios interdum artus, noctu potissimum infestare solitis. 299
De arthritide vaga scorbutica. 300
De affectibus convulsivis & paralyticis, scorbuto supervenire solitis. 302
De atrophia, item de febre scorbutica, quæ sæpe illius aut causa est aut effectus. 303
De rheumatismo. 305
De hydrope. 306
De crepitu ossium. 307

CAP. X. De indicatione vitali, qua includuntur medicamenta cardiaca, opiata & diæta, sive victus ratio in scorbuto requisita. 310

Cardiacorum formulæ. 311
Opiatorum insignis usus. 312
Opii præparata in forma liquida. ibid.
Regimen diæticum. 312,313
Præcipue circa aerem & habitaculi situm, cibum ac potum, atque corporis motum & quietem versatur. ibid.

CAP. XI. Scorbuticorum historiæ quædam & casus rariores. 314

FINIS.